سلسلۂ تاریخ عالم

نمبر ۵

تاریخ اسلام

جلد پنجم (۱)

(زبدۃ الکلام فی مشاہیر الاسلام)

جس میں

ساڑھے تین ہزار ۳۵۰۰ سے زیادہ مشاہیر اسلام صحابہ۔ تابعین۔ مشائخ صوفیہ۔ محدثین۔ مفسرین۔ فقہاء۔ مورخین۔ ادباء۔ شعراء۔ حکماء۔ اطباء۔ غرض ہر طبقہ کے علماء کاملین و ماہران فنون کے مختصر حالات وطن۔ سنہ وفات و تصنیفات وغیرہ بترتیب حروف تہجی نہایت خوش اسلوبی سے درج کیے گئے ہیں۔ شروع میں مشہور نام اور آگے اصلی نام لکھا گیا ہے۔ مشہور نام اکثر کنیت یا نسبتی ہے مثلاً ابن خلدون۔ ابو قحافہ۔ شہرستانی وغیرہ۔ یہ کتاب مشرقی (عربی۔ فارسی۔ اردو) علم ادب کے واسطے مثل ڈکشنری کے ایک نہایت اعلیٰ اور مفید کتاب فرنس کی بنائی گئی ہے

(یہ تاریخ اسلام جلد اول کا ضمیمہ ہے)

از

ایس ذاکر حسین جعفر پروپرائٹر دفتر اتالیق انگریزی دہلی

۱۳۳۷ھ

۱۹۱۹ء

جے اینڈ سنز پرنٹنگ ورکس دہلی میں چھاپی گئی

کاغذ بادامی ۱۲/ کاغذ سفید اعلیٰ ... محصول ڈاک ۱/

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

۱ آبیاری [عبدالہادی بن آبیاری شافعی] (فقیہ ۔ ادیب ۔ شاعر ۔ ۱۳۰۵) نفحۃ الاکمام ۔ سعود المطالع ۔ سحر العیون ۔ وسائل الادبیہ ۔ نیل الامانی ۔ کواکب الدریہ ۔ شرح

۲ آبرو [نجم الدین شاہ مبارک اکبرآبادی دہلوی] (شاعر اُردو ۔ صدی دوازدہم) معاصر جانجاناں و محمد شاہ بادشاہ دہلی)

۳ آتش [خواجہ حیدر علی دہلوی لکھنوی] (شاعر اُردو ۔ ۱۲۵۲)

۴ آجری [ابوبکر محمد بن حسین بن عبداللہ شافعی بغدادی] (محدث ۔ فقیہ ۔ ۳۵۹) الاربعین ۔ الشریف ۔ ۳۰ سال مکہ میں رہا ۔ آجر بغداد کا ایک قریہ ہے

۵ آدم [آدم بن ابی ایاس] (مفسر ۔ ۲۲۴)

۶ آذری [نورالدین حمزہ بن عبدالملک طوسی اسفرائنی] (صوفی ۔ شاعر فارسی ۔ ۸۶۶) مداح شاہرخ بن تیمور

۷ آذوز [سلیمان آذنی نصیری ۔ انطاکی] (متکلم ۔ صدی سیزدہم) ولادت ۱۲۵۰ ۔ باکورۃ السلیمانیہ فی کشف اسرار الدیانۃ النصیریہ

۸ آزاد [محمد حسین بن محمد باقر دہلوی] (ادیب ۔ اردو ۔ ۱۳۲۰) آبحیات ۔ دربار اکبری ۔ نیرنگ خیال (اردو فارسی کے شاعر)

۹ آزاد [سید غلام علی حسینی واسطی بلگرامی] (شاعر عربی و فارسی ۔ ادیب ۔ ۱۲۰۰) سبحۃ المرجان ۔ خزانۂ عامرہ ۔ ید بیضاء ۔ روضۃ الاولیاء

۱۰ آرزو [سراج الدین علی خاں اکبرآبادی دہلوی] (شاعر فارسی و اُردو ۔ ادیب ۱۱۶۹) چراغ ہدایت

۱۱ آصفی [آصفی بن خواجہ نعمت اللہ بن علاءالدین علی ہروی] (شاعر فارسی ۹۲۵) شاگرد جامی ۔ انکے والد سلطان ابوسعید تیموری کے وزیر تھے

۱۲ آغا صاحب [سید مصطفیٰ بن عمدۃ العلماء سید محمد ہادی بن سید مہدی بن سید دلدار علی نصیرآبادی لکھنوی] (فقیہ ۱۳۲۳) ولادت ۱۲۵۲ ۔ سید مہدی کا ۱۳۱۲ھ میں انتقال ہوا ۔ اور عمدۃ العلماء کا ۱۲۷۸ھ میں ۔

۱۳ آفتاب حسین [سید آفتاب حسین دہلوی] (محدث ۔ ۱۳۲۱) عربی سکول دہلی میں مدرس تھے ۔

۱۴ آقا جمال [آقا جمال الدین بن آقا حسین خونساری اصفہانی] (فقیہ ۔ ۱۱۲۱) حاشیہ شرح لمع ۔ حاشیہ شرح تجرید ۔ حاشیہ شرائع الاسلام ۔ حاشیہ مختصر الاصول عضدی

۱۵ آقا حسن [سید آقا حسن بن سید کلب عابد لکھنوی] (فقیہ ۔ حی) آغا صاحب کے بھانجے اور داماد

۱۶ آقا خونساری [علامہ آقا حسین ملقب بہ استاد الکل فی الکل بن جمال الدین محمد خونساری] (فقیہ ۔ ۱۰۹۸ ۔ اصفہان) شاگرد محقق سبزواری ۔ مشارق الشموس ۔ شرح دروس ۔ ترجمۂ کلام اللہ ۔ ترجمۂ صحیفۂ کاملہ ۔

۱۷ آقا دربندی [آقا بن عابد بن رمضان دربندی طہرانی] (فقیہ ۔ صدی سیزدہم) اسرار الشہادۃ ۔ خزائن الاصول ۔ تعریف العلماء کے شاگرد ۔ معاصر ناصرالدین شاہ ایران

۱۸ آقا سید [سید ابراہیم "استاد صاحب ضیاء الجنات" بن محمد باقر قزوینی حائری] (فقیہ ۔ ۱۲۶۴) ضوابط الاصول ۔ نتائج الافکار ۔ دلائل الاحکام الفقہ ۔ شاگرد ملا شریف

۱۹ آقائے صدر [سید اسمٰعیل بن سید صدرالدین حائری] فقیہ ۔ حی) مرزا محمد حسن شیرازی کے شاگرد

۲۰ آل حسن [سید آل حسن بن اولاد علی بخاری قنوجی] (فقیہ ۔ ۱۲۵۳) ہدایۃ المؤمنین ۔ تقویۃ المتقین (صدیق حسن خاں نواب بھوپال کے والد تھے)

۲۱ آلوسی زادہ ۔ محمود بن عبداللہ آلوسی بغدادی (مفتی بغداد)] (مفسر ۔ ۱۲۷۰) تفسیر روح المعانی

۲۲ آمدی [ابوالقاسم حسن بن بشر بن یحییٰ آمدی] (نحوی ۔ ۳۷۱)

۲۳ آمدی [قاضی ناصح الدین ابوالفتح عبدالواحد بن محمد بن عبدالواحد تمیمی] (فقیہ ۔ صدی پنجم) الدرر والغرر (مجموعۂ کلام امیرالمومنین) جسکو غررالحکم و دررالکلم بھی کہتے ہیں ۔ معانی شرح

۲۴ آمدی [ابوالفضائل علی بن ابوالمظفر یوسف بن احمد آمدی واسطی شافعی] (فقیہ ۔ ۶۰۸) قاضی واسط

۲۵ آمدی اصولی [ابوالحسن سیف الدین علی بن ابوعلی محمد بن سالم بن سیف الدین محمد آمدی حنبلی شافعی] (فقیہ ۔ متکلم ۔ اصولی ۶۳۱) سکونت بغداد ۔ شام ۔ مصر ۔ ولادت ۵۵۱ ۔ ابکار الافکار ۔ لب الالباب ۔ دقائق الحقائق ۔ منتہی السؤل فی الاصول ۔

۲۶ ابان الاحمر [ابان بن عثمان الاحمر بجلی (ابوعبداللہ) کوفی بصری] (فقیہ ۔ صدی دوم) کتاب المغازی والمبتدی والمبعث والوفات والسقیفہ ۔ امام جعفر صادق کے ۶ فقیہ اصحاب میں سے اور وہ یہ ہیں ۔ جمیل بن دراج ۔ عبداللہ بن مسکان ۔ عبداللہ بن بکیر ۔ حماد بن عیسیٰ ۔ حماد بن عثمان ۔ ابان بن عثمان ۔

؎ ہندسہ پر خط عرضی شیعہ کی علامت قرار دی گئی ہے ۔

۲۷ ابان بن تغلب [ابان بن تغلب بن رباح (ابو سعید) بکری کوفی] (قاری، فقیہ، لغوی، محدث - ۱۴۱) امام زین العابدینؑ و باقرؑ و جعفرؑ کے صحابی - تفسیر غریب القرآن - کتاب المفرد - کتاب الفضائل - کتاب الصفین - ان کو جناب صادقؑ سے تیس ہزار احادیث حفظ تھیں۔

۲۸ ابان بن سعید [ابان بن سعید بن عاص بن امیہ] (صحابی - ۱۳ یا ۱۵) ۷ھ میں مسلمان ہوئے۔ عہد عثمانی میں متولی جمع قرآن - جنگ اجنادین یا یرموک میں مارے گئے

۲۹ ابان بن محمد [ابان بن محمد بجلی کوفی (معروف بسندی البزاز)] (محدث - صدی سوم) کتاب النوادر - صفار نے ان سے روایت کی

۳۰ ابراہیم ادہم [ابراہیم بن ادہم بن منصور عجلی بلخی (ابو اسحاق)] (صوفی - ۱۶۱ صوور) ولادت مکہ میں جبکہ انکے والدین حج کو آئے تھے

۳۱ ابراہیم اشعری [ابراہیم بن محمد اشعری قمی] (محدث - صدی دوم) امام موسیٰ کاظمؑ و امام رضاؑ سے روایت کی

۳۲ ابراہیم اہوازی [ابراہیم بن مہزیار اہوازی] (محدث - صدی سوم) کتاب البشارات - امام جوادؑ و امام ہادیؑ کے صحابی

۳۳ ابراہیم باجوری [ابراہیم باجوری] (متکلم - ۱۲۷۶) ولادت ۱۱۹۸ - تحفۃ المرید علی جواہر التوحید - شرح کفایۃ العوام فی العقائد

۳۴ ابراہیم حفید [ابراہیم حفید ثابت بن قرہ حرانی] (مہندس - ۳۳۵) طریق التحلیل والترکیب والاعمال الہندسیہ

۳۵ ابراہیم حلبی [ابراہیم بن محمد حلبی حنفی (خطیب قسطنطنیہ)] (فقیہ - ۹۵۶) ملتقی الابحر - کبیری شرح منیۃ المصلی - سیاسۃ الشرعیہ

۳۶ ابراہیم خراسانی [ابراہیم بن ابی محمود خراسانی] (محدث - صدی سوم) معاصر امام کاظمؑ و رضاؑ و جوادؑ

۳۷ ابراہیم خزاز [ابراہیم بن سلیمان بن عبداللہ خزاز کوفی] (محدث - صدی سوم) کتاب النوادر - کتاب الخطب - کتاب الدعا - کتاب المناسک - کتاب الجہاد - کتاب مقتل ... حمید بن زیاد المتوفی ۳۱۰ھ نے ان سے روایت کی

۳۸ ابراہیم شیرازی [مرزا ابراہیم بن ملا صدرا شیرازی] (مفسر، فقیہ - ۱۰۷۰) تفسیر عروۃ الوثقی - رسالہ انیقہ و عجالہ دقیقہ - حاشیہ شرح لمعہ

۳۹ ابراہیم عباسی [ابو اسحاق ابراہیم بن مہدی بن منصور عباسی] (مغنی، مطرب - ۲۲۴) مامون جب مرو میں تھا بغداد میں خلیفہ بن گیا مامون نے بغداد میں آ کر ...

۴۰ ابراہیم عاملی [ابراہیم بن محمد بن حسین موسوی عاملی کرکی] (فقیہ - صدی یازدہم) طہران کے شیخ الاسلام - معاصر حرؒ عاملی

۴۱ ابراہیم قطیفی [ابو اسماعیل ابراہیم بن سلیمان قطیفی] (فقیہ - محدث صدی دہم) ہادی الی السبیل الرشاد - تعیین الفرقۃ الناجیہ - شرح النفلیہ شہید - نفحات الفوائد وغیرہ - معاصر شاہ طہماسپ صفوی - نورالدین علی کرکی سے اجازہ پایا ۹۴۴ھ میں زندہ تھے۔

۴۲ ابراہیم کوفی [ابراہیم بن محمد بن سعید ثقفی کوفی] (مفسر، محدث، فقیہ - ۲۸۳ اصفہان) کتاب الغارات - کتاب المغازی - کتاب السقیفہ - مقتل عثمان - کتاب الشوریٰ - کتاب الجمل - کتاب الصفین - مقتل علی - مقتل حسین - اخبار المختار - کتاب فدک - کتاب التفسیر - کتاب الامۃ - کتاب التاریخ - جامع الکبیر فقہ میں

۴۳ ابراہیم کرباسی [ابوالحاج محمد ابراہیم بن حاجی محمد حسن خراسانی کرباسی] (فقیہ، محقق - ۱۲۶۲) اشارات الاصول - ایقاظات - منہاج الہدایہ - تقلید الاموات - کتاب الارشاد - نخبہ فارسی - شوارع الہدایہ الی شرح الکفایہ للمحقق سبزواری - عمرہ ۹۵

۴۴ ابراہیم کفعمی [تقی الدین ابراہیم بن علی بن حسن عاملی کفعمی] (عالم، ادیب، شاعر - آغاز صدی دہم) مصباح - فوائد الطریفہ - مقصد الاسنیٰ - محاسبۃ النفس - فروق اللغۃ - حدیقۃ الناضرہ - نہایۃ الادب فی امثال العرب - کوکب الدری - وفیات العلماء

۴۵ ابراہیم بن معصوم [میر محمد ابراہیم بن محمد معصوم حسینی] (فقیہ - ۱۱۴۹) حاشیہ بر تفسیر آیات الاحکام مقدس اردبیلی

۴۶ ابراہیم نخعی [ابو عمران ابراہیم بن یزید بن اسود نخعی کوفی] (تابعی، فقیہ - ۹۵) ولادت ۴۹ھ

۴۷ ابراہیم نہاوندی [ابراہیم بن اسحاق احمری نہاوندی] (محدث - صدی سوم) امام ہادیؑ کے صحابی - کتاب الصیام - کتاب المتعہ - کتاب الدواجن - کتاب الجنائز - جواہر الاسرار - کتاب النوادر - کتاب الغیبۃ - مقتل الحسین۔

۴۸ ابراہیم نیشاپوری [ابراہیم بن عبدہ نیشاپوری] (محدث - صدی سوم) امام حسن عسکریؑ سے انکو نام توقیع جاری ہوئی [ابراہیم قزوینی دیکھو آقا سید]

۴۹ ابراہیم ہمدانی [مرزا ظہیر الدین ابراہیم بن مرزا قوام الدین حسین الحسینی ہمدانی] (حکیم، فاضل، علامہ - ۱۰۲۶) ملا محمد تقی مجلسی نے انسے اجازہ پایا - حاشیہ علی الہیات الشفا - حاشیہ اشارات - حاشیہ کشاف۔

۵۰ البشہی [شہاب الدین احمد البشہی] (ادیب - ۸۰۰) المستطرف فی کل فن مستظرف

۵۱ ابن ابار [ابوجعفر احمد بن محمد خولانی اشبیلی] (شاعر عرب - ۴۳۳ھ) عبّاد شاہ اشبیلیہ کا شاعر۔ صاحب دیوان

۵۲ ابن ابار [ابوعبداللہ محمد بن عبداللہ بن ابی بکر بلنسی] (لغوی - ادیب - مورخ - فقیہ - ۶۵۸) ولادت ۵۹۵ھ - امام عربیت۔ تاریخ اندلس ۴ جلد میں

۵۳ ابن ابی الازہر [محمد بن زید بن محمود بن منصور خزاعی] (نحوی - ۳۲۵) ما انزل من القرآن فی علی - مبرد سے روایت کرتا ہے اور دار قطنی اور ابوالفرج اصفہانی

۵۴ ابن ابی اُسامہ [حارث بن ابی اُسامہ] (محدث - ۲۸۲)

۵۵ ابن ابی الاحوص [قاضی ابوعلی حسین بن عبدالعزیز بن محمد غرناطی] (محدث - فقیہ - نحوی) ۶۹۹ غرناطہ)

۵۶ ابن ابی الاسحٰق [امام ابوبحر عبداللہ بن ابی اسحاق حضرمی] (نحوی - ادیب - ۱۱۷) نحو کو اوّل اسی نے معلل کیا۔ فرزدق کا اکثر ذکر تا تھا

۵۷ ابن ابی اصیبعہ [احمد بن قاسم بن خلیفہ خزرجی دمشقی] (طبیب - ۶۶۸) عیون الانباء فی طبقات الاطباء - قاہرہ و صلخد کے شفاخانوں میں ملازم رہا۔ ابن بیطار کے ساتھ بوٹیوں کی تلاش میں بادیۂ شام میں پھرتا تھا۔

۵۸ ابن ابی الاصبع [عبدالعظیم بن عبدالواحد بن ظافر مصری] (ادیب - شاعر - ۶۵۴) امام ادب - عمر ۶۰

۵۹ ابن ابی جمرہ [ابومحمد عبداللہ بن سعد بن ابی جمرہ اندلسی] (محدث - مفسر - ۶۷۵) جمع النہایہ فی بدء الخیر والغایہ - بہجۃ النفوس خلاصۂ صحیح بخاری تفسیر

۶۰ ابن ابی جمہور [محمد بن شیخ زین الدین ابوالحسن علی بن ابراہیم ہجری احسائی] (فقیہ - صدی نہم قاہرہ) غوالی اللئالی - نثر اللئالی - شرح باب حادی عشر - احادیث الفقہیہ - ۸۸۸ھ میں زندہ تھے۔

۶۱ ابن ابی حاتم [ابومحمد عبدالرحمان بن ابی حاتم محمد تیمی رازی] (محدث - ۳۲۷) ولادت ۲۴۰ تفسیر - مسند - صحیح - کتاب الزہد - فوائد الکبریٰ - الجرح والتعدیل

۶۲ ابن ابی حجلہ [احمد بن یحییٰ تلمسانی حنبلی نزیل دمشق و قاہرہ] (ادیب - شاعر - ۷۷۶) سکردان - مجتبی الادباء - دیوان الصبابہ

۶۳ ابن ابی الحدید [ابوحامد عزالدین عبدالحمید بن ہبۃ اللہ مدائنی بغدادی معتزلی] (ادیب - شاعر - کاتب - ۶۵۵ بغداد) شرح نہج البلاغہ - فلک الدائر علی المثل السائر - ولادت ۵۸۶

۶۴ ابن ابی الحدید [موفق الدین بن ہبۃ اللہ معتزلی مدائنی] (ادیب - ۶۵۶) صاحب شرح نہج البلاغہ کا بھائی - وشی المرقوم فی حل المنظوم - ولادت ۵۹۰ - وفات بعد فتنۂ بغداد

۶۵ ابن ابی حفصہ [ابوالسمط مروان بن سلیمان بن یحییٰ شامی] (شاعر عرب - ۱۸۱ بغداد) ولادت ۱۰۵

۶۶ ابن ابی داؤد [امام ابوعبداللہ احمد بن ابی داؤد فرج بن جریر معتزلی بغدادی] (فقیہ - شاعر عرب - ۲۴۰ بغداد) یحییٰ بن اکثم کی معزولی پر بغداد کا قاضی القضاۃ - احمد بن حنبل کو مسئلۂ خلق قرآن میں معقول کیا۔ بکمال فصیح و بلیغ تھا۔

۶۷ ابن ابی داؤد [ابوبکر عبداللہ بن ابی داؤد سلیمان سجستانی بغدادی] (محدث - ۳۱۶ بغداد) ولادت ۲۳۰

۶۸ ابن ابی الدنیا [ابوبکر عبداللہ بن محمد بن عبید اموی بغدادی] (محدث - ۲۸۱) ولادت ۲۰۸ - معتضد وغیرہ خلفائے عباسیہ کا اتالیق - کتاب مصنّف

۶۹ ابن ابی الدم [قاضی شہاب الدین بن ابی الدم حموی] (فقیہ - مورخ - ۶۴۲) تاریخ المظفری جو رکن الدین مظفر بیبرس سلطان مصر کے نام پر لکھی

۷۰ ابن ابی دینار [ابوعبداللہ بن ابی دینار] (مورخ - ۱۰۹۲) المونس نے تاریخ افریقیہ و تونس

۷۱ ابن ابی زرع [ابوالحسن علی بن عبداللہ فزانی] (مورخ - صدی ہفتم) انیس المطرب بروض القرطاس فی اخبار المغرب - زہرۃ البستان فی اخبار الزمان

۷۲ ابن ابی ذیب [امام محمد بن عبدالرحمان بن ابی ذئب ہشام مدنی (ابوالحارث)] (محدث - ۱۵۹ کوفہ) ولادت ۸۱ - امام مالک کا مصاحب۔

۷۳ ابن ابی راحہ [ابراہیم بن سلیمان بن ابی راحہ مزنی بصری] (فقیہ - متکلم - ادیب - صدی دوم) جناب صادق سے روایت کی

۷۴ ابن ابی الربیع [شہاب الدین احمد بن محمد بن ابی الربیع] (ادیب - صدی سوم) معتصم عباسی کا معاصر جو ۲۲۷ھ میں مرا۔ صاحب سلوک المالک فی تدبیر الممالک

۷۵ ابن ابی الربیع [عبید اللہ بن احمد بن عبید اللہ اموی عثمانی اشبیلی] (نحوی - ۶۸۸) ولادت ۵۹۹ شلوبین کا شاگرد - شرح ایضاح - ملخص القوانین - شرح سیبویہ - شرح جمل

۷۶ ابن ابی الرکب [ابوبکر محمد بن مسعود جیانی اندلسی] (نحوی - فقیہ - ۵۴۴) ابن ابی العافیہ کا شاگرد - ابوعلی صدفی سے روایت کی - شرح کتاب سیبویہ

۷۷ ابن ابی رندقہ [ابوبکر محمد بن ولید بن محمد طرطوشی مالکی] (صوفی۔ادیب۔فقیہ۔۵۲۰ سکندریہ) سراج الملوک جو بطائحی وزیر مصر سے معنون کی۔سراج الہدی۔ برالوالدین۔کتاب الفتن۔ ابن حزم و باجی کا شاگرد۔ ولادت ۴۵۱

۷۸ ابن ابی سارہ [ابوجعفر محمد بن حسن بن ابی سارہ رواسی کوفی] (نحوی۔دوسری صدی) (دیکھو ابوجعفر رواسی)

۷۹ ابن ابی سعد [ابوالعالی بہاءالدین محمد بن حسن بن محمد بغدادی] (کاتب۔کافی الکفاۃ۔شاعر۔۵۶۲) مستنجد عباسی کے مخصوصین سے۔کتاب التذکرہ ادب میں۔نوادر۔تاریخ ۱۲ جلد

۸۰ ابن ابی شامہ [محمد عبدالرحمان بن ابی شامہ مقدسی] (مورخ۔۶۹۵) الروضتین فی اخبار الدولتین

۸۱ ابن ابی الشوارب [محمد بن عبدالملک بن ابی الشوارب اموی (ابوعبداللہ ابلی)] (محدث۔۲۴۴) ابوعوانہ سے روایت کرتا ہے۔

۸۲ ابن ابی الشوارب [قاضی حسن بن عبداللہ بن ابی الشوارب بغدادی] (محدث۔فقیہ۔تیسری صدی) قاضی القضاۃ بغداد۔معاصر معتز باللہ وغیرہ۔وفات بعہد معتمد۔ان کے بیٹے ابن ابی الشوارب عبداللہ بن حسن مطیع کے زمانہ میں بغداد کے قاضی القضاۃ مقرر ہوئے

۸۳ ابن ابی شیبہ [دیکھو ابوبکر بن ابی شیبہ و عثمان بن ابی شیبہ]

۸۴ ابن ابی الصقر [ابوالحسن محمد بن علی بن حسن واسطی شافعی] (فقیہ۔ادیب۔شاعر عرب۔۴۹۸ واسط) ولادت ۴۰۹۔ابواسحاق شیرازی کا شاگرد

۸۵ ابن ابی عاصم [احمد بن عمر شیبانی] (محدث۔۲۸۷) مسند

۸۶ ابن ابی عباد [شیخ ابومحمد حسن بن اسحاق یمنی] (نحوی۔حدود ۵۹۰)

۸۷ ابن ابی عروبہ [ابونصر سعید بن ابی عروبہ مہران عدوی۔بصری] (محدث۔۱۵۶)

۸۸ ابن ابی عصرون [شرف الدین ابوسعد عبداللہ بن ابی السری محمد بن ہبۃ اللہ موصلی شافعی] (فقیہ۔۵۸۵ دمشق) ولادت ۴۹۲ موصل۔صفوۃ المذہب ۷ جلد۔کتاب الانتصار۔کتاب المرشد۔کتاب الذریعہ۔

۸۹ ابن ابی عقیل [ابومحمد حسن بن علی بن ابی عقیل عمانی] (فقیہ۔متکلم۔تیسری صدی) معاصر کلینی۔ابن قولویہ کے استاد۔المتمسک بحبل آل الرسول فقہ میں۔الکر و فر امامۃ میں۔

۹۰ ابن ابی عمر [ابن ابی عمر عدنی] (محدث۔۲۴۳) مسند

۹۱ ابن ابی الغنائم [مواہب حسن بن ہبۃ اللہ بن محفوظ دمشقی] (محدث۔۵۸۶) ولادت ۵۳۷۔معجم

۹۲ ابن ابی الغنائم [عبدالعزیز محمد بن ابوالغنائم بن احمد کاشی] (نحوی۔صدی ہشتم) معاصر حکیم عبدالرزاق نسفی۔شرح مفصل زمخشری

۹۳ ابن ابی الکرام [ابراہیم بن علی بن عبداللہ بن جعفر بن ابیطالب] (محدث۔دوسری صدی) امام رضا کے صحابی

۹۴ ابن ابی لیلی [قاضی محمد بن ابی لیلی عبدالرحمان بن ابی لیلی یسار کوفی] (فقیہ۔۱۴۸) ولادت ۷۴ھ بنی امیہ و بنی عباس کی طرف سے ۳۳ سال قاضی کوفہ رہا۔شعبی کا شاگرد۔اصحاب الرائے سے تھا مخالف ابوحنیفہ۔

۹۵ ابن ابی لیلی [ابوعیسیٰ عبدالرحمان بن ابی لیلیٰ یسار انصاری کوفی] (تابعی۔۸۳) ولادت ۱۷ھ جنگ جمل میں علیؑ کے ہمراہ تھے۔

۹۶ ابن ابی ملیکہ [عبداللہ بن عبیداللہ بن ابی ملیکہ مکی] (تابعی۔۱۱۷) شیخ الحرم۔ابن زبیر کے عہد میں مکہ کا قاضی۔

۹۷ ابن ابی ہریرہ [ابوعلی حسن بن حسین بن ابی ہریرہ شافعی] (فقیہ۔۳۴۵) امام عراق۔شرح مختصر مزنی

۹۸ ابن ابی ہراسہ [احمد بن نصر بن سعید نہروانی] (محدث۔۳۶۳)

۹۹ ابن ابی الیسر [تقی الدین اسماعیل بن ابی الیسر ابراہیم] (کاتب۔محدث۔اواخر صدی ہفتم) ابن تیمیہ نے اس سے روایت کی

۱۰۰ ابن الابرش [ابوالقاسم خلف بن یوسف بن فرتون شنتمیری اندلسی] (نحوی۔شاعر۔۵۳۲ھ شونطہ)

۱۰۱ ابن اثیر [امام عزالدین ابوالحسن علی بن محمد بن محمد بن عبدالکریم جزری موصلی] (محدث۔مورخ۔۶۳۰ موصل) تاریخ الکامل۔اسدالغابہ۔اللباب ولادت ۵۵۵ جزیرۃ ابن عمر متصل موصل۔

۱۰۲ ابن اثیر [مجد الدین مبارک بن محمد بن محمد بن عبد الکریم جزری] (محدث۔ لغوی۔ ۶۰۶ موصل) جامع الاصول۔ نہایہ فی غریب الحدیث۔ کتاب الانصاف فی التفسیر۔ ولادت ۵۴۴ جزیرۂ ابن عمر

۱۰۳ ابن اثیر [ابو الفتح ضیاء الدین نصر اللہ بن محمد بن محمد بن عبد الکریم جزری] (ادیب۔ کاتب۔ ۶۳۷ بغداد) مثل السائر۔ ولادت ۵۵۸ جزیرۂ ابن عمر

۱۰۴ ابن آجروم [ابن آجروم صنہاجی] (نحوی۔ ۷۲۳) آجرومیہ نحو میں

۱۰۵ ابن الاجدابی [ابو اسحاق ابراہیم بن اسمٰعیل بن احمد طرابلسی] (ادیب۔ صدی ششم) پانچویں اور چھٹی صدی ہجری کے درمیان تھا۔ کفایۃ المتحفظ

۱۰۶ ابن احدب [ابراہیم بن الاحدب طرابلسی شامی نزیل بیروت] (ادیب۔ حی) کشف الارب عن سر الادب۔ ذیل ثمرات الاوراق (تاہیل الغریب)

۱۰۷ ابن الاحنف [ابو الفضل عباس بن احنف بن اسود یمامی] (شاعر عرب۔ ۱۹۲)

۱۰۸ ابن الاخضر جنابذی [ابو محمد عبد العزیز بن مسعود بن مبارک بغدادی] (محدث۔ نسابہ۔ ۶۱۱) ولادت ۵۲۴۔ موالید اہل بیت

۱۰۹ ابن اخی العزیز [عماد الدین ابو عبد اللہ محمد بن صفی الدین محمد بن نفیس الدین حامد اصفہانی] (مورخ۔ ۵۹۷ دمشق) ولادت ۵۱۹ اصفہان۔ صلاح الدین یوسف کے مخصوصین سے۔ خریدۃ القصر و جریدۃ العصر دس جلد۔ برق الشامی ۷ جلد۔ نصرۃ الفطرۃ۔ اخبار دولت سلجوقیہ

۱۱۰ ابن ادریس [ابو عبد اللہ فخر الدین محمد بن احمد بن ادریس حلّی (عجلی العلماء)] (فقیہ۔ ۵۷۸) مولف صحیفہ کاملہ۔ سرائر الحاوی لتحریر الفتاوی۔ ابو علی حسن بن طوسی کے شاگرد۔ عمر ۲۵ سال

۱۱۱ ابن ازہر [محمد بن یزید خزاعی] (نحوی۔ ۳۲۵) عمر ۹۰ سے اوپر

۱۱۲ ابن اسحاق [ابو بکر محمد بن اسحاق بن یسار مدنی بغدادی] (محدث۔ مورخ۔ ۱۵۱ بغداد) المغازی والسیر۔ ابن ہشام نے سیرۃ الرسول اسی کی کتاب سے لکھی

۱۱۳ ابن اسحاق صابی [ابو الحسن ہلال بن محسن بن ابراہیم حرانی] (کاتب۔ ۴۴۸) ولادت ۳۵۹ عضد الدولہ کا کاتب۔ آخر عمر میں مسلمان ہوا تاجی کتاب الاماثل

۱۱۴ ابن اصیبعہ [رشید الدین علی بن خلیفہ بن یونس خزرجی مصری] (طبیب حکیم۔ ادیب۔ ۶۱۶) عمر ۷۳۔ موخر المفید حساب میں۔ کتاب المساحۃ۔ کتاب الطب

۱۱۵ ابن الاعرابی [ابو سعید احمد بن محمد بصری] (صوفی۔ محدث۔ ۳۴۰) ولادت ۲۴۶

۱۱۶ ابن الاعرابی [ابو عبد اللہ محمد بن زیاد کوفی] (لغوی۔ نحوی۔ ۲۳۱ سامرہ) ولادت ۱۵۰ کوفہ۔ کتاب النوادر۔ کتاب الالفاظ۔ تفسیر الامثال (مفضل و کسائی کا شاگرد)

۱۱۷ ابن الاعمیٰ [کمال الدین علی بن محمد] (ادیب۔ شاعر۔ ۶۹۲) دولت ناصریہ کے مشہور شاعروں سے

۱۱۸ ابن الافطس [عمر بن مظفر بن افطس مکناسی بطلیوسی] (شاعر۔ صدی پنجم) شاہ بطلیوس

۱۱۹ ابن ام قاسم [بدر الدین حسن بن قاسم بن عبد اللہ رازی مصری] (نحوی۔ لغوی۔ ۷۴۹)

۱۲۰ ابن ام مکتوم [عمرو بن ام مکتوم یا عبد اللہ بن قیس بن زائدہ] (صحابی۔ ۱۴) خدیجہ کے ماموں زاد۔ جنگ قادسیہ میں شہید ہوئے۔ قدیم الاسلام نابینا موذن رسول

۱۲۱ ابن الانباری [ابو بکر محمد بن قاسم بن محمد بن بشار انباری] (محدث۔ لغوی۔ ادیب۔ ۳۲۸ بغداد) عمر ۵۷۔ کتاب الاضداد۔ کتاب الامثال۔ الانصاف۔ غریب الحدیث۔ مشکل الحدیث

۱۲۲ ابن الانباری [کمال الدین ابو البرکات عبد الرحمان بن محمد بن عبد اللہ انباری] (نحوی۔ ۵۷۷) نزہۃ الالباء فی طبقات الادباء۔ نسمۃ العبیر فی التعبیر۔ اسرار العربیہ۔ میزان نحو میں۔ ولادت ۵۱۳

۱۲۳ ابن ایاز [جمال الدین ابو محمد حسین بن بدر بن ایاز بغدادی] (فقیہ۔ ۶۸۱) ابو عثمان مالکی کا شاگرد

۱۲۴ ابن ایاس [محمد بن احمد بن ایاس حنفی مصری] (مورخ۔ ۹۳۰) بدایع الزہور فی وقایع الدہور جو مصر کی تاریخ ہے۔

۱۲۵ ابن باب [ابو عثمان عمرو بن عبید بن باب بصری معتزلی (ابو عبید)] (زاہد۔ متکلم۔ ۱۴۴) ولادت ۸۰۔ اپنے زمانہ میں معتزلیوں کا شیخ۔ حسن بصری کا مکتب۔ کتاب الرد علی القدریہ۔ کتاب التفسیر عن حسن بصری۔ کلام کثیر فی العدل و التوحید

۱۲۶ ابن بابویہ [ابو الحسن علی بن حسین بن موسیٰ بن بابویہ قمی] (فقیہ۔ محدث۔ ۳۲۹) کتاب الامامۃ۔ کتاب الشرایع۔ کتاب التفسیر۔ جامع الاخبار۔ کتاب الخصال۔ معانی الاخبار۔ مجالس۔ عقاب الاعمال۔

۲۵۷ ب۔ ... ابن سکیت کا استاد

۱۲۷ ابن بابشاد [ابوالحسن طاہر بن احمد بن بابشاد دیلمی مصری] (نحوی - ۴۶۹ مصر) شرح کتاب الاصول ابن سراج - شرح جمل زجاجی - مقدمہ اور اس کی شرح نحو میں -

۱۲۸ ابن باجہ [ابوبکر محمد بن یحییٰ التجیبی السرقسطی غرناطی] (ادیب - شاعر طبیب فلسفی - ۵۳۳ فاس) اشبیلیہ غرناطہ میں مدتوں - پھر فاس میں آیا اندلس میں اول اسی نے فلسفہ ارسطو کو رواج دیا -

۱۲۹ ابن البادش [ابوجعفر احمد بن علی بن احمد بن خلف انصاری غرناطی] (نحوی - ۵۴۰) ولادت ۴۹۱ھ - الاقناع قرأت میں - انکے والد ابوالحسن علی ابن البادش جو عربیت اور اسماء الرجال کے بڑے عالم تھے - ۵۲۸ میں مرے -

۱۳۰ ابن البارزی [نجم الدین عبدالرحمان بن ابراہیم بن ہبۃ اللہ حموی شافعی] (فقیہ - ۶۸۳ مدینہ) ولادت ۶۰۸ - حماۃ کا قاضی

۱۳۱ ابن باقی [سید علی بن حسین بن حسان بن باقی قرشی] (محدث - صدی ہفتم) اختیار المصباح ابوجعفر طوسی جو ۶۵۳ میں لکھی

۱۳۲ ابن بانہ [عمرو بن محمد بن سلیمان بغدادی] (مغنی - شاعر عرب - ۲۷۸ سامرہ) متوکل وغیرہ خلفائے عباسیہ کا ندیم - اسحاق بن ابراہیم موصلی کا شاگرد

۱۳۳ ابن البراج [عبدالعزیز بن نحریر بن عبدالعزیز بن براج طرابلسی شامی] (فقیہ - ۴۸۱) المعتمد - الروضہ - الجواہر - المعالم - الکامل عماد المحتاج

۱۳۴ ابن برجان [ابوالحکم عبدالسلام عبدالرحمان بن محمد افریقی اشبیلی] (صوفی مفسر - ۵۳۶ مراکش) تفسیر القرآن - شرح اسماء اللہ الحسنے

۱۳۵ ابن برذویہ [احمد بن یعقوب بن یوسف اصفہانی] (نحوی - ۳۵۴) نفطویہ کا شاگرد

۱۳۶ ابن برہان [ابوالقاسم عبدالواحد بن علی بن عمر عکبری حنبلی حنفی] (نحوی - لغوی - مورخ - ۴۵۶ بغداد) ابن بطہ کی صحبت میں رہا - حنبلی سے حنفی ہو گیا

۱۳۷ ابن برہان [ابوالفتح احمد بن علی بن محمد الوکیل شافعی بغدادی] (فقیہ - ۵۲۰ بغداد) کتاب الوجیز فی اصول الفقہ - غزالی اور ابوبکر شاشی اور کیا ہرسی اور ابواسحاق مروزی کا شاگرد

۱۳۸ ابن بری [ابومحمد عبداللہ بن بری بن عبدالجبار مقدسی مصری] (نحوی - لغوی - ۵۸۶) دیار مصریہ میں اپنا مثل نہ رکھتا تھا

۱۳۹ ابن البزاز [حافظ الدین محمد بن شہاب الدین کردی حنفی] (فقیہ - ۸۲۷) فتاوی بزازیہ

۱۴۰ ابن البزری [زین الدین جمال الاسلام ابوالقاسم عمر بن محمد بن احمد جزری شافعی] (فقیہ - ۵۶۰) ولادت ۴۷۱ھ جزیرۂ ابن عمر - کیا ہرسی غزالی کا شاگرد - الاسامی والعلل من کتاب المہذب ابواسحق شیرازی -

۱۴۱ ابن بسام [ابوالحسن علی بن محمد بن نصر بغدادی] (شاعر عرب - ۳۰۲) عمر ۷۰ یا ۹۰ - مدفن قبر حسین پر اس نے اشعار میں متوکل پر اعتراض کیا

۱۴۲ ابن بشکوال [ابوالقاسم خلف بن عبدالملک انصاری قرطبی] (محدث - مورخ - ۵۷۸) ولادت ۴۹۴ھ - معرفۃ العلماء - حکایات مستنفر بہ صلۃ تاریخ ابن الفرضی - الغوامض والمبہمات

۱۴۳ ابن بطریق [نجم الدین ابوالحسن علی بن یحییٰ بن بطریق حلی] (کاتب - اصولی - فاضل - ۶۴۲ بغداد) ملک الکامل کے عہد میں مصر کا کاتب - آخر میں زمانہ پھر گیا - بغداد میں آرہا -

۱۴۴ ابن بطریق [شیخ ابوالحسین یحییٰ بن حسن بن حسین بن بطریق حلی] (فقیہ - محدث - صدی ششم) خصائص امیرالمومنین - اتفاق صحاح الاثر فی امامۃ ائمۃ اثنا عشر - تصفح الصحیحین فی تحلیل المتعتین - معاصر ابن ادریس - عماد طبری سے روایت کی جس نے ابوعلی بن شیخ طوسی سے روایت کی -

۱۴۵ ابن بطہ [عبیداللہ بن بطہ] (محدث - ۳۸۷)

۱۴۶ ابن بطہ [ابوجعفر محمد بن جعفر بن احمد بن بطہ قمی] (محدث) محمد بن عبداللہ بن مطلب کا استاد

۱۴۷ ابن بطوطہ [ابوعبداللہ شمس الدین محمد بن عبداللہ بن ابراہیم طنجی] (سیاح - ۷۷۹) ولادت ۷۰۳ھ - تحفۃ النظار فی غرائب الامصار جو رحلۂ ابن بطوطہ کے نام سے مشہور ہے -

۱۴۸ ابن بغدادی [ابومنصور عبدالسلام بن عبدالوہاب بن عبدالقادر جیلانی حنبلی] (فقیہ - ۶۲۱ بغداد)

لے سعد الدین ابوالقاسم قاضی طرابلس کا شاگرد سید مرتضیٰ

۱۴۹ ابن بقی [ابوبکر یحییٰ بن عبدالرحمان بن بقی اندلسی قرطبی] (شاعر عرب - ۵۴۰)

۱۵۰ ابن بقیہ [ابوعثمان بکر بن محمد بن بقیہ عدوی بصری] (نحوی - ۲۴۷) اصمعی کا شاگرد - مبرد کا استاد - کتاب الالف واللام - کتاب العروض - کتاب التصریف

۱۵۱ ابن بقیہ [ابوطالب احمد بن بکر بن بقیہ عبدی] (نحوی - ۴۰۶) شرح کتاب الایضاح - ابوعلی فارسی اور رمانی اور صیرفی کا شاگرد

۱۵۲ ابن بکار [ابوعبداللہ زبیر بن بکار ابوبکر عبداللہ بن ابی بکر بن مصعب زبیری] (فقیہ - محدث - ۲۵۶) قاضی مکہ - موفقیات - نسب قریش - عمر ۸۴

۱۵۳ ابن بکیر [ابوعبداللہ حسین بن احمد صیرفی بغدادی] (محدث - ۳۸۸)

۱۵۴ ابن بنت الاعز [تقی الدین ابوالقاسم عبدالرحمان بن عبدالوہاب بن خلیفہ شافعی مصری] (فقیہ - شاعر عرب - ۶۶۵) ملک الکامل بن ایوب کا وزیر اور قاضی القضاۃ - امام فصیح و مناظر -

۱۵۵ ابن البواب [ابوالحسن علی بن ہلال] (کاتب - ۴۲۳) خوش نویسی میں متقدمین و متاخرین سے فائق تھا

۱۵۶ ابن بیطار [ابومحمد ضیاء الدین عبداللہ بن احمد مالقی دمشقی نزیل قاہرہ] (طبیب نباتی - ۶۴۶ دمشق) مغنی - ادویۃ المفردہ - افعال الغریبہ وغیرہ

۱۵۷ ابن التعاویذی [ابوالفتح محمد بن عبیداللہ بن عبداللہ بغدادی] (کاتب - شاعر عرب - ۵۸۴) ولادت ۵۱۹

۱۵۸ ابن تغری بردی [ابوالمحاسن جمال الدین یوسف بن تغری بردی مصری] (مورخ - ۸۷۴) ولادت ۸۱۲ - النجوم الزاہرہ فی اخبار المصر القاہرہ - مورد اللطافۃ فی من ولی السلطنۃ والخلافۃ

۱۵۹ ابن التلمیذ [امین الدولہ - ابوالحسن ہبۃ اللہ ابوالغنائم بن التلمیذ بغدادی] (طبیب - ۵۶۰ بغداد) سلطان الحکماء - طب میں کوئی اسکے برابر نہیں ہوا - عمر ۱۰۰ سال - اصل میں نصرانی تھا - قرابادین -

۱۶۰ ابن تمام [محمد بن احمد بن تمام صالحی خیاط] (فاضل - ۷۴۱) ولادت ۶۵۱ - تقی الدین ابن تمام کا بھائی

۱۶۱ ابن السنی [ابن السنی] (محدث - ۳۶۴) شاگرد نسائی - طب النبی

۱۶۲ ابن تیمیہ [فخرالدین ابوعبداللہ محمد بن ابوالقاسم خضر بن محمد حنبلی حرانی] (خطیب - واعظ - فقیہ - مفسر - ۶۲۱) ولادت ۵۴۲ - بغداد آکر فقہ کو تحصیل کیا تھا

۱۶۳ ابن تیمیہ [امام مجدالدین ابوالبرکات عبدالسلام بن عبداللہ بن خضر حرانی حنبلی] (محدث - فقیہ - ۶۵۲) ولادت ۵۹۰ - تقی الدین ابن تیمیہ کے دادا

۱۶۴ ابن تیمیہ [تقی الدین ابوالعباس احمد بن عبدالحلیم بن عبدالسلام حرانی حنبلی] (محدث - فقیہ - متکلم - ۷۲۸ دمشق) منہاج السنۃ - فتاوی - جواب الصحیح رد نصاریٰ - کتاب الفرقان - ولادت ۶۶۱ - مذہب ظاہری -

۱۶۵ ابن الشرده [علی بن ابراہیم بن علی واسطی بغدادی] (واعظ - شاعر عرب - ۷۵۰) ولادت ۶۹۷ - کئی مرتبہ دمشق میں بھی وعظ کیا -

۱۶۶ ابن جارود [ابومحمد عبداللہ بن علی بن جارود نیشاپوری] (محدث - ۳۰۷) مجاور مکہ - منتقی یعنی مستخرج صحیح ابن خزیمہ

۱۶۷ ابن جبیر [محمد بن جبیر بلنسی] (سیاح - ساتویں صدی) اپنے چھٹی صدی ہجری کے آخر میں بلنسیہ سے صقلیہ تک سفر کرکے سفرنامہ (رحلہ ابن جبیر) لکھا

۱۶۸ ابن جریج [ابوخالد عبدالملک بن عبدالعزیز بن جریج مکی بغدادی] (محدث - معدل - تابعی - ۱۴۹) ولادت ۸۰ - کہتے ہیں اسلام میں سب سے پہلے کتابیں اسی نے لکھیں

۱۶۹ ابن جریر طبری [ابوجعفر محمد بن جریر بن یزید طبری] (محدث - مفسر - فقیہ - مورخ - ۳۱۰ بغداد) ولادت ۲۲۴ - انکی تاریخ تاریخ الرسل و الملوک اور تفسیر جامع البیان سب سے معتبر مانی گئی ہیں -

۱۷۰ ابن الخزاز [ابوالحسین عبداللہ بن محمد] (نحوی - ۳۲۵) شیخین یعنی مبرد و ثعلب کا شاگرد

۱۷۱ ابن الجزری [ابوالخیر شمس الدین محمد بن محمد بن محمد جزری دمشقی شیرازی] (محدث - ۸۳۳) مجاور مکہ - ولادت ۷۵۱ دمشق حصن حصین - اسنی المطالب فی مناقب علی ابن ابیطالب - الجزریہ تجوید میں -

۱۷۲ ابن جزلہ [ابوعلی یحییٰ بن عیسیٰ بن جزلہ بغدادی] (طبیب - مورخ - ۴۹۳) تقویم الابدان - منہاج البیان - مختصر تاریخ بغداد - رد نصاریٰ

۱۷۳ ابن الجصاص [حسن بن عبداللہ بن حسین جوہری] (تاجر بغداد - ۳۲۰) اتنا مالدار تھا کہ ایک دفعہ مقتدر عباسی کو ایک کروڑ ۶۰ لاکھ دینار جرمانہ دیکر اسکے پاس بہت کچھ

۱۷۴۔ ابن الجلدی (احمد بن عبداللہ) [ادیب۔ ۔۔] اخوان الصفا، کشف الظنون میں ہے کہ اخوان الصفا کے ۵۱ رسالے ابوسلیمان محمد بن نصر بستی المعروف بہ مقدسی اور ابوالحسن علی بن ہارون زنجانی اور ابو احمد نہرجوری اور عوفی زید بن رفاعہ نے ملکر لکھی ہیں۔ یہ سب حکیم تھے۔

۱۷۵۔ ابن جماعہ (بدرالدین محمد بن ابراہیم بن سعداللہ حموی شافعی) [محدث۔ فقیہ۔ ۷۳۳] ولادت ۶۳۹۔ حماہ۔ خطیب بیت المقدس پھر قاضی دمشق پھر مصر کا قاضی القضاۃ۔

۱۷۶۔ ابن جماعہ (عزالدین محمد بن سید شرف الدین ابوبکر بن عبدالعزیز حموی شافعی مصری) [متکلم، فقیہ، نحوی، لغوی۔ ۸۱۹] ولادت ۷۵۹۔ شرح جمع الجوامع اصول میں۔ ہزار کتابیں تصنیف کیں۔

۱۷۷۔ ابن جماعہ (ابوالعز مظفر بن ابراہیم بن جماعہ مصری موفق الدین حنبلی) [ادیب، شاعر عرب۔ ۶۲۳ مصر] ولادت ۵۴۴ مصر

۱۷۸۔ ابن جمیع (محمد بن احمد بن محمد ۔۔۔ بن جمیع غسّانی) [محدث۔ ۴۰۲] ولادت ۳۰۵۔ معجم

۱۷۹۔ ابن جنّی (ابوالفتح عثمان بن جنّی موصلی بغدادی) [نحوی۔ ۳۹۲ بغداد] ولادت ۳۳۰۔ رسالہ صرف۔ خصائص العربیہ نحو میں۔ مصنف تلقین۔ المذکر والمؤنث۔ المقصود والممدود۔ شاگرد ابوعلی فارسی۔

۱۸۰۔ ابن جنید (ابوعلی محمد بن احمد بن جنید بغدادی (کاتب اسکافی) [فقیہ۔ ۳۸۱ رے] صاحب روضات الجنات لکھتے ہیں کہ ابن جنید کا ۳۸۱ سے بہت پہلے انتقال ہوا ہے ۳۸۱ھ میں رے میں شیخ صدوق کا انتقال ہوا۔ اس سبب سے لکھنے والے کو مغالطہ اور وہم ہوا ہے۔ معزالدولہ کا ہمعصر تھا۔ احکام شرعیہ میں اجتہاد کے بانی۔ ابن جنید اور ابن عقیل مجتہدین میں قدیمین مشہور ہیں۔ شیخ مفید کے مشائخ سے۔ تہذیب الشیعہ۔ کتاب الاحمدی۔

۱۸۱۔ ابن جہم (ابوالحسن علی بن جہم بن ۔۔۔ قرشی بغدادی) [شاعر عرب۔ ۲۴۹ حلب] متوکل عباسی کے مخصوصین سے۔ مخالفین علی سے۔ متوکل کی ہجو پر جلاوطن کیا گیا۔

۱۸۲۔ ابن جوزی (شمس الدین ابوالفرج عبدالرحمان بن علی جوزی حنبلی بغدادی) [واعظ، مفسر، محدث۔ ۵۹۷] محمد بن ابی بکر کی نسل سے۔ عمر ۹۰۔ تفسیر زاد المسیر۔ منتظم التاریخ۔ موضوعات۔ صفوۃ الصفوہ۔ تلبیس ابلیس۔ اخبار الاخیار۔ اخبار النساء۔ منہاج القاصدین۔ مناقب صدیق۔ مناقب فاروق۔ مناقب علی۔

۱۸۳۔ ابن جہیم (مفید الدین محمد بن جہیم اسدی حلّی) [فقیہ۔ صدی ہفتم] علامہ حلّی کے استاد۔ محقق اول کے شاگرد۔ معاصر رضی الدین ابن طاؤس۔

۱۸۴۔ ابن حاج (ابوالعباس احمد بن محمد بن احمد اشبیلی) [نحوی۔ ۶۴۲]

۱۸۵۔ ابن حاج (ابوعبداللہ محمد عبدری مالکی) [محدث۔ واعظ۔ ۷۳۷] المدخل فی اصول الدین وآداب الدین۔

۱۸۶۔ ابن حاجب (جمال الدین ابوعمرو عثمان بن عمر بن ابی بکر کردی مالکی) [فقیہ۔ نحوی۔ ۶۴۶ سکندریہ] سکونت قاہرہ۔ دمشق۔ سکندریہ۔ جامع دمشق میں درس دیتا تھا۔ ولادت ۵۷۰۔ الکافیہ نحو میں۔ الشافیہ صرف میں۔ اصول فقہ۔ المختصر فقہ مالکی۔

۱۸۷۔ ابن حازم (ابوالحسن علی بن حازم لحیانی) [لغوی۔ تیسری صدی] معاصر ابن سکیت

۱۸۸۔ ابن حبّان (ابوحاتم محمد بن حبّان بن احمد تمیمی بُستی) [محدث۔ ۳۵۴] شاگرد نسائی۔ کتاب الصحیح۔ کتاب الضعفاء۔ تاریخ الثقاۃ

۱۸۹۔ ابن حالَوَیہ (ابومحمد حسین بن احمد بن یعقوب ہمدانی) [ادیب، نحوی، لغوی۔ ۳۴۴]

۱۹۰۔ ابن حبیش (قاضی ابوالقاسم عبدالرحمان بن محمد بن عبداللہ مرسی) [فقیہ۔ ۵۸۴]

۱۹۱۔ ابن الحجاج (ابراہیم بن الحجاج) [محدث۔ ۲۳۱]

۱۹۲۔ ابن الحجاج (ابوعبداللہ حسین بن احمد بن محمد شیعی بغدادی) [ادیب، کاتب، شاعر عرب۔ ۳۹۱ بغداد] فردزمانہ۔ مخترع طرز جدید۔ معاصر سید مرتضیٰ۔ شاعری میں امرء القیس کے درجہ میں۔

۱۹۳۔ ابن حجر عسقلانی (ابوالفضل شہاب الدین احمد بن علی بن محمد عسقلانی مصری شافعی) [محدث۔ فقیہ۔ مورخ۔ ۸۵۲ مصر] فتح الباری۔ اصابہ۔ لسان المیزان۔ تقریب التہذیب۔ درر الکامنہ۔ نزہۃ النظر۔ مشتبہات۔

۱۹۴۔ ابن حجر مکی (ابوالعباس شہاب الدین احمد بن حجر ہیتمی مصری، مکی شافعی) [محدث، فقیہ۔ ۹۷۳] مجاور مکہ۔ ولادت ۹۰۹ مصر۔ صواعق محرقہ۔ تطہیر الجنان۔

۱۹۵- ابن حجہ (تقی الدین بن ابی بکر بن علی حموی حنفی) [ادیب - ۸۳۷] ولادت ۷۶۷ حماہ - خزانۃ الادب - ثمرات الاوراق -

۱۹۶- ابن حجہ (ابوجعفر احمد بن محمد قرطبی) [محدث - نحوی - ۶۴۳] تسدید اللسان نحو میں - جمع بین الصحیحین - ولادت ۵۶۲ -

۱۹۷- ابن الحداد (ابوبکر محمد بن احمد بن محمد شافعی مصری) [محدث - فقیہ - ۳۴۴ قاہرہ] قاضی مصر - عمر ۷۹ - الفروع -

۱۹۸- ابن الحداد (ابونعیم عبید اللہ بن حسن بن احمد اصفہانی) [محدث - ۵۱۷] ولادت ۴۶۳ -

۱۹۹- ابن الحداد (محمد بن احمد بن عثمان قیسی اندلسی) [شاعر عرب - ۴۸۰]

۲۰۰- ابن الحداد (ابوعثمان سعید بن محمد معافری قرطبی) [لغوی - بعد ۴۰۰]

۲۰۱- ابن الحداد (ابوعثمان سعید بن محمد غسانی قیروانی) [لغوی - ۴۰۰] توضیح المشکل فی القرآن - کتاب الامالی - عصمۃ النبیین -

۲۰۲- ابن الحداد (ابواسحاق ابراہیم بن احمد بن فتح قرطبی) [لغوی - ۳۹۹]

۲۰۳- ابن حزم (ابومحمد علی بن احمد بن سعید بن حزم اموی ظاہری قرطبی) [محدث - فقیہ - متکلم - ۴۵۶ لبلہ] الفصل فی الملل والنحل - المحلی فی الفقہ - کتاب الاحکام - کتاب الایصال - سیرۃ النبویہ - الجامع فی صحیح الحدیث - الناسخ والمنسوخ - منصور عامری کا وزیر - ولادت ۳۸۴ قرطبہ

۲۰۴- ابن حُطَیۂ (ابوالعباس احمد بن عبداللہ بن احمد فاسی) [قاری - ادیب - صوفی - فاضل - خوشنویس - ۵۶۰ مصر] ولادت ۴۷۸ فاس

۲۰۵- ابن حکیم خبری (ہبۃ اللہ بن ابراہیم بن عبداللہ) [حاسب - فرضی - ۴۷۶] شاگرد ابواسحاق شیرازی - شرح حماسہ - شرح دیوان بحتری وغیرہ

۲۰۶- ابن حلاوی (شرف الدین ابوالطیب احمد بن محمد بن ابی الوفا موصلی) [شاعر عرب - ۶۵۶] ولادت ۶۰۳ - ملازم بدر الدین لولو صاحب موصل

۲۰۷- ابن حمدون (کافی الکفاۃ بہاء الدین ابوالمعالی محمد بن ابی سعد حسن بن محمد بغدادی) [کاتب - ادیب - ۵۶۲ بغداد] ولادت ۴۹۵ - اسکا بھائی ابونصر غرس الدولہ ۵۴۵ھ میں اور ابوالحسن ۵۴۶ میں مرا - تذکرہ -

۲۰۸- ابن حمدون (ابوعبداللہ احمد بن ابراہیم بن اسماعیل بن داؤد بن حمدون بغدادی) [کاتب - لغوی - نحوی - مورخ - تیسری صدی] ثعلب کا اُستاد - امام علی نقی اور حسن عسکری کے مخصوصین سے - کتاب اسمار الجبال والمیاہ والاودیہ - متوکل کا ندیم و مصاحب -

۲۰۹- ابن حمدویہ (اسمٰعیل بن ابراہیم بن حمدویہ زندیق) [شاعر عرب - دوسری صدی] معاصر ہارون رشید

۲۱۰- ابن حمزہ (عماد الدین ابوجعفر رابع محمد بن علی بن حمزہ طوسی (عماد طوسی)) [فقیہ - صدی ششم] ابن شہر آشوب کے مشائخ سے - وسیلہ - واسطہ شرائع فقہ میں -

۲۱۱- ابن حمویہ (ابواسحاق صدر الدین ابراہیم بن محمد بن سویہ حموینی) [محدث - ۷۲۲] فرائد السمطین - حموینی مشہور ہے -

۲۱۲- ابن حمید (ابوعبداللہ محمد بن جعفر بن احمد انصاری مرسی اندلسی) [نحوی - مقری - ۵۸۶ مرسیہ] شرح ایضاح - شرح الجمل - اُستاد مقری - ولادت ۵۱۳

۲۱۳- ابن حُمیدہ (ابوعبداللہ محمد بن علی بن احمد حلی) [شاعر - نحوی - ۵۰۵] شاگرد ابن الخشاب - شرح لمع - شرح مقامات - کتاب الروضہ نحو میں - ولادت ۴۶۸

۲۱۴- ابن حنین (ابویعقوب اسحاق بن حنین بن اسحاق بغدادی) [طبیب - مترجم - ۲۹۸ بغداد] یونانی طب کا عربی میں مترجم - یہی کام اسکے باپ کا تھا -

۲۱۵- ابن حوط اللہ (ابومحمد عبداللہ بن سلیمان بن داؤد اندی اندلسی) [نحوی - لغوی - فقیہ - ۶۱۲ غرناطہ] ولادت ۵۴۹ اندہ

۲۱۶- ابن حوقل (ابن حوقل) [سیاح - جغرافی - چوتھی صدی] ۳۶۷ھ میں زندہ تھا - تاجر موصلی - ۳۳۱ سے ۳۵۹ تک بربر - اندلس اور ایران وغیرہ کا سفر کیا اور کتاب الممالک والمسالک لکھی -

۲۱۷- ابن حیان (ابومروان حیان بن خلف بن حسین بن حیان قرطبی) [مورخ - ۴۶۹] ولادت ۳۷۷ - کتاب المبین یعنی تاریخ اندلس ۶۰ جلدوں میں -

۲۱۸- ابن حیوس (صفی الدولہ ابوالفتیان محمد بن سلطان بن محمد غنوی) [شاعر عرب - ۴۷۳ حلب] ولادت ۳۹۴ دمشق

۲۱۹- ابن خاتون (جمال الدین ابوالعباس احمد بن شمس الدین محمد بن علی عاملی) [فقیہ - ادیب - دسویں صدی] روایت کی ان سے شہید ثانی نے - معاصر شیخ علی بن عبدالعالی کرکی -

۲۲۰- ابن خاتون (نعمت اللہ بن احمد بن محمد بن خاتون) [فقیہ - دسویں صدی] شاگرد محقق ثانی - شرح فارسی اربعین شیخ بہائی -

۲۲۱- ابن خازن (ابو الفوارس حسین بن علی بن حسین اربلی) [کاتب۔ شاعر عرب - ۵۰۲] علم کتابت میں یکتائے زمانہ

۲۲۲- ابن خازن (ابو الفضل احمد بن محمد بن فضل بغدادی) [کاتب۔ شاعر عرب - ۵۱۸] ولادت ۴۷۱ھ - خوشنویس بھی یکتا تھا

۲۲۳- ابن خاقان (ابو نصر فتح بن خاقان اندلسی)[1] [کاتب - ۵۳۵ مراکش] ولادت اندلس - قلائد العقیان - مطمح الانفس

۲۲۴- ابن خالویہ (ابو عبد اللہ حسین بن احمد بغدادی حلبی ہمدانی) [محدث - لغوی - نحوی - ادیب - ۳۷۰ حلب] کتاب لیس - مناقب الآل کتاب الاشتقاق کتاب الجمل - المذکر والمؤنث -

۲۲۵- ابن خباز (شمس الدین احمد بن حسین بن احمد اربلی موصلی) [نحوی - ۶۳۷]

۲۲۶- ابن خراش (ابو محمد عبد الرحمان بن یوسف بن خراش بغدادی) [محدث - ۲۸۳] مثالب شیخین

۲۲۷- ابن خراط (ابو محمد عبد الحق بن عبد الرحمان بن عبد اللہ اشبیلی) [فقیہ - محدث - خطیب - ۵۸۱] بجایہ میں آرہا تھا وہیں خطیب و امام رہا۔ حافظ لغت میں - جمع الکتب الستۃ - کتاب الزہد - کتاب العاقبۃ -

۲۲۸- ابن خردازبہ (ابو القاسم عبید اللہ بن عبد اللہ) [جغرافی - مورخ - حدود ۳۰۰] تاریخ کبیر - المسالک والممالک - معاصر معتضد عباسی -

۲۲۹- ابن خرقی (ابو القاسم عمر بن ابی علی حسین بن عبد اللہ حنبلی بغدادی) [فقیہ - ۳۳۴ دمشق] المختصر فقہ مالکی

۲۳۰- ابن خروف (نظام الدین ابو الحسن علی بن محمد بن خروف اشبیلی) [ادیب - نحوی - ۶۰۹] امام عربیت - شرح کتاب سیبویہ - شرح جمل -

۲۳۱- ابن خزیمہ (ابو بکر محمد بن اسحاق بن خزیمہ اسلمی نیشاپوری) [محدث - ۳۱۱] ولادت ۲۲۳ - الصحیح -

۲۳۲- ابن خشاب (ابو محمد عبد اللہ بن احمد بن عبد اللہ بغدادی) [نسابہ - محدث - لغوی - نحوی - مفسر - ۵۶۷ بغداد] ولادت ۴۹۲ھ - ابن تیمیہ اور ابن نجار نے معتمد مانا اور بہت تعریف کی ہے - مرتجل فی شرح الجمل - شرح لمع ابن جنی

۲۳۳- ابن خطیب اشعری (امام فخر الدین ابو عبد اللہ محمد بن عمر بن حسین بکری رازی شافعی) [مفسر - متکلم - ۶۰۶ ہرات] مفاتیح الغیب یعنی تفسیر کبیر مطالب عالیہ - محصل - نہایۃ العقول - اربعین - ولادت ۵۴۴

۲۳۴- ابن خطیب تبریزی (ابو زکریا یحییٰ بن علی تبریزی) [نحوی - ۵۰۲] ولادت ۴۲۱ھ - تہذیب الالفاظ - الوافی فی العروض والقوافی

۲۳۵- ابن خطیب اندلسی (ابو عبد اللہ لسان الدین محمد بن عبد اللہ بن سعید بن عبد اللہ سلمانی غرناطی) [ادیب - مورخ - ۷۷۶] وزیر غرناطہ - احاطہ فی اخبار غرناطہ - الحلل المرقومہ فی تاریخ خلفاء المشرق واسبانیہ وافریقہ -

۲۳۶- ابن خفاجہ (ابو اسحاق ابراہیم بن ابی الفتح بن عبد اللہ بلنسی) [شاعر عرب - ۵۳۳ بلنسیہ] ولادت ۴۵۰ھ شقر - دیوان اشعار

۲۳۷- ابن الخل (ابو الحسن محمد بن مبارک ابی البقاء بن محمد بغدادی شافعی) [فقیہ - ۵۵۲ بغداد] ولادت ۴۸۲ھ - توجیہ التنبیہ

۲۳۸- ابن خلال (موفق یوسف بن محمد مصری) [کاتب - ۵۶۶ قاہرہ] حافظ خلیفہ مصر کا صاحب دیوان انشاء

۲۳۹- ابن خلدون (قاضی ولی الدین ابو زید عبد الرحمان بن محمد بن خلدون مغربی مالکی) [فقیہ - مورخ - ۸۰۶ قاہرہ] ولادت ۷۳۲ - سکونت تونس - اندلس - فاس - غرناطہ اور مصر - تاریخ العبر -

۲۴۰- ابن خلکان (ابو العباس شمس الدین احمد بن ابراہیم بن ابی بکر شافعی اربلی) [فقیہ - مورخ - ۶۸۱ دمشق] ولادت ۶۰۸ اربل - وفیات الاعیان -

۲۴۱- ابن خمیس (تاج الاسلام محی الدین ابو عبد اللہ حسین بن نصر موصلی شافعی) [فقیہ - ۵۵۲] قاضی رحبہ - مناقب الابرار - مناسک الحج - اخبار المنامات -

۲۴۲- ابن خنزابہ (ابو الفضل جعفر بن فضل بن جعفر بغدادی نزیل مصر) [محدث - عالم - ۳۹۱] ولادت ۳۰۸ھ - کافور والی مصر کا وزیر - ابن الفرات کے نام سے بھی مشہور ہے -

۲۴۳- ابن الخوبی (قاضی شہاب الدین ابو عبد اللہ محمد بن شمس الدین احمد بن خلیل خوبی شافعی) [فقیہ - نحوی - ۶۹۳] ولادت ۶۲۶ دمشق - نظم کتاب فصیح ثعلب - شرح فصول ابن معطی و توضیح و علوم ابن الصلاح وغیرہ -

۲۴۴- ابن خیاط (ابو عبد اللہ احمد بن محمد بن علی دمشقی) [کاتب - شاعر عرب - ۵۱۷] ولادت ۴۵۰ھ - سیاحی کی - عجم میں بھی آیا تھا -

[1] ایک فتح ابن خاقان متوکل عباسی کا وزیر بھی تھا جو ۲۴۷ھ میں متوکل کے ساتھ مارا گیا۔

۲۴۵۔ ابن خیاط (ابوبکر محمد بن احمد بن منصور سمرقندی۔ بغدادی) [لغوی ۔ ۳۲۰] ابواسحاق زجاج کا معاصر۔ معانی القرآن۔ مقنع۔ نحو کبیر

۲۴۶۔ ابن خیران (ابوعلی حسین بن صالح بن خیران بغدادی شافعی) [فقیہ۔ محدث۔ متکلم ۔ ۳۲۰]۔

۲۴۷۔ ابن داؤد ظاہری (ابوبکر محمد بن داؤد بن علی بن خلف اصفہانی) [فقیہ۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ آخر تیسری صدی] زہرہ ادب میں۔ کتاب الوصول الی معرفۃ الاصول۔ کتاب الانذار۔ کتاب الاعذار۔ کتاب الانتصار۔ ابن سریج سے مناظرہ کرتا تھا جو ۳۰۶ میں فوت ہوا۔

۲۴۸۔ ابن داؤد (شیخ تقی الدین حسن بن علی بن داؤد حلی) [ادیب۔ فقیہ۔ رجالی۔ معاصر علامہ حلی] ولادت ۶۴۷۔ شاگرد محقق اول۔ الرجال۔ تحفۃ السعدیہ الخلاف فی المذاہب الخمسۃ۔ عقد الجواہر فی الاشباہ والنظائر۔ در الثمین فی اصول الدین۔ اکلیل التاجی۔

۲۴۹۔ ابن الداعی (رضی الدین محمد بن محمد بن محمد بن زین الدین بن الداعی آوی) [فقیہ۔ محدث۔ صدی ہفتم] آثار الابرار۔ انوار الاخیار۔ رسید ابن طاؤس

۲۵۰۔ ابن الداعی (صفی الدین سید مرتضیٰ بن الداعی بن القاسم حسنی رازی) [محدث۔ اواخر صدی پنجم] تبصرۃ العوام۔ امام غزالی کے معاصر۔ منتخب الدین کے استاد۔

۲۵۱۔ ابن دباس (ابوالکرم مبارک بن فاخر بن محمد بغدادی) [نحوی۔ ۵۰۰ یا ۵۰۵] ولادت ۴۴۴ یا ۴۳۱۔ کتاب معلم نحو میں۔ شرح خطبہ ادب الکاتب

۲۵۲۔ ابن دباغ۔ ابوالولید یوسف بن عبدالعزیز بن یوسف اندلسی [محدث ۔ ۵۴۶] ولادت ۴۸۱

۲۵۳۔ ابن دبیثی (ابوعبداللہ محمد بن سعید بن یحییٰ شافعی واسطی بغدادی) [فقیہ۔ مؤرخ۔ ۶۳۷ بغداد] ولادت ۵۵۸ واسط۔ ابن المستوفی کی والذیل تاریخ

۲۵۴۔ ابن دحیہ (ابوالخطاب عمر بن حسن بن علی بن محمد کلبی اندلسی بلنسی) [محدث۔ نحوی۔ لغوی ۔ ۶۳۳ قاہرہ] ولادت ۵۴۴۔ دحیہ کلبی کی نسل سے۔ انکی والدہ امام حسین کی نسل سے تھیں اس سبب سے اپنے کو ذوالنسبین لکھتے تھے۔ اندلس کے علماء سے حاصل کرکے مراکش۔ افریقیہ اور مصر کے علماء سے حاصل کیا شام۔ بغداد۔ واسط۔ عراق عجم۔ خراسان۔ مازندران وغیرہ میں طلب حدیث میں سفر کیا۔ کتاب التنویر فی مولد سراج المنیر۔ شرح اسماء اللہ الحسنیٰ۔

۲۵۵۔ ابن دراج (ابوالحسین ایوب بن نوح بن دراج نخعی کوفی) [فقیہ۔ تیسری صدی] امام ابوالحسن ثالث اور ابو محمد کے وکیل۔ قاضی کوفہ۔ کتاب النوادر۔ (نیز دیکھو جمیل)

۲۵۶۔ ابن دراج (ابوعمر احمد بن محمد بن عاصی قسطلی) [کاتب۔ شاعر عرب ۔ ۴۲۱] ولادت ۳۴۷۔ منصور بن عامر کا کاتب و شاعر۔ اندلس کا متنبی

۲۵۷۔ ابن درستویہ (ابومحمد۔ عبداللہ بن جعفر بن درستویہ فارسی فسوی) [نحوی۔ لغوی ۔ ۳۴۷] ولادت ۲۵۸۔ مبرد کا صحبت یافتہ۔ دارقطنی کا استاد۔ ارشاد نحو میں۔ کتاب الہدایہ۔ کتاب المقصور۔

۲۵۸۔ ابن الدری (یوسف بن درہ موصلی) [شاعر عرب ۔ ۵۴۵]

۲۵۹۔ ابن درید (ابوبکر محمد بن حسن بن درید بصری شافعی) [نحوی۔ لغوی۔ شاعر عرب ۔ ۳۲۱ بغداد] ولادت ۲۲۳ بصرہ۔ عمان بغداد و فارس میں بہت رہا۔ ادب الکاتب۔ جمہرۃ اللغۃ۔ کتاب الاشتقاق۔ کتاب اللغات۔ کتاب المجتنیٰ۔ وشاح

۲۶۰۔ ابن دعاس (شیخ ابوبکر بن عمر بن ابراہیم فارسی حنفی زبیدی) [نحوی۔ لغوی۔ شاعر عرب ۔ ۶۷۶]

۲۶۱۔ ابن دقیق (امام ابوالفتح تقی الدین محمد بن علی بن وہب قشیری مصری مالکی شافعی) [فقیہ۔ ادیب۔ شاعر عرب ۔ ۷۰۳] قاضی القضاۃ مصر۔ شرح عمدۃ الاحکام۔ کتاب الالمام۔ علوم الحدیث۔ ولادت ۶۲۵

۲۶۲۔ ابن دکین (ابونعیم فضل بن عمرو دکین بن حماد کوفی) [محدث ۔ ۲۱۹] ولادت ۱۳۰

۲۶۳۔ ابن دکین (احمد بن میثم بن فضل بن عمرو دکین کوفی) [فقیہ۔ تیسری صدی] کتاب الدلائل۔ کتاب المتعہ۔ کتاب النوادر۔ کتاب الملاحم۔ کتاب الشراء والبیع

۲۶۴۔ ابن دمامینی (بدر الدین محمد بن ابی بکر بن محمد اسکندری مالکی) [فقیہ۔ نحوی ۔ ۸۲۷] تحفۃ الغریب حاشیہ مغنی اللبیب۔ ولادت ۷۶۴ (دیکھو دمامینی)

۲۶۵۔ ابن دوست (عبدالرحمان بن محمد بن محمد خراسانی) [ادیب۔ نحوی۔ شاعر عرب ۔ ۴۳۱] خراسان میں امام عربیت

۲۶۶۔ ابن دہان (ابومحمد حسن بن محمد بن علی معتزلی) [نحوی۔ لغوی ۔ ۴۴۷] یوسف بن صیرافی کا شاگرد

۲۶۷۔ ابن دہان (ابومحمد ناصر الدین سعید بن مبارک بن علی انصاری بغدادی موصلی) [نحوی ۔ ۵۶۹] ولادت ۴۹۴۔ شرح الایضاح والتکملہ ۴۳ جلد۔ فصول الکبیر

۲۶۸- ابن دہان (ابوالفرج عبداللہ بن اسعد بن علی موصلی حمصی شافعی) [فقیہ - ادیب - شاعر عرب - ۵۸۱ حمص] ولادت ۵۲۱

۲۶۹- ابن دہان (محمد بن علی بن شعیب فخر الدین ابو شجاع حلّی بغدادی) [ادیب - حاسب - فرضی - ۵۹۰ حلہ] غریب الحدیث ۱۶ جلد

۲۷۰- ابن دہان (ابوبکر مبارک بن ابیطالب مبارک بن ابوالازہر سعید واسطی بغدادی حنبلی حنفی شافعی) [نحوی - محدث - ۶۱۲ بغداد] ولادت ۵۳۲ واسط
ابن خشاب و ابن انباری کا شاگرد۔

۲۷۱- ابن دہان (ابوزکریا یحییٰ بن سعید بن مبارک بن علی بغدادی) [نحوی - لغوی - ۶۱۶]

۲۷۲- ابن راجل (ابوالحسن علی بن راجل) [ریاضی - ہیئت داں - صدی ہفتم] تیرھویں صدی مسیحی میں ہوا ہے۔ کتاب فی العدد و آلات الرصد

۲۷۳- ابن راوندی (ابوالحسین احمد بن یحییٰ بن اسحاق راوندی) [متکلم - حکیم - ۲۴۵ بغداد] فضیحۃ المعتزلہ۔ کتاب التاج۔ کتاب الزمرد وغیرہ ۱۱۴ کتابیں عمر ۴۰

۲۷۴- ابن راہویہ (ابویعقوب اسحاق بن ابراہیم بن مخلد تمیمی مروزی نیشاپوری) [فقیہ - محدث - مفسر - ۲۳۸ نیشاپور] ولادت ۱۶۲ مرو۔ شیخ اہل مشرق۔
شافعی کا مصاحب۔ بخاری، مسلم اور ترمذی کے شیوخ سے۔ مسند۔ تفسیر

۲۷۵- ابن الربیع (عبدالرحمان بن علی شیبانی یمنی صنعانی) [محدث - ۹۴۴] تیسیر الوصول الیٰ جامع الاصول۔

۲۷۶- ابن الربیع خیاط (مجاہد بن سلیمان بن مزہف تیمی مصری) [ادیب - ۲۷۶]

۲۷۷- ابن رجب (ابوالفرج زین الدین حنبلی) [محدث - واعظ - ۷۹۵]

۲۷۸- ابن رشد (ابوالولید محمد بن احمد بن رشد قرطبی مالکی) [فلسفی - طبیب - فقیہ - ۵۹۵] ولادت ۵۲۰ قرطبہ۔ ابن طفیل کا شاگرد۔ ملوک اندلس
و مراکش اس کی بے حد توقیر کرتے تھے۔

۲۷۹- ابن رشیق (ابوعلی حسن بن رشیق قیروانی) [ادیب - بلیغ - شاعر عرب - ۴۶۳ مازر (صقلیہ)] کتاب العمدہ فی معرفۃ صناعۃ الشعر۔ قراضۃ الذہب۔
الشذوذ فی اللغۃ۔ الانموذج والرسائل۔

۲۸۰- ابن رضوان (ابوالحسن علی بن رضوان بن علی مصری) [طبیب - ۴۵۳] دفع مضار الابدان

۲۸۱- ابن الرفاعی (ابوالعباس احمد بن علی بن احمد بطائحی شافعی) [صوفی - فقیہ - ۵۷۸] فقراء کا فرقہ رفاعیہ بطائحیہ انہی سے منسوب ہے۔

۲۸۲- ابن روزبہان (فضل اللہ بن روزبہان بن فضل اللہ اصفہانی شیرازی حنفی) [متکلم - صدی ہشتم] ابطال الباطل۔ کتاب المقاصد علم کلام میں (المعروف بہ شاہ)

۲۸۳- ابن الرومی (ابوالحسن علی بن عباس بن جریج بغدادی) [شاعر عرب - ۲۸۳ بغداد] ولادت ۲۲۱

۲۸۴- ابن الرومیہ (ابوالعباس احمد بن محمد بن مفرج اموی ظاہری اشبیلی) [محدث - ۶۳۷] حافل ذیل کامل ابن عدی۔ ولادت ۵۶۱

۲۸۵- ابن زبیر[1] (ابوالحسین احمد بن علی بن ابراہیم غسانی اسوانی مصری) [لغوی - فقیہ - نحوی - شاعر عرب - ۵۶۳] منیۃ الالمعی و منیۃ المدعی۔ جنان الجنان۔

۲۸۶- ابن زدقون (ابوالعباس احمد بن علی بن احمد حضراوی قیسی) [نحوی - لغوی - ۵۴۲] ابن الاقلیح بھی مشہور ہے۔

۲۸۷- ابن زقاق (ابوالحسن علی بن قاسم بن یونس اشبیلی دمشقی) [نحوی - ۶۰۵] شرح الجمل ۴ جلد

۲۸۸- ابن زکی الدین (محی الدین ابوالمعالی محمد بن علی بن محمد دمشقی شافعی) [فقیہ - ۵۹۸ دمشق] ولادت ۵۵۰ دمشق۔ قاضی دمشق از نسل عثمان

۲۸۹- ابن زولاق (ابومحمد حسن بن ابراہیم بن حسین مصری) [مورخ - ۳۸۷] ولادت ۳۰۶ خطط مصری۔ اخبار قضاۃ مصر

۲۹۰- ابن زہر (ابومروان عبدالملک بن زہر اندلسی) [طبیب - فلسفی - ۵۵۷ اشبیلیہ] کتاب التیسیر فی المداواۃ والتدبیر۔ الحمیات۔ علل الکلی۔ علاج الامراض

۲۹۱- ابن زہر (ابوبکر محمد بن عبدالملک بن زہر ایادی اشبیلی) [طبیب - فلسفی - ۵۹۵] ولادت ۵۰۷۔ یہ اُس خاندان کے تھے جس میں سب حکیم، عالم، رئیس اور وزیر تھے

۲۹۲- ابن زہرہ (حمزہ بن علی بن زہرہ حسینی حلبی (سید عز الدین ابوالمکارم) [فقیہ - ۵۸۵] غنیہ۔ الرد علے المنجمین۔ کتاب النکت نحو میں۔ النزوع۔
قبس الانوار۔ ولادت ۵۱۱۔ شاذان اور محمد بن ادریس سے روایت کی

۲۹۳- ابن زیات (ابوجعفر محمد بن عبدالملک بن ابان) [لغوی - نحوی - ادیب - ۲۳۳] وزیر معتصم عباسی

[1] رشید ابن زبیر کے نام سے مشہور ہے۔

۲۹۴- ابن زیادہ (قوام الدین ابوطالب یحییٰ بن ابی الفرج سعید بن ہبۃ اللہ واسطی بغدادی) [کاتب، منشی۔ ۵۹۴ بغداد] ولادت ۵۲۲

۲۹۵- ابن زیدون (ابوالولید احمد بن عبداللہ بن احمد قرطبی) [فقیہ۔ ناثر۔ شاعر عرب۔ ۴۶۳ اشبیلیہ] ولادت ۳۹۴ یا ۳۵۴۔ قرطبہ کا پھر اشبیلیہ کا وزیر رہا۔ بحتری مغرب کہلاتا ہے۔

۲۹۶- ابن الساعاتی (مظفر الدین احمد بن علی بن تغلب بعلبکی حنفی بغدادی) [فقیہ۔ ۶۹۴] مجمع البحرین فقہ میں۔ کتاب البدیع اصول میں۔

۲۹۷- ابن الساعاتی (بہاء الدین ابوالحسن علی ابن رستم بن ہردوز دمشقی) [شاعر عرب۔ ۶۰۴ قاہرہ] ولادت ۵۵۳ دمشق

۲۹۸- ابن سبعین (عبدالحق بن ابراہیم بن محمد مرسی مصری) [صوفی فلسفی۔ ۶۶۸ مکہ] لاید العارف منہ۔ کتاب الاحاطہ۔ مریدوں کے ساتھ مصر سے نکالا گیا۔ مکہ آیا۔ عمر ۵۵۔

۲۹۹- ابن السبکی (تاج الدین عبدالوہاب بن السبکی) [فقیہ۔ شاعر عرب۔ ۷۷۱] جمع الجوامع فی اصول الفقہ۔ طبقات الشافعیہ

۳۰۰- ابن سحنون (مجد الدین عبدالوہاب بن احمد بن سحنون حنفی) [خطیب، حکیم۔ شاعر عرب۔ ۶۹۴] عمر ۷۵ جبل کے بیمارستان کا طبیب

۳۰۱- ابن السرایا (شیخ صفی الدین عبدالعزیز بن علی بن حسین حلی (امامی) [ادیب۔ شاعر عرب۔ عالم۔ ۷۵۰] ولادت[ل] ۶۷۷۔ مداح البیت

۳۰۲- ابن سراج (ابوبکر محمد بن سری بغدادی) [نحوی۔ ۳۱۶] کتاب الاصول۔ جمل الاصول۔ موجز صغیر۔ شرح کتاب سیبویہ۔ کتاب الاشتقاق۔ شاگرد مبرد۔ استاد رمانی و سیرانی۔

۳۰۳- ابن سُریج (ابوالعباس احمد بن عمر بن سُریج مروزی شیرازی شافعی) [فقیہ۔ ۳۰۶ بغداد] شیراز کا قاضی۔ شافعی مذہب بہت پھیلایا

۳۰۴- ابن السعادہ (قاضی القضاۃ شہاب الدین محمد بن احمد بن خلیل خوبی شافعی) [فقیہ۔ ۶۹۳ دمشق] ولادت ۶۲۶ دمشق۔ قاضی دمشق۔

۳۰۵- ابن سعد (ابوعبداللہ محمد بن سعد بن منیع بصری (کاتب واقدی) [محدث۔ مورخ۔ ۲۳۰] عمر ۶۲۔ طبقات الصحابہ والتابعین

۳۰۶- ابن سعدون (صائن الدین ابوبکر یحییٰ بن سعدون بن تمام قرطبی) [محدث۔ نحوی۔ لغوی۔ ۵۶۷] مصر میں سکونت رہی

۳۰۷- ابن سعید مغربی (نور الدین علی بن موسیٰ بن علی اندلسی جیانی مغربی) [ادیب۔ مورخ۔ ۶۷۳ دمشق] عمار یاسر کی نسل سے ہے۔ المغرب فی اخبار المغرب۔ المشرق فی اخبار المشرق۔

۳۰۸- ابن السکرہ (ابوالحسن محمد بن عبداللہ بن محمد عباسی کرخی بغدادی) [شاعر عرب۔ ۳۸۵] ولادت ۳۳۶

۳۰۹- ابن السکن (ابوعلی سعید بن عثمان بن سعید بغدادی مصری) [محدث۔ ۳۵۳] ولادت ۲۹۴۔ صحیح المنتقی

۳۱۰- ابن سکیت (ابویوسف یعقوب بن اسحاق بن سکیت کوفی بغدادی (سراج الدین) [نحوی۔ لغوی۔ ۲۴۴] کتاب الالفاظ۔ اصلاح المنطق۔ القلب والابدال۔ المقصور والممدود۔ کتاب الفرق۔ کتاب الامثال۔ متوکل عباسی کے لڑکوں کا معلم۔ عمر ۵۸

۳۱۱- ابن سکین (نصیر الدین ابوجعفر احمد بن سکین بن جعفر) [فقیہ۔ اواخر صدی دوم] امام رضا کے صحابی۔ فقہ الرضا۔

۳۱۲- ابن السلار (ملک العادل سیف الدین ابوالحسن علی) [وزیر مصر۔ ۵۴۸]

۳۱۳- ابن سلوم (صالح ابن نصر اللہ حلبی) [طبیب۔ ۱۰۸۰] سلاطین کے ہاں رئیس الاطباء رہا۔ غایۃ الاتقان فی تدبیر الانسان

۳۱۴- ابن سلیم (تاج الدین محمد بن محمد بن علی مصری) [شاعر عرب۔ ۷۰۷] ولادت ۶۴۰۔ اپنے زمانہ میں شاعروں کا رئیس

۳۱۵- ابن السماک (ابوالعباس محمد بن صبیح کوفی بغدادی) [زاہد۔ واعظ۔ قاص۔ ۱۸۳ کوفہ] مدتوں بغداد میں رہا۔ ہشام بن عروہ اور اعمش کا شاگرد۔ احمد بن حنبل کا استاد۔

۳۱۶- ابن السماک (ابوعمرو عثمان بن احمد بن یزید بغدادی شافعی (دقاق) [محدث۔ ۳۴۴] شاگرد ربیع

۳۱۷- ابن السماک (عبد بن احمد بن محمد ابوذر ہروی انصاری مالکی) [محدث۔ ۴۳۴] ولادت ۳۵۵

۳۱۸- ابن السمان (شیخ اسماعیل بن علی بن حسین السمان الرازی) [مفسر، محدث۔ فقیہ۔ ۴۴۵] بستان فی تفسیر القرآن۔ کتاب الارشاد فقہ میں۔

[ل] روضات الجنات میں محقق اول (المتوفی ۶۷۶) کا شاگرد لکھا ہے تو سال ولادت ۶۷۷ سے بہت پہلے ہونا چاہیے۔

ریاض حدیث میں۔ سفینۃ النجات امامۃ میں۔ مصباح عبادات میں۔ مدخل نحو میں۔ المنور وعظ میں۔ سید مرتضٰے رازی نے بتوسط عبدالرحمان بن احمد نیشاپوری ان سے روایت کی۔

۳۱۹۔ ابن سمعون (ابوالحسین محمد بن احمد بن اسماعیل بغدادی) [واعظ۔ ۳۸۷ بغداد] وعظ میں یکتائے زمانہ۔ ابوبکر شبلی وغیرہ سے روایت کرتا ہے۔

۳۲۰۔ ابن السمکہ (احمد بن اسماعیل بن سمکہ بن عبداللہ (ابوعلی بجلی) قمی) [عالم۔ فاضل۔ ادیب۔ مورخ۔ اوائل صدی چہارم] ابن العمید کا استاد۔ انکے والد اسماعیل ابوجعفر برقی کے شاگرد تھے۔ کتاب العباسی یعنی تاریخ بنی عباس۔ کتاب الامثال۔

۳۲۱۔ ابن السندی (ابوبکر محمد بن محمد بن رجاء اسفرائنی) [محدث۔ ۲۸۲] عمر ۸۰۔ الصحیح

۳۲۲۔ ابن السنی (ابوبکر احمد بن محمد بن اسحاق دینوری) [محدث۔ ۳۶۴] عمل الیوم واللیلہ

۳۲۳۔ ابن السویدی (ابراہیم بن محمد بن طرخان دمشقی (ابن الطرخان) [طبیب۔ صدی ہفتم] ولادت ۶۰۰۔ تذکرۃ الاطباء

۳۲۴۔ ابن سہل (ابراہیم بن سہل اسرائیلی اشبیلی) [شاعر عرب۔ ۶۴۹] دیوان اشعار جسکی شرح حسن بن محمد عطار المتوفی ۱۲۵۰ نے لکھی۔

۳۲۵۔ ابن سہل (ابوالعباس احمد بن محمد بن عبدالکریم بغدادی) [کاتب۔ ۲۷۰] کتاب الخراج

۳۲۶۔ ابن السید (امام احمد بن ابان بن السید اندلسی) [لغوی۔ ادیب۔ ۳۳۲] معلم لغۃ میں۔ شرح کتاب اخفش

۳۲۷۔ ابن السید (ابومحمد عبداللہ بن محمد بن سید بلنسی بطلیوسی) [لغوی۔ نحوی۔ ۵۲۱] ولادت ۴۴۴

۳۲۸۔ ابن السید قیسی (ابومحمد عبدالعزیز بن احمد بن سید اندلسی مصری) [لغوی۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۷۲۴ مصر] اندلس سے آکر مصر کی سکونت اختیار کی۔

۳۲۹۔ ابن سیدہ (ابوالحسن علی بن اسماعیل بن سیدہ ضریر مرسی اندلسی) [لغوی۔ ادیب۔ حکیم۔ ۴۵۸ دانیہ] المحکم والمحیط الاعظم اور مخصص دونوں لغۃ میں۔ کتاب الانیق شرح حماسہ۔ عمر ۶۰

۳۳۰۔ ابن سید الناس (ابوبکر محمد بن احمد بن عبیداللہ اشبیلی یعمری ظاہری) [محدث۔ ۶۵۹] ولادت ۵۵۷ اشبیلیہ۔ عالم المغرب مشہور ہے۔

۳۳۱۔ ابن سید الناس (امام ابوالفتح فتح الدین محمد بن محمد بن محمد یعمری اشبیلی) [محدث۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۷۳۴] ولادت ۶۷۱ اشبیلیہ ۶۹۰ میں دمشق آیا۔ عیون الاثر یعنی سیرۃ رسول۔ تفسیر۔ شرح ترمذی۔ سمر اللبیب

۳۳۲۔ ابن السیرافی (ابومحمد یوسف بن حسن بن عبداللہ سیرافی) [لغوی۔ نحوی۔ اخباری۔ ۳۸۵] ولادت ۳۳۰

۳۳۳۔ ابن سیرین (ابوبکر محمد بن سیرین بصری) [تابعی۔ فقیہ۔ معبّر۔ ۱۱۰ البصرہ] ولادت ۳۳ حسن بصری کی صحبت میں بہت رہا۔ آخر وانسے صحبت منقطع

۳۳۴۔ ابن سینا (شیخ الرئیس ابوعلی حسین بن عبداللہ بن سینا بخاری اسماعیلی) [طبیب فلسفی حکیم۔ ۴۲۸ ہمدان] ولادت ۳۷۰ یا ۳۷۵۔ قانون طب میں۔ کتاب الشفاء حکمۃ میں۔ اشارات۔ کتاب الاوسط۔ حی بن یقظان۔ مختلف ایرانی بادشاہوں کا ملازم اور شمس الدولہ بویہی کا وزیر رہا۔

۳۳۵۔ ابن شاذان (ابوالحسن محمد بن احمد بن علی بن حسن بن شاذان قمی) [فقیہ۔ اوائل صدی پنجم] استاد کراجکی۔ شاگرد صدوق۔ ابن قولویہ کی بھانجی کا بیٹا۔ مناقب علی۔ ایضاح الدقائق

۳۳۶۔ ابن شاذان (قاضی ابوالفضل علی بن حسن بن شاذان) [محدث۔ ۔۔] معجم۔ مناقب

۳۳۷۔ ابن الشاط (ابن الشاط مالکی) [فقیہ۔ ۷۲۳] ادرار الشروق علی انوار الفروق اصول فقہ میں

۳۳۸۔ ابن شاکر (ابوعبداللہ محمد بن موسٰے بن شاکر کتبی حلبی) [مورخ۔ ۷۶۴] فوات الوفیات ذیل وفیات الاعیان ابن خلکان

۳۳۹۔ ابن شاکر (ابوعبداللہ محمد بن موسٰے بن شاکر) [مہندس۔ منجم۔ ۲۵۹] ابن شاکر اور اسکے بھائی احمد اور حسن علوم ہندسہ۔ حیل۔ حرکات سماوی اور نجوم میں ماہر تھے۔ مامون رشید کے ملازم تھے

۳۴۰۔ ابن شاہویہ (ابوبکر محمد بن احمد بن علی فارسی۔ شافعی۔ نیشاپوری) [فقیہ۔ ۳۶۲ نیشاپور] فارس کا قاضی

۳۴۱۔ ابن شاہین (ابوحفص عمر بن احمد بن عثمان بغدادی) [مفسر۔ محدث۔ مورخ۔ ۳۸۵] تفسیر۔ مسند۔ تاریخ۔ معجم۔ الترغیب۔

۳۴۲۔ ابن الشجری (سید ابوالسعادات امام ہبۃ اللہ بن علی بن محمد حسنی بغدادی) [نحوی۔ لغوی۔ شاعر عرب۔ ۵۴۲ بغداد] ولادت ۴۵۰۔ بغداد کے محلہ کرخ میں اپنے والد طاہر کی نیابت میں علویوں کا نقیب۔ الامالی۔ الانتصار۔ شرح لمعہ ابن جنی۔ شرح تصریف الملوکی۔ دیوان مختارات شعرائے عرب۔

۳۴۳۔ ابن الشبرخیتی (ابراہیم بن مرعی بن عطیۃ الشبرخیتی مالکی) [محدث ۔ ۔ ۔]

۳۴۴۔ ابن شحنہ (محب الدین محمد بن محمد بن محمود حلبی دمشقی) [فقیہ۔ مورخ۔ ۸۱۵ حلب] روضۃ المناظر تاریخ میں۔ سیرۃ النبی

۳۴۵۔ ابن الشجار (ابوعلی حسین بن عبدالصمد بن الشجار عسقلانی) [خطیب۔ نثار۔ شاعر عرب۔ ۴۸۲ قاہرہ] خطب مشہورہ

۳۴۶۔ ابن الشداد (بہاء الدین ابوالمحاسن یوسف بن رافع بن تمیم اسدی شافعی) [فقیہ۔ ۶۳۲ حلب] دلائل الاحکام۔ موجز الباہر فقہ میں۔ ملجاء الحکام۔ سیرۃ صلاح الدین۔ قاضی حلب و وزیر صلاح الدین۔

۳۴۷۔ ابن شنبوذ (ابوالحسن محمد بن احمد بن ایوب مقری بغدادی) [قاری۔ ۳۲۸ بغداد] بیوقوف بہت تھا۔ قرأت شاذہ سے قرآن کو پڑھتا تھا

۳۴۸۔ ابن شہاب زہری (ابوبکر محمد بن مسلم بن عبیداللہ مدنی شامی) [محدث۔ فقیہ۔ ۱۲۴] ولادت ۵۱ ہجری۔ عبدالملک اور ہشام شاہان دمشق کی سرکار میں رہا

۳۴۹۔ ابن شہرآشوب (رشید الدین ابوعبداللہ محمد بن علی بن شہرآشوب سروی مازندرانی) [محدث۔ ۵۸۸ حلب] مناقب آل ابی طالب۔ معالم العلماء۔ منہاج۔ مثالب النواصب۔ اسباب النزول۔ متشابہ القرآن۔

۳۵۰۔ ابن الشیخ (ابواسماعیل خواجہ عبداللہ انصاری بن ابی منصور محمد) [صوفی۔ فقیہ۔ ۴۸۱ ہرات] دیکھو عبداللہ انصاری شیخ الاسلام۔ ابوایوب انصاری کی نسل

۳۵۱۔ ابن الشیخ (ابوالحجاج یوسف بن محمد بلوی اندلسی) [محدث۔ ادیب۔ ۶۰۴] (دیکھو ابوالحجاج اندلسی)

۳۵۲۔ ابن شیرویہ (ابومحمد عبداللہ بن محمد بن عبدالرحمان قرشی نیشاپوری) [محدث۔ ۳۰۵] عمر ۸۰ سے اوپر

۳۵۳۔ ابن الصائغ (ابوالحسن شمس الدین محمد بن عبدالرحمان بن علی مصری حنفی) [محدث۔ نحوی۔ ۷۷۶ قاہرہ] مجمع الفوائد۔ شرح مشارق الانوار۔ در الثمین۔ عقد اللآل۔

۳۵۴۔ ابن الصائغ (سید علی بن حسین صائغ حسینی عاملی جزینی) [فقیہ۔ محدث۔ آخر صدی دہم] شاگرد شہید ثانی۔ شرح شرایع۔ شرح ارشاد

۳۵۵۔ ابن الصائغ (ابوبکر محمد بن باجہ تجیبی سرقسطی) [فیلسوف۔ شاعر عرب۔ ۵۳۳ فاس] (دیکھو ابن باجہ) بدعقیدہ۔ قرآن کا تمسخر کرتا تھا

۳۵۶۔ ابن الصائغ (موفق الدین ابوالبقاء یعیش بن علی بن یعیش حلبی) [نحوی۔ ۶۴۳ حلب] ولادت ۵۵۶

۳۵۷۔ ابن الصابونی (محمد بن احمد بن صابونی اشبیلی) [ادیب۔ شاعر۔ ۶۴۰ اسکندریہ]

۳۵۸۔ ابن صاعد (ابومحمد یحییٰ بن محمد بن صاعد بغدادی) [محدث۔ ۳۱۸] ولادت ۲۲۸

۳۵۹۔ ابن الصباغ (نورالدین علی بن محمد بن محمد مالکی مکی) [محدث۔ ۸۵۵] فصول المہمہ فی مناقب الائمہ

۳۶۰۔ ابن الصباغ (ابوالحسن علی بن عبدالحمید بن اسماعیل مصری) [صوفی۔ ۶۱۲]

۳۶۱۔ ابن الصباغ (ابونصر عبدالسید بن محمد بن عبدالواحد بغدادی شافعی) [فقیہ۔ ۴۷۷ بغداد] شامل فقہ میں۔ عدہ اصول فقہ میں

۳۶۲۔ ابن الصفار (جلال الدین علی بن یوسف بن شیبان ماردینی) [کاتب۔ شاعر عرب۔ ۶۵۸] ولادت ۵۷۵

۳۶۳۔ ابن الصلاح (تقی الدین ابوعمرو عثمان بن عبدالرحمان صلاح بن عثمان شہرزوری دمشقی شافعی) [محدث۔ فقیہ۔ ۶۴۳ دمشق] کتاب علوم الحدیث۔ ولادت ۵۷۷

۳۶۴۔ ابن الصلاح (محمد بن اسماعیل بن صلاح صنعانی) [محدث۔ ادیب۔ ۱۱۸۲] روضۃ الندیہ شرح قصیدۂ علویہ

۳۶۵۔ ابن الضائع (ابوالحسن علی بن محمد بن علی کتامی اشبیلی) [نحوی۔ ۶۸۰] شلوبین کی صحبت میں رہا۔ عمر ۷۰۔ شرح کتاب سیبویہ

۳۶۶۔ ابن طاؤس (سید جمال الدین ابوالفضائل احمد بن موسیٰ بن جعفر بن طاؤس حسنی حلی) [محدث۔ فقیہ۔ ۶۷۳ حلہ] ۸۲ کتابیں۔ کتاب البشریٰ ۶ جلد

ملاذ العلماء ۴ جلد حل الاشکال فی معرفۃ الرجال عین العبرہ۔ زہرۃ الریاض۔ طرائف۔ ورام کے نواسے۔ فخار اور نجیب ابن نما سے روایت کی۔

۳۶۷۔ ابن طاؤس [ابو الحسن علی بن موسےٰ بن جعفر بن طاؤس حسنی حلی (ابو القاسم رضی الدین)] [محدث۔ فقیہ۔ ۶۶۴] کتاب الاقبال۔ لہوف۔ شرح نہج البلاغہ۔ مہج الدعوات۔ مصباح الزائر۔ ربیع الشیعہ۔ طرائف۔ اسباب النزول۔ فرج الہموم۔ سعد السعود۔ امان الاخطار۔ فتح الابواب۔ دروع الواقیہ۔ رد عامہ۔

۳۶۸۔ ابن طباطبا [ابو المعمر یحییٰ بن طباطبا علوی] [نسابہ۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۴۷۸] ابن الشجری کا اُستاد۔ ثمانینی کا شاگرد (نیز دیکھو ابو القاسم بن

۳۶۹۔ ابن طبرزد [موفق الدین ابو حفص عمر بن ابی بکر محمد بن معمر بغدادی] [محدث۔ ۶۰۷] ولادت ۵۱۶

۳۷۰۔ ابن طے [شیخ ابو القاسم علی بن علی بن جمال الدین محمد بن طے عاملی] [فقیہ۔ ۸۵۵] کتاب المسائل

۳۷۱۔ ابن الطبیب [اسحاق بن خلف] [شاعر عرب۔ ۲۳۰] لامذہب تھا

۳۷۲۔ ابن الطبیب [عبد الرحمان بن علی بن حامد] [طبیب۔ ۶۲۷] ولادت ۵۶۵۔ دمشق کا رئیس الاطباء۔ اختصار الحاوی۔

۳۷۳۔ ابن الطثریہ [ابو المکشوح یزید بن سلمہ بن سمرہ] [شاعر عرب۔ ۱۲۶] بنی امیہ کے شعراء میں مقدم تھا۔

۳۷۴۔ ابن طرار / ابن طراز [ابو الفرج معافی بن زکریا بن یحییٰ نہروانی جریری] [فقیہ۔ ادیب۔ ۳۹۰ نہروان] جلیس الانیس۔ ابن جریر طبری کے مذہب پر تھا۔ بغداد کا قاضی۔ ولادت ۳۰۳

۳۷۵۔ ابن الطراوۃ (ابو الحسین سلیمان بن محمد بن عبد اللہ سبائی مالقی اندلسی) [نحوی۔ ادیب۔ ۵۲۸]

۳۷۶۔ ابن طفیل (ابو بکر محمد بن عبد الملک بن طفیل قیسی اندلسی) [طبیب فیلسوف۔ ۵۸۱ مراکش] ولادت ۴۹۴ قادس۔ ہیئت میں بطلیموس سے فائق۔ سلاطین موحدین اسکی بڑی قدر و منزلت کرتے تھے۔ حی بن یقظان۔ اسرار الحکمۃ۔ فارابی اور ابن ماجہ کے مذہب پر۔

۳۷۷۔ ابن الطقطقی (فخر الدین علی بن محمد الطقطقی طباطبائی موصلی) [مورخ۔ صدی ہشتم] الفخری فی آداب السلطانیہ والدول الاسلامیہ جو ۷۰۱ھ میں لکھی۔

۳۷۸۔ ابن طلحہ (کمال الدین محمد بن طلحہ نصیبی شافعی) [محدث۔ ۶۵۲ نصیبین] مطالب السؤل۔ عقد الفرید للملک السعید

۳۷۹۔ ابن ظفر [محمد بن محمد صقلی (شمس الدین ابو ہاشم مالکی) یا حجۃ الدین ابو عبد اللہ محمد] [مفسر۔ ادیب۔ ۵۶۵] ینبوع الحیات۔ سلوان المطاع

۳۸۰۔ ابن عابدین (محمد امین بن عابدین حنفی) [فقیہ۔ ۱۲۵۲ دمشق] رد المختار مشہور بہ شامی

۳۸۱۔ ابن عادل (ابو حفص عمر بن علی بن عادل حنبلی دمشقی) [مفسر۔ ۰۰] لباب فی علم الکتاب

۳۸۲۔ ابن عاصم (ابو اسحاق ابراہیم بن محمد بن سعید ثقفی کوفی اصفہانی) [محدث۔ ۲۸۳] (دیکھو ابراہیم کوفی) کتاب الغارات۔ کتاب المغازی۔ کتاب السقیفہ۔ جامع الکبیر۔ کتاب التفاسیر۔ کتاب الامامت۔ کتاب المعرفۃ فی المناقب والمثالب۔

۳۸۳۔ ابن عاصم [ابو محمد سلمہ بن عاصم] [لغوی۔ نحوی۔ اوائل صدی سوم] فراء کے اصحاب سے۔ ثعلب کا اُستاد

۳۸۴۔ ابن عباد (صاحب) [ابو القاسم اسمٰعیل بن ابی الحسن عباد بن عباس طالقانی قزوینی] [ادیب۔ متکلم۔ ۳۸۵ رے] ابن عمید اور ابن فارس کا شاگرد۔ محیط لغت میں۔ الکافی رسائل میں۔ کتاب الامامۃ۔ کتاب فیروزہ۔ کتاب الاعیاد۔ ولادت ۳۲۶ یا ۳۲۴ اصطخر۔ فخر الدولہ دیلمی کا وزیر

۳۸۵۔ ابن عبد البر [ابو عمر یوسف بن عبد اللہ بن محمد بن عبد البر قرطبی مالکی] [محدث۔ ۴۶۳] استیعاب فی معرفۃ الاصحاب۔ کتاب العلم۔ بہجۃ المجالس۔ کتاب العقل۔ کتاب الدرر۔ کتاب التمہید۔

۳۸۶۔ ابن عبد ربہ [ابو عمر شہاب الدین احمد بن محمد بن عبد ربہ اموی قرطبی] [شاعر عرب۔ لغوی۔ مورخ۔ ۳۲۸] ولادت ۲۴۶۔ عقد الفرید

۳۸۷۔ ابن عبدون [ابو عبد اللہ احمد بن عبد الواحد بن احمد البزاز] [مفسر۔ مورخ۔ ۴۲۳] کتاب التاریخ۔ تفسیر خطبۂ فاطمہ۔ عمل الجمعہ

۳۸۸۔ ابن عبدون (ابو محمد عبد المجید بن عبدون فہری اندلسی) [ادیب۔ کاتب۔ شاعر عرب۔ ۵۲۰] وزیر ابن افطس

۳۸۹۔ ابن عبدہ (ابن عبدہ مصری) [ادیب۔ فاضل حکیم۔ مفسر۔ صدی چہاردہم] اوائل صدی چہاردہم میں انتقال ہوا۔ شیخ جامع الازہر۔ شرح نہج البلاغہ

۳۹۰۔ ابن عبد الحکم (ابو محمد عبد اللہ بن عبد الحکم بن اعین مصری مالکی) [فقیہ - ۲۱۴ مصر] اصحاب مالک سے۔ موطا کا راوی۔ اشہب کے بعد تمام مالکیوں کا سردار

۳۹۱۔ ابن عبد الحکم (محمد بن عبد اللہ بن عبد الحکم مصری شافعی) [فقیہ - محدث - مورخ - ۲۶۸ قاہرہ] ولادت ۱۸۲۔ تاریخ مصر۔ ابن وہب اور اشہب اور شافعی کا شاگرد

۳۹۲۔ ابن عبد الدائم (احمد بن زین الدین مقدسی حنبلی) [ناسخ - ۶۶۸] خوشنویس۔ اجرت پر کتابت کرتا تھا۔ رات بھر میں ایک جزو لکھتا تھا۔

۳۹۳۔ ابن عبد الکافی (نجم الدین ابو الحسن علی بن جمال الدین عبد الملک دمشقی شافعی) [محدث - ۶۶۲] عمر ۲۶

۳۹۴۔ ابن العبری (ابو الفرج جمال الدین غریغوریس بن ہکیما نصرانی ملطی) [طبیب - مورخ - ۶۸۵] ولادت ۶۲۳ مختصر الدول۔ شرح قانون بوعلی سینا۔ شرح

۳۹۵۔ ابن العتائقی (کمال الدین عبد الرحمان بن محمد بن ابراہیم بن العتائقی حلی) [فقیہ - صدی ہشتم] شرح نہج جو ۷۸۶ھ میں لکھی

۳۹۶۔ ابن عنبہ (سید احمد بن علی بن عنبہ الاصغر الداؤدی) [نسابہ - ۸۲۸] عمدۃ الطالب فی انساب آل ابی طالب

۳۹۷۔ ابن عدی (ابو احمد عبد اللہ بن عدی بن عبد اللہ بن محمد جرجانی) [محدث - معدل - ۳۶۵] نسائی اور ابو یعلی موصلی کا شاگرد۔ ابن عقدہ کا استاد۔ ولادت ۲۷۷
الکامل فی الجرح والتعدیل۔

۳۹۸۔ ابن العدیم (کمال الدین عمر بن احمد بن ہبۃ اللہ عقیلی حلبی) [محدث - فقیہ - مورخ - حنفی - ۶۶۶] ولادت ۵۸۸ - قاضی حلب

۳۹۹۔ ابن عذاری (نور الدین علی بن موسیٰ بن علی اندلسی جیانی مراکشی) [مورخ - ۶۷۳ دمشق] المغرب فی اخبار المغرب (دیکھو ابن سعید مغربی)

۴۰۰۔ ابن عربی (امام قاضی ابو بکر محمد بن عبد اللہ بن محمد معافری اشبیلی مالکی) [محدث - مفسر - ۵۴۳ فاس] ولادت ۴۶۸ اشبیلیہ۔ تفسیر انوار الفجر۔ احکام القرآن۔
شرح ترمذی۔ طرطوشی و غزالی کا شاگرد۔

۴۰۱۔ ابن عربی (شیخ الاکبر محی الدین محمد بن علی بن العربی الطائی اشبیلی مالکی) [صوفی - مفسر - شاعر - ۶۳۸ دمشق] ولادت ۵۶۰ مرسیہ۔ فتوحات مکیہ۔ فصوص الحکم۔ محاضرۃ الابرار۔
تفسیر۔ شجرۃ الکون۔ روح القدس۔

۴۰۲۔ ابن عرفہ (ابو علی حسن بن عرفہ عبدی) [محدث - ۲۵۷]

۴۰۳۔ ابن العریف (ابو العباس احمد بن محمد بن موسیٰ مری اندلسی) [صوفی - ۵۳۶ مراکش] ولادت ۴۸۱ مریہ۔ معاصر علی بن تاشفین شاہ مراکش۔ المجالس

۴۰۴۔ ابن العریف (ابو بکر حسن بن ولید بن جعفر قرطبی مصری) [نحوی - فقیہ - چوتھی صدی] اسکا بھائی ابو القاسم حسین ابن العریف جو بڑا شاعر اور نحوی تھا طلیطلہ میں

۴۰۵۔ ابن عساکر (ابو منصور فخر الدین عبد الرحمان بن محمد بن حسن دمشقی شافعی) [محدث - فقیہ - ۶۲۰] ولادت ۵۵۰ - صاحب تاریخ دمشق کا بھتیجا

۴۰۶۔ ابن عساکر (ابو القاسم ثقۃ الدین علی بن حسن بن ہبۃ اللہ بن عساکر دمشقی شافعی) [محدث - مورخ - ۵۷۱ دمشق] ولادت ۴۹۹ - تاریخ دمشق ۸۰ جلد۔ معجم۔
اربعین الطوال فی فضائل صحابہ۔ موافقات

۴۰۷۔ ابن عساکر (امام امین الدین ابو الیمن عبد الصمد بن عبد الوہاب بن حسن دمشقی مکی شافعی) [صوفی - محدث - ۶۸۶ مکہ] ولادت ۶۱۴ دمشق

۴۰۸۔ ابن عصرون (شرف الدین ابو سعید عبد اللہ بن ابو السری محمد بن ہبۃ اللہ حدیثی موصلی شافعی) [فقیہ - ۵۸۵ دمشق] ولادت ۴۹۲ موصل۔
صفوۃ المذہب ۷ جلد۔ الانتصار ۴ جلد۔ المرشد ۲ جلد۔ الذریعہ فی معرفۃ الشریعہ۔

۴۰۹۔ ابن عصفور (امام ابو الحسن علی بن موسیٰ (مومن) بن محمد حضرمی اشبیلی) [نحوی - لغوی - ۶۶۹ تونس] ولادت ۵۹۷ - شاگرد شلوبین۔ کتاب المقرب
نحو میں۔ شرح الجزولیہ۔ کتاب البدیع۔ شرح الجمل۔

۴۱۰۔ ابن عصفور (احمد بن ابراہیم بن احمد بن عصفور قطیفی بحرانی) [فقیہ - ۱۱۳۱] تصانیف مختلفہ

۴۱۱۔ ابن عطاء اللہ (تاج الدین احمد بن محمد بن عبد الکریم اسکندری اشعری) [صوفی - ۷۰۹] تاج العروس لتہذیب النفوس۔ حکم۔ [illegible]

۴۱۲۔ ابن عطیہ (ابو بکر غالب بن عبد الرحمان بن تمام بن عطیہ غرناطی) [محدث - ۵۱۸ غرناطہ] محمد عبد الحق مفسر کے والد (نیز دیکھو جبریہ)

۴۱۳۔ ابن عقدہ (ابو العباس احمد بن محمد بن سعید ہمدانی کوفی زیدی جارودی) [محدث - ۳۳۲] ولادت ۲۴۹ - کتاب الولایہ۔ کتاب المنثور۔
اخبار ابی حنیفہ و مسندہ۔ کتاب الشیعہ۔ کتاب السنن۔ تفسیر القرآن۔

۴۱۴۔ ابن عقیل [قاضی ابو محمد بہاء الدین عبداللہ بن عبدالرحمان بن عبداللہ بن محمد بن عقیل عقیلی ہاشمی مصری شافعی] (فقیہ ۔ نحوی ۔ ۷۶۹ قاہرہ) ولادت ۶۹۷۔ قاضی القضاۃ ۔ ابوحیان کی صحبت میں رہا۔ شرح الفیہ ابن مالک۔

۴۱۵۔ ابن عقیل [محمد بن عقیل بن ازہر (ابوعبداللہ) بلخی] (محدث ۔ ۳۱۶)

۴۱۶۔ ابن عقیل [سید محمد بن عقیل بن عبداللہ عمر علوی حضرمی] (متکلم ۔ حی) النصائح الکافیہ لمن یتولی معاویہ۔

۴۱۷۔ ابن عقیل [ابوالوفا علی بن محمد بن عقیل بغدادی حنبلی] (فقیہ ۔ مقری ۔ ۵۱۳) الفنون ۴۰۰ سے زیادہ جلدوں میں لکھی۔ ولادت ۴۳۱

۴۱۸۔ ابن عقیل [ابو محمد حسن بن عقیل عمانی] (فقیہ ۔ اوائل صدی چہارم) معاصر کلینی ۔ ابن قولویہ کا استاد ۔ تمسک بحبل آل رسول شیعوں میں سب سے پہلا انہوں نے

۴۱۹۔ ابن العلاف [ابوبکر حسن بن علی بن احمد نہروانی (ضریر نہروانی)] (شاعر عرب ۔ ۳۱۸) ولادت ۲۸۱۔ ندیم معتضد عباسی

۴۲۰۔ ابن علوان [موسیٰ بن ابراہیم بن یحییٰ بن علوان شقراوی] (فقیہ ۔ محدث ۔ نحوی ۔ معدل ۔ ۷۰۲) ولادت ۶۴۲ ضیاء مقدسی اور سبط ابن جوزی کا شاگرد

۴۲۱۔ ابن عماد [ابوالفلاح عبدالحی حنبلی] (مورخ ۔ ۱۰۸۹ مکہ) شذرات الذہب فی اخبار من ذہب از ابتدائے سلطنت تا سنہ ۱۰۰۰ھ

۴۲۲۔ ابن عمار [اسحاق بن عمار کوفی صیرفی] (محدث ۔ صدی دوم) امام جعفر و کاظم ع سے روایت کی ۔ کتاب النوادر

۴۲۳۔ ابن عمار [زیاد بن علاء بن عمار تیمی مازنی] (نحوی ۔ قاری ۔ ۱۵۴) ۷ مشہور قاریوں میں سے ہے۔

۴۲۴۔ ابن عمار [ذوالوزارتین ابوبکر محمد بن عمار مہری شلبی اندلسی] (شاعر عرب ۔ ۴۷۷ اشبیلیہ) ولادت ۴۲۲۔ یہ اور ابن زیدون قرطبی اپنے زمانہ کے ایک پلہ کے

۴۲۵۔ ابن عمید [استاد ابوالفضل محمد بن حسین بن عمید بن عبداللہ الحسین بن محمد رازی] (فاضل ۔ کاتب ۔ ادیب ۔ شاعر عرب ۔ ۳۶۰ رے) ابن عباد کا استاد وزیر رکن الدولہ بویہی ۔ جاحظ ثانی کہلاتا تھا۔

۴۲۶۔ ابن عنین [شرف الدین ابوالمحاسن محمد بن نصر الدین بن نصر کوفی دمشقی] (شاعر عرب ۔ ۶۳۰ دمشق) ولادت ۵۴۹ دمشق ۔ مصر اور ایشیا کے تمام ملکوں کا سیاح

۴۲۷۔ ابن العوام [ابوزکریا یحییٰ بن محمد بن احمد اشبیلی] (طبیب ۔ صدی ششم) کتاب الفلاحۃ

۴۲۸۔ ابن عوض [نفیس بن عوض کرمانی سمرقندی (نفیسی)] (طبیب ۔ صدی نہم) سکونت سمرقند ۔ شرح الاسباب و العلامات ۸۲۷ میں لکھی جو سلطان الغ بیگ تیموری کو نذر کی۔

۴۲۹۔ ابن العیاش [ابوعبداللہ احمد بن محمد بن عبیداللہ بن حسن بن عیاش جوہری] (محدث ۔ فقیہ ۔ صدی پنجم) یہی ابو یعقوب نجاشی صیرفی تھا جو ابن الطیالسی بھی مشہور ہے جس سے تلعکبری نے اجازہ حاصل کیا تھا ۔ معاصر شیخ طوسی ۔ مقتضب الاثر ۔ النص علی الائمۃ اثنا عشر ۔ اغسال المسنونہ۔

۴۳۰۔ ابن عیدروس [محی الدین عبدالقادر بن عبدالکریم] (محدث ۔ ۱۰۳۸) فتوحات القدسیہ ۔ حدائق الخضرہ ۔ در الثمین ۔ عقد اللآلی۔

۴۳۱۔ ابن غانم [عبداللہ بن علی بن محمد] (کاتب ۔ ادیب ۔ فاضل ۔ ۶۴۴) ولادت ۶۱۱

۴۳۲۔ ابن غانم [علاء الدین علی بن محمد بن سلمان] (کاتب ۔ بلیغ ۔ شاعر عرب ۔ ۷۳۷ تبوک) ولادت ۶۸۰

۴۳۳۔ ابن الغضائری [ابوالحسین احمد بن ابوجعفر حسین بن عبیداللہ غضائری] (فاضل ۔ رجالی ۔ ۴۱۱) ابوجعفر طوسی اور نجاشی کا شیخ ۔ ابن قولویہ انکے مشائخ

۴۳۴۔ ابن فارس [ابوالحسین احمد بن فارس زکریا بن محمد رازی ہمدانی شافعی مالکی] (ادیب ۔ لغوی ۔ ۳۹۰) بدیع ہمدانی کا استاد ۔ مجمل اللغۃ ۔ الصاحبی فقہ لغۃ میں

۴۳۵۔ ابن فارض [ابوحفص عمر بن ابوالحسن علی فارض حموی مصری] (شاعر عرب ۔ ۶۳۲ قاہرہ) ولادت ۵۷۶ ۔ مدتوں مکہ میں مجاور رہا ۔ عمر ۵۹ کے قریب

۴۳۶۔ ابن فرات [ابوالحسن علی بن محمد بن موسیٰ] (وزیر مقتدر عباسی ۔ ۳۱۲ قتل) ولادت ۲۴۹

۴۳۷۔ ابن الفخار [ابوعبداللہ محمد بن ابراہیم بن خلف اندلسی مالقی] (محدث ۔ ۵۹۰) ولادت ۵۱۲

۴۳۸۔ ابن فرحون [ابوالوفا برہان الدین ابراہیم بن محمد بن فرحون یعمری مالکی] (فقیہ ۔ ۷۹۹) الاقضیہ ۔ مناہج الاحکام

۴۳۹۔ ابن الفرضی [ابوالولید عبداللہ بن محمد بن یوسف قرطبی] (فقیہ ۔ محدث ۔ مورخ ۔ ۴۰۳) ولادت ۳۵۱ ۔ تاریخ اندلس ۔ بلنسیہ کا قاضی تھا۔

۴۴۰۔ ابن قریعہ [قاضی ابوبکر محمد بن عبدالرحمان بغدادی] (فقیہ ۔ متکلم ۔ ۳۶۷ بغداد) ولادت ۳۰۲ ۔ وزیر ابو محمد مہلبی کا مخصوص تھا ۔ فی البدیہ جواب دینے میں

۴۴۱۔ ابن فضل اللہ [ابوالعباس شہاب الدین احمد بن فضل اللہ یحییٰ عمری شافعی] (فقیہ۔ صدی ہشتم) ولادت ۷۰۰ دمشق ۷۴۹ھ تک زندہ تھا۔
مسالک الابصار فی ممالک الامصار۔ ۲۰ جلد۔ دمعۃ الباکی نفحۃ الروض۔ صبابۃ المشتاق۔

۴۴۲۔ ابن فضلان [ابن فضلان] (جغرافی۔ مورخ۔ ۳۰۹) جغرافیہ و تاریخ روس

۴۴۳۔ ابن الفقیہ [ابن الفقیہ] (جغرافی۔ ۳۳۴) جغرافیہ جزیرۃ العرب

۴۴۴۔ ابن الفقیہ [ابو منصور عبدالواحد بن ابراہیم بن حسن موصلی] (محدث۔ شاعر عرب۔ ۶۳۴) ولادت ۵۶۱ موصل

۴۴۵۔ ابن فلاح [خلف بن سید عبدالمطلب بن حیدر حویزی (ملقب بہ مہدی)] (محدث۔ متکلم۔ ادیب۔ حدود ۱۰۹۰) معاصر شیخ بہائی۔ سیف الشیعہ۔
حق الیقین علم کلام میں۔ برہان الشیعہ امامت میں۔

۴۴۶۔ ابن فورجہ [محمد بن محمد بن عبداللہ بن فورجہ بروجردی] (ادیب۔ نحوی۔ لغوی۔ ۴۳۲) ولادت ۳۳۰

۴۴۷۔ ابن فورک [اُستاد ابوبکر محمد بن حسین بن فورک اصفہانی] (اصولی۔ متکلم۔ واعظ۔ نحوی۔ ادیب۔ ۴۰۶ نیشاپور) عراق و رے میں بہت رہا۔ کرامیہ سے
مناظرہ کو غزنی بلایا گیا۔ واپسی میں زہر دیا گیا۔

۴۴۸۔ ابن الفوطی [امام کمال الدین ابوالفضائل عبدالرزاق بن احمد بن محمد شیبانی مروزی] (محدث۔ مورخ۔ ۷۲۳ بغداد) عمر ۸۱۔ معجم الاسماء۔ ۵۰ جلد۔ تاریخ
درر الاصداف فی غرر الاوصاف۔ ۲۰ جلد آدم سے خرابی بغداد تک کے حالات۔ شاگرد محقق طوسی۔

۴۴۹۔ ابن فہد حلی [جمال الدین ابوالعباس احمد بن شمس الدین محمد بن فہد اسدی حلی حائری] (فقیہ۔ محقق۔ ۸۴۱) مہذب البارع لئے شرح المنافع۔ شرح الارشاد۔
شرح الالفیہ۔ عدۃ الداعی۔ در الفرید۔ مصباح المبتدی۔ ولادت ۷۵۷۔ شاگرد مقداد

۴۵۰۔ ابن فہد احسائی [شہاب الدین احمد بن فہد بن حسن بن ادریس احسائی] (فقیہ۔ متکلم۔ صدی نہم) شرح الارشاد۔ خلاصۃ التنقیح فی مذہب الحق الصحیح۔ ۸۰۶ میں لکھا

۴۵۱۔ ابن القاسم [ابوعبداللہ عبدالرحمٰن بن قاسم بن خالد اوزاعی مالکی] (فقیہ۔ ۱۹۱) ولادت ۱۳۲۔ امام مالک کا شاگرد۔ کتاب المدونہ

۴۵۲۔ ابن القاص [ابوالعباس احمد بن ابی احمد طبری شافعی] (فقیہ۔ ۳۳۵ طرطوس) ابن سریج کا شاگرد۔ تلخیص۔ ادب القاضی۔ مواقیت۔ مفتاح۔

۴۵۳۔ ابن قانع [ابوالحسین عبدالباقی بن قانع اموی بغدادی] (محدث۔ ۳۵۱) ولادت ۲۶۵۔ معجم الصحابہ

۴۵۴۔ ابن قتیبہ [ابومحمد عبداللہ بن مسلم بن قتیبہ دینوری] (فقیہ۔ محدث۔ لغوی۔ نحوی۔ ۲۷۶ بغداد) ولادت ۲۱۳۔ قاضی دینور۔ المعارف۔ الامامۃ والسیاسۃ۔
ادب الکاتب۔ غریب القرآن۔ غریب الحدیث۔ طبقات شعرا جاہلیت۔

۴۵۵۔ ابن قدامہ [محمد بن احمد بن عبدالہادی مقدسی] (فقیہ۔ محدث۔ نحوی۔ ۷۴۴) ولادت ۷۰۵۔ ابن تیمیہ کا شاگرد۔

۴۵۶۔ ابن قرقول [ابواسحاق ابراہیم بن یوسف بن ابراہیم حمزی مغربی] (عالم۔ فاضل۔ ۵۶۹ فاس) ولادت ۵۰۵ مریہ۔ مطالع الانوار

۴۵۷۔ ابن القریّہ [ابوسلیمان ایوب بن زید بن قیس ہلالی نمری] (خطیب۔ فصیح۔ بلیغ۔ ۸۴) اعرابی اُمّی شخص۔ حجاج نے قتل کرادیا

۴۵۸۔ ابن القصار [ابواحمد عبداللہ بن عدی جرجانی] (محدث۔ ۴۰۴)

۴۵۹۔ ابن القصار [مہذب الدین ابوالحسن علی بن عبدالرحیم بن حسن رقی بغدادی] (لغوی۔ ادیب۔ ۵۷۶ بغداد) ولادت ۵۰۸۔ ابن الشجری کا شاگرد۔
عراق شام اور مصر میں اس کے بہت شاگرد تھے۔

۴۶۰۔ ابن القطاع [ابوالقاسم علی بن جعفر بن علی اغلبی صقلی مصری] (لغوی۔ نحوی۔ ادیب۔ ۵۱۵ مصر) ولادت ۴۳۳ صقلیہ۔ کتاب الافعال۔ ابنیۃ الاسماء۔ لمع الملح۔ درۃ الخطیرہ

۴۶۱۔ ابن القطان [شمس الدین محمد بن شجاع حلی] (فقیہ۔ صدی نہم) شاگرد شیخ مفید۔ معالم الدین فی آل یاسین

۴۶۲۔ ابن القطان [ابوالحسین احمد بن محمد بن احمد بغدادی شافعی] (فقیہ۔ ۳۵۹ بغداد) ابن سریج اور ابواسحاق مروزی کا شاگرد

۴۶۳۔ ابن القطان [ابوالقاسم ہبۃ اللہ بن فضل بن قطان بغدادی] (محدث۔ شاعر عرب۔ ۵۵۸ بغداد) ولادت ۴۷۷۔ ان کے دادا قطان ۴۱۸ میں پیدا
ہوئے اور ۴۹۸ میں مرے۔

۴۶۴ - ابن القطان [ابوالحسن علی بن محمد بن عبد الملک حمیری فاسی] (محدث - ۶۲۸) سلجماسہ کا قاضی

۴۶۵ - ابن القفطی [قاضی الاکرم جمال الدین ابوالحسن علی بن یوسف بن ابراہیم قفطی کوفی مصری] (کاتب - مورخ - ۶۴۶) یاقوت حموی کا دوست - مصر و حلب میں کاتب و وزیر رہا - تاریخ الحکماء - اخبار مصر - اخبار المصنفین - اخبار النحویین - اخبار المغرب - نزہۃ الناظر - ولادت ۵۶۰

۴۶۶ - ابن القوطیہ [ابوبکر محمد بن عمر بن عبد العزیز اشبیلی قرطبی] (محدث، فقیہ - لغوی - ادیب - ۳۶۷ قرطبہ) تصریف الافعال - کتاب المقصور والممدود

۴۶۷ - ابن قولویہ [ابوالقاسم جعفر بن محمد بن موسیٰ بن قولویہ قمی بغدادی] (فقیہ - ۳۶۹) عداوات الحسد - کتاب الصلوٰۃ - کتاب الجمعہ - کامل الزیارۃ - شیخ مفید کے استاد

۴۶۸ - ابن القیسرانی [ابوالفضل محمد بن طاہر بن علی بن علی شیبانی مقدسی] (صوفی - محدث - ۵۰۷ بغداد) ولادت ۴۴۸ بیت المقدس - سکونت ہمدان کتاب الانساب - اطراف الکتب الستہ - الکلمات المتشابہ

۴۶۹ - ابن القیسرانی - شرف الدین ابوعبد اللہ محمد بن نصر بن صغیر مخزومی حلبی] (شاعر - ادیب - ہیئت دان - ۵۴۸ دمشق) ولادت ۴۷۸ عکا - از نسل خالد بن ولید - یہ اور ابن منیر اس زمانہ کے شام کے بے مثل شاعر تھے -

۴۷۰ - ابن القیم [شیخ الاسلام شمس الدین ابوعبد اللہ محمد بن ابی بکر جوزیہ دمشقی حنبلی] (محدث - ۷۵۱) زاد المعاد - کتاب القواعد - ابن تیمیہ کا شاگرد - جلد شہید اول

۴۷۱ - ابن الکتبی [ابویوسف بن اسماعیل بن الیاس جوینی بغدادی شافعی] (طبیب - صدی ہشتم) ابن الکبیر بھی کہلاتا ہے - ما لا یسع الطبیب جہلہ مفردات طبیہ میں

۴۷۲ - ابن کثیر [ابومحمد عبد اللہ بن کثیر] (قاری - ۱۲۰ مکہ) ۷ مشہور قاریوں میں سے

۴۷۳ - ابن کثیر [عماد الدین ابوالفدا اسماعیل بن عمر دمشقی شافعی] (محدث - مفسر - مورخ - ۷۷۴) تاریخ - جامع المسانید - شرح بخاری - تفسیر

۴۷۴ - ابن کج [قاضی یوسف بن احمد بن یوسف کجی دینوری شافعی] (فقیہ - ۴۰۵ دینور) قاضی دینور

۴۷۵ - ابن الکلبی [ابن الکلبی] (محدث - نسابہ - ۲۰۵)

۴۷۶ - ابن الکیزانی [ابوعبد اللہ محمد بن ابراہیم بن ثابت مصری شافعی] (صوفی - شاعر عرب - ادیب - ۵۶۲)

۴۷۷ - ابن کلیب [ابوسعید بن کلیب شاشی] (محدث - ۳۳۵) مسند کبیر

۴۷۸ - ابن کیسان [ابوالحسن محمد بن احمد بن ابراہیم بن کیسان بغدادی] (نحوی - ۲۹۹) ثعلب و مبرد کا شاگرد - مہذب نحو میں - شرح سبع معلقہ

۴۷۹ - ابن لرہ [شیخ ابوعمر بندار ابن عبد الحمید کرخی اصفہانی بغدادی] (لغوی - صدی سوم) معاصر متوکل عباسی و مبرد

۴۸۰ - ابن اللبانہ [ابوبکر محمد بن عیسیٰ بن محمد لخمی اندلسی] (شاعر عرب - ۵۰۷ میورقہ) نظم السلوک فی وعظ الملوک

۴۸۱ - ابن ماجہ [امام ابوعبد اللہ محمد بن محمد بن یزید قزوینی] (محدث - ۲۷۳) السنن - تفسیر - تاریخ - ولادت ۲۰۹

۴۸۲ - ابن ماجشون [ابومروان عبد الملک بن عبد العزیز بن عبد اللہ مالکی] (فقیہ - ۲۱۳) امام مالک کا شاگرد - گانا سننے کا شوقین

۴۸۳ - ابن ماسویہ [یوحنا بن ماسویہ سریانی دمشقی بغدادی نصرانی] (طبیب - ۲۴۳ سامرہ) ہارون سے متوکل تک خلفاء کا ملازم - نوادر الطب - ادویۃ المسہلہ

۴۸۴ - ابن ماکولا [امیر سعید الملک ابونصر علی بن ہبۃ اللہ بن علی بن جعفر بغدادی جرجانی] (نحوی - محدث - رجالی - ۴۸۶ جرجان) مستمر الاوہام - کتاب المختلف والمؤتلف - کتاب الوزراء - الاکمال - اس کا باپ جلال الدولہ بویہی کا وزیر تھا اور چچا ابوعبد اللہ حسن بغداد کا قاضی القضاۃ - ولادت ۴۲۲ عکبراء

۴۸۵ - ابن مالک [جمال الدین ابوعبد اللہ محمد بن عبد اللہ بن مالک طائی شافعی جیانی اندلسی مصری] (نحوی - ۶۷۲) ولادت ۶۰۰ جیان - الفیہ صرف و نحو میں - لامیۃ الافعال - الکافیہ - الشافیہ

۴۸۶ - ابن المامون [قاضی احمد بن علی بن ہبۃ اللہ] (لغوی - نحوی - فقیہ - ۵۸۶) ولادت ۵۰۹ - شرح الفصیح - اسرار الحروف - ۱۱ سال کی قید میں ۸۰ کتابیں

۴۸۷ - ابن المامونی [ابوطالب عبد السلام بن حسین] (شاعر عرب - صدی چہارم) کچھ دنوں صاحب ابن عباد کے پاس رہ کر خراسان چلا گیا - مامون رشید کی اولاد

۴۸۸ - ابن المتوج [شیخ فخر الدین احمد بن عبد اللہ بن سعید بن متوج بحرانی] (فقیہ - صدی ہشتم) کتاب الوسیلہ - تفسیر القرآن - الناسخ والمنسوخ - کتاب النہایۃ فی آیات الاحکام - شرح الالفیہ - انوار العلویہ - کتاب المقاصد - کفایۃ الطالبین - کتاب المراثی - ابن فہد حلی کے استاد - شہید المتوفی ۷۸۶ اور فخر المحققین المتوفی

۱۷۷ کو شاگرد رشید۔ اُنکے والد عبداللہ بھی جو بڑے فاضل تھے ابن المتوج کے نام سے مشہور ہیں۔

۴۸۹۔ ابن المجدی [شہاب الدین احمد بن رجب بن طیبغا شافعی] (فقیہ۔ نحوی۔ ۸۵۰)

۴۹۰۔ ابن مردویہ [ابوبکر احمد بن موسٰے بن مردویہ اصفہانی (طرۃ الا)] (محدث۔ مورخ۔ مفسر۔ ۴۱۶) تفسیر۔ تاریخ۔ المناقب۔ مستخرج علٰے صحیح البخاری۔

۴۹۱۔ ابن مساعد [یونس بن یوسف بن مساعد شیبانی قنیوی] (صوفی۔ مجذوب۔ ۶۱۹ قنیہ) عمر ۹۰۔ فرقۂ یونسیہ کا بانی قنیہ علاقۂ دارا کا ایک قریہ ہے۔

۴۹۲۔ ابن مستنیر [شیخ ابوعلی محمد بن مستنیر بصری] (نحوی۔ ۲۰۶) دیکھو قطرب

۴۹۳۔ ابن المستوفی [شرف الدین ابوالبرکات مبارک بن ابوالفتح احمد بن مبارک اربلی] (محدث۔ رجالی لغوی۔ ادیب۔ ۶۳۷ موصل) ولادت ۵۶۴۔ وزیر اربل۔ تاریخ اربل ۴ جلد۔ کتاب النظام شرح متنبی و ابی تمام ۱۰ جلد۔ کتاب المحصل شرح ابیات مفصل زمخشری

۴۹۴۔ ابن المسجف [بدرالدین عبدالرحمان بن ابوالقاسم بن غنائم عسقلانی] (ادیب۔ شاعر۔ ۶۳۵) ولادت ۵۸۳

۴۹۵۔ ابن مسعود [ابوعبدالرحمان عبداللہ بن مسعود ہذلی] (صحابی۔ ۳۲ مدینہ) والدہ کا نام ام عبد۔ قدیم الاسلام۔ عمر ۶۰

۴۹۶۔ ابن مسعود [احمد بن علی بن مسعود] (صرفی۔ ۔۔) مراح الارواح

۴۹۷۔ ابن مسکویہ [ابوعلی احمد بن محمد بن یعقوب بن مسکویہ رازی اصفہانی] (کاتب طبیب فلسفی۔ ۴۲۱) عضدالدولہ کا صاحب خزینہ و کاتب السر۔ تہذیب الاخلاق۔ تجارب الامم یعنی تاریخ بنی عباس تا ۳۶۲ھ

۴۹۸۔ ابن مسہر [مہذب الدین ابوالحسن علی بن سعد بن علی موصلی] (شاعر عرب۔ ۵۴۳) عمر ۹۰ سے زیادہ

۴۹۹۔ ابن المشطوب [ابوالعباس عماد الدین احمد بن امیر سیف الدین ابوالحسن علی بن ابی الہیجا ہکاری] (امیر۔ ۶۱۹) از امرائے دولت صلاحیہ۔ ولادت

۵۰۰۔ ابن المضاد [ابوالعباس قاضی الجماعت احمد بن عبدالرحمان بن محمد قرطبی] (فقیہ۔ نحوی۔ شاعر عرب۔ ۵۹۲) ابوجعفر جیانی مشہور ہے۔ ولادت ۵۱۳۔ مشرق نحویین۔ تنزیہ القرآن۔

۵۰۱۔ ابن مطرف [ابوالفتح احمد بن مطرف عسقلانی] (ادیب۔ لغوی۔ شاعر عرب۔ ۴۱۳) قاضی دمیاط۔ عمر قریب ۹۰

۵۰۲۔ ابن مطروح [جمال الدین ابوالحسین یحیٰے بن عیسٰے بن ابراہیم مصری] (شاعر عرب۔ ۶۴۹ مصر) ولادت ۵۹۲ سیوط۔ شاہ مصر کی طرف سے دمشق کا گورنر

۵۰۳۔ ابن المعتز [ابوالعباس عبداللہ بن المعتز باللہ بن متوکل عباسی بغدادی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۲۹۶ بغداد) ولادت ۲۴۷۔ مبرد و ثعلب کا شاگرد۔ الزہر والریاض۔ کتاب البدیع۔ اشعار الملوک۔ کتاب الآداب

۵۰۴۔ ابن المعطی [شیخ ابوالحسین زین الدین یحیٰے بن معطی بن عبدالنور زوادی مغربی حنفی] (نحوی۔ ۶۲۸ قاہرہ) الفیہ نحو میں۔ جزولی اور ابن عساکر کا شاگرد مدتوں دمشق و مصر میں رہا۔ ولادت ۵۶۴

۵۰۵۔ ابن المعلم [نجم الدین ابوالغنائم محمد بن علی بن فارس واسطی] (شاعر عرب۔ ۵۹۲) ولادت ۵۰۱

۵۰۶۔ ابن المعلم [ابوعبداللہ محمد بن نعمان بن عبدالسلام بغدادی (شیخ مفید)] (فقیہ متکلم۔ ۴۱۳ بغداد) دیکھو شیخ مفید

۵۰۷۔ ابن معیہ [تاج الدین ابوعبداللہ محمد بن سید ابوجعفر قاسم بن حسین بن معیہ حسنی حلی] (فقیہ۔ نسابہ۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ صدی ہشتم) شاگرد علامہ حلی۔ اُستاد شہید اول۔ معرفۃ الرجال۔ نہایۃ الطالب فی نسب آل ابیطالب۔ الفلک المشحون۔ اخبار الامم۔ سبک المذہب۔ منہاج العمال۔

۵۰۸۔ ابن مغازلی [علی بن محمد جلابی] (محدث۔ ۴۸۳) المناقب

۵۰۹۔ ابن مفرغ [ابوعثمان یزید بن زیاد بن ربیعہ حمیری] (شاعر عرب۔ ۶۹) سید اسماعیل حمیری اسی کی نسل سے تھا

۵۱۰۔ ابن مفلح [ظہیرالدین ابواسحاق ابراہیم بن شیخ نورالدین علی بن عبدالعالی عاملی] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۰۳۲ اصفہان) محقق۔ مدقق۔ عابد و زاہد۔ ان کے بیٹے حسن اور عبدالکریم بھی مشہور عالم تھے۔

۵۱۱۔ ابن مقسم [ابوبکر محمد بن حسن بن یعقوب بن حسن عطار مقری] (نحوی۔ ۳۵۴) ثعلب کا شاگرد

۵۱۲- ابن مقفع [عبداللہ بن مقفع بغدادی] (مترجم، کاتب - ۱۵۸) ترجمہ عربی ایساغوجی از یونانی - ترجمہ عربی کلیلہ دمنہ از فارسی - درۃ الیتیمہ

۵۱۳- ابن مقلہ [ابوعلی محمد بن علی بن حسین بن مقلہ بغدادی] (کاتب - ۳۲۸ بغداد) ولادت ۲۷۲ بغداد - مقتدر عباسی کا وزیر - کوفی خط سے حال کی عربی خط کا موجد یعنی خط نسخ کا۔

۵۱۴- ابن مقلہ [ابوعبداللہ حسن بن علی بن حسین بن مقلہ بغدادی] (کاتب، ادیب - ۳۳۸) ولادت ۲۶۸

۵۱۵- ابن مکتوم [تاج الدین ابومحمد احمد بن عبدالقادر بن احمد قیسی حنفی] (فقیہ - لغوی - نحوی - ۷۴۹) ولادت ۶۸۲ - جمع بین العباب والمحکم لغۃ - شرح ہدایہ فقہ

۵۱۶- ابن الملا [احمد بن محمد بن علی بن احمد] (نحوی - ۱۰۰۳) شرح مغنی اللبیب

۵۱۷- ابن المماتی [شرف الدین ابوالمکارم اسعد بن ابی سعید بن مماتی مصری] (ادیب - ۶۰۶ حلب) وزیر مصر - القوانین والدواوین

۵۱۸- ابن منجم [ابواحمد یحییٰ بن علی بن ابی منصور یحییٰ معتزلی] (ادیب متکلم شاعر عرب - ۳۰۰) مشہور بہ یحییٰ الندیم - ولادت ۲۴۱ - اسحاق موصلی کا شاگرد - ابوبکر صولی کا استاد - موفق و مکتفی عباسی کا ندیم - کتاب الباہر

۵۱۹- ابن مندہ [ابوعبداللہ محمد بن یحییٰ بن مندہ اصفہانی] (محدث - ۳۰۱) تاریخ اصفہان

۵۲۰- ابن مندہ [ابوعبداللہ محمد بن اسحاق اصفہانی] (محدث - ۳۹۵) ولادت ۳۱۴ - معرفۃ الصحابہ

۵۲۱- ابن مندہ [ابوالقاسم عبدالرحمان بن محمد بن اسحاق] (محدث - ۴۷۰ اصفہان) کبیر الشان جلیل القدر

۵۲۲- ابن المنذر [ابوبکر محمد بن ابراہیم بن المنذر نیشاپوری شافعی] (فقیہ - محدث - مفسر ۳۰۹ مکہ) شیخ الحرم - کتاب التفسیر - کتاب السنن - کتاب المبسوط - کتاب الاجماع - کتاب الاشراف (شاگرد ربیع بن سلیمان)

۵۲۳- ابن منظور [جمال الدین محمد بن جلال الدین ابوالعز مکرم بن علی خزرجی افریقی مصری] (ادیب - لغوی - ۷۱۱) لسان العرب لغۃ میں ۲۰ جلد - نثار الازہار - مصر کے دیوان انشا کا ملازم

۵۲۴- ابن منعہ [کمال الدین ابوالفتح موسیٰ بن یونس بن محمد موصلی شافعی] (فقیہ - ۶۳۹) ولادت ۵۵۱ موصل

۵۲۵- ابن منیر [مہذب الدین عین الزمان ابوالحسین احمد بن منیر بن احمد طرابلسی الشامی] (شاعر عرب - ۵۴۸ حلب) ولادت ۴۷۳ طرابلس الشام سکونت

۵۲۶- ابن منیر [قاضی ناصر الدین احمد بن محمد بن منصور مالکی] (نحوی ادیب فقیہ - ۶۸۳) ولادت ۶۲۰ - قاضی اسکندریہ

۵۲۷- ابن منیع [احمد بن منیع ابوجعفر بغدادی] (محدث - ۲۴۴) عمر ۸۴ - مسند (نیز دیکھو ابن سعد)

۵۲۸- ابن مہران [ابومسلم عبدالرحمان بن مہران بغدادی] (محدث - ۳۷۵)

۵۲۹- ابن میمون [ابوعمران موسیٰ بن میمون بن یوسف اسرائیلی قرطبی یہودی] (طبیب فلسفی - ۶۰۵) ولادت ۵۲۹ قرطبہ - عرب اس کو علامۃ العبری کہتے ہیں - ابن طفیل اور ابن رشد کا شاگرد - اندلس سے مصر میں آکر صلاح الدین یوسف کا ملازم ہوا - دلالۃ الحائرین - کتاب فصول - تدبیر الصحۃ -

۵۳۰- ابن الناظم [بدر الدین محمد بن جمال الدین محمد بن مالک جیانی شافعی] (نحوی - ۶۸۶ دمشق) ابن مالک صاحب الفیہ کا بیٹا - شرح الفیہ - شرح کافیہ - کتاب المصباح مختصر مفتاح -

۵۳۱- ابن نباتہ [شمس الدین محمد بن محمد بن حسن بن نباتہ جذامی فارقی مصری] (شاعر عرب - محدث خطیب - ۷۶۸ قاہرہ) دیوان اشعار - سرح العیون شرح رسالہ ابن زیدون - عمر ۸۲ -

۵۳۲- ابن نباتہ فارقی [ابویحییٰ عبدالرحیم بن محمد بن اسمٰعیل بن نباتہ] (خطیب - ادیب - ۳۷۴) ولادت ۳۳۵ - خطیب مشہور - سیف الدولہ کے زمانہ میں حلب کا خطیب - معاصر متنبی -

۵۳۳- ابن نباتہ سعدی [ابونصر عبدالعزیز بن عمر بن محمد تمیمی سعدی] (شاعر عرب - ۴۰۵ بغداد) ولادت ۳۲۷ - سیف الدولہ حمدانی اور ابوالفضل محمد بن عمید

۵۳۴۔ ابن النبیہ [کمال الدین ابو الحسن علی بن محمد بن حسن مصری] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۶۱۹ نصیبین) ملک الاشرف شاہ مصر کا کاتب

۵۳۵۔ ابن النجار [محب الدین ابو عبد اللہ محمد بن محمود بن حسن بغدادی شافعی] (محدث۔ مورخ۔ ۶۴۳) ولادت ۵۷۸۔ تاریخ مدینۃ السلام ذیل تاریخ خطیب ۳۰ جلد۔ مستدرک تاریخ خطیب۔ جنۃ الناظرین۔ کنز الامام فی السنن والاحکام۔ قمر المنیر فی المسند الکبیر۔ کتاب الکمال فی الرجال معجم۔

۵۳۶۔ ابن النجار [ابراہیم بن سلیمان بن حمزہ (جمال الدین) دمشقی] (محدث۔ ۶۵۱) سکندریہ کا نقیب اشراف۔ ولادت ۵۹۰۔ حلب وبغداد کا سفر کیا

۵۳۷۔ ابن النجار [ابو الحسین محمد بن جعفر بن محمد تمیمی کوفی] (مورخ۔ ۴۰۲) تاریخ کوفہ۔ مختصر نحومیں۔ کتاب الملح والنوادر۔ ولادت ۳۰۳ کوفہ

۵۳۸۔ ابن نجید [ابو عمرو اسماعیل بن نجید بن احمد سلمی نیشاپوری] (محدث۔ ۳۶۵) عمر ۹۳

۵۳۹۔ ابن نجیم [زین العابدین بن نجیم حنفی مصری] (فقیہ۔ ۹۷۰ مصر) الاشباہ والنظائر (جسکی شرح احمد بن محمود حموی المتوفی ۱۰۹۸ نے لکھی) بحر الرائق شرح کنز الدقائق۔ فتح الغفار شرح المنار

۵۴۰۔ ابن نحاس [ابو العباس احمد بن محمد مصری نیشاپوری] (محدث۔ ۳۷۶)

۵۴۱۔ ابن نحاس [فتح اللہ حلبی] (شاعر عرب۔ ۱۰۵۲ مدینہ)

۵۴۲۔ ابن نحاس [بہاء الدین محمد بن ابراہیم بن محمد حلبی] (نحوی۔ شاعر عرب۔ ۶۹۶ قاہرہ) شیخ العربیہ حجۃ العرب۔ ولادت ۶۲۷ حلب۔ ذہبی کا استاد

۵۴۳۔ ابن الندیم [ابو محمد اسحاق بن ابراہیم بن ماہان موصلی] (محدث۔ فقیہ۔ متکلم۔ مغنی۔ نحوی۔ شاعر۔ ۲۳۵) ولادت ۱۵۰۔ مامون رشید کہتا تھا کہ یہ اگر مغنی نہ ہوتا تو میں اسے قاضی بناتا۔

۵۴۴۔ ابن الندیم [محمد بن ابی یعقوب اسحاق] (مورخ۔ صدی چہارم) ۳۷۷ھ میں زندہ تھا۔ کتاب الفہرست

۵۴۵۔ ابن النظرونی [ابو الفضل عبد المنعم بن عبد العزیز بن ابی بکر اسکندری مالکی] (فقیہ۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۶۰۳)

۵۴۶۔ ابن النفیس [علاء الدین علی بن ابی الحزم قرشی۔ مصری۔ شافعی] (طبیب۔ ۶۸۷) طب میں ابن سینا سے دوسرے درجہ پر۔ شرح کلیات قانون۔ موجز القانون

۵۴۷۔ ابن نقطہ [معین الدین ابو بکر محمد عبد الغنی بن ابی بکر بن شجاع بغدادی حنبلی] (محدث۔ ۶۲۹ بغداد) ذیل کمال ابن ماکولا۔ کتاب الانساب۔ تقیید الرواۃ

۵۴۸۔ ابن النقیب [امام جمال الدین ابو عبد اللہ محمد بن سلیمان بن حسن بلخی مقدسی حنفی] (مفسر۔ زاہد۔ ۶۹۸) ولادت ۶۱۱۔ تفسیر ۵۰ جلد

۵۴۹۔ ابن نما [شیخ نجیب الدین ابو ابراہیم محمد بن جعفر بن محمد بن نما حلی] (فقیہ۔ ۶۴۵) ابن ادریس سے روایت کرتے ہیں

۵۵۰۔ ابن نما [شیخ نجم الدین جعفر بن نجیب الدین محمد بن جعفر بن محمد بن نما حلی] (فقیہ صدی ہفتم) مثیر الاحزان۔ اخذ الثار فی احوال المختار۔ علامہ حلی ان کے

۵۵۱۔ ابن نمیر [عبد اللہ بن نمیر ہمدانی] (محدث۔ ۱۹۹)

۵۵۲۔ ابن نوبخت [ابو الحسن علی بن احمد بن نوبخت] (شاعر عرب۔ ۴۱۲ یا ۴۱۶ مصر)

۵۵۳۔ ابن واضح [یعقوبی] (مورخ۔ جغرافی۔ ۲۹۳) متشیع۔ کتاب البلدان۔ تاریخ العام ۲۵۵ھ تک

۵۵۴۔ ابن وحشیہ [ابو بکر احمد بن وحشیہ] (مترجم۔ صدی چہارم) ۳۱۸ھ میں کتاب فلاحۃ النبطیہ کا ترجمہ کلدانی سے عربی میں کیا۔

۵۵۵۔ ابن الوردی [زین الدین ابو حفص عمر بن مظفر بن محمد قرشی بکری معری حلبی شافعی] (ادیب۔ نحوی۔ فقیہ۔ شاعر عرب۔ ۷۴۹ حلب) خریدۃ العجائب۔ تحفۃ الوردیہ۔ ابکار الافکار۔ تتمۃ المختصر فی اخبار البشر

۵۵۶۔ ابن الورقاء [ابو بکر محمد بن عبد اللہ بن محمد اودنی (بخاری) شافعی] (فقیہ۔ ۳۸۵ بخارا) مدتوں نیشاپور میں رہا۔

۵۵۷۔ ابن الوزان [شیخ ابو القاسم ابراہیم بن عثمان قیروانی] (نحوی۔ لغوی۔ ۳۴۶)

۵۵۸۔ ابن الوقشی [ہشام بن احمد بن ہشام کنانی طلیطلی] (فقیہ۔ نسابہ۔ نحوی۔ لغوی۔ شاعر عرب۔ ۴۷۰ دانیہ)

۵۵۹۔ ابن وکیع [ابو محمد حسن بن علی بن احمد بن خلف ضبی مصری بغدادی] (شاعر عرب۔ ۳۹۳ تنیس) وکیع اسکے پردادا احمد کا لقب ہے جو فقیہ۔ نحوی فاضل فصیح تھا۔ جو ۳۰۶ھ میں مرا اور کتاب الشریف اور کتاب الطریق وغیرہ کا مصنف ہے۔

۵۶۰۔ ابن الوکیلی [امام علامہ صدرالدین محمد بن عمر بن مکی عثمان مصری شافعی] (محدث۔ ۷۱۶ قاہرہ) ولادت ۶۶۵ دمیاط

۵۶۱۔ ابن الوکیل [شہاب الدین احمد بن موسیٰ بن علی لکی] (نحوی۔ ۷۹ھ) شرح الدریدیہ۔ شرح الملحہ۔ ابن عبد المعطی اور کریانی کا شاگرد

۵۶۲۔ ابن ولید [ابو عبداللہ حسین بن علی بن ولید] (نحوی۔ شاعر عرب۔ ۳۸۵ھ) مداح عضد الدولہ

۵۶۳۔ ابن ہارون [ابو عمر سہل بن ہارون بن راہون دستیمسانی] (حکیم فصیح۔ شاعر عرب۔ صدی دوم) مامون رشید کے خزانۃ الحکمۃ کا متولی شعوبی مذہب کا بخیل

۵۶۴۔ ابن ہارون [ابوالحسن علی بن ہارون بن علی بغدادی] (ندیم۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۳۵۲ بغداد) ولادت ۲۷۷۔ ابوالحسن منجم کا پوتا

۵۶۵۔ ابن ہارون [ابو محمد عبداللہ بن محمد بن ہارون توزی] (لغوی ۲۴۰ھ) کتاب الخیل۔ کتاب الامثال۔ کتاب الاضداد

۵۶۶۔ ابن ہانی [ابوالقاسم محمد بن ہانی ازدی اندلسی] (شاعر عرب۔ ۳۶۲ قاہرہ) اسکا باپ مہدیہ کا مشہور شاعر تھا۔ بعد میں ابن ہانی جوہر سپہ سالار کی ساتھ مصر آگیا

۵۶۷۔ ابن ہانی [ابو علی حسن بن ہانی بن عبد الاول بصری] (شاعر عرب۔ ۱۹۶ بغداد) دیکھو ابو نواس حکمی

۵۶۸۔ ابن ہائم [شہاب الدین احمد بن محمد بن عماد مصری مقدسی] (ریاضی۔ ۸۱۵ اورشلیم) لمع علم حساب میں۔ غایۃ السوال جبر مقابلہ میں۔ مرشد الطالب الاسنی للمطالب

۵۶۹۔ ابن ہباریہ [نظام الدین شریف ابو یعلی محمد بن محمد بن صالح بن حمزہ بغدادی] (شاعر عرب۔ ۵۰۴ کرمان) صادح والباغم جو سیف الدولہ صدقہ بن دبیس الحلی کے لئے دس سال میں لکھی۔

۵۷۰۔ ابن ہبیرہ [وزیر عون الدین ابو المظفر یحییٰ ابن ہبیرہ بن محمد شیبانی حنبلی] (محدث۔ فقیہ۔ لغوی۔ ۵۶۰ بغداد) مقتفی عباسی کا وزیر۔ شرح جمع بین الصحیحین۔ کتاب المقتصد۔ کتاب العبادات۔ کتاب الافصاح

۵۷۱۔ ابن ہشام [ابو محمد عبد الملک بن ہشام بن ایوب حمیری معافری بصری] (محدث۔ نسابہ۔ مورخ۔ ۲۱۸ فسطاط) سیرۃ النبی

۵۷۲۔ ابن ہشام [جمال الدین عبداللہ بن یوسف بن ہشام انصاری مصری] (نحوی۔ ۷۶۱) مغنی اللبیب۔ شذور الذہب۔ قطر الندی۔ توضیح المسالک شرح الفیہ

۵۷۳۔ ابن ہشام [ابو عبداللہ محمد بن احمد بن ہشام سبتی اندلسی] (لغوی۔ نحوی۔ صدی ششم) المدخل الی تقویم اللسان تعلیم البیان۔ لحن العامہ۔ شرح الفصیح۔ شرح مقصورہ ابن درید۔ ۵۵۷ھ میں زندہ تھا۔

۵۷۴۔ ابن ہمام [کمال الدین محمد بن عبد الواحد سیواسی مصری حنفی] (فقیہ۔ ۸۶۱) فتح القدیر شرح الہدایہ۔ المسایرہ

۵۷۵۔ ابن ہوازن [عبد الرحمان بن عبد الکریم بن ہوازن قشیری نیشاپوری] (فقیہ۔ محدث۔ واعظ۔ ۵۱۴) امام الحرمین کا شاگرد۔ بغداد میں وعظ کہتا تھا۔ لوگوں کی دشمنی سے وطن واپس آیا۔

۵۷۶۔ ابن ہیثم [ابو علی محمد بن حسن بن ہیثم بصری] (ریاضی ہیئت داں۔ ۴۲۹) وزیر بصرہ۔ پھر حاکم خلیفۂ مصر نے بلالیا۔ کتاب الارصاد الکلیہ۔ کتاب المساقہ۔ کتاب

۵۷۷۔ ابن یاسمین [ابو محمد عبداللہ بن حجاج] (ریاضی۔ ۶۰۰) ارجوزۃ الیاسمینیہ جبر و مقابلہ میں

۵۷۸۔ ابن یعیش [دیکھو ابن الصائغ حلبی] (نحوی۔ ۶۴۳)

۵۷۹۔ ابن یونس [عماد الدین ابو حامد محمد بن یونس بن محمد اربلی موصلی شافعی] (فقیہ۔ ۶۰۸ موصل) ۵۳۵ اربل۔ موصل کا قاضی

۵۸۰۔ ابن یونس [ابوالحسن علی بن ابی سعید عبد الرحمان بن احمد بن یونس صیرفی مصری] (ریاضی۔ منجم۔ ہیئت داں۔ ۳۹۹ قاہرہ) حاکم خلیفۂ مصر کا ملازم۔ قاہرہ میں رصد بنائی۔ زیچ حاکمی۔ تعدیل الحکم۔

۵۸۱۔ ابن یونس [ابو سعید عبد الرحمان بن احمد بن یونس مصری] (محدث۔ ۳۴۷) ولادت ۲۸۱

۵۸۲۔ ابن یزیدی [ابو عبد الرحمان عبداللہ بن محمد عدوی] (نحوی۔ لغوی۔ تیسری صدی) فراء کا شاگرد۔ غریب القرآن۔ المختصر نحو میں۔ الوقف والابتداء

۵۸۳۔ ابو احمد ازدی [طالب بن عثمان بن محمد ازدی] (نحوی۔ ۳۹۶) ولادت ۳۰۱۔ ابو بکر انباری کا شاگرد

۵۸۴۔ ابو احمد مہلبی [ابو احمد محمد بن ابی عمیر زیاد بن عیسیٰ مہلبی بغدادی] (محدث۔ فقیہ۔ تیسری صدی) اصحاب موسیٰ کاظم رضا و جواد سے

۵۸۵۔ ابو احمد بصری [عبد السلام بن حسین بن محمد] (لغوی۔ ۴۰۵) ولادت ۳۲۹

۵۸۶۔ ابواحمد زبیری [محمد بن عبداللہ زبیری] (محدث ۔ ۲۰۳)

۵۸۷۔ ابواحمد شہرزوری [قاسم بن منظفر بن علی] (فقیہ ۔ ۴۸۹ موصل) قاضی اربل۔ ان کا بیٹا ابوبکر محمد قاضی خافقین ابواسحاق شیرازی کا شاگرد ۴۵۴ میں پیدا ہوا اور ۵۳۸ میں بغداد میں فوت ہوا

۵۸۸۔ ابواحمد عسکری [حسن بن عبداللہ بن سعید عسکری اہوازی] (ادیب ۔ ۳۸۲) ولادت ۲۹۳۔ شاگرد ابن دُرید۔ کتاب الاخبار والنوادر۔ کتاب المختلف والمؤتلف۔ کتاب الحکم والامثال۔ کتاب الزواجر۔ کتاب التصحیف

۵۸۹۔ ابواحمد مکی [احمد بن علی بن محمد حسینی مقیم مکہ] (محدث ۔ ۔ ۔) کتاب المعرفۃ۔ فضل المومن۔ تاریخ الرجال۔ کتاب الوصایا

۵۹۰۔ ابوالاحوص [محمد بن ہیثم بن حماد بغدادی] (محدث ۔ ۲۷۹) قاضی عکبرا

۵۹۱۔ ابوالازہر ضحاک [ضحاک بن سلمان بن سالم محولی] (لغوی ۔ نحوی ۔ شاعر عرب)

۵۹۲۔ ابواُسامہ [حماد بن اُسامہ کوفی] (محدث ۔ ۲۰۱)

۵۹۳۔ ابواُسامہ [شیخ جنادہ بن محمد ازدی ہروی] (لغوی ۔ ۳۹۹) حاکم خلیفہ مصر نے اسے اور اسکے دوست ابوالحسن علی بن سلیمان انطاکی نحوی کو ایک دن قتل کرا دیا۔

۵۹۴۔ ابواسماعیل ازدی [حماد بن درہم بصری] (محدث ۔ ۱۷۹)

۵۹۵۔ ابواسحاق اسفرائنی [رکن الدین ابراہیم بن محمد بن ابراہیم اسفرائنی شافعی] (فقیہ ۔ اصولی متکلم ۔ ۴۱۸ اسفرائن) جامع الحلی ۔ الرد علے الملحدین۔ نور العین فی مشہد الحسین ۔ ابوالقاسم قشیری کا مصاحب۔

۵۹۶۔ ابواسحاق اصطخری [ابواسحاق فارسی اصطخری یا صرف اصطخری] (جغرافی ۔ سیاح ۔ صدی چہارم) ۳۴۰ھ میں عرب سے ہند و افریقہ تا بحر ظلمات کا سفر کیا۔ کتاب الاقالیم ۔ المسالک والممالک۔

۵۹۷۔ ابواسحاق اصفہانی [دیکھو ابن عاصم] (محدث ۔ ۲۸۳)

۵۹۸۔ ابواسحاق نظام [ابراہیم سیار لخمی بصری المعروف بہ نظام معتزلی] (متکلم ۔ صدی دوم) جاحظ کا اُستاد ۔ معاصر ہارون رشید (دیکھو نظام معتزلی)

۵۹۹۔ ابواسحاق نیزون [ابراہیم بن احمد بن محمد] (نحوی ۔ صدی چہارم) ابو عمر زاہد غلام ثعلب کا شاگرد

۶۰۰۔ ابواسحاق ثعلبی [امام احمد بن محمد بن ابراہیم نیشاپوری شافعی] (مفسر ۔ محدث ۔ ۴۲۷) تفسیر کشف البیان ۔ عرائس المجالس ۔ ابوطاہر ابن خزیمہ اور ابن مہران کا شاگرد

۶۰۱۔ ابواسحاق جوینی [صدرالدین ابراہیم بن سعدالدین محمد بن موید ابوبکر جوینی حموینی] (محدث ۔ ۷۲۲) دیکھو ابن حمویہ صاحب فرائد السمطین

۶۰۲۔ ابواسحاق حربی [ابراہیم بن اسحاق بن ابراہیم مروزی مالکی] (فقیہ ۔ ۲۸۵) ولادت ۱۹۸۔ احمد بن حنبل کا شاگرد ۔ مسانید خلفائے اربعہ دیگر صحابہ ۔ سجود القرآن

۶۰۳۔ ابواسحاق زجاج [ابراہیم بن سری بن سہل بصری] (نحوی ۔ ۳۱۱) مبرّد کا شاگرد

۶۰۴۔ ابواسحاق زہری [ابراہیم بن عبدالرحمان بن عوف] (تابعی ۔ ۹۶) عمر ۷۵

۶۰۵۔ ابواسحاق سبیعی [عمرو بن عبداللہ ہمدانی کوفی] (تابعی ۔ ۱۲۷) ولادت ۳۳ھ

۶۰۶۔ ابواسحاق شیرازی [جمال الدین ابراہیم بن علی بن یوسف شیرازی شافعی اشعری] (صوفی ۔ متکلم ۔ فقیہ ۔ ۴۷۶ بغداد) ولادت ۳۹۳ ۔ جد صاحب قاموس مہذب ۔ التنبیہ ۔ لمع ۔ طبقات الفقہاء

۶۰۷۔ ابواسحاق غزی [ابراہیم بن یحییٰ بن عثمان بن محمد کلبی غزی شافعی] (نحوی ۔ شاعر عرب ۔ ۵۲۴ بلخ) ولادت ۴۴۱ غزہ ۔ دیوان اشعار

۶۰۸۔ ابواسحاق فزاری [ابراہیم بن محمد کوفی] (محدث ۔ ۱۸۵)

۶۰۹۔ ابواسحاق قمی [ابواسحاق ابراہیم بن ہاشم کوفی قمی] (محدث ۔ دوسری صدی) امام رضا ع کے صحابی ۔ کتاب النوادر ۔ کتاب القضایا ۔ قضایا امیر المومنین

۶۱۰۔ ابواسحاق بن محمد [ابواسحاق بن محمد] (شاعر عرب ۔ ۴۱۴) شرح دیوان متنبی

۶۱۱۔ ابواسحاق مدنی [ابراہیم بن محمد بن ابو یحییٰ مدنی] (محدث ۔ دوسری صدی) کتاب الحلال والحرام کہتو ہیں ۱ قدری ذاتی کہ تاریخی تصنیفات کو اپنے نام سے مشہور کیا

۱؎ امام محمد باقرؑ و جعفر صادقؑ سے روایت کی۔

۶۱۲ - ابواسحاق مروزی [ابراہیم بن احمد بن اسحاق مروزی بغدادی شافعی] (فقیہ - ۳۴۰ قاہرہ) سکونت بغداد و مصر۔ فقہ میں ابن سریج کا شاگرد۔ شرح

۶۱۳ - ابواسحاق مصری عراقی [ابراہیم بن منصور بن سلم مصری شافعی] (فقیہ - ۵۹۶ مصر) خطیب مصر۔ عراق میں ابواسحاق شیرازی کا مصاحب ہا۔ ولادت ۵۱۰۔ شرح مہذب۔ انکا بیٹا ابو محمد عبد الحکم جو فاضل جلیل القدر تھا ۵۶۳ میں پیدا اور ۶۱۳ میں فوت ہوا۔ اچھا شاعر و خطیب تھا۔

۶۱۴ - ابواسحاق موصلی [ظہیر الدین ابراہیم بن عسکر موصلی شافعی] (فقیہ۔ شاعر عرب - ۶۱۰ سلامیہ) موصل کے قریہ سلامیہ کا قاضی

۶۱۵ - ابواسحاق ندیم [ابراہیم بن ماہان بن بہمن ارجانی موصلی] (مغنی۔ مطرب - ۱۸۸ بغداد) ولادت ۱۲۵ کوفہ۔ اسکا گانا اول مہدی بن منصور خلیفہ عباسی نے سنا

۶۱۶ - ابواسماعیل کوفی [ابراہیم بن ابوالعباد یحییٰ بن سلیم کوفی] (ادیب۔ قاری۔ دوسری صدی) معاصر امام جعفر۔ کاظم و رضا علیہم السلام

۶۱۷ - ابواسماعیل ازدی [حماد بن درہم بصری] (محدث - ۱۷۹)

۶۱۸ - ابوالاسود [ظالم بن عمرو بن سفیان دُئلی بصری شیعی] (تابعی۔ نحوی - ۹۹ مدینہ) صفین میں جناب علی کے ہمراہ۔ حضرت علی کی تعلیم سے نحو کی تدوین کی۔ بصرہ میں سکونت

۶۱۹ - ابواسید [مالک انصاری] (صحابی۔ محدث - ۶۰) عمر ۷۸ کل جنگوں میں رسول اللہ کے ساتھ رہے۔

۶۲۰ - ابوامامہ باہلی [صدی بن عجلان] (صحابی۔ محدث - ۸۱ حمص) مصر میں رہتے تھے پھر حمص میں آرہے

۶۲۱ - ابوامامہ اوسی [اسعد بن سہل بن حنیف انصاری اوسی] (صحابی - ۱۰۰ مدینہ) عمر ۹۲

۶۲۲ - ابوایوب خزاز [ابراہیم بن عثمان] (محدث۔ دوسری صدی) جناب صادق و کاظم سے روایت کی [ابوایوب انصاری (دیکھو خالد بن زید)]

۶۲۳ - ابوالبحر [جعفر بن محمد بن حسن بحرانی] (فاضل۔ شاعر عرب - ۱۰۲۸) دیوان ان کا بہت مشہور ہے۔ شاگرد شیخ بہائی

۶۲۴ - ابوالبختری [وہب بن وہب بن وہب بن عقبہ اسدی مدنی بغدادی] (فقیہ۔ محدث - ۲۰۰ بغداد) ہارون کی طرف سے شرقی بغداد کا قاضی کتاب الروایات فضائل الکبیر

۶۲۵ - ابوالبداح [ابوالبداح بن عاصم بن عدی] (صحابی - ۱۱۷)

۶۲۶ - ابوبردہ [عامر بن ابوموسیٰ عبداللہ بن قیس اشعری] (تابعی۔ فقیہ - ۱۰۴) ابوموسیٰ اشعری کا بیٹا۔ شریح کے بعد کوفہ کا قاضی

۶۲۷ - ابوبردہ [ابوبردہ ہانی بن نیار بلوی] (صحابی۔ عہد معاویہ) کل جنگوں میں علی کے ہمراہ۔ براء بن عازب کے ماموں۔ اوائل خلافت معاویہ میں مرے۔

۶۲۸ - ابوبرزہ [فضلہ بن عبید اسلمی] (صحابی۔ محدث - ۶۰ مرو) سکونت بصرہ

۶۲۹ - ابوالبرکات انباری [کمال الدین عبدالرحمان بن ابی الوفا محمد بن عبیداللہ شافعی] (نحوی - ۵۷۷) ولادت ۵۱۳۔ اسرار العربیہ۔ نزہۃ الالباء فی طبقات الادباء۔ میزان نحو میں۔

۶۳۰ - ابوالبرکات سیبی [احمد بن عبدالوہاب سیبی] (ادیب - ۵۱۴) مودب خلفاء عباسیہ

۶۳۱ - ابوالبرکات عبدالسلام [مجد الدین عبدالسلام] (محدث - ...) منتقی الاخبار

۶۳۲ - ابوالبرکات کوفی [شریف عمر بن ابراہیم بن محمد کوفی حسینی] (نحوی۔ لغوی۔ محدث۔ فقیہ - ۵۳۹) ولادت ۴۴۲ کوفہ

۶۳۳ - ابوالبرکات مستوفی [شرف الدین مبارک بن احمد بن مبارک اربلی] (محدث۔ رجالی۔ ادیب - ۶۳۷ موصل)

۶۳۴ - ابوبشر دولابی [محمد بن احمد بن حماد وراق رازی دولابی] (محدث۔ مورخ - ۳۲۰ عرج) دولاب رے کا ایک قریہ ہے۔ تاریخ العلماء

۶۳۵ - ابوبشر قمی [احمد بن ابراہیم بن احمد بن معلی قمی] (نحوی۔ مورخ - ...) تاریخ الکبیر۔ مناقب امیر المومنین اخبار صاحب الزنج۔ کتاب الفرق عجائب العالم

۶۳۶ - ابوبصیر [ابوبصیر عتبہ بن اسید ثقفی] (صحابی - ..) وفات عہد رسول میں۔ [نیز دیکھو عبداللہ بن محمد اسدی]

۶۳۷ - ابوالبقاء کفوی [ابوالبقاء حسینی کفوی حنفی] (لغوی۔ نحوی۔ اواخر صدی یازدہم) الکلیات فی النحو واللغۃ والاصطلاح۔ مصطفےٰ پاشا وزیر روم المتوفی

۶۳۸ - ابوالبقاء عکبری [محب الدین عبداللہ بن حسین بن عبداللہ حنبلی] (نحوی۔ ادیب - ۶۱۶ بغداد) اعراب القرآن۔ شرح مفصل۔ شرح مقامات حریری۔ شرح ایضاح۔ لباب۔ شرح دیوان متنبی۔ شرح لمع ابن جنی۔ ولادت ۵۳۸۔ شاگرد ابن الخشاب

۶۳۹ - ابوالبقاء حلبی [یعیش بن علی بن یعیش حلبی (ابن الصائغ)] (نحوی - ۶۴۳ حلب) ولادت ۵۵۳ حلب۔ ابن خلکان کا استاد۔ شرح مفصل زمخشری۔ شرح

۶۴۰- ابوالبقاء نابلسی [زین الدین خالد بن یوسف بن سعد نابلسی دمشقی] (نحوی- لغوی- ۶۶۳) ولادت ۵۸۵

۶۴۱- ابوبکر بن ابی شیبہ [عبداللہ بن محمد بن ابی شیبہ کوفی] (محدث- ۲۳۵) مسند مصنف۔ سفیان بن عیینہ اور عبداللہ بن مبارک کا شاگرد۔ بخاری، مسلم- ابوداؤد اور ابن ماجہ کا اُستاد

۶۴۲- ابوبکر بن ابراہیم [ابوبکر بن ابراہیم] (محدث- ۳۸۱) معجم کبیر، مسند ابی حنیفہ۔ اربعین۔

۶۴۳- ابوبکر بن ابوقحافہ [عبداللہ بن عثمان] (صحابی- ۱۳ مدینہ) عمر ۶۳- چار یار اور عشرۂ مبشرہ سے

۶۴۴- ابوبکر انباری [محمد بن قاسم بن محمد بشار بن الانباری] (نحوی- محدث- ۳۲۸ بغداد) کتاب مشکل، غریب الحدیث، کتاب الاضداد، انصاف، کتاب الزاہر والکافی نحو میں- ولادت ۲۷۱- شاگرد ثعلب۔

۶۴۵- ابوبکر باقلانی [قاضی ابوبکر محمد بن طیب بن محمد بصری اشعری- بغدادی] (متکلم- ۴۰۳ بغداد) اپنے زمانہ میں علم کلام میں یگانہ

۶۴۶- ابوبکر جارودی [محمد بن نصر بن سلمہ بن جارود نیشاپوری] (محدث- ۲۹۱)

۶۴۷- ابوبکر بن خاضبہ [امام ابوبکر محمد بن) احمد بن عبدالباقی بغدادی] (محدث- ادیب- ۴۸۹)

۶۴۸- ابوبکر خبیصی [شمس الدین محمد بن ابی بکر بن محمد خبیصی] (نحوی- ۔ ۔) موشح شرح کافیہ حاجبیہ۔ خبیص کرمان کا ایک گاؤں ہے

۶۴۹- ابوبکر خوارزمی [محمد بن عباس خوارزمی نیشاپوری] (ادیب- لغوی- شاعر- نسابہ- ۳۸۳) ابوجعفر بن رستم طبری کا بھانجہ۔ لغت و انساب میں امام- مدت تک حلب میں پھر نیشاپور میں رہا

۶۵۰- ابوبکر رازی [احمد بن علی بن حسین نیشاپوری] (محدث- ۳۱۵) عمر ۵۴

۶۵۱- ابوبکر رازی [محمد بن ابی بکر رازی] (طبیب- ۳۱۱) کتاب الحاوی ۳۰ جلد- کتاب الجامع- کفایہ منصوری جو منصور بن نوح سامانی کے نام پر لکھی- اپنے زمانہ کا امام الاطباء

۶۵۲- ابوبکر زبیدی [محمد بن حسن بن عبداللہ زبیدی اشبیلی نزیل قرطبہ] (نحوی- فقیہ- ۳۷۹ اشبیلیہ) ولادت ۳۱۶- قاضی اشبیلیہ- مختصر کتاب العین، کتاب الواضح، کتاب الابنیہ نحو میں- طبقات النحویین واللغویین

۶۵۳- ابوبکر زجاج [احمد بن حسین] (نحوی- صدی چہارم) مطیع باللہ خلیفہ عباسی کا معاصر

۶۵۴- ابوبکر سجستانی [محمد بن عزیز سجستانی] (ادیب- لغوی- ۳۳۰) ابوبکر انباری کا شاگرد- غریب القرآن جسکا نام نزہتہ القلوب ہے

۶۵۵- ابوبکر سختیانی [ایوب بن ابی تمیمہ کیسان بصری] (تابعی- ۱۳۱)

۶۵۶- ابوبکر سراج [محمد بن سری بغدادی] (نحوی- ۳۱۶) کتاب الاصول شرح کتاب سیبویہ

۶۵۷- ابوبکر شافعی [ابوطالب محمد بن محمد] (محدث- ۳۵۴) غیلانیات

۶۵۸- ابوبکر شیبانی [یونس بن بکیر بن واصل کوفی] (محدث- ۱۹۹) مغازی

۶۵۹- ابوبکر شیرازی [احمد بن عبدالرحمان فارسی شیرازی] (محدث- ۴۰۷) کتاب الالقاب

۶۶۰- ابوبکر صولی شطرنجی [محمد بن یحییٰ بن عبداللہ صولی شطرنجی] (ادیب- نحوی- ۳۳۶ بصرہ) کتاب الوزراء- کتاب الورقاء- کتاب ادب الکاتب- ندیم راضی باللہ

۶۶۱- ابوبکر صولی صیرفی [محمد بن عبداللہ بغدادی شافعی] (فقیہ- ۳۳۰) ابن سریج کا شاگرد

۶۶۲- ابوبکر طرطوشی [ابوبکر محمد بن ولید بن محمد طرطوشی اندلسی مالکی] (صوفی- مورخ- ۵۲۰ سکندریہ) دیکھو ابن ابی رندقہ

۶۶۳- ابوبکر عیاش [ابوبکر بن عیاش اسدی] (تابعی- ۱۹۳) عمر ۹۶

۶۶۴- ابوبکر قفال [محمد بن علی بن اسماعیل شاشی شافعی] (فقیہ- محدث- لغوی- اصولی- شاعر- ۳۶۵ شاش) ولادت ۲۹۱- شاگرد ابن سریج- یہ ابن جریر طبری سے اور حاکم ابوعبداللہ اس سے روایت کرتا ہے۔

۶۶۵- ابوبکر بن قہران [عبداللہ بن قہران] (نحوی - ۲۷۷)

۶۶۶- ابوبکر کلابادی [محمد بن ابراہیم کلابادی] (صوفی - ۳۸۰ بخارا)

۶۶۷- ابوبکر مالقی [احمد بن عبداللہ بن حسن انصاری مالقی (حمیہ)] (نحوی - محدث - ادیب - ۵۴۲ مصر) ولادت ۶۰۷ معاصر محی الدین نووی

۶۶۸- ابوبکر مخزومی [ابوبکر بن عبدالرحمان بن حارث بن ہشام بن مغیرہ مخزومی] (تابعی - محدث - فقیہ - ۹۴) ولادت خلافت عمر میں - مدینہ کے ۷ فقیہوں (عبیداللہ - عروہ - قاسم - سعید - سلیمان - ابوبکر مخزومی - خارجہ) میں سے

۶۶۹- ابوبکر معافری [قاضی ابوبکر محمد بن عبداللہ بن العربی] (محدث - مفسر - ۵۴۳ فاس) دیکھو ابن عربی -

۶۷۰- ابوبکر نقاش [محمد بن حسن بن زیاد بن ہارون بن جعفر مقری موصلی بغدادی] (مفسر - محدث - ۳۵۱) ولادت ۲۶۵ - تفسیر

۶۷۱- ابوبکرہ [نفیع بن حارث بن کلدہ ثقفی] (صحابی - محدث - ۵۱ یا ۴۹ بصرہ) سمیہ کا بیٹا - زیاد بن سمیہ کا مادری بھائی

۶۷۲- ابوتمام [حبیب بن اوس بن حارث طائی عاملی شامی بغدادی] (شاعر عرب - ۲۲۸ موصل) ولادت ۱۹۰ - سکونت شام بغداد و خراسان مصر - اپنے زمانہ کا سب سے بڑا

۶۷۳- ابوتوبہ [میمون بن جعفر بغدادی] (نحوی - دوسری صدی) کسائی کا شاگرد

۶۷۴- ابوالثناء [محمود قابادو تونسی] (شاعر عرب - ۱۲۸۸) اہل تونس اسکو نابغہ افریقی کہتے ہیں

۶۷۵- ابوثعلبہ [ابوثعلبہ] (صحابی - ۷۵ شام)

۶۷۶- ابوثور کلبی [ابراہیم بن خالد بن ابی الیمان کلبی شافعی بغدادی] (فقیہ - ۲۴۶ بغداد) امام شافعی کا مصاحب

۶۷۷- ابوجحیفہ [وہب بن عبداللہ عامری نزیل کوفہ] (صحابی - ۷۴ کوفہ)

۶۷۸- ابوجعفر [محمد باقر بن علی بن حسین بن علی بن ابیطالب مدنی] (تابعی - محدث - ۱۱۴) ولادت ۵۶ یا ۵۸ - ائمہ اثنا عشر سے پانچویں امام

۶۷۹- ابوجعفر اسکافی [محمد بن عبداللہ معتزلی] (متکلم - ۲۴۰)

۶۸۰- ابوجعفر انباری [قاضی احمد بن اسحاق بن بہلول بغدادی] (ادیب - فقیہ - ۳۱۸ بغداد) ولادت ۲۳۱ انبار

۶۸۱- ابوجعفر برقی [احمد بن ابی عبداللہ محمد بن خالد برقی قمی کوفی] (فقیہ - محدث - ادیب - ۲۷۰) کتاب المحاسن - کتاب الشواہد من کتاب اللہ - کتاب الامثال - اختلاف الحدیث - تفسیر الاحادیث - کتاب الطب - کتاب العلل - کتاب الخصائص - کتاب التاریخ - کتاب القیافہ - مصابیح الظلم - طبقات الرجال - کتاب الاوائل - مغازی النبی وغیرہ -
معاصر امام جوادؑ وہادیؑ - صفار صاحب بصائر الدرجات نے ان سے روایت کی - ابوالحسین احمد بن فارس ادیب ولغوی انکا شاگرد تھا

۶۸۲- ابوجعفر بزنطی [احمد بن محمد بن ابی نصر زید بزنطی کوفی] (محدث - ۲۲۱) امام رضاؑ کے صحابی - کتاب الجامع

۶۸۳- ابوجعفر بصری [یحییٰ بن ابوزید بصری معتزلی] (نقیب - فاضل - متکلم - ۶۱۱)

۶۸۴- ابوجعفر خوارزمی [محمد بن موسیٰ خوارزمی] (ریاضی - ۲۰۵) جبر ومقابلہ [ابوجعفر جنابانی دیکھو ابن مضاد]

۶۸۵- ابوجعفر رواسی [محمد بن حسن بن ابی سارہ بن اخی معاذ نیلی کوفی] (نحوی - دوسری صدی) معانی القرآن - الوقف والابتداء - کسائی وفراء کا استاد (دیکھو ابن ابی سارہ)

۶۸۶- ابوجعفر طبری [امام محمد بن جریر بن یزید طبری] (مفسر - مورخ - فقیہ - ۳۱۰) ولادت ۲۲۴ آمل - سکونت بغداد - تاریخ الرسل والملوک - تفسیر جامع البیان فی تاویل

۶۸۷- ابوجعفر طبری [احمد بن محمد طبری] (ادیب - اوائل صدی چہارم) معتضد عباسی کا معاصر

۶۸۸- ابوجعفر طوسی [ابوجعفر ثالث محمد بن حسن بن علی طوسی بغدادی] (فقیہ - محدث - ۴۶۰ نجف) شیخ الطائفہ - شاگرد شیخ مفید - استبصار - تہذیب الاحکام - نہایہ - عدۃ الاصول - الرجال - مبسوط - ریاض العقول - التبیان فی تفسیر القرآن - مصباح المتہجد - کتاب الغیبۃ - تلخیص الشافی - مقتل الحسین - اصول عقائد -

۶۸۹- ابوجعفر بن فرخ [محمد بن فرخ کوفی] (ادیب - تیسری صدی) شاگرد سلمہ بن عاصم صاحب فراء

۶۹۰- ابوجعفر قمی [احمد بن محمد بن عیسیٰ اشعری] (فقیہ - دوسری صدی) صحابی امام رضا و ابوجعفر ثانی و ابوالحسن عسکریؑ - کتاب التوحید - فضل النبی - کتاب المتعہ - کتاب النوادر - الناسخ والمنسوخ -

۶۹۱- ابوجعفر کلینی [ثقۃ الاسلام محمد بن یعقوب کلینی] (محدث - ۳۲۹) دیکھو کلینی

۶۹۲- ابوجعفر کوفی [محمد بن عمران] (نحوی تیسری صدی) ابن المعتز کا مودب

۶۹۳- ابوجعفر مقری [احمد بن یوسف بن علی بن یوسف فہری لبلی تونسی] (نحوی - ۶۹۱)

۶۹۴- ابوجعفر بن ناصح [احمد بن عبیداللہ بن ناصح دیلمی کوفی] (ادیب - تیسری صدی) یزید بن ہارون اور اصمعی کا شاگرد

۶۹۵- ابوالجوزاء [اوس بن عبداللہ ازدی بصری] (تابعی - ۸۳)

۶۹۶- ابوالجوائز [حسن بن علی بن محمد] (ادیب - کاتب - شاعر عرب - ۴۶۰) مدتوں بغداد میں رہا۔ ولادت ۳۸۲

۶۹۷- ابوحاتم رازی [محمد بن ادریس بن منذر] (محدث - ۱۹۵)

۶۹۸- ابوحاتم سجستانی [سہل بن محمد بن عثمان سجستانی بصری بغدادی] (لغوی - نحوی - محدث - شاعر عرب - ۲۴۸)

۶۹۹- ابوحاتم ہروی [ابوعمر عبدالواحد بن احمد بن ابوالقاسم بن محمد ہروی] (لغوی - محدث - ۴۷۳)

۷۰۰- ابوحامد اسفرائنی [احمد بن ابوطاہر محمد بن احمد اسفرائنی شافعی بغدادی] (فقیہ - ۴۰۶ بغداد) تعلیقۃ الکبریٰ - کتاب البستان - ولادت ۳۴۴ - ابوالقاسم دارکی اور ابوالحسن بن مرزبان کا شاگرد۔

۷۰۱- ابوحامد غزالی [زین الدین محمد بن محمد بن محمد بن طاؤس احمد غزالی طوسی اشعری شافعی] (فقیہ - محدث - حکیم - متکلم - ۵۰۵)

۷۰۲- ابوحامد مروروذی [قاضی احمد بن عامر بن بشر شافعی بصری] (فقیہ - ۳۶۲) ابواسحاق مروزی کا شاگرد۔ الجامع مذاہب میں۔ شرح مختصر مزنی

۷۰۳- ابوالحجاج اندلسی [یوسف بن محمد بن ابراہیم بلوی مالکی انصاری بیاسی اندلسی] (ادیب - ۶۵۳ تونس) ولادت ۵۷۳ - کتاب الف باء لغۃ و آداب

۷۰۴- ابوحذافہ [احمد بن اسماعیل مدنی بغدادی] (محدث - ۲۵۹) عمر ۱۰۰

۷۰۵- ابوحذیفہ [ابوحذیفہ بن عتبہ بن ربیعہ] (صحابی - محدث - ۱۲) جنگ یمامہ میں شہید ہوئے۔ عمر ۵۳

۷۰۶- ابوالحسن اشعری [علی بن اسماعیل بن اسحاق اشعری بصری بغدادی] (متکلم - ۳۳۰) ولادت ۲۷۰ بصرہ۔ کتاب التبیین علی اصول الدین توحید میں۔ کتاب الشرح والتفصیل - کتاب الموجز - ایضاح البرہان - رد المذاہب۔ معتزلی مذہب چھوڑ کر عدل خدا اور خلق قرآن کے اعتقاد سے تائب ہوا۔ فقہ میں ابواسحٰق مروزی کا شاگرد۔ ابوموسیٰ اشعری کی نسل سے۔

۷۰۷- ابوالحسن انصاری [علی بن ابراہیم بن محمد بن بلنسی] (ادیب - شاعر عرب - ۶۷۱) جذوۃ البیان - فریدۃ العقیان - الحلل فی شرح الجمل

۷۰۸- ابوالحسن انصاری [علی بن موسیٰ بن علی جیانی نزیل فاس] (حکیم - شاعر عرب - ۵۹۳) فاس کا خطیب۔ شذور المذہب فی صناعۃ کیمیا نظم میں

۷۰۹- ابوالحسن بغدادی [قاضی ابوالحسن عمر بن محمد بن یوسف بغدادی] (لغوی - نحوی - فقیہ - محدث - ۳۲۸) الفرج بعد الشدۃ - مسند

۷۱۰- ابوالحسن بکری [محمد البکری الصدیقی المصری] (مورخ - ۹۵۰) خلیفۂ اول کی نسل سے۔ فتوح الیمن - درۃ المکللہ فی فتح مکۃ المبجلہ

۷۱۱- ابوالحسن بلنسی [علی بن محمد بن سلمہ مخزومی بلنسی] (لغوی - ادیب - شاعر عرب - ۶۲۲)

۷۱۲- ابوالحسن جحظہ [احمد بن جعفر بن موسیٰ برمکی واسطی] (شاعر عرب - منجم - ۳۲۴) ولادت ۲۲۴

۷۱۳- ابوالحسن حوفی [علی بن عیسیٰ بن فرج شیرازی بغدادی] (نحوی - ۴۲۰ بغداد) شرح ایضاح - ولادت ۳۲۸

۷۱۴- ابوالحسن حریری [علی بن حسین بن منصور حورانی] (شاعر عرب - ۶۴۵) سکونت دمشق - زندیق تھا

۷۱۵- ابوالحسن حلاد [علی بن عبداللہ وصیف] (شاعر عرب - متکلم - ۳۶۶ بغداد)

۷۱۶- ابوالحسن خرقانی [خواجہ علی خرقانی جرجانی] (صوفی - ۴۲۴ خرقان) خرقان علاقہ جرجان میں ہے

۷۱۷- ابوالحسن سمسانی [علی بن عبیداللہ بن عبدالغفار بغدادی] (لغوی - ۴۱۵)

۷۱۸- ابوالحسن سکونی [ابوالحسن علی بن محمد بن محمد بن علی سکونی حلی امامی] (لغوی - نحوی - ۴۰۶)

۷۱۹۔ ابوالحسن شمسی [علی بن عبداللہ] (لغوی۔ ۴۱۵) ابن جنی کا شاگرد

۷۲۰۔ ابوالحسن طوسی [علی بن عبداللہ بن سنان کوفی] (نحوی۔ تیسری صدی) معاصر ابن سکیت۔ ابن الاعرابی کا شاگرد

۷۲۱۔ ابوالحسن عمرانی [علی بن محمد بن علی خوارزمی] (مفسر۔ نحوی۔ ادیب۔ ۵۶۰) شاگرد زمخشری۔ کتاب المواضع والبلدان۔ اشتقاق الاسماء۔ تفسیر القرآن

۷۲۲۔ ابوالحسن غرناطی [سہل بن محمد بن مالک ازدی اندلسی] (فقیہ۔ ادیب۔ نحوی۔ ۶۳۹) ولادت ۵۵۹

۷۲۳۔ ابوالحسن غرناطی [ابوالحسن خضر بن رضوان بن احمد مقری غرناطی] (نحوی۔ ۵۲۳)

۷۲۴۔ ابوالحسن قالی [علی بن احمد بن علی بصری بغدادی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۴۸۰) قالہ قریہ ہے خوزستان کا

۷۲۵۔ ابوالحسن قرمیسینی [علی بن ہارون بن نصر] (نحوی۔ ۳۷۱) ولادت ۲۹۰۔ علی بن سلیمان اخفش کا شاگرد

۷۲۶۔ ابوالحسن کندی [جمال الدین علی بن ثردان بن زید بغدادی] (نحوی۔ ادیب۔ ۵۶۵ دمشق) ابن عم تاج الدین کندی۔

۷۲۷۔ ابوالحسن کوفی [ابوالحسن علی بن اسماعیل بن شعیب بن ہیثم تماری اسدی کوفی] (متکلم۔ صدی سوم) معاصر ابوالہذیل علاف و نظّام معتزلی
جنسے اکثر مناظرے ہوئے۔ سکونت بصرہ۔ کتاب الامامۃ۔ مجالس ہشام بن الحکم۔ کتاب المتعہ

۷۲۸۔ ابوالحسن بن کیسان [محمد بن احمد بن کیسان] (نحوی۔ ۲۹۹) ثعلب و مبرّد کا شاگرد۔ مہذب نحو میں۔ شرح سبعہ معلقہ

۷۲۹۔ ابوالحسن لخمی [علی بن انجب ابوالمکارم مفضل بن علی مقدسی اسکندرانی مالکی] (فقیہ۔ ۶۱۱ قاہرہ) ولادت ۵۴۴۔ ان کے دادا قاضی
انجب ۵۰۳ میں پیدا اور ۵۸۴ میں فوت ہوئے۔

۷۳۰۔ ابوالحسن لکھنوی [سید ابوالحسن محمد بن علی بن صفدر لکھنوی] (فقیہ۔ حی)

۷۳۱۔ ابوالحسن مجاشعی [علی بن فضال بن علی فرزدقی قیروانی] (لغوی۔ نحوی۔ مفسر۔ مورخ۔ ۴۷۹) تفسیر البرہان العمیدی ۲۰ جلد۔ کتاب نکت القرآن۔
اکسیر المذہب نحو میں۔ الفصول فی معرفۃ الاصول۔ کتاب العروض۔ کتاب تاریخ الدول، ۳ جلد۔ الاکسیر فی علم التفسیر ۳۵ جلد

۷۳۲۔ ابوالحسن محاملی [احمد بن محمد بن احمد ضبّی بغدادی شافعی] (محدث۔ ۴۱۵) ولادت ۳۶۸۔ ابوحامد اسفرائنی کا شاگرد۔ المجموع۔ المقنع۔ لباب۔

۷۳۳۔ ابوالحسن مدائنی [علی بن محمد بن عبداللہ بن ابویوسف بصری مداینی] (مورخ۔ ۲۲۵) من قتل من الطالبین۔ کتاب الفاطمیات۔ ولد العباس۔
فتوحات الاسلام۔ کتاب الاحداث۔ خطبہ امیر المومنین۔ کتب احوال نبیؐ میں۔ ولادت ۱۳۵

۷۳۴۔ ابوالحسن منجم [علی بن یحییٰ بن ابی منصور] (شاعر عرب۔ منجم۔ ندیم۔ ۲۷۵ سامرہ) متوکل وغیرہ خلفاء عباسیہ کا ندیم

۷۳۵۔ ابوالحسن موصلی [امام عفیف الدین علی بن عدلان بن حماد موصلی] (مترجم۔ ۶۶۶) ولادت ۵۸۳

۷۳۶۔ ابوالحسن نیشاپوری [مرید بن محمد بن علی طوسی نیشاپوری] (محدث۔ ۶۱۷) ولادت ۵۲۴

۷۳۷۔ ابوالحسن وراق [محمد بن عبداللہ] (نحوی۔ صدی چہارم) معاصر ابوطالب عبدی۔ شرح مختصر جرمی۔ (نیز دیکھو ابوالحسن رمانی)

۷۳۸۔ ابوالحسن بن وراق [محمد بن ہبۃ اللہ] (نحوی۔ ۴۰۰) محمد بن عبداللہ وراق کا نواسہ۔

۷۳۹۔ ابوالحسن بن ہذیل [علی بن ہذیل] (ادیب۔ ۰۰) عین الادب والسیاسۃ وزین الحسب والریاسۃ

۷۴۰۔ ابوالحسن ہکاری [شیخ الاسلام علی بن احمد بن یوسف بن عرفہ اموی] (محدث۔ ۴۸۶) ولادت ۴۰۹۔ عتبہ بن ابوسفیان کی نسل سے

۷۴۱۔ ابوالحسن ہلال [ہلال بن محسن بن ابراہیم] (نحوی۔ ۴۴۸) ولادت ۳۶۸

۷۴۲۔ ابوالحسن ہندی [ذوالفقار احمد بھوپالی[1]] (لغوی۔ ادیب۔ حی) المبتکر فی بیان مایتعلق بالمونث والمذکر جو ۱۲۹۶ھ میں بھوپال میں چھپی۔

۷۴۳۔ ابوالحسین بصری [محمد بن علی بن طیب بصری معتزلی بغدادی] (متکلم۔ ۴۳۶) المعتمد اصول فقہ میں۔ تصفح الادلہ۔ غرر الادلہ۔ شرح اصول خمسہ

۷۴۴۔ ابوالحسین رازی [احمد بن فارس بن زکریا ہمدانی رازی شافعی مالکی] (لغوی۔ نحوی۔ ۳۹۰) مجمل اللغۃ۔ الصاحبی۔ حلیۃ الفقہاء۔ بدیع الزمان ہمدانی
کا استاد۔ (دیکھو ابن فارس)

[1] صدیق حسن خاں کے شاگرد۔

۷۴۵۔ ابوالحسین راوندی [احمد بن یحییٰ بن اسحاق بغدادی] (فاضل۔ عالم متکلم۔ ۲۴۵) ولادت ۲۰۵۔ مقالہ در علم کلام فضیحۃ المعتزلہ۔ کتاب التاج۔ کتاب الزمرد
کتاب القصب (راوند کاشان کا قریہ ہے)

۷۴۶۔ ابوالحسین شیعی [ابوالحسین احمد بن ابراہیم سیاری شیعی] (متکلم۔ تیسری صدی) ابو عمر زاہد صاحب ثعلب کا ماموں۔

۷۴۷۔ ابوالحسین بن عبدالوارث [ابوالحسین بن عبدالوارث محمد بن حسین بن محمد] (نحوی۔ صدی چہارم) ابوعلی فارسی کا بھانجہ۔ عبدالقاہر جرجانی کا اُستاد

۷۴۸۔ ابوالحسین کاتب [احمد بن سعد اصفہانی] (نحوی منطقی۔ بعد ۳۴۲) کتاب المنطق۔ کتاب الہجار۔ کتاب الرسائل

۷۴۹۔ ابوالحسین بن کاتب [احمد بن علی] (کاتب۔ ۴۵۰)

۷۵۰۔ ابوحفص بن زیات [عمر بن محمد بن علی بغدادی] (محدث۔ ۳۷۵)

۷۵۱۔ ابوحفص بلنسی [نجم الدین عمر بن محمد بن احمد بن علی تضاعی بلنسی] (لغوی۔ مفسر۔ محدث۔ ۵۳۸) ولادت ۴۶۲۔ تفسیر لغۃ و حدیث میں قریب
سو کتابوں کے تصنیف کیں۔

۷۵۲۔ ابوحفص ربیع [ربیع بن صبیح مدنی بصری] (محدث۔ دوسری صدی) محمد بن قاسم ثقفی کے بعد سندھ میں آیا۔ کہتے ہیں یہ اسلام میں اول مصنف ہے۔

۷۵۳۔ ابوحمزہ ثمالی [ثابت بن ابی صفیہ دینار ثمالی ازدی کوفی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۵۰) امام زین العابدینؑ۔ محمد باقرؑ و جعفر صادقؑ سے روایت کی (نیز

۷۵۴۔ ابوحنیفہ دینوری [احمد بن داؤد دینوری] (منجم۔ نحوی۔ ادیب۔ لغوی۔ مہندس۔ ۲۸۱) اصلاح المنطق۔ جواہر العلم۔ الجبر و المقابلہ۔ کتاب الفصاحۃ۔
کتاب النبات۔ اخبار الطوال۔

۷۵۵۔ ابوحنیفہ کوفی [نعمان بن ثابت بن زوطی کوفی (امام اعظم)] (فقیہ۔ ۱۵۰) ولادت ۸۰ کوفہ۔ قصیدۃ النعمانیہ۔ فقہ اکبر۔ المقصود صرف میں۔ حماد بن
سلیمان سے فقہ پڑھی۔ قیاس کے ساتھ فقہ کی تدوین اول انہوں نے ہی کی۔

۷۵۶۔ ابوحنیفہ مغربی [نعمان بن عبداللہ بن محمد بن منصور مالکی امامی مغربی مصری] (فقیہ۔ ۳۶۳ قاہرہ) دعائم الاسلام۔ اختلاف اصول المذاہب۔ کتاب الاخبار
فقہ میں۔ رد ائمہ اربعۂ اہلسنت۔ کتاب المناقب و المثالب۔ کتاب الاقتصار۔ اساس التاویل۔

۷۵۷۔ ابوحیان توحیدی [علی بن محمد بن عباس شیرازی معتزلی] (لغوی۔ ادیب۔ فقیہ۔ متکلم۔ ۳۸۰ یا ۴۰۰) مقابسات۔ الصدق و التصدیق۔ وصف العلوم انواعہا۔
کتاب المحاضرات و المناظرات۔ کتاب الامتاع و المؤانسۃ۔ ابوعبید کا اُستاد۔ ابن عمید اور ابن عباد کا مصاحب۔

۷۵۸۔ ابوحیان نحوی [امام اثیر الدین محمد بن یوسف بن علی غرناطی مصری] (شاعر۔ نحوی۔ مفسر۔ محدث۔ ۷۴۵ مصر) ہدایۃ النحو۔ تفسیر بحر محیط۔ شرح کتاب سیبویہ۔
صرف نحو کا امام الدنیا۔ ولادت ۶۵۴ غرناطہ

۷۵۹۔ ابوخالد کابلی [ابوخالد کابلی] (محدث۔ اول صدی) اصحاب امام زین العابدین سے

۷۶۰۔ ابوخالد سلمی [یزید بن ہارون بن زادی ازدی واسطی] (محدث۔ ۲۰۶) ولادت ۱۱۸

۷۶۱۔ ابوالخطاب [عمر بن عبداللہ بن ابی ربیعہ مخزومی] (شاعر عرب۔ ۹۳) ولادت ۲۳

۷۶۲۔ ابوالخطاب باجی [علاؤالدین علی بن محمد بن خطاب باجی مصری] (فقیہ۔ ۷۱۴) ولادت ۶۳۱

۷۶۳۔ ابوالخیر دہلوی [ابوالخیر دہلوی] (صوفی۔ حی) [نیز دیکھو طاشکبری زادہ]

۷۶۴۔ ابوداؤد اعرج [عبدالرحمان بن ہرمز بن اعرج] (نحوی۔ ۱۰۷ اسکندریہ)

۷۶۵۔ ابوداؤد سجستانی [سلیمان بن اشعث بن اسحاق ازدی سجستانی بصری] (محدث۔ ۲۷۵ بصرہ) ولادت ۲۰۲ بصرہ۔ السنن۔ الناسخ و المنسوخ۔

۷۶۶۔ ابوداؤد طیالسی [محمد بن سلیمان بن داؤد بن جارود فارسی بصری] (محدث۔ ۲۰۴) عمر ۸۰۔ مسند

۷۶۷۔ ابوداؤد کوفی [نفیع بن حارث کوفی] (تابعی۔ محدث۔ ۵۱)

۷۶۸۔ ابوداؤد نحوی [سہل بن محمد] (نحوی۔ شاعر عرب۔ صدی چہارم) مؤدب سیف الدولہ حمدان۔ کتاب المذکر و المؤنث

۷۶۹۔ ابوداؤد مروزی [سلیمان بن سعید] (نحوی۔ ۲۵۷) نضر بن شمیل اور اصمعی کا شاگرد

۷۷۰۔ ابودجانہ [سماک بن خرشنہ] (صحابی۔ ۰۵)

۷۷۱۔ ابودرداء [عویمر بن عامر انصاری خزرجی] (صحابی۔ محدث۔ ۳۲ دمشق) عالم اہل شام۔ قاضی دمشق

۷۷۲۔ ابودلامہ [زند بن جون] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۱۶۱)

۷۷۳۔ ابودلف [قاسم بن عیسٰے بن ادریس عجلی] (قائد۔ ۲۲۶ بغداد) مامون کا سپہ سالار۔ کتاب السلاح۔ سیاسۃ الملوک۔ کتاب النزہ

۷۷۴۔ ابوذر [جندب بن جنادہ] (صحابی۔ محدث۔ ۳۲ ربذہ) حضرت عثمان نے ربذہ میں جلا وطن کر دیا تھا۔

۷۷۵۔ ابوذر ہمدانی [قاضی عمر بن ذر بن عبداللہ ہمدانی کوفی مرجی] (فقیہ۔ ۱۵۶)

۷۷۶۔ ابورافع [اسلم یا ابراہیم قبطی] (صحابی۔ محدث۔ ۴۰) کتاب السنن والاحکام والقضایا۔ رسول اللہ اور علی مرتضٰی کی تمام جنگوں میں ساتھ رہے
۸۵ سال کی عمر میں علیؑ کے ساتھ کوفہ گئے۔ پھر امام حسنؑ کے ساتھ مدینہ واپس آئے۔ ابن خلکان نے قتل عثمان سے چند روز پہلے ۳۵ھ میں
وفات لکھی ہے جو احادیث شیعہ کے خلاف ہے۔

۷۷۷۔ ابورجاء [عمران بن تیم عطاری] (تابعی۔ ۱۰۷) حیات نبی میں مسلمان ہوئے تھے

۷۷۸۔ ابورقعمق [ابوحامد احمد بن محمد انطاکی مصری] (شاعر عرب۔ ۳۹۹ مصر) معز خلیفہ مصر اور اسکے وزیر ابن کلس کا مداح

۷۷۹۔ ابوالرواد [عبداللہ بن عبدالسلام بن عبداللہ بصری] (موذن۔ ۲۷۹) [ابورویم = نافع بن عبدالرحمان]

۷۸۰۔ ابوریحان [محمد بن احمد بن محمد بیرونی خوارزمی] (حکیم فیلسوف۔ ریاضی۔ ۴۲۹) عجائب الہند۔ آثار الباقیہ۔ کتاب الارشاد۔ تاریخ الامم الشرقیہ
نیز قانون المسعودی۔ کتاب الصیدلہ۔ ولادت ۳۶۲

۷۸۱۔ ابوالزبیر [محمد بن مسلم مکی] (تابعی۔ ۱۲۵)

۷۸۲۔ ابوزرعہ تجیبی [حیوۃ بن شریح مصری] (محدث۔ ۱۵۸)

۷۸۳۔ ابوزرعہ رازی [عبیداللہ بن عبدالکریم بن یزید رازی] (محدث۔ ۲۶۴)

۷۸۴۔ ابوزرعہ دمشقی [محمد بن عثمان دمشقی] (محدث۔ ۳۰۲)

۷۸۵۔ ابوزکریا تبریزی [یحیٰے بن علی تبریزی] (لغوی خطیب۔ ۵۰۲) ولادت ۴۲۱۔ شرح دیوان متنبی۔ تہذیب الالفاظ۔ الوافی فی العروض والقوافی

۷۸۶۔ ابوزید بصری [سعید بن اوس بن ثابت خزرجی بصری قدری] (لغوی۔ نحوی۔ ادیب۔ ۲۱۵ بصرہ) کتاب اللغات۔ کتاب النوادر۔ کتاب الفرق۔
• کتاب الجمع والتثنیہ۔ ابوعمرو شیبانی کا شاگرد۔ ابوعبید اور ابوحاتم سجستانی کا استاد۔ عمر ۹۵

۷۸۷۔ ابوزید بلخی [احمد بن سہل] (لغوی۔ نحوی۔ ادیب۔ ۳۲۲)

۷۸۸۔ ابوزید [ابوزید خارجہ بن زید بن ثابت صحابی] (فقیہ۔ ۹۹ مدینہ) مدینہ کے ۷ فقیہوں سے

۷۸۹۔ ابوزید عبادی [امام ابوزید حنین بن اسحاق عبادی] (طبیب۔ ۲۶۰) اقلیدس اور کتب طب و حکمۃ کا یونانی سے عربی میں ترجمہ کیا

۷۹۰۔ ابوزید قرشی [محمد بن ابی الخطاب قرشی] (شاعر عرب۔ ۱۷۰) جمہرۃ اشعار عرب۔

۷۹۱۔ ابوزید مروزی [محمد بن احمد بن عبداللہ مروزی کاشانی شافعی] (فقیہ۔ ۳۷۱ مرو) ابواسحاق مروزی کا شاگرد۔ قفال مروزی کا استاد۔ ۷ سال مکہ

۷۹۲۔ ابوزید نمیری [ابوزید عمر بن شبہ بن عبیدہ نمیری بصری] (محدث۔ مورخ۔ ۲۶۲ سامرہ) اخبار المدینہ۔ تاریخ بصرہ۔ ولادت ۱۷۳۔ [ابوسعادات

۷۹۳۔ ابوسعد سمعانی [تاج الاسلام عبدالکریم بن محمد بن منصور مروزی شافعی] (محدث۔ نسابہ۔ فقیہ۔ ۵۶۲) کتاب الانساب ۸ جلد۔ ولادت ۵۰۶۔ طلب علم
میں خراسان۔ عراقین۔ شام اور حجاز کا سفر کیا۔

۷۹۴۔ ابوسعد ہروی [آدم بن احمد بن اسد ہروی بغدادی] (ادیب۔ لغوی۔ ۵۳۶)

۷۹۵۔ ابوالسعود [محمد بن محمد بن مصطفے بروسی قسطنطنیوی حنفی] (مفسر۔ ۹۸۲) تفسیر ارشاد عقل السلیم۔ ولادت ۹۰۰ یا ۸۹۶ (شیخ الاسلام قسطنطنیہ)

۷۹۶۔ ابوالسعود [عبداللہ مصری] (شاعر عرب۔ ۱۲۹۵) نظم اللآلی تاریخ میں۔

۷۹۷۔ ابوسعید انصاری [یحییٰ بن سعید بن قیس مدنی] (تابعی۔ ۱۴۳ ہاشمیہ) منصور دوانیقی کا قاضی القضاۃ

۷۹۸۔ ابوسعید تنوخی [داؤد بن ہیثم بن اسحاق تنوخی انباری] (نحوی لغوی۔ ۳۱۶)

۷۹۹۔ ابوسعید خدری [سعد بن مالک انصاری] (صحابی۔ محدث۔ ۷۴) عمر ۸۴

۸۰۰۔ ابوسعید دہلوی [ابوسعید عمری] (صوفی۔ ۱۲۴۹) شاگرد عبدالعزیز دہلوی و رفیع الدین دہلوی۔ مرید غلام علی شاہ

۸۰۱۔ ابوسعید سکری [عبداللہ بن علاء الدین حسن بن حسین سکری] (لغوی۔ ۲۷۵) ولادت ۲۱۲۔ کتاب الوحوش۔ کتاب البنات

۸۰۲۔ ابوسعید سیرافی [قاضی حسن بن عبداللہ بن مرزبان حنفی بغدادی] (لغوی۔ نحوی۔ ۳۶۸) شرح کتاب سیبویہ

۸۰۳۔ ابوسعید صدفی [امام عبدالرحمان بن احمد بن یونس مصری] (محدث۔ مورخ۔ ۳۴۷) ولادت ۲۸۱۔ تاریخ مصر

۸۰۴۔ ابوسعید عمیدی [محمد بن احمد بن محمد مصری] (نحوی۔ لغوی۔ ادیب۔ ۴۳۳) تنقیح البلاغۃ۔ العروض والقوافی

۸۰۵۔ ابوسعید [ابوسعید بن عبداللہ] (شاعر عرب۔ ۵۹۷) صلاح الدین یوسف کا وزیر

۸۰۶۔ ابوسفیان اموی [ابوسفیان صخر بن حرب اموی] (صحابی۔ ۳۴ مدینہ) عام الفیل سے ۱۰ سال پہلے پیدا ہوئے۔ فتح مکہ کے دن مسلمان ہوئے۔ مولفۃ القلوب سے تھے

۸۰۷۔ ابوسفیان رواسی [وکیع بن الجراح بن ملیح کوفی] (محدث۔ ۱۹۷) ولادت ۱۲۹

۸۰۸۔ ابوسفیان ہاشمی [ابوسفیان بن حارث بن عبدالمطلب ہاشمی] (صحابی۔ ۲۰) فتح مکہ کے دن مسلمان ہوئے۔

۸۰۹۔ ابوالسکن [مکی بن ابراہیم تمیمی بلخی] (محدث۔ ۲۱۵ بلخ) ولادت ۱۲۶۔ شیخ خراسان۔

۸۱۰۔ ابوسلمہ [ابوسلمہ بن عبداللہ بن عبدالاسد مخزومی] (صحابی۔ ۴ مدینہ) رسول اللہ کی پھوپھی برہ کے بیٹے۔ ام المومنین ام سلمہ کے پہلے شوہر

۸۱۱۔ ابوسلمہ خلال [حفص بن سلیمان ہمدانی] (ادیب۔ مدبر۔ ۱۳۲) اول شخص جسکو اسلام میں وزیر کہا گیا۔ سفاح عباسی کا وزیر۔ علویوں میں سے کسی کو خلیفہ بنانا چاہا

۸۱۲۔ ابوسلمہ ربعی [حماد بن سلمہ بن دینار بصری] (فقیہ۔ محدث۔ لغوی۔ نحوی۔ ۱۶۷ بغداد) عمر ۸۰

۸۱۳۔ ابوسلمہ مدنی [ابوسلمہ مدنی] (تابعی۔ ۹۴) عمر ۷۲

۸۱۴۔ ابوسلیمان بصری [یحییٰ بن یعمر بصری] (فقیہ۔ ۱۲۹) قاضی خراسان۔ کہتے ہیں اول قرآن پر نقطے اسی نے لگائے (دیکھو یحییٰ بن یعمر)

۸۱۵۔ ابوسلیمان ضبعی [جعفر بن سلیمان ضبعی بصری] (محدث۔ ۱۷۸)

۸۱۶۔ ابوسلیمان بستی [حمد بن محمد بن ابراہیم خطابی بستی] (فقیہ۔ ۳۸۸)

۸۱۷۔ ابوسلیمان دارانی [عبدالرحمان بن احمد بن عطیہ واسطی دارانی] (صوفی۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۲۲۵) اندلس کا تعلیم یافتہ۔ داریا سے منسوب جو علاقہ دمشق میں ہے۔

۸۱۸۔ ابوسہل اسلمی [عبداللہ بن بریدہ بن حصیب مروزی] (فقیہ۔ ۱۱۵) قاضی مرو

۸۱۹۔ ابوسہل صعلوکی [محمد بن سلیمان بن محمد اصفہانی نیشاپوری شافعی] (فقیہ۔ ۳۶۹ نیشاپور) ولادت ۲۹۶ اصفہان

۸۲۰۔ ابوسہل نوبختی [شیخ اسمٰعیل بن اسحاق بن ابوسہل نوبختی بغدادی] (شیخ المتکلمین۔ صدی چہارم) معاصر منصور حلاج جسے ۳۰۹ھ میں سولی ملی۔ امامیہ و تاریخ ائمہ اور رد ملاحدہ و غلاۃ میں تیس سے زیادہ کتابیں لکھیں۔ کتاب الاستیفاء امامۃ میں۔ کتاب التوحید۔ الرد علی الیہود۔ الرد علی المجبرہ۔ الرد علی [illegible]
حدوث العالم۔ کتاب الانوار۔ کتاب الصفات۔

۸۲۱۔ ابوشامہ [امام شہاب الدین ابو محمد عبدالرحمان بن اسمٰعیل بن ابراہیم مقدسی۔ دمشقی شافعی] (نحوی۔ مورخ۔ فقیہ۔ محدث۔ ۶۶۵ دمشق) الروضتین فی اخبار الدولتین۔ شرح شاطبیہ۔ محقق علم اصول تھا۔ ولادت ۵۹۶ دمشق

۸۲۲۔ ابوشبل نخعی [علقمہ بن قیس بن عبداللہ نخعی] (تابعی۔ محدث۔ ۶۲)

۸۲۳۔ ابوالشجاع [احمد شافعی اصفہانی] (فقیہ۔ ۵۹۳ مدینہ) ولادت ۴۳۳۔ تقریب یعنی مختصر فقہ شافعی

۸۲۴۔ ابوالشیخ [ابومحمد عبداللہ بن محمد بن جعفر بن حیان انصاری] (محدث۔ مفسر۔ ۳۶۹) ولادت ۲۷۴ تفسیر۔ العظۃ والوصایا۔ تفسیر القرآن

۸۲۵۔ ابوالشیص [محمد بن عبداللہ بن رزین] (شاعر عرب۔ ۱۹۶) دعبل خزاعی کا عمزاد

۸۲۶۔ ابوصالح [ابوصالح سمان (ذکوان مدنی)] (تابعی۔ محدث۔ ۱۰۱)

۸۲۷۔ ابوالصباح کنانی [ابراہیم بن نعیم عبدی کوفی] (محدث۔ صدی دوم) جناب صادقؑ کے صحابی

۸۲۸۔ ابوالصلاح [تقی الدین بن نجم بن عبیداللہ حلبی] (فقیہ۔ محدث۔ صدی پنجم) ابن البراج نے ان سے روایت کی۔ شاگرد شیخ طوسی و سید مرتضیٰ۔ تقریب المعارف۔ الکافی۔ درالبدایہ فقہ میں۔ عمدۃ الشافیہ والکافیہ

۸۲۹۔ ابوالضیاء [ابوالضیاء وبدری ملقب بہ بوریجی] (مورخ۔ ادیب۔ ۹۶۳) تراجم الاعیان فی ابناء الزمان۔ شرح دیوان عمر بن فارض

۸۳۰۔ ابوطالب [عمران بن عبدالمطلب ہاشمی] (صحابی۔ ۸ بعثت) عم و حامی رسول

۸۳۱۔ ابوطالب اصفہانی [قاضی محمود بن علی بن ابیطالب تیمی اصفہانی] (واعظ۔ خطیب۔ ۵۸۵ اصفہان)

۸۳۲۔ ابوطالب عاملی [رضی الدین ابوطالب محمد بن محمد بن مکی عاملی الجزینی] (فقیہ۔ محدث۔ متکلم۔ اواخر صدی ہشتم) شہید اول کے بیٹے۔ شرح رسالہ اثنا عشریہ

۸۳۳۔ ابوطالب عبدی [احمد بن بکر عبدی] (نحوی۔ صدی چہارم) شرح ایضاح۔ سیرافی رمانی اور ابوعلی فارسی کا شاگرد

۸۳۴۔ ابوطالب کوفی [ابوطالب مکفوف] (نحوی۔ صدی دوم) کسائی کا شاگرد

۸۳۵۔ ابوطالب مفضل [مفضل بن سلمہ کوفی] (لغوی۔ تیسری صدی) معانی القرآن۔ کتاب البارع۔ کتاب الاشتقاق۔ کتاب المدخل۔ المقصور والممدود

۸۳۶۔ ابوطالب مکی [محمد بن علی بن عطیہ حارثی مکی] (واعظ۔ صوفی۔ ۳۸۶ بغداد) قوت القلوب فی معاملۃ المحبوب

۸۳۷۔ ابوطاہر اصفہانی [اسمٰعیل بن محمد بن وثابی اصفہانی] (ادیب۔ ۵۳۳)

۸۳۸۔ ابوطاہر انباری [محمد بن محمد بن نبان انباری مصری] (ادیب۔ کاتب۔ ۵۹۶) تفسیر القرآن۔ کتاب المنظوم والمنثور

۸۳۹۔ ابوطاہر سرقسطی [اسمٰعیل بن خلف بن سعید انصاری] (نحوی۔ ادیب۔ ۴۵۵)

۸۴۰۔ ابوطاہر صقلی [اسمٰعیل بن خلف بن سعید انصاری صقلی اندلسی] (نحوی۔ ادیب۔ ۵۵۵)

۸۴۱۔ ابوالطفیل [عامر بن واثلہ بن اسقع لیثی کنانی] (صحابی۔ ۱۰۲ (مکہ) عمر ۱۰۰۔ تمام معرکوں میں علیؑ کے ساتھ اور انتقام خون حسینؑ میں مختار کے ساتھ رہے

۸۴۲۔ ابوطلحہ [زید ابن سہل انصاری] (صحابی۔ ۳۱) عمر ۷۷

۸۴۳۔ ابوالطیب صعلوکی [سہل بن محمد بن سلیمان شافعی نیشاپوری] (فقیہ۔ ادیب۔ متکلم۔ ۳۸۷ یا ۴۰۲) مفتی نیشاپور

۸۴۴۔ ابوالطیب طبری [طاہر بن عبداللہ بن طاہر طبری بغدادی شافعی] (فقیہ ۴۵۰)

۸۴۵۔ ابوالطیب ضبی [محمد بن مفضل بن سلمہ ضبی بغدادی شافعی] (فقیہ۔ نحوی۔ ۳۰۸) ابن سریج کا شاگرد۔ ضیاء القلوب فی معانی القرآن۔ کتاب الاشتقاق۔ مدخل الی النحو۔ خلق الانسان۔ ان کے والد مفضل بڑے لغوی اور نحوی تھے جن کی تصنیف کتاب البارع لغۃ میں ہے۔

۸۴۶۔ ابوالطیب ابن وشاء [محمد بن محمد بن اسحاق] (نحوی۔ ادیب۔ تیسری صدی) ثعلب و مبرّد کا شاگرد

۸۴۷۔ ابوالعائشہ [مسروق بن اجدع ہمدانی کوفی] (تابعی۔ محدث ۶۳)

۸۴۸۔ ابوالعاص [ابوالعاص بن الربیع] (صحابی۔ ۱۲) زینب بنت خدیجہ کے شوہر

۸۴۹۔ ابوالعالیہ [رفیع بن مہران ریاحی بصری] (تابعی۔ محدث ۹۳)

۸۵۰۔ ابوالعالیہ [حسن بن مالک شامی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۲۴۰)

۸۵۱۔ ابوعامر ابن شہید [احمد بن ابومروان عبدالملک بن الوزیر احمد اشجعی قرطبی] (عالم۔ شاعر عرب۔ ۴۲۶ قرطبہ) ولادت ۳۸۲ قرطبہ۔ کشف الدک۔ اصلاح المسکت۔

۸۵۲- ابوالعباس احول [محمد بن حسن بن دینار] (نحوی- صدی سوم) ابن الاعرابی کا شاگرد- نفطویہ کا استاد- کتاب الدواہی- کتاب الاشباح- کتاب السلاح

۸۵۳- ابوالعباس اموی [ولید بن مسلم دمشقی] (محدث- ۱۹۵) ولادت ۱۱۹ [ابوالعباس اشبیلی = ابن حاج- نحوی- ۶۴۲]

۸۵۴- ابوالعباس بن جہم [عبیداللہ بن احمد بن محمد بن جہم بن بکیر بن اعین] (ادیب- شاعر عرب- چوتھی صدی) ابوبکر بن الانباری کا شاگرد

۸۵۵- ابوالعباس خضراوی [احمد بن علی بن احمد خضراوی] (نحوی- ۵۴۲) دیکھو ابن زرقون

۸۵۶- ابوالعباس بن خلف [احمد بن عبدالعزیز بن ہشام بن خلف فہری شنتمیری] (نحوی- شاعر عرب- صدی ششم) شرح شواہد الایضاح- ارجوزہ نحویہ- ارجوزہ قرأت میں- ۵۵۳ میں زندہ تھا

۸۵۷- ابوالعباس عسکری [احمد بن سعد بن محمد دمشقی] (صوفی- نحوی- ۷۵۰) شرح تسہیل- مختصر تہذیب الکمال- ولادت بعد ۶۹۰

۸۵۸- ابوالعباس قیسی [احمد بن عبدالمومن بن موسےٰ شریشی] (نحوی- ادیب- ۶۱۹) شرح مقامات حریری (دیکھو شریشی)

۸۵۹- ابوالعباس مرسی [ابوالعباس مرسی اسکندری] (مفسر- ۶۸۶)

۸۶۰- ابوالعباس مرسی [احمد بن محمد بن احمد مرسی (ابوالعباس بن ہلال)] (لغوی- نحوی- ۶۰۴)

۸۶۱- ابوالعباس نامی [احمد بن محمد دارمی مصیصی] (شاعر عرب- ۳۷۰ حلب) عمر ۹۰- سیف الدولہ حمدان کا مداح- متبنی سے اسکی چوٹ رہتی تھی

۸۶۲- ابوعبداللہ آمدی [حسین بن علی بن عبداللہ آمدی] (ادیب- نحوی- ۴۶۶)

۸۶۳- ابوعبداللہ اودی [عمرو بن میمون مذحجی یمانی کوفی] (تابعی- محدث- ۷۵)

۸۶۴- ابوعبداللہ حلوانی [سلیمان بن عبداللہ بن فتی بغدادی اصفہانی] (نحوی- ادیب- بعد ۴۳۰)

۸۶۵- ابوعبداللہ سعدی [امام ضیاء الدین محمد بن عبدالواحد بن احمد مقدسی دمشقی (ضیاء مقدسی)] (محدث- ۶۴۳) ولادت ۵۶۹- کتاب الاحکام

۸۶۶- ابوعبداللہ طیبی [سعدالدین حسین بن علی بن احمد طیبی] (کاتب- شاعر عرب- ۵۸۰ بغداد) ولادت ۵۰۰- مستنجد عباسی کا ندیم

۸۶۷- ابوعبداللہ عامری [مطرف بن عبداللہ عامری حرشی بصری] (تابعی- محدث- ۹۵)

۸۶۸- ابوعبداللہ عمّانی [محمد بن عیسےٰ] (ادیب- اوائل صدی چہارم) شاگرد زجاج

۸۶۹- ابوعبداللہ قرشی [محمد بن احمد بن ابراہیم ہاشمی خضراوی اندلسی] (صوفی- ۵۹۹ قدس) منسوب بہ جزیرۃ الخضراء- ملک مغرب سے مصر و شام میں آیا- سادات

۸۷۰- ابوعبداللہ عمری [زید بن اسلم عمری مدنی (کنیت ابواسامہ)] (تابعی- محدث- ۱۳۶)

۸۷۱- ابوعبداللہ قرطبی [محمد بن عبدالملک] (محدث- ۳۳۰) ولادت ۲۵۲

۸۷۲- ابوعبداللہ قضاعی [محمد بن سلامہ بن جعفر شافعی] (فقیہ- ۴۵۴ مصر) قاضی مصر- کتاب الشہادۃ- کتاب الانباء عن الانبیاء- تواریخ الخلفاء- کتاب الشہاب

۸۷۳- ابوعبداللہ قیروانی [حسین بن محمد تمیمی عنبری دارونی قیروانی] (امام لغت- ۴۴۳)

۸۷۴- ابوعبداللہ کوفی [احمد بن حسن بن اسمٰعیل بن شعیب بن میثم بن عبداللہ تمار کوفی] (محدث- صدی دوم) کتاب النوادر- اصحاب امام کاظم و رضا سے

۸۷۵- ابوعبداللہ کوفی [احمد بن ابراہیم بن ابی رافع بن عبید بن عازب انصاری کوفی بغدادی] (محدث- ...) کتاب الکشف فیما یتعلق بالسقیفہ- کتاب الاشربہ- کتاب الفضائل- کتاب الصفاء فی تاریخ الائمہ- کتاب المثالب- کتاب السرائر (نیز دیکھو ہشام الطبری)

۸۷۶- ابوعبداللہ ہذلی [عبیداللہ بن عبداللہ بن عتبہ بن مسعود ہذلی مدنی] (تابعی- محدث- ۹۸) عمر بن عبدالعزیز بن مروان کا مودب- مدینہ کے ۷ فقہاء سے

۸۷۷- ابوعبداللہ دہرانی [رکن الدین محمد بن محرز بن محمد دہرانی] (فاضل- ظریف- ۵۷۵ دمشق)

۸۷۸- ابوعبداللہ یزیدی [محمد بن عباس بن محمد] (نحوی- ۳۱۰ بغداد) منسوب بہ یزید بن منصور عباسی- مقتدر کے لڑکوں کا معلم- عمر ۸۲- اخبار الیزیدیین- کتاب الخیل- مناقب ابن عباس-

۸۷۹- ابوعبدالرحمان [عبداللہ بن لہیعہ بن عقبہ حضرمی مصری] (محدث- ۱۷۴ مصر) ۱۵۵ میں خلیفہ کی طرف سے اول قاضی مصر کا مقرر ہوا- عمر ۸۱

۸۸۰۔ ابوعبدالرحمان [تقی الدین شبیب بن حمدان] (ادیب ۔طبیب ۔شاعر۔ فاضل ۔۶۹۵) سکونت قاہرہ۔ شیخ نجم الدین شیخ الحنابلہ کا بھائی ولادت بعد ۶۹۲۔

۸۸۱۔ ابوعبس [عبدالرحمان بن جبیر انصاری] (صحابی ۔۳۴ مدینہ)

۸۸۲۔ ابوعبید [ابوعبید بن مسعود] (صحابی ۔۱۳) جنگ جسر میں شہید ہوئے۔

۸۸۳۔ ابوعبید ہروی [احمد بن محمد بن محمد بن ابوعبید ہروی فاشانی] (ادیب ۔ نحوی ۔ ۴۰۱) کتاب الغریبین ۔ ابوالمنصور ازہری کا مصاحب

۸۸۴۔ ابوعبید [قاسم بن سلام بغدادی] (ادیب ۔فقیہ ۔۲۲۴ مکہ) غریب الحدیث والشواہد (نیز دیکھو ابن باب)

۸۸۵۔ ابوعبید اللہ بکری [عبداللہ بن عبدالعزیز بن ابی مصعب بکری اندلسی] (جغرافی ۔ نحوی ۔ ۴۸۷) ولادت ۴۳۲ معجم ما استعجم ۔ وصف فریقیۃ الشمالیۃ۔ شرح نوادر قالی ۔ شرح امثال ابی عبید ۔

۸۸۶۔ ابوعبیدہ بن الجراح [عامر بن عبداللہ بن الجراح فہری] (صحابی ۔ محدث ۔ ۱۸ عمواس) عشرۂ مبشرہ سے ۔ امین الامۃ ۔ قدیم الاسلام

۸۸۷۔ ابوعبیدہ [معمر بن مثنی تیمی بصری خارجی] (مورخ ۔لغوی ۔ ادیب ۔نحوی ۔ ۲۱۰) ولادت ۱۱۰۔ ہارون رشید کا استاد ۔ کتاب الجمل والصفین ۔ مجاز القرآن ۔ غریب القرآن ۔ غریب الحدیث ۔ کتاب التاج ۔ کتاب اللغات ۔ کتاب الاضداد

۸۸۸۔ ابوالعتاہیہ [ابواسحاق اسمٰعیل بن قاسم بن سوید عنزی کوفی بغدادی] (شاعر عرب ۔ ۲۱۱ بغداد) ولادت ۱۳۱۔ عین التمر ۔ کوفہ میں ہوش سنبھالا ۔ سکونت بغداد ۔ دیوان اشعار ۔

۸۸۹۔ ابوعثمان اشناندانی [ابوعثمان اشناندانی] (لغوی ۔ اوائل صدی چہارم) معاصر ابن درید و ابوحاتم سجستانی

۸۹۰۔ ابوعثمان تیمی [ربیعہ بن ابی عبدالرحمان فروخ مدنی] (تابعی ۔محدث ۔ ۱۳۶) ۔

۸۹۱۔ ابوعثمان غسانی [استاد سعد بن محمد بن صبیح غسانی قیروانی] (نحوی ۔ ۴۰۰)

۸۹۲۔ ابوعثمان مازنی [بکر بن محمد بن عثمان بصری] (نحوی ۔ادیب ۔ ۲۴۹ بصرہ) مبرد کا استاد ۔ اصمعی و ابوزید کا شاگرد ۔ ما تلحن فیہ العامہ ۔ کتاب الالف واللام ۔ کتاب التصریف ۔ کتاب العروض ۔ کتاب القوافی ۔

۸۹۳۔ ابوعثمان مالکی [سعد بن احمد بن عبداللہ بیانی اندلسی] (نحوی ۔ صدی ہفتم) ۶۵۰ھ میں بغداد آیا

۸۹۴۔ ابوعثمان مروزی [ابوعثمان سعید بن منصور مروزی] (محدث ۔ ۲۲۹) عمر ۸۵ ۔ بلخ اور مکہ میں بہت رہے ۔ السنن

۸۹۵۔ ابوعثمان مصری [سعید بن عفیر مصری] (محدث ۔ ۲۳۱) امام مالک اور لیث بن سعد کا شاگرد

۸۹۶۔ ابوعثمان نہدی [عبدالرحمان بن مل بصری] (تابعی ۔محدث ۔ ۹۵) عمر ۱۳۰

۸۹۷۔ ابوعروبہ [معمر بن راشد ازدی بصری] (عالم یمن ۔ ۱۵۳)

۸۹۸۔ ابوعروبہ [حسین بن محمد بن ابی معشر سلمی حرانی] (مورخ ۔ ۳۱۸)

۸۹۹۔ ابوالعزیز [محمد بن محمد بن واہب خراسانی بغدادی] (شاعر عرب ۔ ۵۹۶) دیوان اشعار ۱۵ جلد

۹۰۰۔ ابوعصیدہ [ابوجعفر احمد بن عبید بن ناصح دیلمی کوفی] (نحوی تیسری صدی) دیکھو ابوجعفر بن ناصح

۹۰۱۔ ابوعقیل [یحییٰ بن متوکل مدنی کوفی] (محدث ۔ ۱۶۷)

۹۰۲۔ ابوالعلاء [میر ابوالعلاء اکبرآبادی] (صوفی ۔ ۱۰۶۱ ۔ آگرہ)

۹۰۳۔ ابوالعلاء معری [احمد بن عبداللہ بن سلیمان قضاعی معری تنوخی بحرانی] (فلسفی ۔لغوی ۔شاعر عرب ۔ ۴۴۹ معرہ) بچپن میں چیچک سے نابینا ہوگیا طلبہ علماء اور وزراء اسکی خدمت میں حاضر ہوتے تھے ۔ اپنے گھر میں رہتا تھا ۔ ولادت ۳۶۳ ۔ لزوم ما لا یلزم ۔ سقط الزند ۔ کتاب الایک والغصون ۔ معجز احمد ۔ لامع العزیزی

۹۰۴۔ ابوالعلاء ہمدانی [ضیاء الدین حسن بن احمد بن حسن عطار ہمدانی] (محدث ۔لغوی ۔ نحوی ۔ ۵۶۹) کتاب الہادی فی معرفۃ المقاطع والمبادی ۔

۹۰۵۔ ابوعلی اصفہانی [حسن بن عبداللہ المعروف بہ لغذکہ] (نحوی ۔لغوی ۔ ادیب ۔تیسری صدی) باہلی صاحب اصمعی و شکرانی صاحب اخفش کا شاگرد ۔ زجاج کی صحبت

۹۰۶- ابوعلی بغدادی [محمد بن حسن بن عبداللہ (مظفر) حاتمی] (شاعرِ عرب- لغوی- ادیب- حکیم- ۳۸۳)

۹۰۷- ابوعلی جبائی [محمد بن عبدالوہاب بن سلام معتزلی] (متکلم- ۳۰۳) ولادت ۲۳۵- ابوالحسن اشعری کا اُستاد- ابویوسف یعقوب شحّام بصری کا شاگرد

۹۰۸- ابوعلی رجالی [ابوعلی بن محمد بن اسمٰعیل حائری] (رجالی- ۱۲۱۶ نجف) منتہی المقال در علم رجال- زہر الریاض- عقد اللئالی البہیہ

۹۰۹- ابوعلی رودباری [احمد بن محمد بغدادی مصری] (صوفی- فقیہ- ۳۲۲)

۹۱۰- ابوعلی سینا [دیکھو شیخ الرئیس] (طبیب- حکیم- ۴۲۸)

۹۱۱- ابوعلی طبرسی [شیخ امین الدین فضل بن حسن بن فضل طبرسی مشہدی] (محدث- مفسر- فقیہ- ۵۴۸) تفسیر مجمع البیان- جوامع الجامع- اعلام الوریٰ-
ان کے بیٹے رضی الدین حسن صاحب مکارم الاخلاق بھی بڑے عالم تھے۔

۹۱۲- ابوعلی طبری [ابوعلی حسن بن قاسم شافعی بغدادی] (فقیہ- ۳۵۰ بغداد) کتاب الافصاح فقہ میں- کتاب المحرز فی النظر فی الفقہ- اصول الفقہ-

۹۱۳- ابوعلی طوسی [ابوعلی حسن بن محمد طوسی] (فقیہ- آخر صدی پنجم) شیخ الطائفہ ابوجعفر طوسی کے بیٹے- کتاب المجالس- شرح نہایہ- امالی-

۹۱۴- ابوعلی فارسی [حسن بن احمد بن عبدالغفار فارسی] (نحوی- ۳۷۷ بغداد) ولادت ۲۸۸- زجاج کا شاگرد- سیرافی و رُمانی کا اُستاد- ایضاح- کتاب التذکرہ-

۹۱۵- ابوعلی فارقی [حسن بن ابراہیم بن علی فارقی شافعی] (فقیہ- ۴۸۷- میافارقین)

۹۱۶- ابوعلی فتال [محمد بن حسن بن علی بن احمد فارسی نیشاپوری] (فقیہ- واعظ- صدی پنجم) روضۃ الواعظین- تنویر فی معانی التفسیر- ابوعلی طوسی سے روایت کی

۹۱۷- ابوعلی قرمطی [حسن بن احمد بن ابی سعید جنابی] (شاعرِ عرب- ۳۶۶ رملہ) سردار قرامطہ

۹۱۸- ابوعلی قمی [احمد بن اسحاق بن عبداللہ اشعری قمی] (محدث- ... حلوان) شیخ القمیین- امام حسن عسکری کے مخصوصین سے- علل الصوم- مسائل الرجال لابی الحسن

۹۱۹- ابوعلی قمی [احمد بن ادریس اشعری قمی] (محدث- ۳۰۶) کتاب النوادر کبیر

۹۲۰- ابوعلی کاتب [محمد بن ابی بکر بن ہمام بن سہیل کاتب اسکافی] (فقیہ- محدث- ۳۳۶) ولادت ۲۵۸- کتاب التمحیص- کتاب الانوار-

۹۲۱- ابوعلی کربلائی [ہشام بن ابراہیم انصاری] (نحوی- تیسری صدی) اصمعی وغیرہ کے ہم نشینوں سے- کتاب الحشرات- کتاب الوحوش- کتاب النبات- کتاب خلق الخیل

۹۲۲- ابوعلی کوفی [حسن بن داؤد بن حسن اموی مقری کوفی (المعروف بہ نقار)] (نحوی- ۳۵۲) اصول نحو- کتاب اللغۃ

۹۲۳- ابوعلی کوفی [ابوعلی محمد بن محمد بن اشعث بن محمد کوفی مصری] (فقیہ- صدی چہارم) کتاب الجعفریات فقہ میں سنہ ۳۱۳ھ میں لکھی-

۹۲۴- ابوعلی کوفی [احمد بن محمد بن عمار کوفی] (محدث- ۳۴۶) کتاب العلل- اخبار النبی- تفسیر- ایمان ابیطالب- فضل القرآن- کتاب الممدوحین والمذمومین-

۹۲۵- ابوعلی مسکویہ [احمد بن محمد بن یعقوب بن مسکویہ خازن رازی] (حکیم- محدث- مورخ- ۴۲۱) تجارب الامم- تہذیب الاخلاق جسکا ترجمہ اخلاق ناصری ہے-

۹۲۶- ابوعلی نیشاپوری [حسین بن علی بن یزید نیشاپوری] (محدث- ۳۴۹)

۹۲۷- ابوعلی واسطی [حسن بن صباح بن محمد واسطی] (محدث- ۲۴۹)

۹۲۸- ابوعمر زاہد [محمد بن عبدالواحد بن ابی ہاشم بغدادی] (نحوی- ۳۴۵) ولادت ۲۶۱

۹۲۹- ابوعمر جرمی [صالح بن اسحاق جرمی بصری] (فقیہ- لغوی- ادیب- ۲۲۵) مبرد کا اُستاد- اخفش کا شاگرد

۹۳۰- ابوعمرو شیبانی یا ابوعمرو الاحمر [اسحاق بن مراد شیبانی کوفی بغدادی] (محدث- نحوی- لغوی- شاعرِ عرب- ۲۱۳ بغداد) عمر ۱۱۸- کتاب اللغات- غریب الحدیث- کتاب النوادر- کتاب الخیل- کتاب النخلہ- ابوعبید و احمد بن حنبل و ابن سکیت کا اُستاد

۹۳۱- ابوعمر قرطبی [ابوعمر یوسف بن عبداللہ بن محمد بن عبدالبر قرطبی] (محدث- ۴۶۳) دیکھو ابن عبدالبر

۹۳۲- ابوعمر قضاعی [شیخ جمیل بن عبداللہ بن معمر بن صباح قضاعی] (شاعرِ عرب- ۸۲) عرب کے مشہور عاشقوں سے- دیوان اشعار- اسکی معشوقہ کا نام بثینہ تھا

۹۳۳- ابوعمران عبری [موسیٰ بن میمون بن یوسف عبری اندلسی مصری] (فلسفی- طبیب- ۶۰۵ فسطاط) ولادت ۵۲۹ قرطبہ- دلالۃ الحائرین- کتاب الشرائع- تدبیر الصحۃ- فصول طب میں-

۹۳۴۔ ابوعمران فاسی [ابوعمران فاسی] (محدث مغرب۔ ۴۰۳ھ)

۹۳۵۔ ابوعمران بن سلمہ [موسیٰ بن سلمہ] (نحوی۔ تیسری صدی) اصمعی کا شاگرد

۹۳۶۔ ابوعمرو بصری [عیسیٰ بن عمرو ثقفی بصری] (قاری۔ نحوی۔ ۱۴۹) الجامع نحو میں۔ کہتے ہیں کہ سیبویہ نے اسکی کتاب کو درست کرکے اپنے نام سے منسوب کیا۔

۹۳۷۔ ابوعمر بغدادی [شمر بن حمدویہ ہروی بغدادی] (نحوی ۲۵۵ھ) ابن الاعرابی کا شاگرد

۹۳۸۔ ابوعمرو دانی [عثمان بن سعید بن عثمان مصری قرطبی] (قاری۔ حدود ۵۰۰ھ) کتاب التیسیر قرأۃ میں۔ الساطع النور فی جمیع الدہور۔ طبقات القراء

۹۳۹۔ ابوعمرو قرشی [عبدالملک بن عمیر بن سوید کوفی] (تابعی۔ ۱۳۶) شعبی کے بعد کوفہ کا قاضی۔ عمر ۱۰۳۔ حضرت علیؑ کو دیکھا تھا

۹۴۰۔ ابوعمرو مارانی [ضیاء الدین عثمان بن عیسیٰ بن درباس شافعی] (فقیہ۔ ۶۰۲ قاہرہ) عمر ۹۰

۹۴۱۔ ابوعمرو مازنی [ابوعمرو علاء بن عمار مازنی بصری] (قاری۔ لغوی۔ نحوی۔ ۱۵۴ کوفہ) ۷ مشہور قاریوں میں سے۔

۹۴۲۔ ابوالعمیثل [عبداللہ بن خلیمہ رازی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۲۴۰) کچھ عرصہ کوفہ و بغداد میں رہا۔ کتاب التشابہ۔ ابیات السائرہ۔ معانی الشعر

۹۴۳۔ ابوعوانہ [یعقوب بن اسحاق بن ابراہیم نیشاپوری اسفرائنی شافعی] (محدث۔ ۳۱۶) شاگرد امام مسلم۔ مسند۔ الصحیح۔

۹۴۴۔ ابوالعیناء [ابوعبداللہ محمد بن قاسم بن خلاد] (شاعر عرب۔ ادیب۔ ۲۸۳ بصرہ) ولادت ۱۹۱ اہواز۔ ابوعبیدہ اصمعی اور ابوزید کا شاگرد

۹۴۵۔ ابوغالب زراری [احمد بن محمد بن محمد بن سلیمان شیبانی کوفی نجفی] (محدث۔ فقیہ۔ ۳۶۸ نجف) ولادت ۲۸۵۔ ان کے پوتے ابوطاہر محمد بن عبداللہ بن ابوغالب بڑے فاضل و محدث استاد العلماء تھے۔ تاریخ۔ کتاب الافضال۔ کتاب الحکمین۔

۹۴۶۔ ابوغالب [دیکھو تبیانی] (لغوی۔ ۴۳۶ھ) الموعب لغت میں

۹۴۷۔ ابوالفتح بستی [علی بن محمد] (کاتب۔ شاعر عرب۔ ۴۰۰ھ بخارا)

۹۴۸۔ ابوالفتح بلطی [عثمان بن عیسیٰ بن ہیجون موصلی] (ادیب۔ نحوی۔ شاعر عرب۔ ۵۹۹) مصر میں صلاح الدین یوسف کی طرف سے مدرس نحو۔ عروض الکبیر۔ کتاب المنیر۔ کتاب التصحیف والتحریف۔

۹۴۹۔ ابوالفتح جخ [عبیداللہ بن احمد بن محمد] (نحوی۔ لغوی۔ ۳۵۸)

۹۵۰۔ ابوالفتح رازی [سلیم بن ایوب بن سلیم شافعی رازی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۴۴۷ھ) عمر ۸۰۔ ابوحامد اسفرائنی کا شاگرد۔ کتاب الارشاد۔ غریب الحدیث

۹۵۱۔ ابوالفتح شہرستانی [محمد بن عبدالکریم بن احمد اشعری شہرستانی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۵۴۸) الملل والنحل۔ نہایۃ الاقدام۔ مناہج۔ بیان۔ ولادت ۴۶۷

۹۵۲۔ ابوالفتح بن شیطا [عبدالواحد بن حسین بن احمد] (ادیب۔ ۴۵۰ھ) ولادت ۳۷۰

۹۵۳۔ ابوالفتح گیلانی [ابوالفتح گیلانی] (طبیب۔ ۹۹۰ آگرہ) [ابوالفتح مطرزی۔ دیکھو مطرزی]

۹۵۴۔ ابوالفتح ہمدانی [محمد بن جعفر بن محمد ہمدانی مراغی] (نحوی۔ ادیب۔ ۳۷۱) کتاب الاستدراک علی الخلیل۔ کتاب البہجہ مثل کامل مبرد کے

۹۵۵۔ ابوالفتح عجلی اصفہانی [منتخب الدین اسعد بن ابی الفضائل محمود بن خلف اصفہانی شافعی] (واعظ۔ فقیہ۔ ۶۰۰ اصفہان) ولادت ۵۱۴۔ شرح مشکلات الوسیط والوجیز للغزالی۔

۹۵۶۔ ابوالفتوح رازی [جمال الدین حسین بن علی بن محمد بن احمد خزاعی نیشاپوری رازی] (مفسر۔ متکلم۔ فقیہ۔ صدی ششم اصفہان۔ معاصر زمخشری۔ تفسیر روح الجنان فارسی جس میں سے فخر رازی نے بہت سرقہ کیا ہے۔ مختاریہ۔ حسنیہ۔ رسالۂ یوحنا۔ تبصرۃ العوام۔ مشائخ ابن شہر آشوب سے۔

۹۵۷۔ ابوالفتوح غزالی [مجدالدین احمد بن محمد بن محمد شافعی بغدادی] (صوفی۔ فقیہ۔ واعظ۔ ۵۱۷ قزوین) برادر امام غزالی۔ لباب الاحیاء۔ ذخیرہ فی علم البصیرہ

۹۵۸۔ ابوالفداء حموی [ملک المؤید عماد الدین اسماعیل بن علی بن شادی شافعی حموی] (فقیہ۔ ادیب۔ مورخ۔ ۷۳۲ حماہ) حماہ کا بادشاہ۔ تاریخ المختصر فی اخبار البشر۔ تقویم البلدان۔ کتاب الموازین۔ ولادت ۶۷۲

۹۵۹۔ ابوالفداء دمشقی [اسماعیل بن عمر بن کثیر قرشی دمشقی شافعی] (مفسر۔ ۷۷۴ھ) دیکھو ابن کثیر

۹۶۰۔ ابو فراس ہمدانی حلبی [حارث بن ابو العلا سعید بن حمدان حلبی] (ادیب فصیح۔ بلیغ۔ شاعر عرب۔ ۳۵۷) ابن عم ناصر الدولہ و سیف الدولہ حمدانی والی حلب

۹۶۱۔ ابو فراس موصلی [مجد العرب علی بن محمد بن غالب عامری موصلی] (شاعر عرب۔ ۴۵۳)

۹۶۲۔ ابو الفرج اصفہانی [علی بن حسین بن محمد اموی اصفہانی بغدادی شیعی] (ادیب۔ نساب۔ مورخ۔ ۳۵۶ بغداد) ولادت ۲۸۴۔ مروان ثانی کی نسل سے۔ اغانی۔ ۳ جلد۔ مقاتل الطالبین۔ اماء الشعراء۔ کتاب الدیارات۔ جمہرۃ النسب۔ کتاب الحانات۔ آداب الغرباء۔ ابن اثیر لکھتا ہے کہ یہ اموی ہو کر شیعہ تھا۔ وزیر مہلبی کے ساتھ رہتا تھا۔ بعض کتابیں مخفی اندلس کے خلفاء بنی امیہ کو بھیجکر انعام پاتا۔

۹۶۳۔ ابو الفرج رازی [علی بن حسین بن ہندو رازی] (کاتب۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ صدی چہارم) عضد الدولہ کا کاتب۔ مفتاح الطب۔ کلم الروحانیہ۔ دیوان

۹۶۴۔ ابو الفرج سنجری [ابو الفرج سنجری] (شاعر فارسی۔ صدی چہارم) اُستاد عنصری

۹۶۵۔ ابو الفرج معافی [قاضی معافی بن زکریا بن یحییٰ نہروانی] (فقیہ۔ نحوی۔ لغوی۔ ادیب۔ ۳۹۰) ولادت ۳۰۳

۹۶۶۔ ابو الفرج ملطی [جمال الدین غریغوریس بن حکیما نصرانی] (طبیب۔ مورخ۔ ۶۸۵) مختصر الدول۔ شرح قانون وغیرہ۔ (دیکھو ابن العبری)

۹۶۷۔ ابو الفرج ہمدانی [شرف الدین سلیمان بن نبہان اربلی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۶۸۶) عمر ۷۰ سے زیادہ

۹۶۸۔ ابو الفرج حرانی [شمس الدین عبد المنعم بن عبد الوہاب بن سعد حرانی بغدادی حنبلی] (محدث۔ ۵۹۶ بغداد) ولادت ۵۰۵

۹۶۹۔ ابو الفضائل اخسیکتی [ابو رشا احمد بن محمد بن قاسم اخسیکتی] (ادیب۔ نحوی۔ لغوی۔ ۸۰۰)

۹۷۰۔ ابو الفضائل استرآبادی [رکن الدین حسن بن محمد بن شرف شاہ حسینی استرآبادی] (نحوی ۷۱۸ یا ۷۱۷ مراغہ) المتوسط علی کافیۃ ابن حاجب۔ نصیر الدین

۹۷۱۔ ابو الفضائل ابن خاضبہ [ابوبکر بن خاضبہ] (محدث۔ لغوی۔ ۵۲۶) ولادت ۴۸۴

۹۷۲۔ ابو الفضائل دہلوی [سعد الدین دہلوی] (فقیہ۔ ۷۹۱) شرح کنز الدقائق۔ شرح منار

۹۷۳۔ ابو الفضائل میدانی [احمد بن محمد بن احمد میدانی نیشاپوری] (ادیب۔ نحوی۔ لغوی۔ ۵۱۸ نیشاپور) معاصر زمخشری۔ واحدی کا شاگرد۔ السامی فی الاسامی۔ نزہۃ الطرف۔ ہادی للشادی۔

۹۷۴۔ ابو الفضل بغدادی [مجد الدین عبد اللہ بن محمود] (محدث فقیہ۔ ۶۸۳) مختار

۹۷۵۔ ابو الفضل عیاش [عباس بن فرج ریاشی] (لغوی۔ صدی سوم) مبرد اور ابن درید کا اُستاد۔ اصمعی کا شاگرد

۹۷۶۔ ابو الفضل بن مبارک [ابو الفضل بن مبارک ناگوری اکبرآبادی] (ادیب و شاعر فارسی۔ ۱۰۱۱) اکبر اعظم شاہ ہند کا وزیر۔ آئین اکبری۔ انشاء اکبر نامہ۔ عیار دانش۔ ولادت ۹۵۸۔

۹۷۷۔ ابو الفضل مقدسی [امام تقی الدین سلیمان بن حمزہ بن محمد مقدسی دمشقی حنبلی] (فقیہ۔ ۷۱۵) ولادت ۶۲۸۔ ۲۰ سال قاضی رہا

۹۷۸۔ ابو الفضل بن ہلال [امام صدر الدین سلیمان بن ہلال بن سید قرشی حورانی شافعی] (صوفی۔ فقیہ۔ مفتی۔ خطیب۔ ۷۲۵ یا ۷۳۵) ولادت ۶۴۲ یا ۶۴۳

۹۷۹۔ ابو الفلاح [عبد الحی بن عماد حنبلی] (مورخ۔ ۱۰۸۹) شذرات الذہب فی اخبار من ذہب سلہ سے سنہ تک کے حالات

۹۸۰۔ ابو الفوز [محمد امین بغدادی] (نسابہ۔ صدی سیزدہم) سبائک الذہب فی معرفۃ قبائل العرب جو ۱۲۲۹ھ میں لکھی

۹۸۱۔ ابو الفیض فیضی [ابو الفیض فیضی بن مبارک ناگوری اکبرآبادی] (عالم۔ شاعر فارسی۔ ۱۰۰۴ آگرہ) تفسیر سواطع الالہام بے نقط۔ دیوان اشعار فارسی۔ ترجمہ رامائن۔ ترجمہ لیلاوتی۔ ولادت ۹۵۴۔

۹۸۲۔ ابو القاسم ازدی [عبید اللہ بن محمد بن جعفر ازدی] (نحوی۔ ۳۴۸) ابن قتیبہ کا شاگرد

۹۸۳۔ ابو القاسم بلخی [عبد اللہ بن احمد بن محمود کعبی بلخی معتزلی] (متکلم۔ ۳۱۷)

۹۸۴۔ ابو القاسم حسکانی [عبید اللہ بن احمد بن محمد بن حسکان عامری نیشاپوری حنفی] (مفسر۔ محدث۔ بعد ۴۹۰) تصحیح خبر رد شمس۔ تفسیر شواہد التنزیل۔ دعاۃ الہداۃ۔ عبد اللہ بن عامر بن کریز کی نسل سے۔

۹۸۵۔ ابوالقاسم دارکی [عبدالعزیز بن عبداللہ بن محمد شافعی دارکی نیشاپوری بغدادی] (فقیہ۔ ۳۷۵) اُستاد ابوحامد اسفرائنی۔ شاگرد ابواسحاق مروزی۔ عمر ۷۰ سے اوپر۔ دارک قریہ اصفہان کا۔

۹۸۶۔ ابوالقاسم رقی [عبیداللہ بن علی بن عبیداللہ] (لغوی۔ ادیب۔ فرضی۔ ۴۵۰) ولادت ۳۷۱ء

۹۸۷۔ ابوالقاسم زہراوی [خلف بن عباس زہراوی قرطبی] (طبیب۔ ۵۰۰ قرطبہ) التصریف لمن عجز عن التالیف۔ زہرا قرطبہ کے قریب ایک مقام ہے۔

۹۸۸۔ ابوالقاسم بن طباطبا [احمد بن محمد بن اسمٰعیل بن ابراہیم طباطبا مصری] (شاعر عرب۔ ۳۴۵ مصر) نقیب طالبین۔ عمر ۶۴

۹۸۹۔ ابوالقاسم عصبانی [فضل بن محمد] (ادیب۔ نحوی۔ ۴۴۴) خطیب تبریزی اور حریری کا اُستاد

۹۹۰۔ ابوالقاسم قشیری [عبدالکریم بن ہوازن بن عبداللہ قشیری نیشاپوری شافعی] (فقیہ۔ محدث۔ صوفی۔ مفسر۔ ۴۶۵ نیشاپور) تفسیر تیسیر۔ رسالہ قشیریہ۔ لطائف الاشارات۔ ولادت ۳۷۶۔ مدتوں بغداد میں رہا۔

۹۹۱۔ ابوالقاسم قمی [جعفر بن محمد بن جعفر بن موسیٰ بن قولویہ] (محدث۔ فقیہ۔ ۳۶۹) دیکھو ابن قولویہ قمی بغدادی

۹۹۲۔ ابوالقاسم گرگانی [خواجہ ابوالقاسم گرگانی] (صوفی۔ ۴۸۵ جرجان)

۹۹۳۔ ابوالقاسم لاہوری [سید ابوالقاسم بن حسین بن نقی رضوی قمی لاہوری] (مفسر۔ فقیہ۔ ۱۳۲۴) تفسیر لوامع التنزیل۔ خیر خیر یزی ناصر العترۃ۔

۹۹۴۔ ابوالقاسم مالقی [عبدالرحمان بن خطیب عبداللہ بن احمد مالقی] (شاعر عرب۔ ۵۸۱ مراکش) ولادت ۵۰۸ مالقہ

۹۹۵۔ ابوالقاسم مقری [موفق الدین عیسےٰ بن عبدالعزیز بن عیسےٰ مقری اسکندری] (نحوی۔ صدی ہفتم) غایۃ الامنیہ۔ ملوۃ المغیث۔ بیان تنزیہ القرآن۔ تعزیہ لاہل المعصیہ۔ ولادت ۵۰۵

۹۹۶۔ ابوالقاسم موسوی [سید جعفر بن الحسین بن قاسم اصفہانی] (فقیہ۔ ۱۱۵۸) ولادت ۱۱۰۰۔ مناہج المعارف اصول دین میں۔ صاحب روضات الجنات کی دادا

۹۹۷۔ ابوالقاسم نیشاپوری [عبداللہ بن محمد نیشاپوری] (محدث۔ ۳۱۷) معجم الصحابہ

۹۹۸۔ ابوالقاسم نیشاپوری [حسن بن محمد بن حبیب بن ایوب نیشاپوری] (مفسر۔ ادیب۔ واعظ۔ ۴۰۶) تفسیر قرآن

۹۹۹۔ ابوالقاسم [میرزا ابوالقاسم (الملقب بہ فاضل قمی)] (فقیہ۔ ۱۲۳۱) قوانین الاصول۔ مناہج فقہ میں۔ مرشد العوام۔ شاگرد امیر سید حسین و محمد باقر بہبہانی۔ ولادت ۱۱۵۲۔

۱۰۰۰۔ ابوقتادہ [حارث بن ربعی انصاری] (صحابی۔ محدث۔ ۵۴ مدینہ) بعض کہتے ہیں خلافت حضرت علیؓ میں کوفہ میں مرے۔

۱۰۰۱۔ ابوقحافہ [عثمان بن عامر تیمی] (صحابی۔ ۱۴) اسلام فتح مکہ کے دن۔ عمر ۹۷۔ حضرت ابوبکرؓ کے والد۔ وفات ابوبکرؓ سے ۶ ماہ بعد۔

۱۰۰۲۔ ابوقلابہ [عبدالملک بن محمد بن عبداللہ رقاشی بصری] (محدث۔ ۲۷۶) ولادت ۱۹۰

۱۰۰۳۔ ابوقلابہ [عبداللہ بن زید حضرمی مصری شامی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۰۶ عریش)

۱۰۰۴۔ ابوکریب [محمد بن علاء ہمدانی کوفی] (محدث۔ مورخ۔ ۲۴۸)

۱۰۰۵۔ ابولبابہ [رفاعہ بن عبدالمنذر انصاری] (صحابی۔ ۔ ۔) خلافت علیؓ میں فوت ہوئے۔

۱۰۰۶۔ ابوالیث سمرقندی [نصر بن محمد بن احمد سمرقندی حنفی (امام الہدیٰ)] (فقیہ۔ [illegible] ۳۷۵) بستان العارفین۔ تنبیہ الغافلین۔ نوادر الفقہ۔ قرۃ العیون

۱۰۰۷۔ ابوالمحاسن [ابوالمحاسن جمال الدین یوسف بن تغری بردی (دیکھو ابن تغری بردی)] (مورخ۔ ۸۷۴) ولادت ۸۱۲۔ مورد اللطافۃ۔ نجوم الزاہرہ فی اخبار المصر والقاہرہ۔

۱۰۰۸۔ ابوالمحاسن رویانی [عبدالواحد بن اسمٰعیل بن احمد رویانی شافعی] (فقیہ۔ ۵۰۲ آمل) ولادت ۴۱۵۔ بحر المذاہب۔ کتاب الکافی۔ حلیۃ المومن۔[1]

۱۰۰۹۔ ابومحلم [محمد بن ہشام بن عوف سعدی اہوازی] (محدث۔ لغوی۔ ۲۴۵) کتاب الانوار۔ کتاب التخیل۔ کتاب خلق الانسان

۱۰۱۰۔ ابومحمد اشبیلی [علم الدین قاسم بن محمد بن یوسف شافعی اشبیلی دمشقی] (محدث۔ مورخ۔ ۷۳۹) ولادت ۶۶۵۔ بعلبک اور حلب میں بھی [illegible] عرصہ تک رہا۔

[1] نیز دیکھو رویانی۔

۱۰۱۱۔ ابومحمد اعرابی [حسن بن احمد بن اسعد فندجانی] (ادیب۔ نسابہ۔ لغوی۔ بعد ۴۲۸)

۱۰۱۲۔ ابومحمد بجلی [جعفر بن بشیر کوفی (فقحۃ العلم)] (محدث۔ علامہ۔ ۲۰۸) کتاب المشیخۃ

۱۰۱۳۔ ابومحمد توزی [ابومحمد عبداللہ بن محمد توزی] (لغوی۔ ۲۰۳) دیکھو ابن ہارون

[ابو القاسم حریری۔ دیکھو حریری]

۱۰۱۴۔ ابومحمد جوالیقی [اسماعیل بن ابو موہوب بن احمد بن خضر جوالیقی بغدادی] (ادیب۔ ۵۷۵) ابوالمنصور جوالیقی کا بیٹا۔ اُنکے والد ابومنصور ابن الجوالیقی کا ۵۳۹ھ میں انتقال ہوا

۱۰۱۵۔ ابومحمد دنیسری [حمد بن حمید بن محمود فارقی] (فقیہ۔ نحوی۔ ۶۳۲)

۱۰۱۶۔ ابومحمد دہان [ابومحمد دہان] (لغوی۔ صدی پنجم) خطیب تبریزی کا استاد۔ رُمّانی کا شاگرد

۱۰۱۷۔ ابومحمد بن عطار [ابومحمد بن عطار] (نحوی۔ صدی چہارم) حسن بن عرفہ کا شاگرد۔ دارقطنی کا اُستاد

۱۰۱۸۔ ابومحمد قاری [جعفر بن احمد بن حسین بغدادی] (محدث۔ ۵۲۱) ولادت ۴۱۷ھ۔ مصارع العشاق

۱۰۱۹۔ ابومحمد قمّی [جعفر بن حسین بن علی بن شہریار (ابومحمد مومن قمّی) کوفی] (محدث۔ ۳۴۰ کوفہ) ابن بابویہ نے انسے روایت کی۔ کتاب النوادر

۱۰۲۰۔ ابومحمد لکّی [عبد الجلیل بن محمد بن عبد الجلیل انصاری قرطبی] (ماہر عربیت۔ حدود ۶۰۰) شاگرد سہیلی۔ ابن بشکوال اور ابن فخار سے روایت کرتا ہے

۱۰۲۱۔ ابومحمد مزیدی [عبداللہ بن فضر بن عبدالعزیز] (ادیب۔ ۵۴۲) ولادت ۴۸۲

۱۰۲۲ ابومحمد مقری [عبدالسد بن علی بن احمد] (نحوی۔ ۵۴۱)

۱۰۲۳۔ ابومحمد مکّی [اسماعیل بن محمد بن اسماعیل مخزومی قمّی مکّی] (محدث۔ فقیہ۔ ۔ ۔) کتاب التوحید۔ کتاب المعرفۃ۔ کتاب الصلوٰۃ۔ کتاب الامامۃ وغیرہ۔

۱۰۲۴۔ ابومحمد مکّی [مکّی بن ابیطالب بن محمد بن مختار مقری مالکی قیروانی] (نحوی۔ مفسر۔ ۴۳۷ قرطبہ) ہدایہ فی معانی القرآن والتفسیر۔ المنتقی اخبار میں۔ تبصرہ قرأت میں۔ ولادت ۳۵۵ قیروان۔ سکونت قرطبہ۔

۱۰۲۵۔ ابومحمد موصلی [اسحاق بن ابراہیم موصلی] (ادیب۔ مغنی۔ ۲۳۵) اصمعی و ابوعبیدہ وغیرہ کا شاگرد

۱۰۲۶۔ ابومحمد واسطی [قاسم بن قاسم بن عمر واسطی] (نحوی۔ لغوی۔ شاعر عرب۔ ۶۲۶ حلب) ولادت ۵۵۰۔ شرح لمع ابن جنّی۔ شرح تصریف ملوکی

۱۰۲۷۔ ابومحمد ہروی [سوید بن سعید ہروی] (محدث۔ ۲۴۰)

۱۰۲۸۔ ابومحذورہ [سمرہ بن معبرہ] (صحابی۔ ۵۹) مکہ میں رسول اللہ کے موذن

۱۰۲۹۔ ابومخنف [لوط بن یحییٰ بن مخنف بن سلیمان ازدی] (مورخ۔ ۱۵۷) کتاب الردہ۔ فتوح الشام۔ فتوح العراق۔ کتاب الجمل۔ کتاب الصفین۔ کتاب نہروان۔ کتاب الغارات۔ مقتل علی۔ مقتل عثمان۔ مقتل حسین۔ مختار بن عبید۔ کتاب الشوریٰ۔ وقعۃ الحرّہ۔ ابومخنف کا دادا مخنف جناب علی کے اصحاب سے تھا

۱۰۳۰۔ ابومدین [ابومدین اشعری تلمسانی] (متکلم۔ ۔ ۔) انس الوحید و نزہۃ المرید توحید میں۔

۱۰۳۱۔ ابومرثد [ابومرثد بن کنانہ بن حصین غنوی] (صحابی۔ ۱۲)

۱۰۳۲۔ ابومروان [عبدالملک بن حبیب بن سلیمان مالکی قرطبی] (نحوی۔ ۲۳۹)

۱۰۳۳۔ ابومسعود [عقبہ بن عمرو بن ثعلب انصاری کوفی] (صحابی۔ ۴۱ کوفہ)

۱۰۳۴۔ ابومسلم خراسانی [عبدالرحمان بن مسلم] (مدبر۔ ۱۳۷) ابراہیم بن محمد بن علی بن عبداللہ بن عباس کی طرف سے خراسان میں داعی تھا۔ عباسی خلافت کا بانی۔ ولادت ۱۰۰

۱۰۳۵۔ ابومسلم خولانی [عبداللہ بن ثوب یمنی] (تابعی۔ محدث۔ ۶۲) آنحضرتؐ کے عہد میں مسلمان ہوا۔ ابوبکر کے زمانہ میں مدینہ آیا

۱۰۳۶۔ ابومسلم کشی [ابراہیم بن عبداللہ بصری] (محدث۔ ۲۹۲) السنن

۱۰۳۷۔ ابومسلم معاذ [ابومسلم معاذ ہرّاء] (نحوی۔ ۱۸۷) محمد بن کعب قرظی کے موالی سے۔ کسائی کا اُستاد۔ ابوجعفر رواسی کا چچا

۱۰۳۸۔ ابومصعب [احمد بن ابی بکر قاسم زہری عوفی مدنی] (محدث۔ ۲۴۱) قاضی مدینہ۔ عمر ۹۲

۱۰۳۹۔ ابو المظفر خوافی [احمد بن محمد بن مظفر طوسی شافعی] (فقیہ۔ ۵۰۰ طوس) امام الحرمین کا شاگرد

۱۰۴۰۔ ابو المظفر شبیب [قاضی شبیب بن حسین بن عبید اللہ بروجردی] (فقیہ۔ ادیب۔ شاعر۔ ۵۳۴) ولادت ۴۵۱

۱۰۴۱۔ ابو معاذ [مسلم بن مسلم] (شاعر عرب۔ نحوی۔ ۱۸۷)

۱۰۴۲۔ ابو المعالی جوینی [امام الحرمین ضیاء الدین عبد الملک بن ابو محمد عبد اللہ شافعی جوینی] (فقیہ۔ ۴۷۸ نیشاپور) نہایۃ المطلب۔ شامل اصول دین۔ برہان اصول فقہ۔ غیاث الامم امتین غنیۃ المسترشدین۔

۱۰۴۳۔ ابو المعالی ہندی [شاہ ابو المعالی ہندی انبیٹھوی] (صوفی۔ ۱۱۱۶ انبیٹھہ)

۱۰۴۴۔ ابو معشر بلخی [جعفر بن محمد بن عمر بلخی] (منجم۔ ۲۷۲) اپنے فن کا امام زمانہ

۱۰۴۵۔ ابو معشر مدنی [ابو معشر سندی مدنی] (محدث۔ فقیہ۔ ۱۷۰) المغازی

۱۰۴۶۔ ابو معمر [عبد اللہ بن عمر بن حجاج بصری] (محدث۔ ۲۲۴)

۱۰۴۷۔ ابو المکارم حلبی [دیکھو ابن زہرہ (حمزہ بن علی بن زہرہ)] (فقیہ۔ ۵۸۵)

۱۰۴۸۔ ابو المکارم تنوخی [تاج الدین محمد بن عبد المنعم بن نصر اللہ مصری دمشقی حنفی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۶۶۹) محدث و ادیب نصر اللہ کا بھائی تھا

۱۰۴۹۔ ابو ملیکہ [ابو ملیکہ حطیئہ جرول بن اوس بن مالک] (شاعر عرب۔ ۵۹) رسول اللہ کے انتقال کے بعد مسلمان ہوا

۱۰۵۰۔ ابو المنا [داؤد بن ابی نصر عطار اسرائیلی] (طبیب۔ صدی ہفتم) منہاج الدکان و دستور الاعیان جو ۶۵۸ھ میں لکھی (نیز تابعی محدث زہیر بن عبد اللہ بن ابی خلف کی اور صحابی زہیر بن عبد اللہ بن جدعان تیمی کی کنیت ہے)

۱۰۵۱۔ ابو المنذر [ہشام بن عروہ بن زبیر بن العوام مدنی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۴۶ بغداد)

۱۰۵۲۔ ابو المنصور ازہری [محمد بن احمد بن ازہر ہروی شافعی] (لغوی۔ ۳۷۰ ہرات) ابو عبید ہروی کا مصاحب و استاد۔ منذری کا شاگرد۔ ولادت ۲۸۲ تہذیب اللغۃ

۱۰۵۳۔ ابو المنصور مروزی [ابو المنصور اردشیر] (واعظ۔ ۴۷۰) دیکھو قطب عبادی

۱۰۵۴۔ ابو المنصور بغدادی [استاد عبد القاہر بن طاہر بن محمد بغدادی شافعی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۴۲۹ اسفرائن) کتاب التکملہ۔ ابو اسحاق اسفرائنی کا شاگرد۔ ۱۷ فن میں درس دیتا تھا۔

۱۰۵۵۔ ابو المنصور ثعالبی [عبد الملک بن محمد بن اسماعیل نیشاپوری] (نحوی۔ لغوی۔ ادیب۔ ۴۳۰) ولادت ۳۵۰۔ یتیمۃ الدہر۔ سحر البلاغہ

۱۰۵۶۔ ابو المنصور جوالیقی [موہوب بن احمد بن محمد بن خضر بغدادی] (لغوی۔ نحوی۔ ادیب۔ ۵۳۹ بغداد) خطیب تبریزی کا شاگرد۔ ادب الکاتب۔ رسالہ عروض۔ تتمہ درۃ الغواص۔ المعرب۔ ولادت ۴۶۶۔

۱۰۵۷۔ ابو المنصور خوافی [عبد اللہ بن سعد بن مہدی خوافی بغدادی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ عروضی۔ حاسب۔ ...) ابو یحییٰ خالد بن حسین ادیب ابہری کا شاگرد۔

۱۰۵۸۔ ابو المنصور ہروی [محمد بن محمد بن محمد شافعی طوسی بغدادی] (متکلم۔ فقیہ۔ واعظ۔ ۵۶۷ بغداد) مقترح فی المصطلح

۱۰۵۹۔ ابو موسیٰ اشعری [عبد اللہ بن قیس اشعری] (صحابی۔ محدث۔ ۴۲ مکہ) مکہ میں مسلمان ہوئے۔ عثمان کی طرف سے کوفہ کے گورنر۔ علی کی مخالفت جس کی وجہ سے جنگ صفین

۱۰۶۰۔ ابو موسیٰ اصفہانی [محمد بن عمر اصفہانی مدائنی] (محدث۔ ۵۸۱) کتاب الطوالات۔ کتاب اللطائف۔ احوال التابعین

۱۰۶۱۔ ابو موسیٰ بن حیان [جابر بن حیان بن عبد اللہ] (صوفی۔ طبیب۔ حکیم۔ ۱۶۱) بعض کے نزدیک امام جعفر صادق کے اور بعض کے نزدیک خالد بن یزید بن معاویہ کے شاگرد۔ اسرار الکیمیا۔

۱۰۶۲۔ ابو نزار [ربیعہ بن حسن بن عبد اللہ صنعانی شافعی] (نحوی۔ لغوی۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۶۰۹)

۱۰۶۳۔ نصر ارغیانی [محمد بن عبد اللہ بن احمد شافعی نیشاپوری] (فقیہ۔ ۵۲۸ نیشاپور) ولادت ۴۵۴۔ امام الحرمین کا شاگرد

۱۰۶۴۔ ابو نصر ازدی [یوسف بن عمر بن محمد بن یوسف ازدی] (نحوی۔ فقیہ۔ ۳۵۶)

۱۰۶۵۔ ابو نصر طوسی [محمد بن محمد بن یوسف طوسی شافعی] (محدث۔ ۳۴۴)

۱۰۶۶۔ ابو نصر عتبی [محمد بن عبد الجبار] (مورخ۔ ادیب۔ ۴۰۹) تاریخ الیمینی

۱۰۶۷۔ ابو نصر قشیری [عبد الرحیم بن ابو القاسم قشیری] (صوفی۔ صدی پنجم) ہر بات میں مثل اپنے والد کے تھے۔

۱۰۶۸۔ ابو نصر مراکشی [فتح ابن خاقان مراکشی] (مورخ۔ ادیب۔ ۵۳۵ مراکش) قلائد العقیان مطمح الانفس

۱۰۶۹۔ ابو نصر مصری [علی المصری] (شاعر عرب۔ ۱۲۹۷) دیوان اشعار

۱۰۷۰۔ ابو نعیم اصفہانی [احمد بن عبد اللہ بن احمد بن مہران اصفہانی] (صوفی۔ محدث۔ ۴۳۰) ولادت ۳۳۶ھ۔ حلیۃ الاولیاء۔ دلائل النبوۃ۔ معرفۃ الصحابہ
فضائل الصحابہ۔ معجم۔ مستخرج۔ ما انزل فی القرآن فی علی۔ تاریخ اصفہان۔

۱۰۷۱۔ ابو نعیم بصری [علی بن حمزہ] (لغوی۔ ۳۷۵)

۱۰۷۲۔ ابو نواس حکمی بغدادی [ابو علی حسن بن ہانی بن عبد الاول اہوازی بصری بغدادی] (لغوی۔ شاعر عرب۔ ۱۹۶ بغداد) ولادت ۱۳۶ بصرہ۔ ہارون رشید
اور امین و مامون کا ندیم۔ دیوان اشعار۔ النوادر۔

۱۰۷۳۔ ابو واقد [حارث بن عوف لیثی] (صحابی۔ محدث۔ ۶۸ مکہ) قدیم الاسلام۔ عمر ۷۵

۱۰۷۴۔ ابو الوفاء [محمد بن محمد بن عباس بوزجانی بغدادی] (ریاضی۔ حاسب۔ ماہر ہیئت۔ ۳۷۶) علم ہندسہ میں جدید اختراعات کئے۔ مجسطی۔
بوزجان مقام ہے ہرات و نیشاپور کے درمیان۔

۱۰۷۵۔ ابو الوقت سجزی [عبد الاول عیسےٰ بن شعیب حنبلی سجستانی بغدادی] (محدث۔ ۵۵۳ بغداد) ولادت ۴۵۸ ہرات۔

۱۰۷۶۔ ابو الولید اندلسی [سلیمان بن خلف بن سعد تجیبی باجی مالکی] (فقیہ۔ محدث۔ ۴۷۴) سکونت بطلیوس۔ مریہ۔ مکہ۔ بغداد۔ ابن عبد البر کا استاد۔

۱۰۷۷۔ ابو الولید حموی [سری الدین اسماعیل بن محمد بن محمد غرناطی حموی مالکی] (فقیہ۔ ۷۷۱)

۱۰۷۸۔ ابو الولید شاطبی [فخر الدین محمد بن سعید بن ہشام شاطبی مالکی حنفی شامی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۶۷۵) ولادت ۶۱۵ شاطبہ

۱۰۷۹۔ ابو ہاشم [عبد السلام بن ابو علی محمد الجبّائی بن عبد الوہاب معتزلی بغدادی] (متکلم۔ ۳۲۱ بغداد) ولادت ۲۴۷ عالم ابن عالم کے نام سے مشہور ہے۔

۱۰۸۰۔ ابو الہذیل علاف [محمد بن ہذیل بن عبد اللہ معتزلی بصری] (فقیہ۔ متکلم۔ ۲۳۵ یا ۲۲۷ سامرہ) ولادت ۱۳۱ یا ۱۳۵

۱۰۸۱۔ ابو ہریرہ [عبد الرحمان بن صخر دوسی] (صحابی۔ محدث۔ ۵۷ مدینہ) ۷ھ میں مسلمان ہوئے۔ عمر ۷۸

۱۰۸۲۔ ابو یفان [عبد اللہ بن احمد بن حرب مہزمی۔ شاعر عرب۔ صدی سوم] اصمعی کا شاگرد۔ بحتری کا استاد

۱۰۸۳۔ ابو ہلال عسکری [حسن بن عبد اللہ بن سہل بن سعید عسکری] (ادیب۔ ۳۹۵) ابو احمد عسکری کا شاگرد۔ کتاب الاوائل جو ۳۹۵ھ میں لکھی

۱۰۸۴۔ ابو الہیثم انصاری [ابو الہیثم بن التیہان انصاری] (صحابی۔ ۲۰ مدینہ) بعض کہتے ہیں کہ ۳۷ھ میں جنگ صفین میں شہید ہوئے۔ ۱۲ فقیہوں میں سے تھے۔

۱۰۸۵۔ ابو الہیثم بغدادی [خالد بن یزید بغدادی] (کاتب۔ شاعر عرب۔ حدود ۲۷۰)

۱۰۸۶۔ ابو الہیثم رازی [ابو الہیثم رازی] (نحوی۔ ۲۲۶)

۱۰۸۷۔ ابو یحییٰ اشجعی [معن بن عیسےٰ مدنی] (محدث۔ ۱۹۸)

۱۰۸۸۔ ابو یحییٰ انصاری [زکریا بن احمد بن محمد لحیانی ہنتاتی تونسی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۷۲۷) والی تونس

۱۰۸۹۔ ابو یحییٰ جرجانی [احمد بن داؤد بن سعید فزاری] (محدث۔ متکلم۔ ۔۔) کتاب خلافت عمر۔ تزیید الحشویہ۔ محنۃ النابتہ۔ مفاخرۃ البکریہ والعمریہ۔ مناظرۃ
الشیعی والمرجی فی مسح علے الخفین۔ کتاب الغوغا۔ کتاب المتعہ۔ طلاق الرجعہ۔ فضائح الحشویہ۔ کتاب التفویض۔ کتاب الاوائل۔ الرد علے الحنبلی۔ الرد علی التشجر

۱۰۹۰۔ ابو یحییٰ رازی [عبد الرحمان بن محمد بن مسلم] (محدث۔ ۲۹۱) تفسیر۔ مسند

۱۰۹۱۔ ابو یحییٰ بن سنجر [ابو یحییٰ بن سنجر] (شاعر عرب۔ ۶۳۲) دیوان اشعار

۱۰۹۲۔ ابویعقوب بن حاتم [محمد بن احمد بن علی] (نحوی۔ ۳۴۴)

۱۰۹۳۔ ابویعلی بغدادی [محمد بن حسن بن حمزہ جعفری] (فقیہ۔ متکلم۔ ۴۶۳) خلیفہ شیخ مفید

۱۰۹۴۔ ابویعلی رازی [معلی بن منصور رازی بغدادی] (محدث۔ ۲۱۱)

۱۰۹۵۔ ابویعلی قزوینی [خلیل بن عبداللہ بن احمد حنبلی] (محدث۔ ۴۴۶) ارشاد فی معرفۃ المحدثین

۱۰۹۶۔ ابویعلی موصلی [احمد بن علی بن مثنی تمیمی موصلی] (محدث۔ ۳۰۷) ولادت ۲۲۰ مسند۔ معجم

۱۰۹۷۔ ابویعلی ہروی [ابویعلی محمد بن مسعود مالینی ہروی] (نحوی۔ لغوی۔ صدی ہفتم) شاگرد فخر رازی

۱۰۹۸۔ ابویوسف کوفی [امام یعقوب بن ابراہیم انصاری حنفی کوفی] (فقیہ۔ ۱۸۲ بغداد) ولادت ۱۱۳۔ ابوحنیفہ کا شاگرد۔ قاضی القضاۃ بغداد کتاب الخراج

۱۰۹۹۔ ابوالیمن کندی [تاج الدین زید بن حسن بن زید حنبلی حنفی دمشقی بغدادی] (نحوی۔ لغوی۔ ۶۱۳)

۱۱۰۰۔ ابی بن کعب [ابی بن کعب بن قیس انصاری خزرجی] (صحابی۔ ۱۹ مدینہ) کاتب الوحی۔ حافظ قرآن بعہد رسول

۱۱۰۱۔ ابیوردی [ابوالمظفر محمد بن احمد بن محمد حربی اموی] (شاعر عرب۔ نسابہ۔ لغوی۔ ۵۰۷ اصفہان)

۱۱۰۲۔ اتلیدی [محمد دیاب اتلیدی] (مورخ۔ صدی دوازدہم) اعلام الناس بما وقع للبرامکۃ مع بنی عباس جو ۱۱۰۰ھ میں لکھی۔

۱۱۰۳۔ اثرم [ابوالحسن علی بن مغیرہ] (لغوی۔ نحوی۔ ۲۳۲) ابوعبیدہ اور اصمعی کا شاگرد۔ ثعلب کا استاد

۱۱۰۴۔ اثیر [اثیر الدین اخسیکتی] (شاعر فارسی۔ ۶۰۸) مداح قزل ارسلان [نیز علامہ اثیر الدین ابہری صاحب کتاب زبدۃ الدرایۃ کتاب تہذیب النکت]

۱۱۰۵۔ احسان [حافظ عبدالرحمان خاں دہلوی] (شاعر اردو۔ ۱۲۶۸)

۱۱۰۶۔ احسان علی [احسان علی بن شیر علی احمد آبادی] (طبیب۔ ۱۲۹۴ باندہ) طب احسانی۔ معالجات احسانی۔ مفردات احسانی۔ مرکبات احسانی

۱۱۰۷۔ احسن [محمد احسن اللہ دہلوی] (شاعر اردو۔ صدی دوازدہم) معاصر آبرو

۱۱۰۸۔ احمد [ابوالعباس احمد بن علی بن احمد] (محدث۔ ۴۵۰) ولادت ۳۹۲

۱۱۰۹۔ احمد [احمد بن محمد بن علی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) معاصر امام الحدیث

۱۱۱۰۔ احمد [ابوعبداللہ احمد بن محمد بن عبیداللہ بن حسن جوہری بغدادی] (محدث۔ ۴۰۱) مقتضب الاثر فی عدد الائمۃ اثنا عشر۔ الاشتمال علی معرفۃ الرجال۔
ما نزل فی القرآن فی صاحب الامر۔ اخبار جابر جعفی

۱۱۱۱۔ احمد [سید نظام الدین احمد بن ابراہیم بن احمد حسینی] (فقیہ۔ حکیم۔ متکلم۔ ۱۰۱۵) سلطان الحکماء و سید العلماء۔ اثبات الواجب

۱۱۱۲۔ احمد بن ابراہیم [ابوالحسین احمد بن ابراہیم سیاری شیعی] (متکلم۔ تیسری صدی) ابوعمر زاہد صاحب ثعلب نحوی کا ماموں

۱۱۱۳۔ احمد احسائی [شیخ احمد بن زین العابدین بن صقر بن ابراہیم احسائی] (محدث۔ حکیم۔ فلسفی۔ متکلم۔ شاعر۔ ۱۲۴۳ مدینہ) عمر ۹۰۔ شرح زیارت جامعہ کبیرہ۔
کتاب الفوائد مع شرح حکمۃ و کلام میں۔ احکام الکفار۔ اصول دین فارسی۔ حقیقۃ العقل والروح والنفس۔ شرح تبصرۃ المتعلمین۔ کتاب حیدریہ

۱۱۱۴۔ احمد اردبیلی[۱] [احمد بن محمد اردبیلی (مقدس اردبیلی)] (فقیہ۔ ۹۹۳ نجف) حدیقۃ الشیعہ۔ زبدۃ البیان فی آیات الاحکام۔ مجمع الفائدہ۔ برہان۔ شرح ارشاد

۱۱۱۵۔ احمد اندلسی [احمد بن محمد بن عامر قرشی اندلسی] (نحوی۔ ۶۸۹) سکونت حلب و قاہرہ

۱۱۱۶۔ احمد بحرانی [شیخ احمد بن شیخ محمد بن یوسف خطی بحرانی بغدادی] (فقیہ۔ ۱۱۰۲ کاظمین) ریاض الدلائل و حیاض المسائل۔ رسالۃ المنطق۔ رسالۃ بداء۔
مشکوۃ المضیئہ۔ رموز الخفیہ۔ نیز عینیۃ صلوۃ الجمعہ۔

۱۱۱۷۔ احمد بدوی [شہاب الدین احمد بدوی] (صوفی۔ ۶۷۵ مدینہ)

۱۱۱۸۔ احمد تتوی [احمد بن قاضی نصراللہ دیبلی تتوی سندھی] (مورخ۔ صدی یازدہم) معاصر جلال الدین اکبر شاہ۔ تاریخ الفی۔ انکے والد حنفی تتہ کے قاضی تھے۔

۱۱۱۹۔ احمد تھانیسری [شیخ احمد تھانیسری] (صوفی۔ ۸۲۰ کالپی)

[۱] صاحب معالم و صاحب مدارک کے استاد۔

۱۱۲۰- احمد جام [شیخ احمد جام (زندہ پیل)] (صوفی - ۵۳۶ جام) ولادت ۴۴۱

۱۱۲۱- احمد جزائری [شیخ احمد بن اسماعیل جزائری نجفی] (فاضل محقق - مدقق - ۱۱۵۰ نجف) آیات الاحکام - رسالہ فی ارتداد - اقامۃ المسافر فی البلدان۔

۱۱۲۲- احمد بن حنبل [ابو عبد اللہ احمد بن حنبل بن ہلال شیبانی مروزی بغدادی] (محدث - ۲۴۱ بغداد) ولادت ۱۶۴ بغداد - یزید بن ہارون اور یحییٰ بن سعید کے شاگرد - مسند - کتاب المناقب

۱۱۲۳- احمد بن خالد [احمد بن خالد بغدادی نیشاپوری] (لغوی - ادیب - تیسری صدی) معاصر ابو عمرو شیبانی و ابن الاعرابی

۱۱۲۴- احمد خاں (سید) [سید احمد خاں دہلوی علیگڑھی] (بانی مذہب نیچریہ - ۱۳۱۴) تفسیر احمدی۔ ولادت ۱۲۳۱۔

۱۱۲۵- احمد خضرویہ [احمد خضرویہ] (صوفی - ۲۴۰ بلخ) حاتم اصم کے مرید

۱۱۲۶- احمد دیوبندی [شیخ احمد بن وحید الدین عثمانی دیوبندی] (متکلم - حدود ۱۳۱۶) انوار الہدیٰ - تاریخ الانبیاء - شمس الضحیٰ - اعلان الہدیٰ۔

۱۱۲۷- احمد رضا خاں [احمد رضا خاں بریلوی حنفی] (فقیہ - حی) ولادت ۱۲۷۲

۱۱۲۸- احمد رفاعی [سید احمد رفاعی] (صوفی - ۵۷۸)

۱۱۲۹- احمد سرہندی [شیخ احمد بن عبد الاحد فاروقی سرہندی (مجدد الف ثانی)] (صوفی - ۱۰۳۴) مکتوبات - مکاشفات غیبیہ - اثبات نبوت - رسالہ رد شیعہ

۱۱۳۰- احمد سعید [احمد سعید دہلوی] (صوفی - ۱۲۷۷ مکہ)

۱۱۳۱- احمد صیرانی [احمد بن علی بن عباس بن نوح صیرانی نزیل بصرہ] (محدث - فقیہ - صدی پنجم) کتاب المصابیح - کتاب القاضی بین الحدیثین المختلفین - اخبار وکلاء الاربعہ - اُستاد نجاشی

۱۱۳۲- احمد عاملی[1] [سید نظام الدین احمد بن زین العابدین عاملی] (فقیہ - صدی یازدہم) معارف الٰہیہ - کشف الحقائق - مفتاح الشفاء - عروۃ الوثقیٰ - نفحات۔

۱۱۳۳- احمد عاملی [احمد بن عبد اللہ اسماعیلی (ابن الجلدی)] (متکلم - - -) ۵۳ رسالہ - اخوان الصفا

۱۱۳۴- احمد عاملی [شیخ احمد بن حسین بن محمد بن احمد بن سلیمان عاملی] (محدث - ۱۰۷۹ مکہ) شاگرد نور الدین عاملی

۱۱۳۵- احمد عاملی [شیخ احمد بن حسن بن علی الحر عاملی] (فقیہ - - -) برادر صاحب وسائل - تفسیر القرآن - تاریخ کبیر - تاریخ صغیر

۱۱۳۶- احمد عرب [شیخ احمد عرب بن محمد یمنی شروانی] (ادیب شاعر عرب - ۱۲۵۶) نفحۃ الیمن - انشاء عجب العجاب - مناقب نصیر الدین حیدر شاہ لکھنو

۱۱۳۷- احمد بن عصفور [احمد بن ابراہیم بن احمد بن صالح بن احمد بن عصفور قطیفی بحرانی] (فقیہ - ۱۱۳۱) تصانیف مختلفہ - مقتل حسین۔

۱۱۳۸- احمد علی [احمد علی سندیلوی] (عالم - ۱۱۹۴)

۱۱۳۹/۱- احمد سلطان [احمد سلطان بن مرزا مظفر بخت بن مرزا محمد شاہرخ بن ابو ظفر بہادر شاہ بادشاہ دہلی (مصطفوی چشتی)] (متکلم - حی) تنزیہ الانساب - الامامۃ - عولیفہ خاور - مقاصد حیرت - تکریر الحمزہ وغیرہ۔

۱۱۳۹- احمد علی [احمد علی سہارنپوری] (محدث - ۱۲۹۷) دہلی میں ان کا مطبع احمدی تھا - دلیل القویٰ - حواشی مختلفہ

۱۱۴۰- احمد غزالی [ابو الفرج یا ابو الفتوح احمد بن محمد بن محمد بن احمد طوسی غزالی] (صوفی - ۵۱۷) دیکھو ابو الفتوح غزالی

۱۱۴۱- احمد بن فارس [ابو الحسین احمد بن فارس بن زکریا ہمدانی رازی شافعی مالکی] (لغوی - ادیب - ۳۹۰) کتاب المحاسن والکسب - مجمل اللغۃ - الصاحبی - کتاب السیرۃ - حلیۃ الفقہاء - اُستاد بدیع ہمدانی (دیکھو ابن فارس)

۱۱۴۲- احمد فارس شدیاق [احمد فارس الشدیاق] (ادیب - لغوی - نحوی - ۱۳۰۵ قسطنطنیہ) سر الیال فی القلب والابدال - غنیۃ الطالب ومنیۃ الراغب - الجاسوس علی القاموس - اخبار الجوائب کا اڈیٹر۔

۱۱۴۳- احمد قزوینی [قاضی احمد غفاری قزوینی] (مورخ - صدی دہم) تاریخ نگارستان جو ۹۷۵ھ میں لکھی۔

۱۱۴۴- احمد قمی [احمد بن محمد بن حسین قمی] (محدث فقیہ - ۳۵۰) کتاب الحدائق توحید میں - کتاب الایضاح - کتاب السنن - کتاب العلل - کتاب الطبقات - کتاب الدلائل

[1] شاگرد شیخ بہائی۔

کتاب الخصائص۔ کتاب البشارات۔ کتاب المناقب۔ کتاب التفسیر۔ ۱۰۰ کتابیں تصنیف کیں۔

۱۱۴۵۔ احمد کوفی [احمد بن حسن بن علی بن فضال بن عمر کوفی] (محدث۔ ۲۶۰) کتاب الوضوء۔ کتاب الصلوٰۃ۔

۱۱۴۶۔ احمد کہتو [شیخ احمد کہتو] (صوفی۔ ۸۴۹ سرکھیج (احمد آباد) باباسحاق مغربی کے مرید۔ عمر ۱۱۱ سال

۱۱۴۷۔ احمد گیسو دراز [سید احمد گیسو دراز] (صوفی۔ ۸۵۰ کالپی) سید محمد کالپوی کے بیٹے

۱۱۴۸۔ احمد لکھنوی [سید احمد بن سید ابراہیم لکھنوی حائری] (فقیہ۔ متکلم۔ حی)

۱۱۴۹۔ احمد مہابادی [احمد بن علی مہابادی] (فاضل متبحر۔ ۔) افضل مہابادی کے نانا۔ شرح اللمع۔ کتاب البیان نحو میں۔

۱۱۵۰۔ احمد نجاشی [احمد بن عباس نجاشی اسدی] (رجالی۔ ۴۵۰) کتاب الجمعہ۔ کتاب الکوفہ۔ کتاب الرجال۔ شاگرد مفید

۱۱۵۱۔ احمد نراقی [شیخ احمد بن مہدی بن ابی ذر نراقی کاشانی] (فقیہ۔ ادیب۔ شاعر۔ ۱۲۴۴ نجف) شرح تجرید الاصول معراج السعادہ شرح جامع السعادات[ملہ]

۱۱۵۲۔ احمد نیشاپوری [ابوبکر احمد بن حسن بن احمد خزاعی نیشاپوری نزیل رے] (فقیہ۔ محدث۔ صدی پنجم) شاگرد سید مرتضٰی و ابوجعفر طوسی۔ امالی ۴ جلد عیون الاحادیث۔ روضہ فقہ میں۔ سنن۔ مفتاح الاصول

۱۱۵۳۔ احمد نیشاپوری [مولانا سید احمد نیشاپوری اسماعیلی] (متکلم۔ ۔) اثبات الامامۃ

۱۱۵۴۔ احمد نیشاپوری [احمد بن حسین بن احمد بن عبید ضبی نیشاپوری ناصبی] (فقیہ۔ تیسری صدی) شیخ صدوق سے پہلے تھا آل پر درود بھیجنے سے منع کرتا تھا۔

۱۱۵۵۔ احمر البصری [ابو محرز خلف بن حیان بلالی بصری] (شاعر۔ لغوی۔ ۱۸۰)

۱۱۵۶۔ احنف بن قیس [احنف بن قیس بن معاویہ بن حصین سعدی تمیمی] (صحابی۔ کوفہ) حکومت مصعب بن زبیر میں انتقال ہوا۔

۱۱۵۷۔ اختر [قاضی محمد صادق خاں] (شاعر اردو۔ صدی سیزدہم) تیرھویں صدی ہجری کے آخر میں فوت ہوا

۱۱۵۸۔ اختیار الدین [اختیار الدین بن غیاث الدین حسینی] (لغوی۔ صدی نہم) اساس الاقتباس جو ۸۹۷ھ میں لکھی

۱۱۵۹۔ اخضری [عبد الرحمان بن سید محمد صغیر اخضری مالکی] (ادیب۔ منطقی۔ صدی دہم) دسویں صدی میں ہوا ہے سلم المرونق جواہر المکنون معانی میں

۱۱۶۰۔ اخطب خوارزم [ابو المؤید موفق بن احمد خوارزمی (صدر الائمہ)] (محدث۔ ۵۶۸ مکہ) المناقب

۱۱۶۱۔ اخطل [اخطل نصرانی] (شاعر عرب۔ اول صدی) اشعر العرب۔ عبد الملک بن مروان کے مخصوصین سے۔ دیوان اشعار

۱۱۶۲۔ اخفش اول [ابو عبد اللہ احمد بن عمران بن سلامہ] (نحوی۔ لغوی۔ ۲۴۸)

۱۱۶۳۔ اخفش اکبر [ابو الخطاب عبد الحمید بن عبد المجید ہجری] (نحوی۔ دوسری صدی) ابو عبیدہ اور سیبویہ کا استاد۔ شاگرد ابو عمرو علاء،

۱۱۶۴۔ اخفش اوسط [ابو الحسن سعید بن مسعدہ بلخی] (نحوی۔ ۲۱۳ یا ۲۱۵) کتاب الاوسط نحو میں۔ کتاب العروض تفسیر معانی القرآن۔ کتاب القوافی میں کوئی نظیر

۱۱۶۵۔ اخفش اصغر [ابو الحسن علی بن سلیمان بن فضل] (نحوی۔ ۳۱۵ بغداد) مبرد و ثعلب سے روایت کرتا ہے

۱۱۶۶۔ اخوند شاہ [میر آخوند محمد بن خاوند شاہ بن محمود ہروی] (مورخ۔ ۹۰۳) روضۃ الصفا

۱۱۶۷۔ اخوند قرباجی [یوسف قرباجی] (فقیہ۔ ۱۰۳۱) حاشیہ عقاید عضدیہ

۱۱۶۸۔ اخوند مجلسی [محمد تقی بن مقصود علی مجلسی اصفہانی] (فقیہ۔ ۱۰۷۰) روضۃ المتقین۔ شرح من لا یحضرہ الفقیہ۔ لوامع صاحبقرانی۔ شرح صحیفۂ کاملہ۔ حدیقۃ المتقین۔ تفسیر قرآن فارسی۔ رسالہ در وجوب نماز جمعہ

۱۱۶۹۔ اخی چلپی [یوسف بن جنید قسطنطنیوی] (فقیہ۔ ۹۰۵) ذخیرۃ العقبیٰ شرح حاشیہ شرح وقایہ

۱۱۷۰۔ ادریسی [ابو عبد اللہ بن محمد عبد العزیز الشریف الادریسی صقلی] (جغرافی۔ صدی ششم) ۵۴۹ھ میں نزہۃ المشتاق فی اختراق الآفاق لکھی ولادت ۴۹۴ اندلس۔ شمالی افریقہ اور ایشیا کوچک کی سیاحت کی۔

۱۱۷۱۔ اڈھن [شیخ زین العابدین دہلوی] (صوفی۔ ۹۳۴ دہلی)

[ملہ] نیز منہاج الوصول الی علم الاصول۔ اساس الاحکام کشکول یا خزائن۔ وسیلۃ النجات۔ دیوان اشعار۔

۱۱۷۲۔ اربلی [ابوالحسن علی بن عیسٰے بن فرج بغدادی] (نحوی۔ ۴۲۰ھ بغداد) ولادت ۳۲۸۔ سیرافی اور ابوعلی کا شاگرد۔ شرح ایضاح۔ شرح مختصر الجرمی

۱۱۷۳۔ ارزانی [محمد اکبر قادری دہلوی] (طبیب۔ بارھویں صدی) طب اکبر جو ۱۱۰۸ھ میں لکھی۔ میزان الطب۔ مفرح القلوب۔ قرابادین قادری

۱۱۷۴۔ ارزقی [حکیم ابوبکر ارزقی مروزی نیشاپوری] (شاعر فارسی۔ صدی پنجم) معاصر طغرل بیگ سلجوقی و طغان شاہ والی نیشاپور

۱۱۷۵۔ ارشد [عبدالغنی شاہزادہ دہلوی] (شاعر اردو۔ ۱۳۲۴) مناقب مشکل کشا

۱۱۷۶۔ ارغیانی [ابوالفتح سہل بن احمد بن علی ارغیانی شافعی] (فقیہ۔ ۴۹۹) قاضی حسین مروروزی کا شاگرد۔ فتاوی (ارغیان نیشاپور میں)

۱۱۷۷۔ ارقم [ارقم بن ابی ارقم عبد مناف بن اسد مخزومی] (صحابی۔ ۵۵ مدینہ) قدیم الاسلام۔ عمر ۸۰ سے اوپر۔ ابوارقم کا ۱۱۳ھ میں انتقال ہوا۔

۱۱۷۸۔ ارموی[۱] [ابوالفضل محمد بن عمر بن یوسف ارموی بغدادی] (فقیہ۔ محدث۔ ۵۴۷۔ شاگرد ابواسحاق شیرازی و خطیب بغداد [نیز حکیم محمود بن ابی بکر ارموی صاحب مطالع منطق میں]

۱۱۷۹۔ ازہری[۲] [ابومنصور محمد بن احمد بن ازہر ہروی شافعی] (فقیہ۔ لغوی۔ ۳۷۰ ہرات) ولادت ۲۸۲۔ تہذیب اللغۃ۔ کتاب التفسیر

۱۱۸۰۔ ازہری [خالد بن عبداللہ ازہری جرجاوی] (نحوی۔ ۹۰۵ قاہرہ) التصریح بمضمون التوضیح۔ تمرین الطلاب۔ موصل الطلاب۔ ازہریہ

۱۱۸۱۔ اُسامہ [اُسامہ بن زید بن حارثہ قضاعی] (صحابی۔ ۵۴ مدینہ) ام ایمن برکہ کے شکم سے جو عبداللہ پدر رسول کی کنیز تھی

۱۱۸۲۔ اُسامہ [اُسامہ بن منقذ شامی] (مورخ۔ ۵۸۴ شیزر) شام کا ایک امیر تھا۔ اپنی سوانح عمری الاعتبار لکھی۔

۱۱۸۳۔ اُسامہ [مجدالدین ابوالمظفر اسامہ بن مرشد بن علی بن منقذ شیرازی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۵۸۴ دمشق) موید الدولہ لقب تھا

۱۱۸۴۔ استرآبادی [نجم الائمہ رضی الدین استرآبادی] (نحوی۔ صرفی۔ ۶۸۶) شرح کافیہ۔ شرح شافیہ

۱۱۸۵۔ اسحٰق [اسحٰق بن علی] (شاعر عرب۔ ۴۱۳) دیوان اشعار۔ زہر الآداب

۱۱۸۶۔ اسحاق بن سلیمان [اسحاق بن سلیمان اسرائیلی مصری] (طبیب کحّال۔ ۳۲۰) عبیداللہ مہدی کا ملازم۔ کتاب البول۔ کتاب الاستقصاآت۔ کتاب

۱۱۸۷۔ اسحاقی [محمد عبدالمعطی بن ابوالفتح بن احمد اسحاقی منوفی مصری] (مورخ۔ صدی یازدہم) اخبار الاول فیمن تصرف فی مصر من ارباب الدول۔ معاصر سلطان مراد رومی جو ۱۰۳۲ھ میں تخت نشین ہوا۔

۱۱۸۸۔ اسداللہ بروجردی [حاجی اسداللہ بن حاجی عبداللہ بروجردی] (فقیہ۔ ۱۲۷۰) مرزا ابوالقاسم صاحب قوانین کے شاگرد

۱۱۸۹۔ اسداللہ[۳] کاظمینی [اسداللہ بن حاجی اسمٰعیل کاظمینی] (فقیہ۔ ۱۲۲۰ کاظمین) مقابس الانوار فقہ میں۔ کشف القناع۔ منہج التحقیق۔

۱۱۹۰۔ اسدی [اسدی طوسی] (شاعر فارسی۔ چوتھی صدی) اُستاد فردوسی۔ معاصر محمود غزنوی

۱۱۹۱۔ اسرائیل [اسرائیل بن یونس سبیعی کوفی] (محدث۔ ۱۶۱) شاگرد ابوحنیفہ

۱۱۹۲۔ اسرائیلی [ابراہیم بن سہل اسرائیلی اشبیلی] (شاعر عرب۔ ۶۴۹) دیوان اشعار

۱۱۹۳۔ اسعد بن زرارہ [اسعد بن زرارہ خزرجی (ابوامامہ)] (صحابی۔ ایک ہجری مدینہ) فقیہوں میں سے تھے

۱۱۹۴۔ اسعد اصفہانی [ابوالسعادات اسعد بن عبدالقاہر بن اسعد اصفہانی] (فقیہ۔ صدی ہفتم) محقق اول کے مشائخ سے ہیں۔ جامع الدلائل۔ رشح الوفاء۔ توجیہ السوالات۔ (نیز میثم بحرانی و ابن طاؤس کے مشائخ سے ہیں)۔

۱۱۹۵۔ اسعد مماتی [قاضی ابوالمکارم اسعد بن خطیر ابی سعید مہذب بن مینا مماتی مصری] (کاتب۔ شاعر عرب۔ ۶۰۶ حلب) عمر ۶۲۔ سیرۃ صلاح الدین نظم

۱۱۹۶۔ اسعد میہنی [امام مجدالدین ابوالفتح اسعد بن ابی نصر بن ابی الفضل میہنی شافعی] (فقیہ۔ ۵۲۷ ہمدان) نیز دیکھو ابوالفتوح اصفہانی۔

۱۱۹۷۔ اسعودی [نورالدین محمد بن محمد بن عبدالعزیز مصری] (شاعر عرب۔ ۶۵۶) ولادت ۶۱۹

۱۱۹۸۔ اسکندرانی [محمد بن احمد حسینی اسکندرانی] (طبیب۔ صدی سیزدہم) کشف الاسرار النورانیہ جو ۱۲۹۰ کے بعد لکھی۔

۱۱۹۹۔ اسماعیل [قاضی اسمٰعیل] (محدث۔ ۲۸۲) فضل الصلوٰۃ علی النبی۔

حاشیہ (بائیں جانب): (ازہر العرب) / (اسحاق اول) / (کاتب نظم)

---

[۱] ابوالفضل بن المنذری و ابن درید و نفطویہ و ابن سراج کا شاگرد۔ [۳] شاگرد محمد باقر بہبہانی و سید مہدی طباطبائی و شیخ جعفر نجفی۔

۱۲۰۰۔ اسمٰعیل بصری [ابو اسحاق اسمٰعیل ابن اسحاق بن اسمٰعیل بن حماد ازدی جریری بصری مالکی] (فقیہ ۔ ادیب ۔ چوتھی صدی) ابو اسمٰعیل حماد ازدی کی

۱۲۰۱۔ اسمٰعیل بیگ [اسمٰعیل بیگ سرہنگ] (مورخ ۔ حی) حقائق الاخبار عن دول البحار ۳ جلد جلد اول ۱۸۹۶ء میں طبع ہوئی ۔ ناظر مدرسۂ حربیہ مصر

۱۲۰۲۔ اسمٰعیل پاشا [اسمٰعیل پاشا بن مصطفےٰ فلکی] (ماہر علم ہیئت ۔ حی) الدر التوفیقیہ فی تقریب علم الفلک و الآلات المستعملہ لارصاد ۔ ناظر رصد فلکی مصر

۱۲۰۳۔ اسمٰعیل حقی [اسمٰعیل حقی] (صوفی ۔ ۱۱۱۷) شرح الکبائر ۔ الخطاب تصوف میں ۔ رسالۃ الخلیلیہ ۔ اربعون حدیثاً

۱۲۰۴۔ اسمٰعیل حمیری [ابو ہاشم اسمٰعیل بن محمد بن یزید بن ربیعہ حمیری شامی بغدادی] (شاعر عرب ۔ ۱۷۳ بغداد) مداح اہلبیت ۔ سید حمیری کے نام سے مشہور

۱۲۰۵۔ اسمٰعیل حیری [اسمٰعیل بن احمد ابو عبد الرحمان حیری] (مفسر ۔ ۴۰۳)

۱۲۰۶۔ اسمٰعیل خاجوئی [اسمٰعیل بن حسین بن محمد رضا مازندرانی خاجوئی اصفہانی] (فقیہ ۔ متکلم ۔ حکیم ۔ ۱۱۷۳ اصفہان) ملا مہدی نراقی کے استاد ۔ ڈیڑھ سو کے

۱۲۰۷۔ اسمٰعیل خشاب [ابو الحسن اسمٰعیل بن سعد الوسی الحسینی المصری الشافعی] (شاعر عرب ۔ ۱۲۳۰) دیوان اشعار

۱۲۰۸۔ اسمٰعیل صدر [سید اسمٰعیل بن صدر الدین حائری] (فقیہ ۔ حی)

۱۲۰۹۔ اسمٰعیل کوفی [اسمٰعیل بن عبد الرحمان جعفی کوفی] (تابعی ۔ محدث ۔ دوسری صدی) ابو الطفیل اور جناب صادق سے روایت کی

۱۲۱۰۔ اسمٰعیل کوفی [اسمٰعیل بن مہران بن ابی نصر سکونی کوفی] (محدث ۔ تیسری صدی) امام رضاؑ سے ملاقات کی ۔ کتاب الملاحم ۔ کتاب النوادر ۔ ثواب القرآن

۱۲۱۱۔ اسمٰعیل مصری [اسمٰعیل بن موسےٰ بن جعفر صادق مصری] (فقیہ ۔ دوسری صدی) کتاب الطہارت ۔ کتاب الصلوٰۃ ۔ کتاب الزکوٰۃ ۔ کتاب الصوم
کتاب الحج ۔ کتاب الجنائز ۔ کتاب النکاح ۔ کتاب الطلاق

۱۲۱۲۔ اسمٰعیل نیشاپوری [اسمٰعیل بن حسن بن محمد حسینی] (فاضل ۔ چوتھی صدی) انساب الطالبیہ ۔ زہرۃ الریاض ۔ ابو الفتوح رازی کے دادا ان کے

۱۲۱۳۔ اسمٰعیل ہروی [اسمٰعیل ہروی خراسانی] (حکیم ۔ ادیب ۔ ۔ ۔) معلم ثانی یعنی ابو نصر فارابی کی کتاب کا درس دیتا تھا ۔ بو علی سینا کی کتابوں پر توجہ کرتا تھا

۱۲۱۴۔ اسمٰعیل یمنی [سید شرف الدین اسمٰعیل بن ابی بکر بن عبید اللہ حسینی مصری شافعی] (فقیہ ۔ ۸۳۷) کتاب الارشاد جسکی شرح فتح الجواد ابن حجر عسقلانی نے لکھی

۱۲۱۵۔ اسمٰعیلی [ابوبکر احمد بن ابراہیم بن اسمٰعیل جرجانی] (محدث ۔ ۳۷۱ غزنہ) معجم الصحیح ۔ ولادت ۲۷۷ ۔ شاگرد ابو یعلی موصلی

۱۲۱۶۔ اسماء [اسماء بن خارجہ بن حصن فزاری کوفی] (تابعی ۔ ۶۶ یا ۸۲) عمر ۸۰

۱۲۱۷۔ اسماء [اسماء بنت النعمان بن جون کندیہ] (صحابیہ ۔ خلافۃ عثمان) ۹ھ میں رسولؐ نے اس سے نکاح کیا قبل دخول طلاق دی ۔ مہاجر بن امیہ نے اس سے نکاح کرلیا

۱۲۱۸۔ اسماء [اسماء بنت عمیس بن سعد خثعمیہ] (صحابیہ ۔ محدثہ ۔ ۔ ۔) زوجۂ جعفر بن ابیطالب ۔ بعد ابوبکر کی ۔ پھر علی کی ۔ جعفر سے عبد اللہ محمد اور عون ۔
ابوبکر سے محمد اور علیؑ سے یحییٰ پیدا ہوئے ۔ اسماء کی والدہ ہند میمونہ کی بہن تھی

۱۲۱۹۔ اسماء [اسماء بنت ابی بکر بن ابی قحافہ (ذات النطاقین)] (صحابیہ ۔ محدثہ ۔ ۷۳) عبد اللہ بن زبیر کی والدہ ۔ عائشہ سے ۱۰ سال بڑی ۔ عمر ۱۰۰ سال

۱۲۲۰۔ اسنادی [محمد بن حسن قرشی اسنادی] (صوفی ۔ فلسفی ۔ اشعری ۔ ۷۴۶) حیات القلوب فی کیفیۃ الوصول الی المحبوب

۱۲۲۱۔ اسنوی [قاضی نور الدین ابراہیم بن ہبۃ اللہ بن علی اسنوی شافعی] (نحوی ۔ ۷۱۱)

۱۲۲۲۔ اسود بن عامر [اسود بن عامر شامی] (محدث ۔ ۲۰۸)

۱۲۲۳۔ اسود بن ہلال [اسود بن ہلال محاربی] (تابعی ۔ ۸۴)

۱۲۲۴۔ اسید بن حضیر [اسید بن حضیر انصاری اوسی] (صحابی ۔ محدث ۔ ۲۰ مدینہ) رسول اللہ کے ساتھ بدر اور دیگر غزووں میں شریک رہے ۔

۱۲۲۵۔ اسیر [مظفر علی خاں لکھنوی رامپوری] (شاعر اردو و فارسی ۔ صدی سیزدہم) معارج الفضائل ۔ زر کامل عیار ۔ شجرۃ العروض ۔ کربلا نامہ جو ۱۲۹۷ھ

۱۲۲۶۔ اسیر [یوسف بن سید عبد القادر حسینی صیداوی] (فقیہ ۔ ادیب ۔ شاعر عرب ۔ ۱۳۰۷) ولادت ۱۲۳۰ صیدا ۔ رائض الفرائض ۔ شرح اطواق الذہب
دیوان اشعار ۔ ہدیۃ الاخوان فی تفسیر الفاظ القرآن قسطنطنیہ میں رئیس المصححین و استاد المعلمین ۔

۱۲۲۷۔ اسیر الہوی [ابو الفضائل ذاکی بن کامل بن علی قطیفی ہیتی] (ادیب ۔ شاعر عرب ۔ ۵۴۶) قتیل الریم اور مہذب ہیتی کے نام سے بھی مشہور ہے ۔

۱۲۲۹۔ اشج [ابو سعد عبد اللہ بن سعید کندی کوفی] (محدث ۔ مفسر ۔ ۲۵۷) عمر ۹۰ سے اوپر

۱۲۲۹۔ اشرف جہانگیری [سید اشرف جہانگیر سمنانی ہندی] (صوفی۔ ۸۰۸) مخدوم جہانیاں کے مرید۔ لطائف اشرفی۔ کچھوچھہ (اودھ) میں مزار ہے۔

۱۲۳۰۔ اشرف علی [اشرف علی حکیم سلطانپوری جالندھری] (طبیب۔ حی) حکیم صادق علی دہلوی حکیم محمد جان دہلوی مولوی عبداللہ ٹونکی اور مولوی نذیر حسین دہلوی کے شاگرد۔ ولادت ۱۲۶۸ھ

۱۲۳۱۔ اشرف علی تھانوی [اشرف علی مولوی تھانوی دیوبندی] (فقیہ۔ حی) ولادت ۱۲۸۰۔ تھانہ بھون۔ بہشتی زیور۔ بہشتی گوہر۔ تفسیر

۱۲۳۲۔ اشعب [اشعب بن جبیر مدنی] (طماع۔ ۱۵۴) ولادت ۹ھ۔ حضرت عثمان کا غلام۔ طمع میں ضرب المثل

۱۲۳۳۔ اشعث [اشعث بن قیس بن معدیکرب کندی] (صحابی۔ ۴۰) ۱۰ھ میں مسلمان ہوئے۔ عہد ابوبکرؓ میں مرتد ہوئے۔ پھر مسلمان ہوئے۔ ابوبکر نے اپنی بہن ام فروہ انسے بیاہ دی۔

۱۲۳۴۔ اشمونی [علی بن محمد اشمونی شافعی] (نحوی۔ ۹۰۰) منہج السالک شرح الفیہ ابن مالک

۱۲۳۵۔ اشہب [ابو عمر اشہب بن عبدالعزیز بن داؤد مالکی مصری] (فقیہ۔ ۲۰۴ مصر) ولادت ۱۵۰ مصر۔ امام مالک کا شاگرد۔ مصر میں مالکیوں کا سردار

۱۲۳۶۔ اصبغ بن فرج [ابوعبداللہ اصبغ بن فرج بن سعید مالکی مصری] (فقیہ۔ ۲۲۵ مصر) ابن قاسم و اشہب و ابن وہب کا شاگرد

۱۲۳۷۔ اصبغ بن نباتہ [اصبغ بن نباتہ مجاشعی کوفی] (تابعی۔ محدث۔ صدی دوم) خواص امیرالمومنینؑ سے

۱۲۳۸۔ اصطخری [ابوسعید حسن بن احمد بن یزید شافعی] (فقیہ۔ ۳۲۸) ولادت ۲۴۴۔ کتاب الاقضیہ۔ قاضی قم پھر بغداد کا محاسب (نیز دیکھو ابو اسحاق اصطخری)

۱۲۳۹۔ اصفہانی [حمزہ بن حسن اصفہانی] (مورخ۔ چوتھی صدی) سنی ملوک الارض والانبیاء دسویں صدی مسیحی کے آخر میں لکھی

۱۲۴۰۔ اصفہانی [شمس الدین ابوالثناء محمود بن عبدالرحمان بن احمد اصفہانی] (حکیم اصولی۔ صدی ہفتم) تفسیر شرح تجرید مختصر الاصول و منہاج بیضاوی و طوالع۔ ولادت ۶۷۴۔

۱۲۴۱۔ اصفہانی [عماد الدین اصفہانی] (کاتب۔ ۵۹۷) تاریخ السلجوقیین فی العراق

۱۲۴۲۔ اصفہانی ثانی [شمس الدین محمد بن محمود بن محمد بن عبدالکافی] (اصولی۔ ادیب۔ ۶۷۸ قاہرہ) شرح محصول رازی۔ ولادت ۶۱۶

۱۲۴۳۔ اصمعی [ابوسعید عبدالملک بن قریب بن محمود بن عبدالملک باہلی بصری بغدادی] (ادیب۔ لغوی۔ نحوی۔ ۲۱۶ بصرہ) کتاب الوحوش۔ خلق الانسان۔ کتاب الانشاء۔ کتاب الامثال والنوادر۔ کتاب النبات۔ کتاب الفرق فی اللغۃ۔ کتاب الاضداد۔ غریب الحدیث۔ کتاب القلب والابدال۔ ولادت ۱۲۳ جلیس ہارون رشید

۱۲۴۴۔ اصیل الدین [سید عبداللہ بن عبدالرحمان شیرازی] (محدث۔ ۸۸۳) درج الدرر

۱۲۴۵۔ اطروش [ناصر الحق ابو محمد حسن بن علی بن حسن بن عمر بن امام زین العابدین طبرسی] (مفسر۔ عالم کبیر۔ ۳۰۴) تفسیر کبیر۔ کتاب الامامۃ۔ کتاب فدک۔ موالید الائمہ۔ عمر ۷۹۔

۱۲۴۶۔ اعثم کوفی [محمد بن علی بن اعثم کوفی] (مورخ۔ تیسری صدی) فتوحات جو ۲۰۴ھ میں لکھی اور ۵۹۶ھ میں احمد بن محمد متوفی ہروی نے فارسی میں ترجمہ کی۔

۱۲۴۷۔ اعرج [نظام الدین حسن بن محمد بن حسین قمی نیشاپوری] (مفسر۔ آٹھویں صدی) تفسیر غرائب القرآن و رغائب الفرقان جو ۷۲۸ میں لکھی۔ روضات الجنات

۱۲۴۸۔ اعلم اندلسی [ابوالحجاج یوسف بن سلیمان بن عیسے اندلسی] (نحوی۔ ۴۷۶ اشبیلیہ) ولادت ۴۱۰ سینتمریہ کا باشندہ۔ مدتوں قرطبہ میں رہا

۱۲۴۹۔ اعلم بطلیوسی [ابراہیم بن قاسم بطلیوسی] (نحوی۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۶۴۲ بطلیوس) نحو میں ہذیل کا شاگرد

۱۲۵۰۔ اعمش [ابو محمد سلیمان بن مہران دماوندی کوفی] (تابعی محدث۔ ۱۴۸ کوفہ) ولادت عاشورہ ۶۱ھ

۱۲۵۱۔ افسوس [میر شیر علی بن مظفر علی خاں خافی نارنولی] (شاعر اردو۔ ۱۲۲۴) آرائش محفل نثر۔ ترجمہ گلستاں نظم

۱۲۵۲۔ افضل مہابادی [افضل الدین حسن بن علی بن احمد مہابادی] (فقیہ۔ ۔۔) شرح نہج۔ شرح لمع۔ شرح شہاب

۱۲۵۳۔ افلیلی [ابوالقاسم ابراہیم بن محمد بن زکریا افلیلی قرطبی] (لغوی۔ نحوی۔ ۴۴۱ قرطبہ) مکتفی خلیفہ اندلس کا وزیر۔ ولادت ۳۵۲ قرطبہ

۱۲۵۴۔ اقصرائی [جمال الدین محمد بن محمد اقصرائی قرامانی] (طبیب۔ ۷۷۰) شرح موجز۔ شرح ایضاح

۱۲۵۵- اکمل الدین [شیخ اکمل الدین محمد بن محمود بن احمد تابرتی حنفی] (نحوی، فقیہ - ۷۸۶) شاگرد ابوحیان تفسیر شرح مشارق - شرح مختصر ابن حاجب - شرح تجرید محقق طوسی - شرح ہدایہ - شرح الفیہ ابن معطی - شرح منار - شرح بزدوی - شرح تلخیص المعانی

۱۲۵۶- الہی [جمال الدین حسین بن خواجہ شرف الدین عبدالحق اردبیلی] (عالم - شاعر - صدی دہم) معاصر شاہ اسماعیل صفوی و جلال دوانی

۱۲۵۷- الطاف حسین حالی [الطاف حسین حالی پانی پتی] (شاعر اردو - ۱۳۳۳)

۱۲۵۸- الغ بیگ [الغ بیگ بن شاہرخ بن تیمور] (ماہر علم ہیئت - ۸۵۳) ولادت ۷۹۶ - زیچ سلطانی

۱۲۵۹- الفت حسین [مولوی الفت حسین شکارپوری دہلوی] (عالم، متکلم - ۱۳۰۶) نصاریٰ کے مناظرہ میں رسالے لکھے۔

۱۲۶۰- الہداد [الہداد جونپوری] (صوفی - عالم - دسویں صدی) شاگرد عبداللہ تلبنی

۱۲۶۱- اُم الحدیث [زین الدین علی بن سلیمان بن حسن قدمی بحرانی] (فقیہ - محدث - ۱۰۶۴) جواز تقلید - حواشی بر استبصار و تہذیب و قیود و فوائد

۱۲۶۲- اُم ایمن [برکہ] (صحابیہ - ۱۱) جناب فاطمہؑ کے ایک ماہ بعد انتقال کیا - اسامہ کی والدہ - زید کی بیوی

۱۲۶۳- اُم الفضل [لبابہ بنت الحارث ہلالیہ] (صحابیہ - محدثہ - ۰) زوجۂ عباس بن عبدالمطلب - خواہر میمونہ زوجۂ رسولؐ

۱۲۶۴- اُم حبیبہ [رملہ بنت ابی سفیان بن حرب] (صحابیہ - محدثہ - ۴۴ مدینہ) زوجۂ رسولؐ

۱۲۶۵- اُم کلثوم [ام کلثوم بنت خدیجہ] (صحابیہ - ۹) پہلے عتبہ بن ابی لہب کے نکاح میں تھیں پھر عثمان سے نکاح ہوا بعد وفات رقیہ

۱۲۶۶- ام کلثوم [اُم کلثوم بنت علی] (صحابیہ - محدثہ - صدی اول) محمد بن جعفر سے اور بعد زینب عبداللہ بن جعفر سے نکاح ہوا

۱۲۶۷- ام کلثوم [اُم کلثوم بنت عقبہ بن ابی معیط] (صحابیہ - ۰) ماں کا نام اروی بنت کریز بن ربیعہ - عثمان کی مادری بہن کئی نکاح ہوئے بعد آخر عمرو عاص سے نکاح کیا

۱۲۶۸- اُم رومان [ام رومان بنت عامر بن عویمر] (صحابیہ - ۴ یا ۵) والدۂ عائشہ

۱۲۶۹- اُم الخیر [اُم الخیر بنت صخر بن عامر] (صحابیہ - ۱۳) والدۂ ابوبکر - ابوبکر کے بعد ابوقحافہ سے پہلے انتقال ہوا

۱۲۷۰- اُم جمیل [اُم جمیل بنت مجلل بن عبد فہریہ] (صحابیہ - ۰) قدیم الاسلام - زوجۂ حاطب بن حارث بعدہ زوجۂ زید بن ثابت بن ضحاک

۱۲۷۱- ام سلمہ [ہند] [1] (صحابیہ - محدثہ - ۶۲) زوجۂ رسولؐ

۱۲۷۲- امام الحرمین [ضیاء الدین ابوالمعالی عبدالملک بن ابومحمد عبداللہ شافعی] (فقیہ - ۴۷۸) دیکھو ابوالمعالی جوینی

۱۲۷۳- امام المفتی [امام بدرالدین ابوالیسر محمد بن محمد بن عبدالقادر انصاری دمشقی شافعی] (فقیہ - ۹۳۷ دمشق) خطیب قدس - عزالدین ابن صائغ کا بیٹا - قاضی القضاۃ بننا منظور نہ کیا۔

۱۲۷۴- امام الدین [مولوی امام الدین ٹونکی] (فقیہ - حی) قاضی القضاۃ ٹونک

۱۲۷۵- امام المرزوقی [ابوعلی احمد بن محمد بن حسن اصفہانی] (ادیب - ۴۲۱)

۱۲۷۶- امامہ [امامہ بنت ابی العاص بن ربیع] (صحابیہ - ۰) زینب بنت خدیجہ کی بیٹی - بعد وفات فاطمہ علیؑ نے ان سے نکاح کیا - بعد علیؑ مغیرہ بن نوفل بن حارث

۱۲۷۷- امان اللہ [امان اللہ بن نور اللہ بنارسی لکھنوی] (فقیہ - ۱۱۳۳) کتاب المفسر - حواشی مختلفہ

۱۲۷۸- امانت [امانت لکھنوی] (شاعر اردو - صدی سیزدہم) واسوخت

۱۲۷۹- امداد اللہ [حاجی امداد اللہ تھانوی مہاجر] (فقیہ - متکلم - صدی سیزدہم) ولادت ۱۲۳۳ - اُستاد محمد قاسم نانوتوی و رشید احمد گنگوہی و مولوی اشرف علی - غدر ۱۸۵۷ء سے مکہ کی طرف ہجرت کر گئے۔

۱۲۸۰- امداد علی [سید امداد علی کیرانوی] (عالم - صدی سیزدہم) بحر المصائب

۱۲۸۱- امرؤالقیس [امرؤالقیس بن عابس کندی] (شاعر عرب - صدی اول) مشہور شاعر جاہلیت

۱۲۸۲- امیر مینائی [امیر احمد مینائی لکھنوی رامپوری] (شاعر اردو - ۱۳۱۸ حیدرآباد) کلیم الله خاں والی رامپور کے استاد مظفر علی خاں اسیر کے شاگرد

[1] بنت ابی امیہ بن ابوحذیفہ بن مغیرہ مخزومیہ کلابیہ

۱۲۸۳۔ امین استر آبادی [محمد امین بن محمد شریف اخباری استر آبادی] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۰۳۰ مکہ) فوائد المدنیہ۔ فوائد مکیہ۔ شرح اصول الکافی۔ شرح تہذیب الاحکام۔ دانشنامۂ شاہی۔

۱۲۸۴۔ امین اللہ [امین اللہ فرنگی محلی لکھنوی] (فقیہ۔ ۱۲۵۳ کلکتہ)

۱۲۸۵۔ امین الدین سلیمانی [امین الدین علی بن عثمان بن علی اربلی مصری متشیخ] (صوفی شاعر۔ ۶۷۰ فیوم) ملک الناصر کے شعراء سے

۱۲۸۶۔ انبابی [انبابی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۱۳۱۳) شیخ جامع ازہر مصر۔ تعلیقات بر فتح الجلیل فی شرح شواہد ابن عقیل للسجاعی

۱۲۸۷۔ انس بن مالک [انس بن مالک بن نضر خزرجی] (صحابی۔ محدث۔ ۹۱) عمر ۹۹۔ دس سال کی عمر سے دس سال رسول اللہ کے خادم رہے سکونت مدینہ و بصرہ

۱۲۸۸۔ انس بن مالک [ابوامیہ انس بن مالک کعبی] (صحابی۔ ۰) نازل بصرہ۔

۱۲۸۹۔ انس بن نضر [انس بن نضر انصاری (صحابی۔ ۲۔) انس بن مالک خزرجی کے چچا جنگ احد میں شہید ہوئے۔

۱۲۹۰۔ انشاء [میر انشاء اللہ خاں دہلوی لکھنوی] (شاعر اردو۔ ۱۲۲۱ یا ۱۲۲۳)

۱۲۹۱۔ انطاکی [داؤد انطاکی نزیل قاہرہ] (طبیب۔ ۱۰۰۵ مکہ) تذکرہ۔ نزہۃ المبتہج۔ کتاب المفید۔ الجامع للعجب العجاب

۱۲۹۲۔ انقروی [محمد بن حسین انقروی حنفی] (فقیہ۔ ۱۰۹۸) فتاوی

۱۲۹۳۔ انماطی [ابواسحاق ابراہیم بن اسحاق نیشاپوری] (محدث۔ مفسر۔ ۳۰۳) تفسیر

۱۲۹۴۔ انماطی [ابوالبرکات عبدالوہاب بن مبارک بن احمد بغدادی] (محدث۔ ۵۳۸) ولادت ۴۶۲۔

۱۲۹۵۔ انماطی [ابوالقاسم عثمان بن سعید بن بشار انماطی شافعی بغدادی] (فقیہ۔ ۲۸۸ بغداد) استقصار مذاہب الفقہاء جو مہذب کی شرح ہے۔ شرح لمعہ فی اصول الفقہ۔

۱۲۹۶۔ انوری [حکیم اوحدالدین ابیوردی] (شاعر فارسی۔ ۵۹۲) ملک الشعرائے سنجری

۱۲۹۷۔ انیس [میر ببر علی دہلوی لکھنوی] (شاعر اردو۔ ۱۲۹۱ لکھنو)

۱۲۹۸۔ اوج [مرزا محمد جعفر بن مرزا سلامت علی دبیر لکھنوی] (شاعر اردو۔ ۱۳۳۵)

۱۲۹۹۔ اوحدی [اوحدالدین مراغی] (صوفی۔ شاعر۔ ۶۷۷ اصفہان)

۱۳۰۰۔ اوحدی [علی بن عبیدہ ریحانی] (لغوی۔ فقیہ۔ تیسری صدی) بلاغت میں جاحظ سے افضل۔ مامون رشید کے مخصوصین سے

۱۳۰۱۔ اوحدالدین بلگرامی [اوحدالدین بلگرامی] (لغوی۔ ۱۲۵۳) نفائس اللغات

۱۳۰۲۔ اوزاعی [عبدالرحمان بن عمر بن محمد ابوعمرو دمشقی] (محدث۔ فقیہ۔ ۱۵۷ بیروت) ولادت ۸۸ بعلبک

۱۳۰۳۔ اوس [اوس بن حجر نصرانی] (شاعر عرب۔ ۶۱۵ء)

۱۳۰۴۔ اویس قرنی [اویس بن عامر قرنی] (تابعی۔ ۳۷ صفین) بعض روایتوں سے جنگ جمل میں اور بعض سے جنگ صفین میں آکر حضرت علی کی بیعت کرنا ثابت ہوتا ہے۔ جنگ صفین میں حضرت علی کی طرف سے لڑکر شہید ہوئے۔

۱۳۰۵۔ ایجاد [میر محمد احسن سامانوی] (شاعر فارسی۔ ۱۱۳۳) ملازم فرخ سیر بادشاہ دہلی

۱۳۰۶۔ ایجی [قاضی عضدالدین ایجی اشعری] (متکلم۔ ۷۵۶) کتاب المواقف توحید میں۔ کتاب العقائد

۱۳۰۷۔ ایدمر [ایدمر جلدکی] (کیمیائی۔ ۷۵۰ یا ۷۶۲) سکونت دمشق و قاہرہ۔ مصباح فی علم المفتاح کیمیا و فلسفہ و عقلیات میں

۱۳۰۸۔ ایمن [ایمن بن ام ایمن] (صحابی۔ ۸) عبید حبشی کے بیٹے۔ جنگ حنین میں شہید ہوئے۔

۱۳۰۹۔ بابیہ [سید علی محمد شیرازی] (موجد مذہب۔ ۱۲۶۵) فرقۂ بابیہ کا بانی۔ ناصر الدین شاہ ایران نے مروا دیا

۱۳۱۰۔ بابی حلبی [تقی الدین عبدالملک البابی الحلبی] (صوفی۔ ۰۰) نزہۃ الناظرین فی الکتاب المبین تفسیر حدیث اور مواعظ میں۔

۱۳۱۱۔ باجی [ابوالولید سلیمان بن خلف بن سعید تجیبی قرطبی مالکی] (محدث۔ فقیہ۔ ۴۷۴ مریہ) منتقی فقہ میں۔ شرح موطا۔ شرح منہاج۔ سنن الصالحین۔ کتاب التعدیل والتجریح۔ احکام الفصول۔ کتاب التوحید۔ اصول الفقہ۔ ولادت ۴۰۳ بطلیوس

۱۳۱۲۔ باخرزی [ابوالحسن علی بن حسن بن علی باخرزی (نیشاپوری) شافعی] (ادیب۔ فقیہ۔ شاعر۔ ۴۶۷ باخرز) امام الحرمین کے والد کا شاگرد۔ دمیۃ القصر

۱۳۱۳۔ باذل [مرزا رفیع الدین محمد] (شاعر فارسی۔ ۱۱۲۳) گوالیار کا قلعدار۔ حملۂ حیدری

۱۳۱۴۔ بارع الدباس [ابوعبداللہ حسین بن محمد بن عبدالوہاب حارثی بغدادی] (نحوی۔ ۵۲۴) ان کا پردادا قاسم جو ابن الرومی کہلاتا تھا معتضد اور مکتفی عباسی کا وزیر تھا۔

۱۳۱۵۔ بارزی [شرف الدین ہبۃ اللہ] (مفسر۔ ۷۳۸) تفسیر اسرار التنزیل

۱۳۱۶۔ باعونیہ [ام عبدالوہاب صالحہ عائشہ دمشقیہ بنت یوسف بن احمد باعونیہ] (ادیبہ۔ ۹۲۲) شرح البدیعیہ۔ بدیعیہ (فتح المبین فی مدح الامین) مولد النبی۔ باعون علاقۂ بلقاء شام میں ایک مقام ہے۔

۱۳۱۷۔ باغندی [ابوبکر محمد بن محمد بن سلیمان واسطی بغدادی] (محدث۔ ۳۱۲)

۱۳۱۸۔ باقر [امام محمد باقر بن علی بن حسین بن علی بن ابی طالب مدنی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۱۴ مدینہ) ولادت ۵۸

۱۳۱۹۔ باقر بہبہانی [آقا محمد باقر بن محمد اکمل الدین محمد اصفہانی حائری] (فقیہ۔ ۱۲۰۸ حائر) ولادت ۱۱۱۸۔ شرح مفاتیح ملا محسن۔ حواشی و رسالہ جات متفرقہ

۱۳۲۰۔ باقر خونساری [محمد باقر بن امیر زین العابدین بن جعفر بن سید حسین موسوی خونساری] (فقیہ۔ رجالی۔ اوائل صدی چہاردہم) روضات الجنات۔ ولادت ۱۲۲۶

۱۳۲۱۔ باقر داماد [میر محمد باقر بن میر شمس الدین محمد حسینی استرآبادی اصفہانی] (حکیم۔ فقیہ۔ ادیب۔ شاعر۔ ۱۰۴۱) تخلص اشراق۔ افق المبین۔ قبسات۔ صراط المستقیم۔ عیون المسائل۔ نبراس الضیاء۔ تقویم الایمان۔ رواشح۔ شرح کافی کلینی۔ شرح استبصار۔ سبع شداد

۱۳۲۲۔ باقر دہلوی [محمد باقر دہلوی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۷۲) سیف صارم۔

۱۳۲۳۔ باقر رشتی [حاجی سید محمد باقر بن سید محمد نقی حسینی رشتی جیلانی اصفہانی] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۲۶۰) مطالع الانوار شرح شرائع۔ تحفۃ الابرار۔ زہرۃ البارقۃ۔ اقامۃ الحدود فی زمن الغیبۃ۔

۱۳۲۴۔ باقر سبزواری [محمد باقر بن محمد مومن خراسانی (محقق سبزواری)] (محدث۔ فقیہ۔ حکیم۔ متکلم۔ ۱۰۹۰) ذخیرۃ المعاد شرح ارشاد علامہ۔ کفایۃ الفقہ۔ رسالہ غیبت۔ مفاتیح النجاۃ۔ سفینۃ النجات۔ شاگرد آخوند مجلسی و شیخ بہائی۔

۱۳۲۵۔ باقر شیرازی [محمد باقر بن علی رضا شیرازی] (ادیب۔ بارھویں صدی) جامع الشواہد جو ۵ اکتب نحوی شواہد کی شرح ہے۔ علی رضا شاگرد تھا محقق سبزواری کا۔

۱۳۲۶۔ باقر لکھنوی [سید محمد باقر بن سید محمد بن سید دلدار علی نصیرآبادی لکھنوی] (فقیہ۔ حی)

۱۳۲۷۔ باقر مجلسی [محمد باقر بن محمد تقی بن مقصود علی مجلسی اصفہانی] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۱۱۰ اصفہان) بحار الانوار۔ حیات القلوب۔ جلاء العیون۔ حق الیقین۔ عین الحیوۃ۔ حلیۃ المتقین۔ اعتقادیہ۔ ترجمۃ الصلوۃ۔ تذکرۃ الائمہ۔ مراۃ العقول۔ مقیاس المصابیح۔ زاد المعاد۔ رسالۂ رجعت۔ ملاذ الاخیار۔ اختیارات۔

۱۳۲۸۔ باقر نواب [میرزا محمد باقر بن محمد بن محمد لاہجی اصفہانی رازی] (فقیہ۔ ادیب۔ صدی سیزدہم) شرح نہج البلاغہ فتح علی شاہ قاجار کی فرمائش پر لکھی۔ تفسیر قرآن۔ آقا محمد علی نجفی کے خسر۔

۱۳۲۹۔ باقر ہزار جریبی [آقا محمد باقر ہزار جریبی نجفی] (فقیہ۔ صدی سیزدہم) بحر العلوم و شیخ جعفر نجفی و میرزا ابوالقاسم کے استاد

۱۳۳۰۔ باقر یزدی [محمد باقر یزدی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) معاصر آقائے خونساری۔ مطالع الانوار۔ عیون الحساب

۱۳۳۱۔ باقلانی [قاضی ابوبکر محمد باقلانی اشعری مالکی بغدادی] (متکلم۔ ۴۰۳ بغداد) (دیکھو ابوبکر باقلانی) اعجاز القرآن

۱۳۳۲۔ باقیا نائینی [باقیا نائینی] (شاعر فارسی۔ صدی یازدہم) عہد جہانگیر میں ایران سے آکر دہلی و بنارس میں رہا۔ شاہجہاں کے عہد میں مرا۔

۱۳۳۳۔ باقی باللہ (خواجہ) [سید محمد باقی باللہ نقشبندی دہلوی] (صوفی۔ ۱۰۱۲ دہلی) شیخ احمد سرہندی ان کے مرید تھے۔

۱۳۳۴۔ باکثیر [احمد بن فضل بن محمد مکی] (محدث۔ ۱۰۴۷)

۱۳۳۵۔ بایزید [طیفور بن عیسےٰ بن آدم بن سروشان بسطامی] (صوفی۔ ۲۶۱ بسطام) سقائے امام رضاؑ

۱۳۳۶۔ بتانی [ابو عبداللہ محمد بن جابر حرانی صابی] (ریاضی فلکی۔ ۳۱۷ حاص) ولادت ۲۴۰ بتان یعنی باطنہ۔ زیج۔ رقہ و انطاکیہ میں رصد خانہ

۱۳۳۷۔ بحتری [ابو عبادہ ولید بن عبید بحتری طائی] (شاعر عرب۔ ۲۸۴) ولادت ۲۰۶ منبج۔ بغداد میں رہکر خلفاء کی مدح کی۔ دیوان اشعار۔ حماسہ ثانیہ

۱۳۳۸۔ بحرانی [موفق الدین ابو عبداللہ محمد بن یوسف بن محمد اربلی بحرانی] (شاعر عرب۔ ۵۸۵ اربل) امام عربیۃ۔ عروض و قافیہ میں اعلم الناس

۱۳۳۹۔ بحرانی [علامہ سید ہاشم بن سلیمان بن اسمٰعیل بحرانی] (محدث۔ مفسر۔ ۱۱۰۹) تفسیر برہان۔ غایۃ المرام۔ معالم الزلفیٰ۔ مدینۃ المعجزات۔ تبصرۃ الولی۔ در النضید لتفضیل الائمہ۔ نزہۃ الابرار۔ سلاسل الحدید۔ کتاب الاحتجاج۔ ترتیب التہذیب۔ ایضاح۔ حلیۃ الابرار۔ بہجۃ المرضیہ۔ مناقب الشیعہ۔ نسب عمر۔ منار الافکار۔ کتاب المحجہ۔ روضۃ العارفین۔

۱۳۴۰۔ بحر العلوم [سید محمد مہدی بن مرتضیٰ بن محمد طباطبائی] (فقیہ۔ شاعر عرب۔ ۱۲۱۲ نجف) مواہب السنیہ۔ کتاب المصابیح۔ کتاب الہدایہ۔ شرح وافیہ۔

۱۳۴۱۔ بحر العلوم [عبد العلی بن نظام الدین سہالی لکھنوی] (متکلم۔ فقیہ۔ ۱۲۲۶) فواتح الرحموت شرح مسلم الثبوت۔ شرح مثنوی مولوی روم

۱۳۴۲۔ بحرق [محمد بن عمر بحرق حضرمی] (نحوی۔ ادیب۔ ۸۶۹) تحفۃ الاحبابہ علی ملحۃ الاعراب۔ شرح لامیۃ الافعال۔ نصر العلم شرح لامیۃ العجم

۱۳۴۳۔ بخاری [امام ابو عبداللہ محمد بن اسمٰعیل بن ابراہیم بخاری] (محدث۔ ۲۵۶ خرتنگ) ولادت ۱۹۴ بخارا۔ جامع الصحیح۔ تاریخ۔ کتاب الادب۔ شاگرد

۱۳۴۴۔ بختیشوع [جارجیس بن جبرئیل بن بختیشوع بن جارجیس نصرانی] (طبیب۔ دوسری صدی) جارجیس منصور عباسی کا طبیب۔ فارسی سے عربی کا مترجم۔ اسکا بیٹا بختیشوع ہارون کا طبیب۔ اسکا بیٹا جبرئیل رشید امین اور مامون کا طبیب جو ۲۱۳ھ میں مرا۔ اسی خاندان سے بختیشوع بن یحییٰ مقتدر کا طبیب ۳۲۹ھ میں مرا۔ اس خاندان کے طبیب ۴۵۰ھ تک بنی عباس اور بنی بویہ کے ملازم رہے۔

۱۳۴۵۔ بدر جاجرمی [بدر جاجرمی اصفہانی] (شاعر فارسی۔ آخر صدی ہفتم) مداح بہاء الدین ولد خواجہ شمس الدین صاحب دیوان

۱۳۴۶۔ بدر چاچی [بدر چاچی دہلوی] (شاعر فارسی۔ ۷۲۵) محمد تغلق کا مداح۔ قصائد و دیوان اشعار

۱۳۴۷۔ بدر الحاج [حاجی محمد ابراہیم کرباسی] (فقیہ۔ محقق۔ ۱۲۶۲) دیکھو ابراہیم کرباسی۔

۱۳۴۸۔ بدر الدین [شیخ بدر الدین اجودھنی] (صوفی۔ ۶۹۰ پاک پٹن) اسرار الاولیاء

۱۳۴۹۔ بدر الدین طوسی [بدر الدین بن احمد حسینی عاملی طوسی] (فقیہ۔ محدث۔ ادیب۔ شاعر۔ صدی یازدہم) شاگرد شیخ بہائی۔ شرح زبدہ بہائی۔ شرح اثنا عشریہ فی الصلوٰۃ جو ۱۰۲۵ھ میں لکھی۔ حاشیہ اصول کافی۔

۱۳۵۰۔ بدر الدین عاملی [بدر الدین حسن بن سید جعفر حسینی عاملی] (فقیہ۔ ۹۳۳) شہید ثانی کے اُستاد۔ محجۃ البیضاء۔ عمدۃ الجلیہ۔ مقنع الطلاب

۱۳۵۱۔ بدیع اسطرلابی [ابو القاسم ہبۃ اللہ بن حسین بن یوسف بغدادی] (ادیب۔ فاضل۔ شاعر عرب۔ ۵۳۴ بغداد) آلات فلکیہ بنانے میں یکتا تھا۔ درۃ التاج

۱۳۵۲۔ بدیع دمشقی [ابو فراس طراد بن علی بن عبد العزیز سلمی دمشقی] (کاتب۔ ۵۲۴ قاہرہ) نظم و نثر میں بے نظیر تھا۔

۱۳۵۳۔ بدیع بن طاہر [بدیع بن احمد بن طاہر نصیر آبادی ایرانی] (شاعر فارسی۔ ۱۱۳۰) سلطان حسین صفوی کا ملک الشعراء

۱۳۵۴۔ بدیع الدین [بدیع الدین علی شاہ مدار] (صوفی۔ ۸۴۰ مکن پور) علاقہ کانپور۔ عمر ۲۵۲۔ از نسل ابو ہریرہ

۱۳۵۵۔ بدیع الزمان [ابو الفضل احمد بن حسین بن یحییٰ ہمدانی (مہذب الدین)] (فاضل۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۳۹۵ یا ۳۹۸ ہرات) مقامات۔ رسائل۔ دیوان اشعار۔ ابن فارس کا شاگرد۔ اسی کی نقل پر حریری نے اپنے مقامات لکھے۔

۱۳۵۶۔ بدیل[1] [ابو عبداللہ بدیل بن ورقاء خزاعی مکی] (صحابی۔ ۳۷) بدیل اور انکا بیٹا عبداللہ اور حکیم بن حزام بوقت فتح مکہ مسلمان ہوئے۔

۱۳۵۷۔ براء [براء بن عازب ابو عمارہ انصاری خزرجی نزیل کوفہ] (صحابی۔ محدث۔ ۷۲) جمل صفین اور نہروان میں علی کے ہمراہ۔ مصعب بن زبیر کے زمانہ میں کوفہ میں مرے

۱۳۵۸۔ براء [براء بن مالک بن نضر انصاری] (صحابی۔ ۲۰) مقام تستر میں شہید ہوئے۔

[1] جنگ صفین میں علی کی طرف سے شہید ہوئے۔ بعض کہتے ہیں عہد نبی میں شہید ہوئے۔

۱۳۵۹۔ براء [براء بن معرور بن صخر انصاری خزرجی] (صحابی۔ ایک ہجری) رسول اللہؐ کے نقیبوں میں سے تھے۔ رسول اللہ کے مدینہ میں پہنچنے سے ایک ماہ پیشتر فوت ہوئے

۱۳۶۰۔ برجندی [عبد العلی بن محمد] (حکیم۔ متکلم۔ صدی دہم) شرح عقدیہ۔ شرح شمسیہ۔ شرح مجسطی جو ۹۲۱ھ میں لکھی۔

۱۳۶۱۔ برزنجی [سید محمد بن عبد الرسول مدنی] (محدث۔ ۱۱۳۰)

۱۳۶۲۔ بُرسی [رضی الدین رجب بن محمد بن رجب حلّی] (فقیہ۔ نویں صدی) مشارق الانوار۔ مشارق الامان جو ۸۱۱ھ میں لکھی۔ برس حلّہ اور کوفہ

۱۳۶۳۔ برغمی [محی الدین ابو عبد اللہ محمد بن سلیمان بن سعید برغمی جعفر] (مفسر۔ فقیہ۔ محدث۔ ۸۷۹) ولادت ۷۸۸۔ اُستاد سیوطی شرح قواعد الاعراب

۱۳۶۴۔ برقانی [ابوبکر احمد بن محمد بن احمد خوارزمی بغدادی شافعی] (محدث۔ ۴۲۵) شیخ بغداد

۱۳۶۵۔ برکلی [تقی الدین محمد بن پیر علی برکلی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۹۸۱) اظہار الاسرار نحو میں۔ مائۃ عامل۔ طریقۃ المحمدیہ۔ در الیتیم تجوید میں۔

۱۳۶۶۔ بُرہان الدین [برہان الدین علی حلبی] (محدث۔ مورخ۔ ۱۰۴۴) ولادت ۹۷۵۔ سیرۃ الحلبیہ

۱۳۶۷۔ بُرہان الدین [برہان الدین خدا نما گوپاموی] (صوفی۔ ۱۱۶۱)

۱۳۶۸۔ بُرہان الدین [برہان الدین حیدر شیرازی رومی حنفی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۸۲۰) تفتازانی کا شاگرد۔ شرح ایضاح قزوینی

۱۳۶۹۔ بُرہان الدین [برہان الدین غریب دولت آبادی] (صوفی۔ ۷۴۱) منتخب الدین کے بھائی

۱۳۷۰۔ برہان الدین [برہان الدین ابو الوفا ابراہیم بن محمد بن فرحون یعمری مالکی] (فقیہ۔ ۷۹۹) تبصرۃ الاحکام

۱۳۷۱۔ برہان الشریعہ [محمود بن صدر الشریعہ اکبر حنفی] (فقیہ۔ ۔۔) وقایہ جو اپنے پوتے صدر الشریعہ اصغر کیواسطے لکھا۔ فتاوی۔ شرح ہدایہ۔

۱۳۷۲۔ برید [ابو القاسم برید بن معاویہ عجلی کوفی] (محدث۔ فقیہ۔ دوسری صدی) امام محمد باقرؑ اور امام جعفر صادقؑ کے حواری

۱۳۷۳۔ بریدہ [بریدہ بن الحصیب اسلمی مدنی بصری] (صحابی۔ محدث۔ ۶۲ مرو) سابقین میں سے ہیں جنہوں نے علی سے رجوع کی

۱۳۷۴۔ بزّار [ابو الحسن علی بن معروف] (محدث۔ ۳۸۵) فضائل اہلبیت

۱۳۷۵۔ بزّار [ابوبکر احمد بن عمرو بن عبد الخالق بصری شافعی] (محدث۔ ۲۹۲ رملہ) شاگرد بخاری۔ مسند

۱۳۷۶۔ بزّاز [ابو عمران موسےٰ بن ہارون بن عبد اللہ بغدادی] (محدث۔ ۲۹۴) ولادت ۲۱۴

۱۳۷۷۔ بزّاز [ابوبکر محمد بن عبد اللہ بن ابراہیم بغدادی شافعی] (محدث۔ ۳۵۴) ولادت ۲۶۰۔ مسند

۱۳۷۸۔ بزّازی [محمد بن محمد بن شہاب] (فقیہ۔ ۸۲۷) سکونت ماوراء النہر۔ فتاوی بزازیہ

۱۳۷۹۔ بزدوی [فخر الاسلام علی بن محمد بزدوی سمرقندی] (متکلم۔ ۴۸۲) تفسیر۔ اصول الدین۔ اصول الفقہ

۱۳۸۰۔ بساسیری [ابو الحارث ارسلان بن عبد اللہ بساسیری] (سردار اتراک بغداد۔ ۴۵۱) قائم[1] کو بغداد سے نکالکر مستنصر[2] مصری کا خطبہ پڑھا۔ طغرل[3] نے بغداد فتح کرکے قتل کرادیا۔

۱۳۸۱۔ بساطی [قاضی القضاۃ ابو عبد اللہ شمس الدین محمد بن احمد[4] مالکی مصری] (فقیہ۔ ۸۴۲) ولادت ۷۶۰۔ مغنی فقہ میں۔ شفاء الغلیل شرح مختصر خلیل۔ اُستاد امام شمنی۔

۱۳۸۲۔ بساطی [بساطی سمرقندی] (شاعر فارسی۔ نویں صدی) مداح سلطان خلیل بن میران شاہ۔ معاصر کمال خجند

۱۳۸۳۔ بستی [ابو الفتح علی بن محمد بستی] (کاتب۔ شاعر عرب۔ ۴۰۰۔ بخارا)

۱۳۸۴۔ بُسر بن ارطاۃ [بُسر بن ارطاۃ عامری قرشی شامی] (صحابی۔ ۔۔) ولادت ۸ ہجری۔ پاگل ہوکر معاویہ یا عبد الملک کے زمانہ میں انتقال کیا

۱۳۸۵۔ بشّار [بشار بن برد بن برجوخ عقیلی ضریر] (محدث۔ شاعر عرب۔ ۱۶۷) وطن طخارستان۔ سکونت بصرہ۔ بغداد بھی آتا تھا۔ مداح مہدی عباسی

۱۳۸۶۔ بشر [ابو علی بشر بن موسےٰ بغدادی] (محدث۔ ۲۸۸) ولادت ۱۹۰

۱۳۸۷۔ بشر حافی [ابو نصر بشر بن حارث بن عبد الرحمان مروزی بغدادی] (صوفی۔ ۲۲۷ بغداد) ولادت ۱۵۰۔ مرید فضیل بن عیاض

[1] خلیفہ عباسی [2] خلیفہ فاطمی [3] سلجوقی بادشاہ [4] بن عثمان طائی بساطی

۱۳۸۸۔ بشر مریسی [ابوعبدالرحمان بشر بن غیاث بن ابی کریمہ مریسی حنفی مرجی] (فقیہ۔ متکلم ۔ ۲۱۸ بغداد) قاضی ابو یوسف کا شاگرد

۱۳۸۹۔ بشیر بن سعد [بشیر بن سعد خزرجی ابوالنعمان مدنی] (صحابی ۔ ۱۳ھ) سقیفہ میں سب سے پہلے ابو بکر کی بیعت کی ۔ ابو بکر کے عہد میں عین التمر میں مارے گئے

۱۳۹۰۔ بطال [محمد بن احمد بن محمد رکسی تیمی] (نحوی ۔ بعد ۶۳۰)

۱۳۹۱۔ بطرس [بطرس بستانی نصرانی بیروتی] (لغوی ۔ ادیب ۔ ۱۸۸۴ء بیروت) محیط المحیط ۔ قطر المحیط ۔ مفتاح المصباح ۔ دائرۃ المعارف

۱۳۹۲۔ بطلیموس ثانی [ابو علی بن الہیثم ملقب بطلیموس ثانی اسکندری] (حکیم ۔ ریاضی ۔ اوائل صدی پنجم) معاصر خلیفہ مصر

۱۳۹۳۔ بطلیموسی [ابو محمد عبداللہ بن محمد بن سید بطلیوسی] (نحوی ۔ ۵۲۱ بلنسیہ) کتاب الاقتضاب فی شرح ادب الکاتب ۔ شرح الموطا ۔ کتاب المثلث ۔ حلل فی شرح ابیات الجمل ۔

۱۳۹۴۔ بغدادی [عبدالقادر بن عمر بغدادی] (ادیب ۔ ۱۰۹۳) نزیل قاہرہ ۔ خفاجی کا شاگرد ۔ خزانۃ الادب جو شرح رضی کی شواہد کی شرح ہے ۔

۱۳۹۵۔ بغدادی [موفق الدین عبداللطیف بغدادی] (مورخ ۔ طبیب ۔ ادیب ۔ ۶۲۹[1] بغداد) مدرس جامع ازہر ۔ مدتوں دمشق بیت المقدس اور قاہرہ

۱۳۹۶۔ بغوی [امام ابو محمد حسین بن مسعود بن محمد بغوی شافعی] (محدث ۔ مفسر ۔ ۵۱۶ مرورود) تفسیر معالم التنزیل ۔ مصابیح السنہ ۔ شرح السنہ ۔ تہذیب ۔ معجم ۔ جمع بین الصحیحین ۔ قاضی حسین بن محمد کا شاگرد ۔

۱۳۹۷۔ بقاعی [ابراہیم بن عمر بن حسن] (مفسر ۔ ۸۸۵) تفسیر

۱۳۹۸۔ بکار [قاضی ابو بکرہ بکار بن قتیبہ بن ابی بردعہ حنفی] (فقیہ ۔ ۲۷۰ مصر) ولادت ۱۸۲ بصرہ

۱۳۹۹۔ بکیر بن اعین [بکیر بن اعین بن سنسن شیبانی] (محدث ۔ دوسری صدی) وفات بعہد صادق ع ۔ حدیث فقہ اور تاریخ میں بہت سی کتابیں لکھیں

۱۴۰۰۔ بلاذری [احمد بن یحییٰ بغدادی] (مورخ ۔ محدث ۔ ۲۷۹) فتوح البلدان کبیر کتاب الانساب ۔ فتوح البلدان صغیر

۱۴۰۱۔ بلال [بلال بن رباح حبشی] (صحابی ۔ محدث ۔ ۲۰ دمشق) غلام و موذن رسول ۔ رسول اللہ کے بعد شام میں رہنے لگے ۔ عمر ۶۳

۱۴۰۲۔ بلال [بلال بن حارث ابو عبدالرحمان مُزنی] (صحابی ۔ ۶۰) عمر ۸۰

۱۴۰۳۔ بلبیسی [ابو حفص بن رسلان] (محدث ۔ ۸۰۵) شرح بخاری ۔ شرح ترمذی ۔ محاسن الاصطلاح

۱۴۰۴۔ بلخی [امام محمد بن عثمان بن عمر بلخی حنفی] (فقیہ ۔ ۔ ۔) عین العلم خلاصۂ احیاء العلوم

۱۴۰۵۔ بلقینی [علم الدین صالح بن سراج الدین عمر بلقینی شافعی] (محدث ۔ ۸۶۸) ابن حجر عسقلانی اور ابناسی کا شاگرد

۱۴۰۶۔ بلوی [ابو الحجاج یوسف بن محمد بلوی اندلسی مالکی] (لغوی ۔ ادیب ۔ ۶۵۳) کتاب الف باء (دیکھو ابو الحجاج)

۱۴۰۷۔ بناء مقدسی [شمس الدین ابو عبداللہ محمد بن احمد بن ابی بکر مقدسی] (جغرافی ۔ چوتھی صدی) احسن التقاسیم فی معرفۃ الاقالیم جو ۳۷۵ھ میں لکھی ۔

۱۴۰۸۔ بنانی مغربی [عبدالرحمان بنانی مغربی شافعی] (فقیہ ۔ ۱۱۹۸) شرح جلال المحلی علی جمع الجوامع فی اصول الفقہ للسبکی

۱۴۰۹۔ بنائی ہروی [بنائی ہروی] (شاعر فارسی ۔ ۹۲۸) معاصر جامی و سلطان حسین و وزیر علی شیر

۱۴۱۰۔ بندار [ابو بکر محمد بن بشار بن عثمان بصری] (محدث ۔ ۲۵۲)

۱۴۱۱۔ بندار [بندار بن محمد بن عبداللہ امامی متقدم] (محدث ۔ فقیہ ۔ ۔ ۔) کتاب الطہارت ۔ کتاب الصلوٰۃ ۔ کتاب الصوم ۔ کتاب الزکوٰۃ ۔ کتاب الحج ۔ کتاب الامامۃ ۔

۱۴۱۲۔ بندار [کمال الدین رازی] (شاعر فارسی ۔ ۴۳۱) مجد الدولہ دیلمی کا مداح

۱۴۱۳۔ بنو موسیٰ [ابو عبداللہ محمد بن موسیٰ بن شاکر] (ریاضی ۔ ۲۵۹) تین بھائی تھے محمد ۔ احمد اور حسین ۔ تینوں نامی ریاضی داں ہوئے ۔

۱۴۱۴۔ بوشنجی [ابو عبداللہ محمد بن ابراہیم بن سعید مالکی بوشنجی] (محدث ۔ ۲۹۰) ولادت ۲۰۴

۱۴۱۵۔ بوصیری [ابو القاسم ہبۃ اللہ بن علی بن مسعود خزرجی منستیری مصری] (ادیب ۔ کاتب ۔ ۵۹۸) ولادت ۵۰۶

۱۴۱۶۔ بوصیری [امام شرف الدین ابو عبداللہ محمد بن سعید بن حماد صنہاجی بوصیری مصری] (شاعر عربی ۔ ۶۹۴) قصیدہ ہمزیہ ۔ قصیدہ بردہ ۔ ولادت ۶۰۸

[1] ولادت ۵۵۷ھ بغداد ۔ [2] حواری امام محمد باقر و امام جعفر صادق ع ۔ [3] ابو حیان بحری اور ابن سید الناس کا استاد ۔

۱۴۱۷- بوعلی قلندر [شرف الدین] (صوفی - ۷۲۴ پانی پت) بختیار کاکی کے مرید۔

۱۴۱۸- بویری [شہاب الدین بن ابی بکر] (محدث - ۸۴۰) زوائد سنن ابن ماجہ وسنن بیہقی

۱۴۱۹- بویطی [ابویعقوب یوسف بن یحییٰ مصری بویطی] (محدث ۔ فقیہ - ۲۳۱ بغداد) امام شافعی کے اصحاب سے

۱۴۲۰- بہاری [محب اللہ بہاری حیدر آبادی عرف فاضل خاں] (اصولی متکلم - ۱۱۹۰) سلّم العلوم منطق میں مسلم الثبوت اصول میں ۔ جواہر

۱۴۲۱- بہاء [ابوالسعادات اسعد بن یحییٰ بن موسیٰ سنجاری سلمی] (فقیہ ۔ شاعر عرب - ۶۲۲) ولادت ۵۳۳

۱۴۲۲- بہاء زہیر [بہاء الدین ابوالفضل زہیر بن محمد بن علی مہلبی مصری] (فاضل ۔ شاعر عرب ۔ نثار - ۶۵۶ قاہرہ) دیوان اشعار ۔ ملک صالح نجم الدین ایوب کا وزیر ۔ ولادت ۵۸۱۔

۱۴۲۳- بہاء الدین اصفہانی [بہاء الدین محمد بن تاج الدین اصفہانی (فاضل ہندی)] (فقیہ - ۱۱۳۴) کشف اللثام ۔ منیۃ الحریص شرح تلخیص تلخیص زبدۃ الاصول ۔ خود الجاریہ ۔ شرح القواعد ۔ شرح عقائد نسفیہ ۔ تفسیر القرآن۔

۱۴۲۴- بہاء الدین زکریا [بہاء الدین زکریا ملتانی] (صوفی - ۶۶۱ ملتان) شہاب الدین سہروردی کے مرید

۱۴۲۵- بہاء الدین شافعی [ابوالقاسم ہبۃ اللہ بن عبد اللہ بن سید القفطی الشافعی مصری] (فقیہ ۔ ریاضی ۔ نحوی - ۶۹۷) نصائح المفترضہ فی فضائح الرفضہ شرح ہادی ۔ شرح عمدہ ۔ شرح مختصر ابی شجاع ۔ ولادت ۶۰۰

۱۴۲۶- بہاء الدین گنج بخش [بہاء الدین گنج بخش] (صوفی - ۸۴۹ کشمیر)

۱۴۲۷- بہاء الدین عاملی [بہاء الدین محمد بن حسین بن عبد الصمد عاملی اصفہانی] (فقیہ ۔ ادیب ۔ شاعر - ۱۰۳۰) شیخ بہائی مشہور ہیں حبل المتین ۔ عروۃ الوثقیٰ زبدۃ الاصول ۔ خلاصۃ الحساب ۔ جامع عباسی ۔ مخلاۃ ۔ اربعین ۔ کشکول ۔ فوائد صمدیہ ۔ مفتاح الفلاح ۔ شرح رسالۂ اثنا عشریہ ۔ تشریح الافلاک ۔ شرح صحیفۂ کاملہ ۔ حدائق الصالحین ۔

۱۴۲۸- بہاء الدین نقشبند [بہاء الدین محمد نقشبند] (صوفی - ۷۹۱ قصر عارفاں)

۱۴۲۹- بہاء الدین مختاری [میر بہاء الدین محمد بن سید محمد باقر حسینی نائینی مختاری سبزواری اصفہانی] (محدث ۔ فقیہ ۔ ادیب ۔ متکلم - ۱۱۳۵) [illegible] شرح بدایۃ الہدایہ ۔ شرح زیارۃ جامعہ کبیرہ ۔ زواہر الجواہر فی النوادر والزواجر ۔ حدائق المعارف ۔ امان الایمان ۔

۱۴۳۰- بہاء الدین نسابہ [سید بہاء الدین علی بن غیاث الدین عبد الکریم بن عبد الحمید حسینی نیلی نجفی] (فقیہ ۔ رجالی ۔ آغاز صدی نہم) استاد ابن فہد ۔ انوار الالہیہ ۔ در النضید ۔ سرور اہل الایمان ۔ ایضاح المصباح ۔

۱۴۳۱- بہاء الدین ولد [خواجہ بہاء الدین ولد] (صوفی - ۶۲۸ قونیہ)

۱۴۳۲- بہائی غزولی [علاء الدین علی بن عبد اللہ البہائی غزولی دمشقی] (ادیب - ۸۱۵) مطالع البدور فی منازل السرور امور خانہ داری میں

۱۴۳۳- بہلول دانا [وہب بن عمرو کوفی (بہلول مجنون)] (صوفی ۔ حدود ۱۹۰ بغداد) معاصر ہارون رشید ۔ ہارون رشید کے بنی اعمام سے شاگرد امام جعفر صادق

۱۴۳۴- بہمنیار [ابوالحسن بہمنیار بن مرزبان فارسی آذربیجانی] (فلسفی - ۴۵۸) ابن سینا کا شاگرد عقلیات میں دو رسالے لکھے۔

۱۴۳۵- بیاضی [شیخ نور الدین علی بن محمد بن یونس عاملی] (عالم - ۸۷۷) صراط المستقیم۔

۱۴۳۶- بیخبر [میر عظمت اللہ دہلوی] (شاعر اردو - ۱۱۴۲)

۱۴۳۷- بیدل [مرزا عبد القادر عظیم آبادی دہلوی] (شاعر فارسی - ۱۱۳۳) اعظم شاہ بن اورنگ زیب کی ملازمت چھوڑ کر دہلی میں رہا۔

۱۴۳۸- بیرونی [ابوریحان محمد بن احمد خوارزمی بیرونی] (جغرافی ۔ فلسفی ۔ ریاضی - ۴۲۹) دیکھو ابوریحان بیرونی

۱۴۳۹- بیضاوی [قاضی ناصر الدین ابو الخیر عبد اللہ بن عمر بن محمد فارسی بیضاوی شافعی] (مفسر - ۶۸۵) تفسیر انوار التنزیل

۱۴۴۰- بیہقی [ابوبکر احمد بن حسین بن علی بیہقی نیشاپوری شافعی] (محدث ۔ مورخ - ۴۵۸ نیشاپور) سنن الکبیر ۔ سنن الصغیر ۔ السنن والآثار ۔ شعب الایمان۔

دلائل النبوۃ ۔ الاسماء والصفات ۔ کتاب التواریخ ۔ فضائل صحابہ ۔ اربعین ۔ مسند ۔ ولادت ۴۳۰ ۔

۱۴۴۱۔ تاباں [میر عبدالحی دہلوی] (شاعر اردو ۔ بارھویں صدی) جانجاناں کا شاگرد ۔ شاہ حاتم اور محمد علی حشمت کا شاگرد ۔

۱۴۴۲۔ تاج الدین بغدادی [ابوالیمن زید بن حسن بن زید کندی] (نحوی ۔ ادیب ۔ ۶۱۳ دمشق) ولادت ۵۲۰

۱۴۴۳۔ تاج الدین بلنطی [تاج الدین ابوالفتح عثمان بن عیسٰے بن منصور بلنطی] (لغوی ۔ شاعر ۔ ۔ ۔)

۱۴۴۴۔ تاج الدین عاملی [تاج الدین بن علی بن احمد حسینی عاملی] (محدث ۔ فقیہ ۔ صدی یازدہم) تاریخ جو ۱۰۱۸ھ میں لکھی

۱۴۴۵۔ تاج الدین فاکہی [تاج الدین عمر بن علی بن سالم اسکندری فاکہی] (نحوی ۔ ۔ ۔)

۱۴۴۶۔ تاج الدین فزاری [امام عبدالرحمان بن ابراہیم بن سباع مصری دمشقی شافعی] (فقیہ ۔ ۶۹۰) ولادت ۶۲۴ ۔ اقلید شرح تنبیہ ۔ کشف القناع فی حل السماع

۱۴۴۷۔ تاج السعیدی [ابوالفتح محمد بن ہادی حسینی عراقی] (ریاضی ۔ ۹۵۰) حاشیہ بر شرح اشکال التاسیس ہندسہ میں ۔

۱۴۴۸۔ تاج العارفین [ابو محمد حسن بن عدی بن ابی البرکات بن صخر شمس الدین کردی موصلی] (صوفی ۔ ادیب ۔ شاعر عرب ۔ ۶۴۴ موصل) اکثر کردوں کا اعتقاد ہے کہ وہ پھر دنیا میں آئے گا۔

۱۴۴۹۔ تاہرتی [شیخ اکمل الدین محمد بن محمود بن احمد تاہرتی حنفی] (نحوی ۔ ۷۸۶) دیکھو اکمل الدین

۱۴۵۰۔ تاج العلماء [سید علی محمد بن سلطان العلماء سید محمد بن سید دلدار علی لکھنوی] (فقیہ ۔ واعظ ۔ آغاز صدی چہاردہم) لقب بحر العلوم

۱۴۵۱۔ تبانی [شیخ جلال الدین بن احمد بن یوسف تیزینی حنفی] (فقیہ ۔ ۷۹۳ قاہرہ) دیکھو جلال تبانی

۱۴۵۲۔ ترمذی [ابوجعفر محمد بن احمد بن نصر شافعی بغدادی] (فقیہ ۔ ۲۹۵) ولادت ۲۰۰

۱۴۵۳۔ ترمذی [ابو عیسٰے محمد بن عیسٰے بن سورہ سلمی ترمذی ضریر] (محدث ۔ ۲۷۹ ترمذ) جامع الصحیح ۔ شمائل ۔ کتاب العلل ۔ شاگرد بخاری ۔ ولادت ۲۰۹

۱۴۵۴۔ تریمی [عبداللہ بن علوی بن محمد الحدادی تریمی] (صوفی ۔ شاعر عرب ۔ ۱۱۳۲) دیوان در المنظوم

۱۴۵۵۔ تفتازانی [سعد الدین عمر بن مسعود شافعی خراسانی] (متکلم ۔ فقیہ ۔ منطقی ۔ ۷۹۲) شرح مقاصد ۔ شرح عقائد نسفی ۔ مطول ۔ تلویح ۔ مختصر المعانی تہذیب المنطق ۔ شرح شمسیہ ۔ شرح زنجانی ۔ تنقیح الاصول ۔

۱۴۵۶۔ تفریشی [سید مصطفٰے بن حسین تفریشی] (رجالی ۔ صدی یازدہم) معاصر علامہ حر عاملی و مرزا محمد رجالی ۔ صاحب نقد الرجال

۱۴۵۷۔ تفریشی [امیر فیض اللہ بن عبدالقاہر تفریشی] (فقیہ ۔ نجف) معاصر صاحب معالم ۔ انوار القمریہ شرح اثنا عشریہ ۔ شرح مختلف علامہ ۔

۱۴۵۸۔ تفضل حسین [علامہ تفضل حسین خاں کشمیری] (ریاضی ۔ مہندس ۔ ۱۲۱۵ بنارس) صاحب تصانیف مختلفہ

۱۴۵۹۔ تقی الدین عسقلانی [ابوالفتح محمد بن تاج الدین محمد بن علی مصری] (محدث ۔ ۷۴۵) متشابہ القرآن ۔ صلاح المومن ۔ ولادت ۶۷۷

۱۴۶۰۔ تقی الدین نصیبی [ابوالعباس احمد بن مبارک بن نوفل نصیبی شافعی] (فقیہ ۔ نحوی ۔ ۶۹۴) سکونت موصل و سنجار

۱۴۶۱۔ تقیہ [ام علی تقیہ بنت ابوالفرج غیث بن علی سلمی صوری] (فاضلہ ۔ شاعرہ ۔ ۵۷۹) اسکندریہ میں مدت تک سلفی کی صحبت میں رہی

۱۴۶۲۔ تلطف حسین [تلطف حسین عظیم آبادی دہلوی] (محدث ۔ ۱۳۳۳ دہلی) عبدالحی لکھنوی اور نذیر حسین دہلوی کا شاگرد ۔ ولادت ۱۲۶۴ ۔

۱۴۶۳۔ تلمسانی [محمد بن عفیف الدین سلیمان تلمسانی] (شاعر عرب ۔ ۶۸۸ دمشق) ولادت ۶۶۱ قاہرہ ۔ لقب شاب الظریف ۔

۱۴۶۴۔ تمام [تمام بن عباس بن عبدالمطلب] (صحابی ۔ ۔ ۔) علی کی طرف سے مدینہ کا گورنر جبکہ جنگ جمل کے موقعہ پر سہل بن حنیف کو اپنے پاس بلا لیا تھا ۔

۱۴۶۵۔ تمام رازی [ابوالقاسم تمام بن محمد بن جعفر رازی دمشقی] (محدث ۔ ۴۱۴) ولادت ۳۳۰ ۔ کتاب الفوائد

۱۴۶۶۔ تمیم داری [تمیم بن اوس داری] (صحابی ۔ اول صدی) ۹ھ میں عیسائی سے مسلمان ہوئے ۔ سکونت مدینہ ۔ قتل عثمان کے بعد شام میں رہنے لگے ۔

۱۴۶۷۔ تمیم [ابوعلی تمیم بن معز بن منصور فاطمی] (فاضل ۔ شاعر عرب ۔ ۳۷۴ مصر) معز خلیفہ مصر کا بیٹا

۱۴۶۸۔ تنوخی [ابوالقاسم علی بن محمد بن داؤد تنوخی انطاکی معتزلی حنفی] (محدث ۔ فقیہ ۔ ۳۴۲ بصرہ) ولادت ۲۷۸ انطاکیہ ۔ وزیر مہلبی کے مقربوں سے تھا ۔

۱۴۶۹۔ تنوخی [قاضی ابو علی محسن بن ابو القاسم علی بن محمد تنوخی بغدادی] (فقیہ۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۳۸۴ بغداد) ولادت ۳۲۷ بصرہ۔ کتاب الفرج بعد الشدۃ

۱۴۷۰۔ تنوخی [قاضی ابو القاسم علی بن محسن بن علی شیعی معتزلی بغدادی] (فقیہ۔ محدث۔ ۴۴۷) ولادت ۳۵۵۔ مداین و آذربیجان وغیرہ کا قاضی رہا

۱۴۷۱۔ تنوخی [محمود التنوخی] (لغوی۔ ۷۲۳) تہذیب التہذیب

۱۴۷۲۔ تورپشتی [شہاب الدین فضل اللہ بن ابی سعید تورپشتی] (محدث۔ مورخ۔ ۶۶۱) السیر۔ مطلب الناسک

۱۴۷۳۔ توزی [ابو محمد عبد اللہ بن محمد توزی] (لغوی۔ ۲۳۸)

۱۴۷۴۔ توزری [یوسف بن محمد بن یوسف توزری (تونسی)] (تاجر۔ شاعر عرب۔ ۵۱۳) باشندہ تونس۔ قصیدہ فرج بعد الشدۃ

۱۴۷۵۔ تومانی [ابو العباس خضر بن ثروان بن احمد ثعلبی تومانی فاروقی] (نحوی۔ حنفیہ۔ صدی ششم) ولادت ۵۰۵۔ سکونت میافارقین و بغداد

۱۴۷۶۔ تونسی [ابو الثناء محمود قابادو تونسی] (شاعر عرب۔ ۱۲۸۸) دیوان شعر۔ نابغہ افریقیہ کے نام سے مشہور ہے

۱۴۷۷۔ تونسی [خیر الدین پاشا تونسی] (وزیر۔ ادیب۔ فلسفی۔ صدی سیزدہم) اقوام المسالک فی معرفۃ احوال الممالک جو ۱۲۸۴ ہجری میں لکھی

۱۴۷۸۔ تونسی [ابو عبد اللہ محمد بن علی تونسی] (نحوی۔ ۱۱۹۹) ظواہر الکواکب لبواہر المواکب نحو میں

۱۴۷۹۔ تہامی [ابو الحسن علی بن محمد] (شاعر عرب۔ ۴۱۶ قاہرہ)

۱۴۸۰۔ تھانوی [محمد بن علی تھانوی ہندی] (لغوی۔ بارھویں صدی) کشاف اصطلاحات الفنون جو ۱۱۵۸ھ میں لکھی

۱۴۸۱۔ تیانی [امام ابو غالب تمام بن غالب بن عمر قرطبی اندلسی] (لغوی۔ ۴۳۶ مریہ) سکونت مرسیہ۔ تلقیح العین۔ جم الافادہ

۱۴۸۲۔ تیمی [ابو القاسم اسمٰعیل بن محمد بن فضل طلحی اصفہانی] (محدث۔ ۵۳۵) تفسیر۔ ترغیب و ترہیب۔ سیرۃ السلف۔ کتاب السنۃ۔ دلائل النبوۃ۔ مغازی۔ لقب قوام السنۃ۔ ولادت ۴۵۷۔

۱۴۸۳۔ ثابت بن اسلم [ابو محمد تیانی ثابت بن اسلم بصری] (تابعی۔ ۱۲۳)

۱۴۸۴۔ ثابت الٰہ آبادی [میر محمد افضل الٰہ آبادی] (شاعر فارسی۔ ۱۱۵۰) واقعات کربلا نظم میں

۱۴۸۵۔ ثابت حلبی [شیخ ابو الحسین ثابت بن اسلم بن عبد الوہاب حلبی شیعی] (نحوی۔ حدود ۴۲۰)

۱۴۸۶۔ ثابت بن دینار [ثابت بن ابی صفیہ دینار ثمالی ازدی کوفی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۴۸ یا ۱۵۰) دیکھو ابو حمزہ ثمالی

۱۴۸۷۔ ثابت بن زید [ثابت بن زید مالک اوسی] (صحابی۔ ۰۰) بدری

۱۴۸۸۔ ثابت بن ضحاک [ثابت بن ضحاک بن خلیفہ اشہلی] (صحابی۔ ۴۵) عمر ۴۲۔ شام میں رہتے تھے پھر بصرہ میں آ رہے تھے

۱۴۸۹۔ ثابت بن قرہ [ابو الحسن ثابت بن قرہ بن ہارون صابی حرانی بغدادی] (طبیب۔ فلسفی۔ مہندس۔ ۲۸۸ بغداد) ولادت ۲۲۱ حران۔ یہ خاندان بنی بویہ کے مشہور علماء میں سے تھا

۱۴۹۰۔ ثابت بن قیس [ثابت بن قیس بن شماس خزرجی] (صحابی۔ ۱۲) جنگ یمامہ میں شہید ہوئے

۱۴۹۱۔ ثابت لغوی [شیخ عبد العزیز ابو محمد ثابت بن ابو ثابت کوفی] (لغوی۔ تیسری صدی) خلق الانسان۔ کتاب الفرق۔ کتاب الوحوش۔ معاصر ابن سکیت و ابو عبید قسم۔ ابو عبید مشہور ہے

۱۴۹۲۔ ثعالبی [ابو منصور عبد الملک بن محمد بن اسمٰعیل ثعالبی نیشاپوری] (لغوی۔ ادیب۔ شاعر عرب۔ ۴۲۹ نیشاپور) ولادت ۳۵۰ نیشاپور۔ تذکرہ یتیمۃ الدہر۔ فقہ اللغۃ۔ النہایہ فی التعریض والکنایہ۔ لطائف المعارف۔ مونس الوحید۔ سحر البلاغہ۔ من غاب عنہ المطرب

۱۴۹۳۔ ثعلب [ابو العباس احمد بن یحییٰ بن یزید شیبانی کوفی بغدادی] (نحوی۔ لغوی۔ ۲۹۱ بغداد) الفصیح لغۃ میں۔ کتاب المصون۔ اختلاف النحویین۔ اعراب القرآن۔ معانی القرآن۔ کتاب الامثال۔ امام الکوفیین۔ شاگرد ابن الاعرابی و نفطویہ

۱۴۹۴۔ ثعلبی [امام ابو اسحاق احمد بن محمد شافعی ثعلبی نیشاپوری] (مفسر۔ محدث۔ ۴۲۷) تفسیر کشف البیان۔ عرائس المجالس

۱۴۹۵۔ ثقفی [ابو عیسیٰ بن عمر ثقفی] (نحوی۔ ۱۴۹)

۱۴۹۶۔ ثمانینی [ابو القاسم عمر بن ثابت بغدادی] (نحوی۔ ۴۴۲ بغداد) شاگرد ابن جنیؒ۔ استاد شریف ابو المعمر یحییٰ طباطبائی المتوفی ۴۷۸۔ شرح لمع ابن جنیؒ۔

۱۴۹۷۔ ثناء اللہ [ثناء اللہ پانی پتی] (متکلم۔ فقیہ۔ صوفی۔ ۱۲۲۵) تفسیر مظہری۔ سیف المسلول۔ مالا بد منہ۔ تذکرۃ الموتیٰ۔ تذکرۃ القبور۔ مرید جانجاناں۔

۱۴۹۸۔ ثوبان [ثوبان] (صحابی۔ ۵۴ حمص) رسول اللہ کے غلام

۱۴۹۹۔ ثوری [دیکھو سفیان ثوری] (صوفی۔ محدث۔ ۱۶۱)

ج

۱۵۰۰۔ جابر [شیخ جابر بن عباس نجفی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) یہ شیخ حسین بن شہید ثانی سے اور شیخ طریحی ان سے روایت کرتے ہیں

۱۵۰۱۔ جابر جعفی [جابر بن یزید الجعفی کوفی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۲۸) امام محمد باقر و جعفر صادق کے صحابی

۱۵۰۲۔ جابر بن حیان [ابو موسیٰ جابر بن حیان بن عبد اللہ طرطوسی] (صوفی۔ حکیم۔ ۱۶۱) شاگرد امام جعفر صادق۔ ولادت آٹھویں صدی مسیحی کوفہ

۱۵۰۳۔ جابر بن ابی سبرہ [جابر بن ابی سبرہ] (صحابی۔۔۔)

۱۵۰۴۔ جابر بن سمرہ [جابر بن سمرہ عامری] (صحابی۔ محدث۔ ۷۴ کوفہ) سعد بن ابی وقاص کے بھانجے

۱۵۰۵۔ جابر بن عبد اللہ [جابر بن عبد اللہ بن عمرو بن حزام انصاری] (صحابی۔ محدث۔ ۷۴ یا ۷۸ مدینہ) عمر ۹۴۔ مصر و شام میں بھی رہے۔ آخر میں نابینا ہو گئے تھے۔

۱۵۰۶۔ جابر بن عتیک [جابر بن عتیک انصاری] (صحابی۔ ۶۱) عمر ۹۱

۱۵۰۷۔ جاجرمی [معین الدین ابو حامد محمد بن ابراہیم بن ابو الفضل سہلی شافعی] (فقیہ۔ ۶۱۳ نیشاپور) کتاب الکفایہ۔ ایضاح الوجیز

۱۵۰۸۔ جاحظ [ابو عثمان عمرو بن بحر بن محبوب کنانی بصری معتزلی] (لغوی۔ نحوی۔ ادیب۔ ۲۵۵ بصرہ) البیان والتبیین۔ کتاب الحیوانات۔ شاگرد نظام۔ عمر ۹۰

۱۵۰۹۔ جاربردی [احمد بن حسن] (ادیب۔ ۷۴۶) شرح شافیہ۔ حاشیہ کشاف

۱۵۱۰۔ جارود [بشر بن عمر عبدی] (صحابی۔ ۲۱) فارس کی لڑائی میں مارے گئے

۱۵۱۱۔ جارودی [ابو الفضل محمد بن احمد بن محمد ہروی] (محدث۔ ۴۱۳)

۱۵۱۲۔ جارودی [ابو جعفر بن علی بن محمد بن جارود اصفہانی] (محدث۔ ۲۹۹)

۱۵۱۳۔ جاریہ بن قدامہ [جاریہ بن قدامہ تمیمی سعدی بصری] (صحابی۔۔۔) علیؑ کے تمام معرکوں میں ساتھ رہے

۱۵۱۴۔ جامع الباقولی [شیخ ابو الحسن علی بن حسین بن علی نابینا] (نحوی۔۔۔)

۱۵۱۵۔ جامی [نور الدین عبد الرحمان بن نظام الدین احمد جامی ہروی] (صوفی۔ ادیب۔ شاعر۔ ۸۹۸ ہرات) فوائد ضیائیہ شرح کافیہ۔ یوسف زلیخا نظم فارسی۔ شواہد النبوۃ۔ وزیر میر علیشیر ان کا مرید تھا۔

۱۵۱۶۔ جانجاناں [شمس الدین مرزا حبیب اللہ مظہر جانجاناں دہلوی] (صوفی۔ شاعر اردو۔ ۱۱۹۵)

۱۵۱۷۔ جان صاحب [یار علی لکھنوی] (شاعر اردو۔ اواخر صدی سیزدہم)

۱۵۱۸۔ جاوی [محمد نووی جاوی مصری] (صوفی۔ حی) مراقی العبودیہ شرح بدایۃ الہدایہ غزالی۔ نصوص الیاقوتیہ

۱۵۱۹۔ جائسی [ملک محمد جائسی لکھنوی] (شاعر ہندی۔ ۱۰۴۹) مثنوی پدماوت ہندی نظم میں

۱۵۲۰۔ جبرتی [عبد الرحمان جبرتی حنفی] (مورخ۔ ۱۲۳۷) عجائب الآثار جو مصر کی تاریخ ہے

۱۵۲۱۔ جبیر بن مطعم [جبیر بن مطعم بن نوفل بن عبد مناف قرشی] (صحابی۔ محدث۔ ۵۴ مدینہ)

۱۵۲۲۔ جرأت [شیخ قلندر بخش دہلوی لکھنوی] (شاعر اردو۔ ۱۲۲۵)

۱۵۲۳۔ جرجانی [سید شریف علی بن محمد جرجانی] (متکلم۔ ادیب۔ ۸۱۶) شرح مواقف۔ شرح سراجیہ۔ تعریفات اصطلاحیہ صرف میں، نحومیر [نیز عبد القاہر]

۱۵۲۴۔ جرجاوی [عبد المنعم جرجاوی مصری] (نحوی۔ صدی سیزدہم) شرح شواہد ابن عقیل جو ۱۲۷۱ میں لکھی

۱۵۲۵۔ جرجی زیدان [جرجی زیدان نصرانی مصری] (مورخ۔ ادیب۔ ۱۳۳۲) تمدن اسلامی

۱۵۲۶۔ چرخی [خواجہ یعقوب چرخی] (مفسر۔ ۸۵۱) تفسیر

۱۵۲۷۔ جرمی [ابو عمر صالح ابن اسحاق جرمی بصری بغدادی] (فقیہ۔ نحوی۔ لغوی۔ ۲۲۵) ابو عبیدہ اصمعی ابو زید اور اخفش کا شاگرد کتاب فرخ

۱۵۲۸۔ جریر بجلی [جریر بن عبد اللہ بجلی] (صحابی۔ ۵۱ قرقیسیا) وفات رسول سے ۴۰ دن پہلے مسلمان ہوئے۔ کچھ دنوں کوفہ میں پھر قرقیسیا میں رہنے لگے

۱۵۲۹۔ جریر بن عطیہ [ابو حزرہ جریر بن عطیہ بن حذیفہ خطفی تمیمی] (شاعر عرب۔ ۱۱۰ یمامہ) جریر فرزدق اور اخطل اسلام کے سب سے بڑے شاعر گنے جاتے ہیں۔ فرزدق کا معاصر اور شاعری میں اُس سے فائق۔ عمر کچھ اوپر ۸۰۔

۱۵۳۰۔ جزولی [امام ابو موسےٰ عیسےٰ بن عبد العزیز جزولی مصری] (نحوی۔ ۶۱۰ مراکش) مصر آکر ابن بری سے پڑھا۔ القانون نحو میں

۱۵۳۱۔ جزولی [ابو عبد اللہ محمد بن سلیمان بن ابی بکر حسنی جزولی] (صوفی۔ ۸۷۰ مراکش) دلائل الخیرات۔

۱۵۳۲۔ جزینی [حافظ محمد بن محمد بن حسن بن قاسم حسینی عاملی مشہدی] (فقیہ۔ حکیم۔ شاعر عرب۔ صدی یازدہم) اثنا عشریہ فی المواعظ العددیہ جو ۱۰۶۸ میں لکھی۔ حدایق الابرار جو ۱۰۸۱ میں لکھی۔ شہید ثانی کی نواسی کے بیٹے

۱۵۳۳۔ جسر [حسین جسر طرابلسی شامی] (متکلم۔ چودھویں صدی) رسالۂ حمیدیہ فی دیانۃ الاسلامیہ

۱۵۳۴۔ جصاص [ابو بکر احمد بن علی بغدادی نیشاپوری] (فقیہ۔ ۳۷۰) احکام القرآن۔ اصول فقہ

۱۵۳۵۔ جعدہ [جعدہ بن ہبیرہ بن ابی وہب مخزومی] (صحابی۔ ۔۔) انکی والدہ اُم ہانی حضرت علی کی بہن تھیں۔ علی کی طرف سے خراسان کے گورنر

۱۵۳۶۔ جعفر بن احمد [موید ابو محمد جعفر بن احمد بن علی قمی نزیل رے] (فقیہ۔ معاصر صدوق) مشہور بہ ابن الرازی۔ ادب الامام والماموم۔ سلسلات الاخبار۔ کتاب الغایات۔

۱۵۳۷۔ جعفر استر آبادی [حاجی ملا جعفر استر آبادی طہرانی] (فقیہ۔ ۱۲۶۳ طہران) انیس الواعظین۔ انیس الزاہدین۔ شفاء الصدور۔ مشاکل القرآن۔ مداین العلوم۔ مصباح الہدایٰ۔ فلک المشحون وغیرہ۔ عمر ۶۶

۱۵۳۸۔ جعفر برمکی [ابو الفضل جعفر بن یحییٰ بن خالد بن برمک] (وزیر ہارون۔ ۱۸۷) سب سے پہلے اسکا دادا خالد جو ۱۶۳ھ میں مرا ابو سلمہ خلال کے قتل پر سفاح کا پھر منصور کا وزیر ہوا۔ کمال سخی۔ [جعفر بن بشیر۔ دیکھو ابو محمد بجلی]

۱۵۳۹۔ جعفر بغدادی [شیخ ابو محمد جعفر بن احمد بن حسین بغدادی] (قاری۔ شاعر عرب۔ ۵۰۰ بغداد) معروف بہ قاری۔ مصارع العشاق۔ زہد السلطان

۱۵۴۰۔ جعفر حلی [جعفر بن حسن بن یحییٰ حلی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۶۷۶) دیکھو محقق اوّل یا محقق حلی

۱۵۴۱۔ جعفر حویزی [شیخ قوام الدین جعفر بن عبد اللہ بن ابراہیم حویزی اصفہانی] (فقیہ۔ ۱۱۱۵ نجف) محمد تقی مجلسی محقق سبزواری اور آقا حسین خونساری کے شاگرد۔ شرح لمعہ۔ ذخائر العقبیٰ۔

۱۵۴۲۔ جعفر دوریستی [ابو عبد اللہ جعفر بن محمد بن احمد عبسی دوریستی] (فقیہ۔ صدی پنجم) معاصر شیخ طوسی۔ کتاب الکفایہ۔ کتاب الاعتقادات۔ الرد علی الزیدیہ۔ شیخ مفید اور سید مرتضیٰ کے شاگرد۔ دوریست رے کے قریب ایک مقام ہے

۱۵۴۳۔ جعفر صادق [جعفر بن محمد بن علی بن حسین بن علی بن ابیطالب مدنی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۴۸ مدینہ) ائمۂ اثنا عشر میں سے چھٹے امام۔ ولادت ۸۰

۱۵۴۴۔ جعفر طیار [جعفر بن ابیطالب ذو الجناحین] (صحابی۔ ۸) جنگ موتہ میں شہید ہوئے

۱۵۴۵۔ جعفر بن عبد اللہ [جعفر بن عبد اللہ راس المذاری از نسل محمد بن حنفیہ] (محدث۔ فقیہ۔ صدی سوم) حسن بن محبوب اور ابن جبلہ وغیرہ سے

۱۵۴۶۔ جعفر علی [قاری حافظ جعفر علی جارچوی] (فقیہ۔ قاری۔ اول صدی چہاردہم)

۱۵۴۷۔ جعفر بن کمال [شیخ جعفر بن کمال الدین بحرانی] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۰۸۸ حیدر آباد دکن) سید علی خاں مدنی کے استاد

۱۵۴۸۔ جعفر بن محمد [جعفر بن محمد بن جعفر حسنی] (محدث۔ ۳۰۸) کتاب التاریخ العلوی۔ کتاب الصخرۃ والبئر۔ عمر ۹۰ سے اوپر

۱۵۴۹۔ جعفر النجفی [شیخ جعفر بن خضر حلی نجفی] (فقیہ۔ ۱۲۴۲ نجف) کشف الغطاء

۱۵۵۰۔ جعفر بن ابی سفیان [جعفر بن ابی سفیان بن حارث بن عبد المطلب] (صحابی۔ عہد معاویہ) اپنے والد کے ساتھ رسول اللہ کے ملازم رہے۔ عہد معاویہ میں فوت ہوئے۔

۱۵۵۱۔ جغمینی [محمود بن محمد بن عمر جغمینی خوارزمی] (ماہر ہیئت۔ نویں صدی) رسالہ علم ہیئت جو ۸۰۸ھ میں لکھا

۱۵۵۲۔ جلال بخاری [سید جلال بخاری] (صوفی۔ ۱۰۵۷) اوچہ (ملتان) میں مزار ہے

۱۵۵۳۔ جلال تبانی [شیخ جلال الدین بن احمد تبانی تیمز یہی حنفی] (فقیہ۔ ۷۹۳ قاہرہ)

۱۵۵۴۔ جلال حسینی [سید جلال الدین حسین موسوی مخدوم جہانیاں جہانگشت بن سید احمد کبیر] (صوفی۔ ۷۸۵ھ) مرید رکن الدین بن صدر الدین بن بہاء الدین زکریا۔ اوچھ (ضلع ملتان) میں مزار ہے۔ ولادت ۷۰۷۔

۱۵۵۵۔ جلال دوانی [جلال الدین محمد بن اسعد دوانی گازرونی] (متکلم۔ حکیم۔ ۹۰۸) اخلاق جلالی

۱۵۵۶۔ جلال رومی [جلال الدین محمد بن بہاء الدین ولد رومی] (صوفی۔ ۶۷۲ قونیہ) مثنوی معنوی۔ شمس تبریز کے مرید۔ ولادت ۶۰۴ بلخ

۱۵۵۷۔ جلال سیوطی [جلال الدین ابو الفضل عبد الرحمان بن کمال الدین ابوبکر سیوطی شافعی] (مفسر۔ نحوی۔ ۹۱۱) ولادت ۸۴۹۔ تفسیر اتقان۔ در المنثور۔ اول نصف تفسیر جلالین۔ ہمع الہوامع۔ تاریخ الخلفاء۔ مزہر۔ جمع الجوامع۔ جامع الصغیر۔ لب اللباب۔ حسن المحاضرہ۔ طبقات مفسرین۔

۱۵۵۸۔ جلال محلی [جلال الدین محمد بن احمد بن محمد محلی شافعی مصری] (مفسر۔ ۸۶۴) نصف آخر تفسیر جلالین۔ شاگرد ابن حجر عسقلانی۔ ولادت ۷۹۱

۱۵۵۹۔ جلپی [حسن بن شمس الدین محمد شاہ ازنیقی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۸۷۰) حواشی تلویح و شرح وقایہ و شرح مواقف

۱۵۶۰۔ جلیس [شیخ ابو عبد اللہ حسین بن موسیٰ بن ہبۃ اللہ دینوری] (نحوی۔ لغوی۔ ۴۳۰) سکونت نیشاپور و سمرقند

۱۵۶۱۔ جماعیلی [ابو محمد شمس الدین عبد الرحمان بن محمد بن احمد مقدسی حنبلی] (فقیہ۔ ۶۸۲ دمشق) شیخ الاسلام۔ ولادت ۵۹۷ دمشق

۱۵۶۲۔ جماعیلی [امام عبد اللہ بن احمد بن محمد دمشقی حنبلی[۱]] (فقیہ۔ نحوی۔ نجومی۔ ۶۲۰) البرہان۔ اعتقاد۔ ذم التاویل۔ مغنی فقہ میں۔ کافی

۱۵۶۳۔ جمال افغانی [جمال الدین افغانی] (صوفی۔ ۱۳۱۴ قسطنطنیہ) تتمۃ البیان فی تاریخ افغان (عربی)۔ ابطال دہریین (فارسی)

۱۵۶۴۔ جمال جرجانی [امیر جمال الدین بن عبد اللہ بن محمد بن حسن حسینی جرجانی استرآبادی شیعی] (فقیہ۔ محقق۔ ۹۷۰) شرح تہذیب الاصول علامہ جو ۹۲۹ میں لکھی۔ شاگرد شیخ علی کرکی و دوانی۔

۱۵۶۵۔ جمال حلی [جمال الدین ابو منصور حسن بن سدید الدین یوسف بن علی حلی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۷۲۶ حلہ) ولادت ۶۴۸۔ علامہ حلی۔

۱۵۶۶۔ جمال حلبی [جمال الدین ابو عبد اللہ محمد بن محمد بن ابو علی حلبی] (نحوی۔ ۶۴۶) شرح مفصل زمخشری

۱۵۶۷۔ جمال خونساری [آقا جمال الدین بن آقا حسین بن جمال الدین محمد خونساری اصفہانی] (فقیہ۔ ۱۱۲۵ اصفہان)

۱۵۶۸۔ جمال شیرازی [میر جمال الدین عطاء اللہ بن فضل اللہ حسنی شیرازی ہروی] (محدث۔ ۹۳۰) روضۃ الاحباب۔ اربعین۔

۱۵۶۹۔ جمال طریحی [جمال الدین بن طریح نجفی] (فقیہ۔ لغوی۔ نجف) معاصر حر عاملی۔ تفسیر قرآن۔ شرح فوائد صمدیہ۔ شرح تجرید۔ شرح مبادی الاصول۔

۱۵۷۰۔ جمال بن واصل [قاضی جمال الدین بن واصل محمد بن سالم حموی شافعی] (مورخ۔ ۶۹۷) مفرج الکروب فی اخبار بنی ایوب۔

۱۵۷۱۔ جمال قرشی [شیخ جمال الدین ابو الفضل محمد بن عمر بن خالد کاشغری] (لغوی۔ ...) صراح ترجمہ صحاح اللغات

۱۵۷۲۔ جمال عاملی [جمال الدین بن سید نور الدین علی بن ابو الحسن علی عاملی] (ادیب۔ شاعر۔ عالم۔ فاضل۔ آخر صدی یازدہم) کچھ دنوں مکہ اور مشہد میں پھر

[۱] شیخ الاسلام موفق الدین ابو محمد احمد جماعیلی کا بیٹا۔ وفات ۵۴۱ھ جماعیل ملک معاصر حر عاملی۔

۱۵۷۳۔ جمالی [جمال دہلوی] (شاعر فارسی۔ عالم۔ ۹۴۲) معاصر ہمایوں بادشاہ ہند

۱۵۷۴۔ جمالی مصری [جمال الدین ابو محمد عبد الرحیم بن حسن بن علی اموی شافعی مصری] (فقیہ۔ ۰)

۱۵۷۵۔ جمالی مولانا [جمال الدین بن حسام الدین دہلوی] (شاعر فارسی۔ صدی ہشتم) مداح محمد تغلق

۱۵۷۶۔ جمل [سلیمان الجمل] (مفسر۔ ۱۲۰۴) فتوحات الالہیہ جو حاشیہ جمل علی الجلالین مشہور ہے

۱۵۷۷۔ جمیل [ابو عمر جمیل بن عبد اللہ بن معمر بن صباح قضاعی] (شاعر عرب۔ ۸۲ مصر) ساکن وادی القریٰ۔ بثینہ پر عاشق تھا

۱۵۷۸۔ جمیل بن دراج [جمیل بن ابی الصبیح دراج بن ابو علی عبد اللہ نخعی] (فقیہ۔ محدث۔ صدی دوم) ان کا چھوٹا بھائی نوح بن دراج کوفہ کا قاضی دونوں تقیہ کرتے تھے۔

۱۵۷۹۔ جندب [جندب بن جنادہ (ابوذر غفاری)] (صحابی۔ محدث۔ ۳۲) دیکھو ابوذر

۱۵۸۰۔ جنید بغدادی [ابو القاسم جنید بن محمد بن جنید الخزاز بغدادی] (صوفی۔ ۲۹۷ بغداد) سری سقطی کے بھانجے۔ سید الطائفہ لقب۔ مرید سفیان ثوری

۱۵۸۱۔ جواد [امام محمد تقی بن امام علی رضا بن موسیٰ بن جعفر صادق] (امام نہم۔ ۲۲۰)

۱۵۸۲۔ جواد ساباطی [محمد جواد ساباطی] (شاعر فارسی۔ عالم۔ تیرھویں صدی) براہین ساباطیہ۔ ۱۲۲۲ھ میں کلکتہ میں احمد عرب سے ملاقات ہوئی

۱۵۸۳۔ جواد عاملی [سید جواد بن سید محمد حسینی حسینی عاملی] (فقیہ۔ ریاضی۔ حکیم۔ ۱۲۲۶) شاگرد بحر العلوم و بہبہانی۔ مفتاح الکرامہ شرح قواعد علامہ

۱۵۸۴۔ جواد کاظمی [محمد جواد بن سعد اللہ بن جواد بغدادی کاظمی] (فقیہ۔ ریاضی۔ حکیم۔ صدی یازدہم نجف) شاگرد بہائی۔ غایۃ المامول شرح زبدۃ الاصول۔ شرح دروس۔

۱۵۸۵۔ جوالیقی [ابو محمد عبد اللہ بن عبدان بن احمد بن موسیٰ اہوازی] (محدث۔ ۳۰۶) عمر ۹۰ (نیز دیکھو ابو منصور جوالیقی و ابو محمد جوالیقی)

۱۵۸۶۔ جونپوری [ملا محمود فاروقی] (ادیب۔ حکیم۔ ۱۰۶۲) شمس البازغہ علم طبیعیات و عقلیات میں۔ فرائد المحمودیہ معانی میں۔ استاذ الملک محمد افضل جونپوری کے شاگرد

۱۵۸۷۔ جوہر [ابو الحسن جوہر بن عبد اللہ رومی مغربی] (کاتب۔ سپہ سالار۔ ۳۸۱) سپہ سالار معز فاطمی۔ قاہرہ بسایا۔ مصر و شام میں شیعہ مذہب پھیلایا

۱۵۸۸۔ جوہری [ابو نصر اسماعیل بن حماد جوہری فارابی] (نحوی۔ ۳۹۳) صحاح اللغۃ

۱۵۸۹۔ جوہری [ابو بکر احمد بن عبد العزیز جوہری] (مورخ۔ چوتھی صدی) کتاب السقیفہ۔ ۳۲۳ میں زندہ تھا

۱۵۹۰۔ جویریہ [جویریہ] (صحابیہ۔ محدثہ۔ ۵۰ مدینہ) زوجہ رسول اللہ

۱۵۹۱۔ جوینی [ابو المعالی امام الحرمین شافعی نیشاپوری] (فقیہ۔ مفسر۔ ۴۷۸) انکے والد ابو محمد عبد اللہ بن یوسف مفسر و فقیہ شاگرد قفال مروزی صاحب تفسیر کبیر و تبصرہ و تذکرہ ۴۳۸ھ میں فوت ہوئے۔

۱۵۹۲۔ جیلانی [شیخ محی الدین عبد القادر جیلانی] (صوفی۔ ۵۶۱ بغداد) غنیۃ الطالبین۔ فتوح الغیب

۱۵۹۳۔ جیلانی [عبد الکریم بن ابراہیم جیلانی] (صوفی۔ صدی نہم) ولادت ۷۶۷۔ انسان الکامل

۱۵۹۴۔ جیون [ملا شیخ احمد بن ابو سعید بن عبد اللہ صدیقی امیٹھوی] (متکلم۔ ۱۱۳۰) نور الانوار شرح المنار

ح

۱۵۹۵۔ حاتم اصم [شیخ ابو عبد الرحمان حاتم بن عنوان بلخی] (صوفی۔ ۲۳۷ بلخ) شقیق بلخی کے مرید

۱۵۹۶۔ حاتم دہلوی [شاہ ظہور الدین دہلوی] (شاعر اردو۔ ۱۲۰۷) سودا کا استاد۔ نواب عمدۃ الملک امیر خاں کا مصاحب

۱۵۹۷۔ حاتم طائی [حاتم طائی نصرانی] (شاعر عرب۔ فیاض۔ ۶۰۵ عیسوی) اسکا بیٹا مسلمان ہو کر علیؑ کے شیعوں میں ہوا

۱۵۹۸۔ حاتمی [ابو علی محمد بن حسن بن مظفر بغدادی] (کاتب۔ لغوی۔ ۳۸۸) شاگرد ابو عمرو زاہد۔ استاد ابو القاسم تنوخی۔ موضحہ۔ حلیۃ المحاضرہ

۱۵۹۹۔ حاجی خلیفہ [مصطفیٰ بن عبد اللہ کاتب چلبی] (مورخ۔ ۱۰۶۷ قسطنطنیہ) کشف الظنون عن اسامی الکتب و الفنون۔ تقویم التواریخ

۱۶۰۰۔ حارث [حارث بن اسامہ] (محدث۔ ۲۸۲) مسند۔ عمر ۹۷

۱۶۰۱۔ حارث بن عبداللہ [حارث بن عبداللہ اعور ہمدانی کوفی (حارث ہمدانی)] (تابعی - ۶۵) یکے از اصحاب علیؑ

۱۶۰۲۔ حارث بن ہشام [حارث بن ہشام بن مغیرہ مخزومی] (صحابی - ۱۵) ابوجہل کا بھائی۔ اسلام یوم فتح مکہ۔ مقتول یوم یرموک

۱۶۰۳۔ حارثہ بن سراقہ [حارثہ بن سراقہ انصاری نجاری] (صحابی - ۲) جنگ بدر میں شہید ہوئے۔ انس بن مالک کی پھپی کے بیٹے

۱۶۰۴۔ حارثی [محمد بن علی بن عطیہ مکی] (صوفی، واعظ - ۳۸۶ بغداد) قوت القلوب

۱۶۰۵۔ حازم [شیخ ابوالحسن حسنی الدین حازم بن محمد بن حسن قرطاجنی قرطبی] (ادیب و بلیغ - ۶۸۴) سراج البلغاء بلاغت میں۔ قصیدہ نحو میں۔ ابوحیان نے اس سے روایت کی۔ ولادت ۶۰۸

۱۶۰۶۔ حازمی [زین الدین ابوبکر محمد بن موسے بن عثمان بن حازم ہمدانی] (محدث ۵۸۴ بغداد) ولادت ۵۴۸ ہمدان) ابن فضلان و ابن شہرویہ کا شاگرد۔ سلسلۃ الذہب۔ الناسخ والمنسوخ

۱۶۰۷۔ حاطب [حاطب بن ابی بلتعہ لخمی] (صحابی - ۳۰ مدینہ) عمر ۶۵

۱۶۰۸۔ حافظ ابرو [ملا نور الدین لطف اللہ ہروی] (مورخ - ۸۳۴) زبدۃ التواریخ جو بایسنقر مرزا کے لئے لکھی ۸۲۹ھ تک کے حالات درج کئے۔

۱۶۰۹۔ حافظ [خواجہ شمس الدین محمد شیرازی] (صوفی، شاعر فارسی - ۷۹۱) دیوان لسان الغیب

۱۶۱۰۔ حافی راسہ [تقی الدین محمد بن عبداللہ بن عبدالعزیز تلسانی نوری] (امام عربیت - ۶۸۰) ولادت ۶۰۷

۱۶۱۱۔ حاکم کبیر [ابواحمد محمد بن احمد بن اسحاق نیشاپوری] (محدث - ۳۷۸) عمر ۹۳۔ کتاب الکنیٰ

۱۶۱۲۔ حاکم صغیر [ابوعبداللہ محمد بن عبداللہ بن حمدویہ نیشاپوری شافعی] (محدث - ۴۰۳) مستدرک الصحیح۔ اربعین۔ علل۔ امالی۔ افادۃ الشیوخ۔ کتاب الاکلیل۔ تاریخ نیشاپور۔ معروف بہ ابن البیع۔ ولادت ۳۲۱۔ قاضی نیشاپور۔ استاد دارقطنی۔ شاگرد ابوسہل صعلوکی۔

۱۶۱۳۔ حالی [خواجہ الطاف حسین حالی پانی پتی] (شاعر اردو - ۱۳۳۳ھ جنوری ۱۹۱۵ء) مسدس۔ مناجات بیوہ۔ برکھارت۔ حیات سعدی۔ حیات جاوید[1]

۱۶۱۴۔ حامد حسین [سید حامد حسین بن سید محمد قلی خاں لکھنوی] (فقیہ، متکلم - ۱۳۰۶ لکھنؤ) عبقات الانوار۔ استقصاء الافحام

۱۶۱۵۔ حامض [ابوموسے سلیمان بن محمد بن احمد بغدادی] (نحوی - ۳۰۵ بغداد) شاگرد ثعلب۔ خلق الانسان۔ کتاب الوحوش۔ کتاب النبات۔ المختصر

۱۶۱۶۔ حباب [ابوعمرو حباب بن منذر بن جموح انصاری سلمی بدری] (صحابی - ...) تمام مشاہد میں رسول کے ساتھ رہے۔ عمر کی خلافت میں انتقال کیا۔

۱۶۱۷۔ حبہ عرنی [حبہ بن جوین عرنی یمنی کوفی] (تابعی - ۷۶) یکے از اصحاب علیؑ۔ کنیت ابوقدامہ

۱۶۱۸۔ حبیب [ابویحییٰ حبیب بن ثابت اسدی کوفی] (تابعی، فقیہ - ۱۱۹)

۱۶۱۹۔ حبیب عجمی [حبیب عجمی بصری] (صوفی - ۱۵۶ البصرہ) مرید حسن بصری۔ داؤد طائی اور شقیق بلخی ان کے صحبت یافتہ تھے۔

۱۶۲۰۔ حبیب بن مسلمہ [حبیب بن مسلمہ فہری] (صحابی - ۴۲ شام)

۱۶۲۱۔ حجاج [حجاج بن یوسف بغدادی] (شاعر عرب - ۲۵۹)

۱۶۲۲۔ حجاج [حجاج بن یوسف بن حکم ثقفی] (تابعی - گورنر عراق و خراسان - ۹۵) ولادت ۴۱ھ ظلم میں ضرب المثل ہے

۱۶۲۳۔ حجۃ الدین صقلی [ابوعبداللہ محمد بن ابی محمد ظفر صقلی] (ادیب، مفسر - ۵۶۵ حماۃ) مکہ میں نشوونما پایا۔ سلوان المطاع۔ تفسیر القرآن۔ شرح مقامات حریری۔ نجباء الابناء۔ کتاب الینبوع۔ حاشیہ الخواص

۱۶۲۴۔ حجر بن عدی [حجر بن عدی بن معاویہ کندی کوفی] (صحابی - ۵۱) شام میں بلاکر معاویہ نے بوجہ محبت علی شہید کرادیا

۱۶۲۵۔ حذیفہ [حذیفہ بن الیمان] (صحابی، محدث - ۳۵ مدائن) صاحب سر رسول اللہ۔ قتل عثمان کے چالیس دن بعد انتقال کیا

۱۶۲۶۔ حرانی [امام محمد بن عبدالوہاب بن منصور حرانی حنبلی] (فقیہ - ۶۹۵)

۱۶۲۷۔ حربی [ابواسحاق ابراہیم بن اسحاق بغدادی حنبلی] (محدث، فقیہ - ۲۸۵) ولادت ۱۹۸۔ شاگرد احمد بن حنبل۔ مسانید صحابہ۔

[1] یعنی سوانح عمری سید احمد خاں۔

۱۶۲۸۔ حرشی [ابوالحسن علی بن سراج حرشی بصری] (محدث ۳۰۸)

۱۶۲۹۔ حرّعاملی [شیخ محمد بن حسن بن علی بن محمد الحر العاملی] (محدث۔ فقیہ۔ رجالی۔ بعد ۱۰۹۷۔ مشہد) جواہر السنیہ۔ صحیفۂ ثانیہ۔ وسائل الشیعہ۔ امل الآمل۔ ہدایۃ الامہ۔ اثبات الہداۃ۔ بدایۃ الہدایہ۔ فصول المہمہ۔ فوائد قدسیہ۔ ارجوزہ۔ ولادت ۱۰۳۳

۱۶۳۰۔ حرفوشی [شیخ محمد بن علی بن محمد حرفوشی عاملی اصفہانی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۱۰۵۹) لالی سنیہ شرح زبدۃ الاصول۔ شرح صمدیہ۔ طرائف النظام۔ شرح قواعد شہید۔ شرح تہذیب النحو۔

۱۶۳۱۔ حرملہ تجیبی [ابوعبداللہ حرملہ بن یحییٰ بن عبداللہ مصری] (محدث۔ فقیہ۔ ۲۴۳) ولادت ۱۶۶۔ شافعی کا مصاحب۔ المبسوط۔ المختصر

۱۶۳۲۔ حریث [حریث بن زید انصاری خزرجی بدری] (صحابی۔ ۔۔) کہتے ہیں اول اذان کی ترکیب انہوں نے خواب میں دیکھی

۱۶۳۳۔ حریری [ابومحمد قاسم بن علی بن محمد بن عثمان بصری] (شاعر۔ ادیب۔ ۵۱۶ بصرہ) ولادت ۴۴۶۔ مقامات۔ ملحۃ الاعراب۔ درۃ الغواص

۱۶۳۴۔ حزین؎ [شیخ محمد علی بن ابوطالب بن عبداللہ جیلانی اصفہانی بنارسی] (علامہ۔ شاعر فارسی۔ ۱۱۸۰ بنارس) ابطال تناسخ۔ حدوث عالم۔ روائح الجنان۔ معالم الدین۔ انیس الفواد۔ رمح المصقول۔ کشف التلبیس۔ سیف اللہ المسلول۔ صراط السوی۔ جوامع الکلم۔ مواعظ الحکماء

۱۶۳۵۔ حسام الدین [حسام الدین حسین بن علی سغناقی حنفی] (فقیہ۔ نحوی۔ ساتویں صدی) شاگرد عبدالجلیل بن عبدالکریم صاحب ہدایہ۔ النہایہ شرح ہدایہ۔ شرح مفصل۔ ۶۷۶ھ میں حافظ الدین بخاری سے پڑھا۔

۱۶۳۶۔ حسام الدین [حسام الدین بن جمال الدین بن طریح نجفی] (فقیہ۔ شاعر عرب۔ صدی یازدہم) شرح صومیہ بہائی۔ شرح مبادی الوصول علامہ۔ تفسیر۔ شرح

۱۶۳۷۔ حسام الدین؎ [محمد صالح بن احمد مازندرانی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) شرح اصول کافی۔ شرح من لا یحضر۔ شرح معالم الاصول۔ شرح زبدۃ الاصول

۱۶۳۸۔ حسام الدین [حسام الدین حسن بن علی بن محمد ابیوردی شافعی نزیل مکہ] (ادیب۔ حکیم۔ آخر صدی ہشتم) شاگرد تفتازانی۔ ربیع الجنان فی المعانی والبیان

۱۶۳۹۔ حسان [ابوالولید حسان بن ثابت بن منذر انصاری خزرجی مدنی] (صحابی۔ شاعر۔ ادیب۔ ۴۰ یا ۵۴) عمر ۱۲۰۔ ۶۰ سال اسلام میں، ۶۰ جاہلیت میں گزرے۔ شاعر رسول اللہ۔

۱۶۴۰۔ حسان بن قیس [ابولیلیٰ نابغۃ الجعدی] (صحابی۔ شاعر۔ ادیب۔ ۷۱)

۱۶۴۱۔ حسن اصفہانی [امیر سید حسن بن امیر سید علی بن امیر محمد باقر حسینی اصفہانی] (واعظ۔ فقیہ۔ آخر تیرھویں صدی اصفہان) جوامع الکلم اصول فقہ میں۔ معاصر محمد باقر صاحب روضات الجنات۔ شاگرد سید شریف۔

۱۶۴۲۔ حسن اہدل [شیخ حسن بن عبدالباری اہدل تہیمی] (محدث۔ صدی سیزدہم)

۱۶۴۳۔ حسن بصری [ابوسعید حسن بن یسار بصری میسانی] (صوفی۔ محدث۔ فقیہ۔ مفسر۔ ۱۱۰) ولادت ۲۱ھ

۱۶۴۴۔ حسن چلپی [حسن چلپی فناری] (عالم۔ فقیہ۔ ۸۸۶) حواشی مختلفہ

۱۶۴۵۔ حسن حرانی [شیخ ابومحمد حسن بن علی بن حسین بن شعبہ حرانی حلبی] (فقیہ۔ ۔۔) تحف العقول۔ کتاب التمحیص (علامہ مجلسی سے مقدم تھے)

۱۶۴۶۔ حسن حلّی [ابن داؤد۔ تقی الدین حسن بن علی بن داؤد حلّی] (فقیہ۔ رجالی۔ ساتویں صدی حلّہ) دیکھو ابن داؤد۔ (نیز دیکھو علامہ حلّی)

۱۶۴۷۔ حسن حلّی [حسن بن سلیمان بن خالد حلّی] (فقیہ۔ آٹھویں صدی حلّہ) شاگرد شہید اول۔ منتخب بصائر الدرجات سعد بن عبداللہ قمی

۱۶۴۸۔ حسن دہلوی [میر غلام حسن بن ضاحک دہلوی فیض آبادی] (شاعر اردو۔ ۱۲۰۱) مثنوی بدر منیر یا سحر البیان

۱۶۴۹۔ حسن بن راشد [ابوعلی حسن بن راشد بغدادی] (محدث۔ صدی دوم) امام ابوجعفر جواد سے روایت کی

۱۶۵۰۔ حسن الزمان [سید حسن الزمان حیدرآبادی] (صوفی۔ محدث۔ ۱۳۳۵) قول المستحسن۔ علوم اہلبیت ۱۹ جلد میں۔

۱۶۵۱۔ حسن بن زیاد [حسن بن زیاد العطار ضبّی یا طائی] (محدث۔ صدی دوم) امام ابوجعفر سے روایت کی

۱۶۵۲۔ حسن بن زید [ابومحمد حسن بن زید بن امام حسن ہاشمی مدنی] (محدث۔ ۱۶۸) منصور دوانیقی کی طرف سے مدینہ کا والی

؎ ایران سے آکر دہلی میں اور پھر بنارس میں رہے۔ ولادت ۱۱۰۳۔ شاگرد آخوند محمد رفیع۔

۱۶۵۳۔ حسن سبزواری [ابو سعید حسن بن حسین (المعروف بہ شیعی سبزواری)] (متکلم۔ واعظ۔ آٹھویں صدی) مصابیح القلوب۔ بہجۃ المناہج۔ راحۃ الارواح۔ غایۃ المرام۔ ترجمۂ فارسی کشف الغمہ۔

۱۶۵۴۔ حسن بن سعید [ابو محمد حسن بن سعید بن حماد بن مہران کوفی اہوازی] (محدث۔ فقیہ۔ دوسری صدی) انہوں نے اور انکے بھائی حسین نے ملکر تیس یا پچاس کتابیں لکھیں۔ صحابی امام رضاؑ

۱۶۵۵۔ حسن ابن سہل [ابو محمد حسن بن سہل بن عبداللہ سرخسی] (وزیر مامون عباسی۔ ۲۳۶ سرخس) اپنے بھائی ذوالریاستین فضل بن سہل کے بعد وزیر ہوا۔ سنہ ۲۰۳ھ میں اسے سودا ہو گیا تو احمد بن ابو خالد وزیر بنایا گیا۔

۱۶۵۶۔ حسن شیرازی [مرزا محمد حسن شیرازی نجفی] (فقیہ۔ آغاز صدی چہاردہم) تحفۃ المسائل

۱۶۵۷۔ حسن صغانی [رضی الدین ابو الفضائل حسن بن محمد بن حسن عمری حنفی لاہوری بغدادی] (لغوی۔ نحوی۔ محدث۔ ۶۵۰ بغداد) مشارق الانوار۔ عباب لغت میں۔ ولادت ۵۷۷ لاہور۔

۱۶۵۸۔ حسن طیبی [حسن بن محمد بن عبداللہ طیبی] (مفسر۔ امام معانی و بیان۔ ۷۴۳)

۱۶۵۹۔ حسن طبرسی [عماد الدین حسن بن علی طبرسی شیعی] (متکلم۔ صدی ہفتم) کامل بہائی۔ یکے از علمائے دربار بہاء الدین[1] صاحب اصفہان۔

۱۶۶۰۔ حسن عاملی [بدر الدین حسن بن سید جعفر بن فخر الدین اعرجی حسینی عاملی کرکی] (فقیہ۔ ۹۳۳) شہید ثانی کے استاد (دیکھو بدر الدین عاملی)

۱۶۶۱۔ حسن عاملی [جمال الدین ابو منصور حسن بن زین الدین شہید ثانی] (فقیہ۔ ۱۰۱۱) شاگرد ابن صائغ و مقدس اردبیلی۔ یہ بھی محقق مشہور ہیں۔ معالم الدین۔ منتقی الجمان۔ مشکوٰۃ القول السدید۔ معالم الاصول۔ رسالۂ اثنا عشریہ۔

۱۶۶۲۔ حسن عاملی [شیخ حسن بن علی عاملی] (فقیہ۔ گیارھویں صدی) مدارک شرح شرایع الاسلام۔ حقیقۃ الاخبار۔ نظم الجمان۔ قرۃ الغربا۔

۱۶۶۳۔ حسن طبرسی [حسن بن ابو علی طبرسی] (فقیہ۔ محدث۔ ساتویں صدی) صاحب مجمع البیان کے بیٹے

۱۶۶۴۔ حسن عباسی [حسن بن عبداللہ عباسی] (ادیب۔ مورخ۔ آٹھویں صدی) ۷۰۸ھ میں زندہ تھا۔ آثار الاول فی ترتیب الدول

۱۶۶۵۔ حسن عدوی [حسن بن محمد بن حسن عدوی عمری صاغانی حنفی] (محدث۔ فقیہ۔ نحوی۔ لغوی۔ ۶۵۰)

۱۶۶۶۔ حسن عسکری [حسن عسکری بن علی النقی بن محمد تقی بن امام رضاؑ] (امام یازدہم۔ ۲۶۰ سامرہ) ولادت ۲۳۲

۱۶۶۷۔ حسن عسکری [ابو ہلال حسن بن عبداللہ عسکری] (لغوی۔ ۳۹۵) جمہرۃ الامثال۔ (دیکھو ابو ہلال عسکری)

۱۶۶۸۔ حسن بن عطیہ [حسن بن عطیہ حناط محاربی کوفی] (محدث۔ دوسری صدی) یہ اور انکے بھائی محمد و علی امام جعفر صادقؑ سے روایت کرتے ہیں۔

۱۶۶۹۔ حسن بن علوان [حسن بن علوان کلبی کوفی] (محدث۔ دوسری صدی) یہ اور انکا بھائی حسین جو سنی تھا امام جعفر صادقؑ سے روایت کرتے ہیں۔

۱۶۷۰۔ حسن علی [مرزا حسن علی بن جمال الدین دہلوی لکھنوی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۵۰) شاگرد عبدالعزیز دہلوی۔ برہان الخلافہ

۱۶۷۱۔ حسن علی [حسن علی بن عبداللہ شوشتری] (فقیہ۔ ۱۰۶۸) شاگرد بہائی

۱۶۷۲۔ حسن بن علی [حسن بن علی بن ابی طالب ہاشمی] (صحابی۔ دوسرے امام۔ ۴۹ مدینہ) سبط اکبر۔ ولادت ۱۵ رمضان ۳ھ۔ ۱۵ جمادی الاول ۴۱ھ کو خلافت ظاہری معاویہ کو حوالہ کی۔

۱۶۷۳۔ حسن بن علی [سید حسن بن سید دلدار علی لکھنوی] (ادیب۔ ۱۲۶۰) تذکرۃ الشیوخ والشبان

۱۶۷۴۔ حسن بن علی [حسن بن علی بن زیاد الوشا بجلی کوفی] (محدث۔ اوائل صدی سوم) امام رضاؑ سے روایت کی

۱۶۷۵۔ حسن بن علی [ابو محمد حسن بن علی بن فضال تیمی کوفی] (محدث۔ ۲۲۴) امام رضاؑ کے مخصوصین سے۔ الزیارات۔ البشارات۔ النوادر۔ الرد علی الغالیہ۔ الشواہد من کتاب اللہ۔ المتعہ۔ الناسخ والمنسوخ۔ الملاحم

۱۶۷۶۔ حسن بن عمار [حسن بن عمار شرنبلالی حنفی] (فقیہ۔ ۱۰۶۹) نور الایضاح اور اسکی شرح مراقی الفلاح۔

[1] ولد خواجہ شمس الدین [illegible] شاگرد حسن بن شہید ثانی

۱۶۷۷۔ حسن قزوینی [حاجی شیخ محمد حسن بن محمد معصوم قزوینی] (فقیہ۔ حدود ۱۲۲۵ نجف) ریاض الشہادہ۔ تنقیح المقاصد۔ تلخیص الفوائد

۱۶۷۸۔ حسن قویدر [حسن قویدر] (عالم۔ شاعر عرب۔ ۱۲۶۲) نیل الارب فی مثلثات العرب

۱۶۷۹۔ حسن کاشی [ملا حسن کاشی آملی] (شاعر فارسی۔ صدی ہفتم) معاصر علامہ حلّی و سلطان محمد خدابندہ۔ ہفت بند مناقب میں

۱۶۸۰۔ حسن لاہیجی [میرزا حسن بن عبدالرزاق لاہیجی] (فقیہ۔ متکلم۔ صدی یازدہم قم) جمال الصالحین۔ شمع الیقین۔ اصول خمسہ۔ ہدیۃ المسافر۔ معاصر علی حزیں۔

۱۶۸۱۔ حسن بن محبوب کوفی [ابوعلی حسن ابن محبوب السرّاد] (محدث۔ فقیہ۔ مفسر۔ ۲۲۴) عمر ۷۵۔ کتاب المشیخہ۔ کتاب الحدود۔ کتاب النکاح۔ کتاب الفرائض۔ تفسیر وغیرہ۔ اصحاب امام رضاؑ سے

۱۶۸۲۔ حسن (مرعشی) [ابو محمد حسن بن حمزہ بن علی بن عبیداللہ حسینی طبری (مرعشی)] (فقیہ۔ ادیب۔ ۳۵۸) کتاب المبسوط۔ کتاب الاشفیہ۔ کتاب المفتخر۔ تباشیر الشریعہ۔

۱۶۸۳۔ حسن بن مظفر [حسن بن مظفر نیشاپوری ضریر] (لغوی۔ ۴۴۲) زمخشری کا اُستاد

۱۶۸۴۔ حسن نوبختی [ابو محمد حسن بن موسیٰ نوبختی] (متکلم۔ فیلسوف۔ صدی چہارم) کتاب الآراء والدیانات۔ فرق الشیعہ۔ الرد علی فرق الشیعہ ما خلا الامامیہ۔ کتاب الجامع فی الامامۃ۔ کتاب التوحید۔ ردّ ابوعلی جبائی۔ ردّ المنجمین۔ ردّ ابن ابی الہذیل وغیرہ۔ ابوسہل نوبختی کے بھانجے

۱۶۸۵۔ حسن نجفی [شیخ محمد حسن بن شیخ باقر نجفی] (فقیہ۔ صدی سیزدہم نجف) جواہر الکلام شرح شرائع الاسلام۔ ۱۲۶۲ھ میں انکی عمر ۸۰ کے قریب تھی

۱۶۸۶۔ حسن نجفی [شیخ حسن بن شیخ جعفر نجفی] (فقیہ۔ ۱۲۶۲ نجف)

۱۶۸۷۔ حسن بن ہارون [ابو محمد حسن بن محمد بن ہارون بن ابراہیم مہلبی بغدادی] (عالم۔ وزیر۔ ۳۵۲ بغداد) معزالدولہ دیلمی کا وزیر۔ ولادت ۲۹۱۔ مہلب بن ابی صفرہ کی نسل سے۔

۱۶۸۸۔ حسن یزدی [آخوند ملا حسن یزدی کربلائی] (فقیہ۔ صدی سیزدہم کربلا) شاگرد آقا سید محمد مہیج الاحزان۔ معاصر فتح علی شاہ بادشاہ ایران

۱۶۸۹۔ حسین اصفہانی [ابو اسمٰعیل حسین بن علی بن محمد ملقب بہ موید الدین اصفہانی] (شاعر۔ ۵۱۳) (نیز دیکھو خلیفہ سلطان)

۱۶۹۰۔ حسین بن بابویہ [ابو عبداللہ حسین بن علی بن حسین بابویہ القمی] (فقیہ۔ محدث۔ صدی چہارم) برادر صدوق۔ الرد علی الواقفہ۔ معاصر صاحب بن عباد[1]

۱۶۹۱۔ حسین بن بدران [حسین بن بدران بن داؤد باصری] (فقیہ۔ محدث۔ نحوی۔ ۶۴۹) ولادت ۶۱۲

۱۶۹۲۔ حسین بن بسطام [حسین بن بسطام بن سابور الزیات] (محدث۔ چوتھی صدی) طب الائمہ۔ ابن قولویہ اور کلینی کے معاصرین سے

۱۶۹۳۔ حسین بغدادی [ابوبکر حسین بن عبداللہ بغدادی] (محدث۔ ۳۶۰ بغداد)

۱۶۹۴۔ حسین حائری [شیخ محمد حسین بن زین العابدین مازندرانی حائری] (فقیہ۔ حی)

۱۶۹۵۔ حسین دیاربکری [حسین بن محمد بن حسن دیاربکری مالکی نزیل مکہ] (مورخ۔ ۹۶۶) تاریخ الخمیس

۱۶۹۶۔ حسین ربعی [حسین بن علی بن عیسیٰ ربعی] (نحوی۔ پانچویں صدی) ابوالکرم مبارک بن فاخر کے مشائخ سے

۱۶۹۷۔ حسین بن سعید [حسین بن سعید بن حماد بن مہران اہوازی کوفی] (فقیہ۔ متکلم۔ دوسری صدی قم) تیس کتابیں تمام ابواب فقہ میں مع کتاب التقیہ۔ کتاب المناقب۔ کتاب المثالب۔ کتاب التفسیر۔ کتاب الملاحم۔ کتاب الرد علی الغالیہ۔ اصحاب رضاؑ سے۔

۱۶۹۸۔ حسین سنجی [ابوعلی حسین بن شعیب بن محمد سنجی شافعی مروزی] (فقیہ۔ بعد ۴۳۰) ابوبکر قفال مروزی کا شاگرد۔ شرح فروع ابوبکر حداد۔ شرح تلخیص۔ کتاب المجموع۔

۱۶۹۹۔ حسین (سید) عاملی [سید حسین بن سید ضیاء الدین ابو تراب حسن بن ابو جعفر محمد موسوی کرکی عاملی] (فقیہ۔ ۱۰۰۱ اردبیل) المعروف بہ مجتہد

۱۷۰۰۔ حسین (سید) [سید حسین بن امیر ابراہیم قزوینی] (فقیہ۔ ۱۱۹۶) معارج الاحکام شرح مسالک الافہام۔ مستقصی الاجتہاد شرح شرح ذخیرۃ المعاد۔ نظم اللئالی[1]

[1] شاگرد محمد باقر بہبہانی و بحرالعلوم

۱۲۰۱۔ حسین (سید) [سید حسین بن سید دلدار علی نصیر آبادی لکھنوی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۷۳) حدیقۂ سلطانیہ۔ مجالس مفجعہ۔ طرد المعاندین۔ روضۃ الاحکام۔ سید العلماء اور میرن صاحب کے نام سے مشہور ہیں۔ عمر ۶۱

۱۲۰۲۔ حسین (سید) [سید حسین بن سید محمد بن سید علی عاملی] (ادیب۔ فقیہ۔ ۱۰۶۹) صاحب مدارک کے بیٹے۔ شواہد ابن الناظم۔ حاشیہ بر الفیہ شہید

۱۲۰۳۔ حسین شاہ [سید حسین شاہ خدا نما برہانپوری] (صوفی۔ ۹۱۵ برہانپور)

۱۲۰۴۔ حسین بن شہاب [حسین بن شہاب الدین خانذار بن حسین عاملی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۱۰۷۶ حیدرآباد) شرح نہج البلاغہ۔ عقود الدرر۔ ہدایۃ الابرار

۱۲۰۵۔ حسین بن روح [ابو القاسم حسین بن روح] (فقیہ۔ ۳۲۶) تیسرے وکیل امام صاحب العصرؑ کے

۱۲۰۶۔ حسین عاملی [عز الدین ابو عبد اللہ حسین بن سید حیدر بن قمر کرکی عاملی] (فقیہ۔ آخر صدی دہم) المعروف بمجتہد

۱۲۰۷۔ حسین بن عبد اللطیف [حسین بن عبد اللطیف بن ابو جابر عاملی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) معاصر حر عاملی۔ شرح قواعد الاحکام۔ کتاب لہفہ۔ کتاب

۱۲۰۸۔ حسین عرب [شیخ حسین عرب بھوپالی] (محدث۔ علامہ۔ صدی چہاردہم) اہل اور احمد بن محمد شوکانی کا شاگرد۔ استاد صدیق حسن خاں۔ ولادت ۱۲۲۵

۱۲۰۹۔ حسین بن علی [حسین بن علی بن ابی طالب ہاشمی] (صحابی۔ تیسرے امامؑ۔ ۱۰ محرم ۶۱ کربلا) ولادت ۵ شعبان ۴ھ۔ یزید نے کربلا میں مع اعزا و احبا قتل کرا دیا۔ امام حسن سبط اکبر ہیں یہ سبط اصغر

۱۲۱۰۔ حسین بن علی [حسین بن علی بن محمد بن حسن بن شہید ثانی] (فقیہ۔ ۱۰۷۸ اصفہان) شیخ علی صاحب در المنثور کے بیٹے۔

۱۲۱۱۔ حسین قزوینی [حسین بن ابراہیم بن امیر محمد معصوم حسینی قزوینی] (فقیہ۔ ۱۱۹۶) معارج الاحکام شرح مسالک الافہام۔ مستقصی الاجتہاد شرح ذخیرۃ المعاد

۱۲۱۲۔ حسین قزوینی [محمد حسین بن محمد رحیم کربلائی قزوینی] (فقیہ۔ ۱۲۵۴) فصول الاصول

۱۲۱۳۔ حسین قمی [حسین بن محمد بن حسن قمی] (فقیہ۔ صدی چہارم) معاصر شیخ صدوق۔ مقتصد الراغب

۱۲۱۴۔ حسین کاشفی [کمال الدین حسین بن علی واعظ کاشفی ہروی سبزواری] (مفسر۔ ادیب۔ واعظ۔ ۹۱۰) تفسیر مواہب۔ جواہر التفاسیر۔ انوار سہیلی۔ اخلاق محسنی۔ روضۃ الشہداء۔ رشحات۔

۱۲۱۵۔ حسین لنبانی [آقا حسین بن مولانا حسن دیلمانی جیلانی اصفہانی] (محدث۔ فقیہ۔ حکیم۔ ۱۱۲۹ اصفہان) شرح کبیر صحیفۂ سجادیہ۔ شرح مفاتیح کاشانی۔ شاگرد محمد باقر مجلسی۔ لنبان اصفہان کا ایک محلہ ہے۔

۱۲۱۶۔ حسین مروزی [حسین بن محمد مروزی] (محدث۔ ۲۱۳)

۱۲۱۷۔ حسین معمائی [امیر حسین بن محمد حسینی نیشاپوری] (معمائی۔ شاعر فارسی۔ ۹۱۲)

۱۲۱۸۔ حسین بن مفلح [حسین بن مفلح صیمری] (محدث۔ ۹۳۳) کتاب المناسک۔ عمر ۸۰۔

۱۲۱۹۔ حسین بن مہران [ابو نصر حسین بن مہران بن محمد سکونی واقفی] (محدث۔ دوسری صدی) امام موسیٰ کاظمؑ و رضاؑ سے روایت کی

۱۲۲۰۔ حسین نوری [آقا حسین نوری نجفی] (فقیہ۔ متکلم۔ محدث۔ ۱۳۲۰) لؤلؤ و المرجان۔ مستدرک الوسائل۔ نجم ثاقب۔ فصل الخطاب۔ انکے بیٹے میرزا احمد نوری بھی

۱۲۲۱۔ حسین ہمدانی [عز الدین حسین بن شمس الدین محمد بن علی حارثی ہمدانی عاملی] (فقیہ۔ ۹۸۴) شرح القواعد۔ اربعین۔ شرح الفیہ۔ قزوین میں شیخ الاسلام رہے۔ والد شیخ بہائی۔ شاگرد شہید ثانی۔ ولادت ۹۱۸۔

۱۲۲۲۔ حصری [ابو اسحاق ابراہیم بن علی بن تمیم مغربی قیروانی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۴۱۳ قیروان) زہر الآداب و ثمرۃ الالباب

۱۲۲۳۔ حصیری [ابو محمد جعفر بن احمد بن نصر نیشاپوری] (محدث۔ ۳۰۳)

۱۲۲۴۔ حصکفی [علاء الدین محمد بن علی بن محمد دیار بکری حنفی حصکفی] (فقیہ۔ ۱۰۸۸) در المختار شرح تنویر الابصار۔ شرح ملتقی الابحر۔ شرح منار۔

۱۲۲۵۔ حصکفی [معین الدین ابو الفضل یحییٰ بن سلامہ بن حسین حصکفی شافعی متشیع] (خطیب۔ فقیہ۔ شاعر عرب۔ ۵۵۱) وفات ۴۶۰ سکونت

۱۲۲۶۔ حضرمی [محمد بن عمر بحرق حضرمی] (ادیب۔ نحوی۔ ۸۶۹) نصر العلم شرح لامیۃ العجم۔ تحفۃ الاحباب شرح ملحۃ الاعراب

۱؎ شاگرد شیخ بہائی ۱۰۳۱ نیز سید ذو الفقار احمد۔ سلطان حسین عظیم آبادی اور ابو محمد ابراہیم آروی کے استاد ۱۳۰۰ منسوب بحسن کیفیہ

۱۷۲۷۔ حفدہ [عمدۃ الدین ابو منصور محمد بن اسعد بن محمد طوسی نیشا پوری شافعی] (فقیہ ۔ ۵۷۱ تبریز) محمد بن منصور سمعانی ۔ قاضی حسین اور برہان الدین حنفی کا شاگرد ۔

۱۷۲۸۔ حفص [ابو عمرو حفص بن سلیمان اسدی] (تابعی ۔ ۱۸۰) عمر ۹۰

۱۷۲۹۔ حفص بن غیاث [ابو عمر حفص بن غیاث بن طلق بن معاویہ نخعی (قاضی کوفہ)] (فقیہ ۔ ۱۹۴) سُنّی ہے مگر امام جعفر صادق سے روایت کی ہے

۱۷۳۰۔ حفصہ [حفصہ بنت عمر بن الخطاب] (صحابیہ ۔ محدثہ ۔ ۴۵ مدینہ)

۱۷۳۱۔ حفنی [محمد بن سالم] (ادیب ۔ ۱۱۸۱) نفس نفائس الدرر جو شرح ہمزیہ کا حاشیہ ہے ۔

۱۷۳۲۔ حکم بن سعید [حکم بن سعید بن عاص بن امیہ] (صحابی ۔ ۹ یا ۱۲) جنگ موتہ میں ۹ھ میں یا جنگ یمامہ میں ۱۲ھ میں شہید ہوئے ۔

۱۷۳۳۔ حکم بن عاص [حکم بن عاص بن امیہ طرید رسول] (صحابی ۔ ۔) آخر خلافہ عثمان میں انتقال ہوا

۱۷۳۴۔ حکم بن عبید [ابو عبد اللہ یا ابو محمد حکم بن عبید کندی کوفی سُنّی] (محدث ۔ ۱۱۵)

۱۷۳۵۔ حکیم ترمذی [ابو عبد اللہ محمد بن علی بن حسن ترمذی] (محدث ۔ فقیہ ۔ عابد ۔ ۲۸۵) نوادر الاصول حدیث میں، علل الشرایع، ختم الولایۃ ۔

۱۷۳۶۔ حکیم بن جبلہ [حکیم بن جبلہ عبدی] (صحابی ۔ ۳۶) جنگ جمل کے شروع ہونے سے پہلے عائشہ طلحہ اور زبیر سے لڑتے ہوئے مارے گئے ۔

۱۷۳۷۔ حکیم بن حزام [ابو خالد حکیم بن حزام] (صحابی ۔ ۵۴ مدینہ) خدیجہ کے بھتیجے ۔ ولادت ۱۳ سال قبل واقعہ فیل ۔ اسلام یوم فتح مکہ ۔ عمر ۱۲۰

۱۷۳۸۔ حکیم مغربی [ابو الحکم عبید اللہ بن مظفر بن عبد اللہ باہلی] (حکیم ۔ شاعر ۔ ادیب ۔ ۵۴۹ دمشق) ولادت ۴۸۶ یمن ۔ مدتوں بغداد میں رہا ۔

۱۷۳۹۔ حلاء [ابو الحسن علی بن عبد اللہ بن وصیف (ناشی الاصغر)] (متکلم ۔ شاعر عرب ۔ ۳۶۶ بغداد) کبار شیعہ سے ۔ ابو سہل نوبختی کا شاگرد ۔ کوفہ اور حلب میں رہا ۔ اہلبیت کی شان میں بہت سے قصیدے لکھے ۔

۱۷۴۰۔ حلاج [ابو مغیث حسین بن منصور حلاج بیضاوی واسطی] (صوفی ۔ ۳۰۹) اپنے والد کے نام سے مشہور رہے ۔ انا الحق کہنے کے سبب دار پر کھینچا گیا ۔ جنید بغدادی کے صحبت یافتہ ۔ ان کا جد مجوسی تھا ۔

۱۷۴۱۔ حلبی [ابراہیم حلبی قسطنطنیوی] (فقیہ ۔ ۹۵۶) ملتقی الابحر

۱۷۴۲۔ حلبی [شہاب الدین محمود بن سلیمان حلبی] (ادیب ۔ ۷۲۵) حسن التوسل فی معرفۃ صناعۃ الترسل

۱۷۴۳۔ حلبی [برہان الدین علی حلبی قاہری شافعی] (محدث ۔ ۱۰۴۴) انسان العیون جسے سیرۃ الحلبیہ کہتے ہیں (دیکھو برہان الدین حلبی)

۱۷۴۴۔ حلوانی [ابو محمد حسن بن علی بن محمد حلوانی] (محدث ۔ ۲۴۲) محدث مکہ

۱۷۴۵۔ حلوانی [احمد بن احمد بن اسماعیل حلوانی] (ادیب ۔ شاعر عرب ۔ ۱۳۰۸) الوشم فی الوشم

۱۷۴۶۔ حلّی [صفی الدین عبد العزیز بن سرایا حلّی] (شاعر عرب ۔ ۷۵۰) دیوان اشعار

۱۷۴۷۔ حلّی [علامہ جمال الدین ابو منصور حسن بن سدید الدین یوسف بن علی حلّی] (فقیہ ۔ متکلم ۔ ۷۲۶ حلہ) دیکھو علامہ حلّی

۱۷۴۸۔ حلیمی [امام ابو عبد اللہ حسین بن حسن بن محمد شافعی جرجانی] (فقیہ ۔ ۴۰۳) ولادت ۳۳۸ ۔ ابو بکر قفال کا شاگرد ۔ سکونت بخارا و نیشاپور

۱۷۴۹۔ حماد [حماد بن ابی حنیفہ ابو اسماعیل کوفی] (محدث ۔ فقیہ ۔ ۱۷۶) (دیکھو ابو اسماعیل کوفی) اس کا بیٹا اسماعیل بصرہ کا قاضی تھا جس کی معزولی پر یحییٰ بن اکثم مقرر ہوا ۔

۱۷۵۰۔ حماد بن درہم [دیکھو ابو اسماعیل ازدی بصری] (محدث ۔ ۱۷۹)

۱۷۵۱۔ حماد راویہ [ابو القاسم حماد بن ابی لیلیٰ سابور بن مبارک بن عبید دیلمی کوفی] (لغوی ۔ نسابہ ۔ ۱۵۵) ولادت ۹۵ ۔ شعرائے عرب اور ان کے اشعار کو خوب جانتا تھا

۱۷۵۲۔ حماد بن سلمہ [حماد بن سلمہ بن دینار (ابو سلمہ ربعی) بصری] (تابعی ۔ ۱۶۷)

۱۷۵۳۔ حماد بن ابی سلیمان [حماد بن ابی سلیمان اشعری کوفی] (تابعی ۔ ۱۲۰)

[1] سکونت ترمذ و بلخ ۔ عمر ۸۰ ۔

۱۷۵۴- حماد بن عیسےٰ [حماد بن عیسےٰ ابو محمد جہنی بصری] (محدث - ۲۰۹) امام جعفر و موسےٰ و رضا سے روایت کرتا ہے - عمر ۹۰ سے اوپر

۱۷۵۵- حمداللہ [حمداللہ صدیقی سندیلی] (طبیب حکیم - ۱۱۶۰ دہلی) شرح سلم - شرح زبدۃ الاصول - حاشیہ صدرا منصور علیخاں والی اودھ کے دستار بند

۱۷۵۶- حمران بن اعین [حمران بن اعین شیبانی کوفی] (محدث - صدی دوم) حواری امام باقر و جعفر

۱۷۵۷- حمزہ (سید) [عزالدین ابو المکارم حمزہ بن علی حلبی] (فقیہ - ۵۸۵) (دیکھو ابن زہرہ) نیز دیکھو زیادات

۱۷۵۸- حمزہ بن عبدالمطلب [ابو عمارہ حمزہ بن عبدالمطلب ہاشمی] (صحابی - ۲ اُحد) عم رسول - اسلام ۶ بعثت - جنگ احد میں شہید ہوئے - رسول اللہ سے ۴ سال بڑے تھے

۱۷۵۹- حمزہ بن عمرو [حمزہ بن عمرو اسلمی] (صحابی - ۶۱) عمر ۸۰

۱۷۶۰- حمید [حمید بن عبدالرحمٰن بن عوف مدنی] (تابعی - ۱۰۵) عمر ۷۳

۱۷۶۱- حمیدالدین [حمیدالدین صوفی ناگوری] (صوفی - ۶۷۳ ناگور) مرید خواجہ معین الدین چشتی و از نسل سعید بن زید صحابی

۱۷۶۲- حمیدالدین [قاضی حمیدالدین محمد بن عطاءاللہ محمود بخاری دہلوی] (فقیہ - صوفی - ۶۷۸ دہلی) شہاب الدین سہروردی اور بختیار کاکی کے مرید - شرح ہدایۃ الفقہ - طوالع الشموس -

۱۷۶۳- حمیدالدین [حمیدالدین کرمانی اسماعیلی] (متکلم - ...) معاصم الہدیٰ فی رد خلافۃ غاصبین - اقوال الذہبیہ - کتاب المصابیح - معاصر حاکم بامر اللہ

۱۷۶۴- حمید الطویل [ابو عبیدہ بن ابی حمید بصری] (تابعی - محدث - ۱۴۲)

۱۷۶۵- حُمیدی [ابوبکر عبداللہ بن زبیر اسدی مکی] (محدث - ۲۱۹) شافعی کا شاگرد - بخاری کا استاد - مسند -

۱۷۶۶- حُمیدی [ابو عبداللہ محمد بن فتوح بن حمید ازدی میورقی ظاہری] (محدث - ۴۸۸) ابن عبدالبر - ابن حزم اور خطیب بغداد کا شاگرد - سکونت بغداد - عمر ۸۰ سے اوپر - جمع بین الصحیحین - مسند - تاریخ اسلام - تاریخ اندلس -

۱۷۶۷- حموی [سعدالدین محمد بن موید بن ابوالحسن بن محمد حموی] (صوفی - محدث - ۶۵۰ بحرآباد) کتاب محبوب - عمر ۶۳ - نجم الدین کبریٰ کے اصحاب سے (نیز دیکھو یاقوت)

۱۷۶۸- حموی [احمد بن محمود حموی] (فقیہ - ۱۰۹۸) غمز عیون البصائر شرح اشباہ النظائر

۱۷۶۹- حموینی [صدرالدین ابراہیم بن محمد حموینی] (محدث - ۷۲۲) فرائدالسمطین (دیکھو ابن حمویہ)

۱۷۷۰- حنظلہ [حنظلہ بن ابی عامر راہب انصاری] (صحابی - ۳) جنگ احد میں شہید ہوئے - لقب غسیل الملائکہ

۱۷۷۱- حنین [امام ابو زید حنین بن اسحاق عبادی نصرانی بغدادی] (طبیب - ۲۶۰) اقلیدس اور کتب طب و حکمت یونانی کا عربی میں ترجمہ کیا - کتاب جالینوس - فصول بقراطیہ - ولادت ۱۹۴ -

۱۷۷۲- حوشب [حوشب بن طخیۃ ذوظلیم حمیری] (صحابی - ۳۷) صفین میں معاویہ کا رفیق - سلیمان بن صرد کے ہاتھ سے مارا گیا -

۱۷۷۳- حوفی [ابوالحسن علی بن ابراہیم بن سعید حوفی] (نحوی - مفسر - ۴۳۰) کتاب البرہان فی تفسیر القرآن دس جلد

۱۷۷۴- حیّانی [عمر بن ابراہیم نیشاپوری] (ریاضی - ۵۱۷) جبر و مقابلہ

۱۷۷۵- حیدر عاملی [حیدر بن سید علی بن نجم الدین موسوی العاملی] (فقیہ - عالم - فاضل - شاعر عرب - ۱۰۶۳)

۱۷۷۶- حیدر علی [حیدر علی بن حمداللہ سندیلی] (فلسفی حکیم - ۱۲۲۵ سندیلہ)

۱۷۷۷- حیدر علی [حیدر علی فیض آبادی] (متکلم - ۱۳۰۷ حیدرآباد دکن) منتہی الکلام - ازالۃ الغین - کاشف اللثام - عمر ۷۶

۱۷۷۸- حیدرجی [نورالدین محمد عبداللہ] (طبیب - صدی یازدہم) شاہجہاں بادشاہ ہند کا طبیب - الفاظ الادویہ

۱۷۷۹- حیص بیص [شہاب الدین ابوالفوارس سعد بن محمد بن سعد تمیمی شافعی] (فقیہ - شاعر عرب - ۵۷۴ بغداد)

خ

۱۷۸۰- خادم [خادم حسین بن عنایت علی بن محمد عمر عمری بنارسی] (عالم - شاعر فارسی - ۱۳۱۳) تخلص ناظم - منصف عدالت رہے -

۱۷۸۱۔ خارجہ بن حذافہ [خارجہ بن حذافہ عدوی] (صحابی۔ ۴۰ مصر) عمرو عاص کے شبہ میں خارجی نے قتل کیا۔

۱۷۸۲۔ خارجہ بن زید [ابو زید خارجہ بن زید بن ثابت انصاری مدنی] (تابعی۔ فقیہ۔ ۹۹) مدینہ کے ۷ فقیہوں میں سے

۱۷۸۳۔ خارزنجی [ابو حامد احمد بن محمد بستی خراسانی بغدادی] (ادیب۔ لغوی۔ محدث۔ مفسر۔ ۳۴۸ بغداد) تکملہ کتاب العین شرح ابیات ادب الکاتب۔

۱۷۸۴۔ خازن بغدادی [شیخ علاء الدین علی بن محمد بن ابراہیم بغدادی] (صوفی۔ مفسر۔ صدی ہشتم) تفسیر لباب التاویل جو ۷۲۵ میں لکھی

۱۷۸۵۔ خازن بغدادی [ابو منصور محمد بن احمد بن طاہر بن احمد] (نحوی۔ ادیب۔ فقیہ۔ ۵۱۰) ولادت ۴۱۰۔ خوشنویس بھی تھا

۱۷۸۶۔ خازن مزنی [خازن مزنی اندلسی مصری] (ریاضی۔ ۴۰۳) کتاب الفجر والشفق۔ کتاب البصریات

۱۷۸۷۔ خاقانی [افضل الدین ابراہیم بن علی شروانی تبریزی] (شاعر فارسی۔ ۵۸۲) سلطان الشعراء۔ حسان عجم۔ مداح منوچہر شاہ شروان۔ تحفۃ العراقین۔ دیوان اشعار

۱۷۸۸۔ خالد ازہری [ابو الفضل خالد بن عبد اللہ ازہری جرجاوی شامی] (ادیب۔ نحوی۔ ۹۰۵) تمرین الطلاب جو ۸۸۶ھ میں لکھی

۱۷۸۹۔ خالد بن زید [ابو ایوب خالد بن زید خزرجی انصاری] (صحابی۔ ۵۱ قسطنطنیہ) عمر ۸۷۔ کل مشاہد میں رسول اللہ کے ساتھ رہے

۱۷۹۰۔ خالد بن سعید [خالد بن سعید بن عاص بن امیہ اموی] (صحابی۔ ۱۳ یرموک) قدیم الاسلام۔ جب تک بنی ہاشم نے حضرت ابو بکر کی بیعت نہ کی انہوں نے بھی [نہ کی]

۱۷۹۱۔ خالد بن ولید [خالد بن ولید بن مغیرہ مخزومی] (صحابی۔ محدث۔ ۲۱ حمص) اہلسنت میں سیف اللہ کے نام سے مشہور ہیں۔ ۸ھ میں عمرو عاص کے ساتھ مسلمان ہوئے

۱۷۹۲۔ خالد بن یزید [ابو ہاشم خالد بن یزید بن معاویہ اموی] (کیمیائی۔ طبیب۔ شاعر۔ ۸۵) طب اور کیمیا ایک رومی راہب مریانس نامی سے حاصل کی تھی

۱۷۹۳۔ خالع [حسین بن محمد بن جعفر بن محمد رافعی] (نحوی۔ شاعر عرب۔ صدی چہارم) معاصر ابو علی فارسی و سیرافی

۱۷۹۴۔ خباب [خباب بن الارت تمیمی نزیل کوفہ] (صحابی۔ محدث۔ ۳۷ کوفہ) عمر ۷۳۔ جنگ صفین میں علی کے ہمراہ تھے۔ عمر ۶۳

۱۷۹۵۔ خبوشانی [نجم الدین ابو البرکات محمد بن موفق بن سعید خبوشانی شافعی] (فقیہ۔ ۵۸۷ قاہرہ) ولادت ۵۱۰۔ تحقیق المحیط ۱۶ جلد۔ خبوشان علاقہ نیشاپور میں

۱۷۹۶۔ ختن [ابو عبد اللہ محمد بن حسن بن ابراہیم استرآبادی شافعی] (فقیہ۔ ۳۸۶ جرجان) شرح کتاب التلخیص ابن قاص۔ عمر ۷۵

۱۷۹۷۔ خدائے وردی [خدائے وردی بن قسم افشار] (رجالی۔ صدی دوازدہم اصفہان) ولادت ۱۰۸۰۔ شاگرد ملا عبد اللہ شوستری۔ ہم سبق میر مصطفیٰ تفرشی

۱۷۹۸۔ خدیجہ [خدیجہ بنت خویلد] (صحابیہ۔ ۱۰ بعثت مکہ) زوجۂ رسول

۱۷۹۹۔ خرشی [ابو عبد اللہ محمد مالکی] (فقیہ۔ ۱۱۰۲) شرح مختصر امام خلیل فقہ مالکی میں

۱۸۰۰۔ خرگوشی [ابو سعد عبد الملک بن محمد بن ابراہیم] (محدث۔ ۴۰۷) شرف النبوۃ

۱۸۰۱۔ خزاز[۱] [ابو القاسم علی بن محمد بن علی خزاز رازی قمی] (فقیہ۔ محدث۔ معبر۔ متکلم۔ صدی پنجم) کتاب الایضاح اصول دین میں۔ کفایۃ الاثر۔

۱۸۰۲۔ خزیمہ [خزیمہ بن ثابت ذوالشہادتین انصاری اوسی] (صحابی۔ ۳۷) علی کی ہمراہی میں صفین میں شہید ہوئے

۱۸۰۳۔ خسرو [ابو الحسن بن سیف الدین دہلوی (امیر خسرو)] (صوفی۔ شاعر فارسی۔ ۷۲۵) قران السعدین۔ خالق باری وغیرہ

۱۸۰۴۔ خضر کردی [شیخ خضر بن ابی بکر بن موسیٰ مہرانی عدوی] (صوفی۔ ۶۷۶ قاہرہ) ملک الظاہر کا پیر

۱۸۰۵۔ خضر بن نصر [ابو العباس خضر بن نصر بن عقیل اربلی شافعی] (فقیہ۔ عابد۔ ۵۶۷) ولادت ۴۷۸

۱۸۰۶۔ خضری [محمد الدمیاطی] (نحوی۔ ۱۲۸۸ دمیاط) حاشیہ شرح ابن عقیل

۱۸۰۷۔ خضری [ابو عبد اللہ محمد بن احمد خضری مروزی شافعی] (فقیہ۔ ۳۷۱ سے ۳۸۰ تک کسی سال) قفال شاشی کا شاگرد۔ حافظہ میں ضرب المثل

۱۸۰۸۔ خطا [ملا محمد ایرانی لکھنوی] (شاعر فارسی۔ اوائل صدی سیزدہم) واقعات کربلا نظم فارسی

۱۸۰۹۔ خطابی [ابو سلیمان احمد بن محمد بن ابراہیم بن خطاب بستی نیشاپوری] (محدث۔ فقیہ۔ ادیب۔ ۳۸۸) معالم السنن شرح ابو داؤد۔ غریب الحدیث۔ کتاب الغنیہ۔ اعلام السنن شرح بخاری۔ اصلاح غلط المحدثین۔

[۱] ابن شہر آشوب کے مشائخ سے۔ صدوق سے روایت کی۔

۱۸۱۰۔ خطیب [ولی الدین محمد بن عبداللہ] (محدث۔ آٹھویں صدی) مشکوٰۃ المصابیح جو ۷۳۷ھ میں لکھی

۱۸۱۱۔ خطیب بغداد [ابوبکر احمد بن علی بن ثابت بغدادی] (فقیہ۔ محدث۔ مورخ۔ ۴۶۳ھ) تاریخ بغداد۔ الجامع۔ ابوالحسن محاملی اور ابونعیم اصفہانی کا شاگرد۔ ولادت ۳۹۲

۱۸۱۲۔ خطیب تبریزی [ابوزکریا یحییٰ بن علی بن محمد شیبانی تبریزی] (لغوی۔ نحوی۔ خطیب۔ ۵۰۲ بغداد) ولادت ۴۲۱ھ۔ تہذیب الالفاظ۔ شرح دیوان متنبی شرح حماسہ۔ شرح معلقات۔ کافی عروض میں۔ ملخص اعراب قرآن میں۔

۱۸۱۳۔ خطیب دمشقی [قاضی القضاۃ جلال الدین محمد بن عبدالرحمان بن عمر قزوینی] (خطیب۔ ادیب۔ ۷۳۹) (دیکھو قزوینی) تلخیص المفتاح

۱۸۱۴۔ خفاجی [ابومحمد عبداللہ بن محمد بن سعید خفاجی] (شاعر۔ ادیب۔ ۴۶۶ھ حلب) محمود بن صالح کے وزیر حسن بن نحاس سے بہت دوستی رکھتا تھا۔

۱۸۱۵۔ خفاجی [شہاب الدین احمد بن محمد خفاجی اندلسی مصری حنفی] (عالم۔ ادیب۔ شاعر۔ ۔ ۱۰۶۹) نسیم الریاض شرح شفائے قاضی عیاض۔ طراز المجالس۔ شفاء الغلیل۔ دیوان الادب۔ ریحانۃ الالباء۔ عنایۃ القاضی حاشیہ بیضاوی۔

۱۸۱۶۔ خ...ف [شیخ ابوبکر بن یحییٰ بن عبداللہ جذامی مالقی مالکی] (نحوی۔ ۷۰۶ھ قاہرہ) شلوبین کا شاگرد۔ شرح سیبویہ۔ شرح ایضاح فارسی۔ شرح لمع ابن جنی

۱۸۱۷۔ خفری [علامہ شمس الدین محمد خفری کاشانی (متشیع)] (حکیم۔ متکلم۔ صدی دہم) معاصر شاہ اسمٰعیل صفوی۔ اثبات واجب۔ منتہی الادراک حل ...

۱۸۱۸۔ خلال [ابومحمد حسن بن محمد بن حسن بغدادی] (محدث۔ ۴۳۹) ولادت ۳۵۲ھ۔ مسند۔ کرامات اولیاء

۱۸۱۹۔ خلال [ابومحمد عبداللہ بن نجم بن شاش جذامی مالکی] (فقیہ۔ ۶۱۶ دمیاط) جواہر الثمینہ فقہ میں

۱۸۲۰۔ خلعی [قاضی ابوالحسن علی بن حسن بن حسین موصلی مصری شافعی] (محدث۔ ۴۹۲ھ مصر) ولادت ۴۰۵ھ مصر

۱۸۲۱۔ خلف الاحمر [ابومحرز خلف بن حیان ہلالی بصری] (لغوی۔ شاعر۔ ۱۸۰ھ البصرہ)

۱۸۲۲۔ خلف بن عسکر [خلف بن عسکر کربلائی] (فقیہ۔ صدی سیزدہم کربلا) شاگرد صاحب ریاض المسائل۔ وفات ۱۲۰۰ھ کے بعد پانچویں عشرہ میں

۱۸۲۳۔ خلقی [جمال الدین ابوالربیع سلیمان بن محمد یمنی تمیمی] (نحوی۔ ۔ ۔)

۱۸۲۴۔ خلیع [ابوعلی حسین بن ضحاک بن یاسر بغدادی] (شاعر۔ ۲۵۰) ولادت ۱۶۲۔ امین سے لیکر مستعین تک خلفاء کا ندیم و جلیس رہا

۱۸۲۵۔ خلیفہ [ابوعمرو خلیفہ بن خیاط عصفری بصری (مشہور بہ شباب)] (مورخ۔ ۲۴۰ھ) طبقات تاریخ

۱۸۲۶۔ خلیفہ سلطان [علاء الدین سید حسین بن امیر رفیع الدین محمد صدر] (عالم محقق۔ مدقق۔ ۱۰۶۴ اصفہان) سلطان العلماء۔ استاد آقا حسین خونساری۔ حاشیہ معالم۔ حاشیہ شرح لمعہ

۱۸۲۷۔ خلیل بن احمد [ابوعبدالرحمٰن خلیل بن احمد بن عمرو فراہیدی شیعی بصری] (لغوی۔ ادیب۔ نحوی۔ عروضی۔ ۱۷۰) کتاب العین۔ کتاب العروض۔ کتاب الشواہد۔ کتاب النغم۔ کتاب العوامل۔ کتاب النقط والشکل۔ استاد سیبویہ۔ شاگرد ابوعمرو۔ واضع علم عروض۔ عمر ۷۴

۱۸۲۸۔ خلیل احمد [خلیل احمد انبیٹھوی] (فقیہ۔ متکلم۔ حی) رشید احمد گنگوہی کے شاگرد۔

۱۸۲۹۔ خلیل قزوینی [خلیل بن غازی قزوینی] (حکیم۔ محقق۔ محدث۔ ۱۰۸۹ قزوین) صافی فارسی شرح کافی و عربی شافی۔ شرح عدۃ الاصول ...

۱۸۳۰۔ خلیل کوفی [خلیل بن ظفر بن خلیل کوفی اسدی] (فقیہ۔ صدی پنجم کوفہ) کتاب الانصاف والانتصاف۔ کتاب الدلائل۔ جواب الزیدیہ۔ جواب الاسماعیلیہ۔ معاصر شیخ طوسی۔

۱۸۳۱۔ خلیل مالکی [خلیل بن اسحاق مالکی (ابوالضیاء)] (فقیہ۔ ۷۶۷) المختصر فقہ میں

۱۸۳۲۔ خلیل مقری [خلیل بن اسماعیل بن عبدالملک بن خلف سکونی لبلی] (فقیہ۔ نحوی۔ ادیب۔ ۵۵۷)

۱۸۳۳۔ خلیل نیشاپوری [ابومحمد خلیل بن محمد بن عبدالرحمان نیشاپوری] (نحوی۔ صدی دوم) عبداللہ بن مبارک کا شاگرد

۱۸۳۴۔ خلیق [میر مستحسن بن میر حسن لکھنوی فیض آبادی] (شاعر اردو۔ تیرھویں صدی) معاصر ناسخ

ے شاگرد بہبہانی۔

۱۸۳۵۔ خمراوی [حسن عددی خمراوی] (عالم - صوفی - ۱۳۰۳) ۱۲۲۰ ولادت - مشارق الانوار فی فوز اہل الاعتبار

۱۸۳۶۔ خوات [خوات بن جبیر] (تابعی - ۳۸) جنگ نہروان سے پہلے خارجیوں نے شہید کیا

۱۸۳۷۔ خواجو [خواجو کرمانی شیرازی] (شاعر فارسی - ۷۵۳) مداح مظفر والی کرمان و ابواسحاق شیرازی

۱۸۳۸۔ خواجہ پارسا [محمد بن محمد بن محمود حافظی بخاری] (صوفی - محدث - ۸۲۲ مدینہ) فصل الخطاب [خواجہ زادہ - دیکھو رومی]

۱۸۳۹۔ خوارزمی [ابن دختر جریر طبری] (محدث - ۳۸۳) صاحب مناقب بعض نے طبری کا بھانجہ لکھا ہے۔ دیکھو ابوبکر خوارزمی۔

۱۸۴۰۔ خیاط [ابوالحسن علی بن ابوسعد بن ابوالفرج] (محدث - صدی پنجم) جامع الاخبار - معاصر کراجکی

۱۸۴۱۔ خیالی [احمد بن موسے بروصی رومی] (متکلم - ۸۶۲ یا ۸۷۰) حاشیہ شرح عقائد نسفی

۱۸۴۲۔ خیثمہ [ابوالحسن خیثمہ بن سلیمان بن حیدرہ قرشی طرابلسی شامی] (محدث - ۳۴۳)

۱۸۴۳۔ خیرالدین پاشا [خیرالدین پاشا] (عالم - مدبر - صدی سیزدہم) وزیر تونس - اقوام المسالک جو ۱۲۸۴ میں لکھی

۱۸۴۴۔ خیرالدین رملی [خیرالدین رملی حنفی] (فقیہ - ۱۰۸۱) فتاوی خیریہ

۱۸۴۵۔ خیرالنساج [ابوالحسن خیرالنساج] (صوفی - ۳۲۲) عمر ۱۲۰

۱۸۴۶۔ داتا گنج بخش [ابوالحسن علی ہجویری لاہوری (مخدوم جلابی غزنوی)] (صوفی - ۴۶۴ لاہور) ابوالفضل بن حسن ختلی جنیدی کے مرید

۱۸۴۷۔ دارقطنی [ابوالحسن علی بن عمر بن احمد بغدادی شافعی] (محدث - فقیہ - ۳۸۵) علل - مسند - دلائل النبوۃ - کفایۃ الطالب - المناقب - ولادت ۳۰۶

۱۸۴۸۔ دارمی [ابومحمد عبداللہ بن عبدالرحمان بن فضل تمیمی سمرقندی] (محدث - ۲۵۵) ولادت ۱۸۲ - مسند یا سنن دارمی

۱۸۴۹۔ داروی [ابوعبداللہ حسین بن محمد تمیمی عنبری داروی قیروانی] (لغوی - شاعر عرب - ۴۴۳)

۱۸۵۰۔ داغ [فصیح الملک نواب مرزا خان دہلوی رامپوری] (شاعر اردو - ۱۳۲۲) محبوب علی خان نظام حیدرآباد دکن کے استاد - شاگرد ذوق

۱۸۵۱۔ دانی [ابوصلت امیّہ بن عبدالعزیز بن ابی الصلت دانی اندلسی] (ادیب - حکیم - ۵۲۹ مہدیہ) العمل بالاصطرلاب - الوجیز ہیئت میں - ادویۃ المفردہ - تقویم الذہن منطق میں۔

۱۸۵۲۔ داؤد انطاکی [داؤد انطاکی نابینا] (طبیب - ۱۰۰۵) نزیل قاہرہ - تذکرہ اولی الالباب

۱۸۵۳۔ داؤد شاذلی [داؤد بن عمر بن ابراہیم شاذلی اسکندری مالکی] (صوفی - فقیہ - ۷۳۳)

۱۸۵۴۔ داؤد طائی [ابوسلیمان داؤد بن نصیر بغدادی] (صوفی - ۱۶۲) شاگرد ابوحنیفہ

۱۸۵۵۔ داؤد ظاہری [ابوسلیمان داؤد بن علی بن خلف اصفہانی بغدادی] (ادیب - زاہد - ۲۷۰ بغداد) شاگرد اسحاق بن راہویہ و ابوثور - فرقہ ظاہریہ کا بانی - بغداد کا رئیس العلماء

۱۸۵۶۔ داؤد بن فرقد [داؤد بن فرقد اسدی کوفی] (محدث - دوسری صدی) امام جعفر و کاظم سے روایت کی۔

۱۸۵۷۔ داؤد بن قاسم [داؤد بن قاسم بن اسحاق بن عبداللہ بن جعفر بن ابیطالب (ابوہاشم جعفری) بغدادی] (محدث - تیسری صدی) امام ابوجعفر اور ابوالحسن اور ابومحمد کی صحبت سے فیضیاب ہوئے۔

۱۸۵۸۔ داؤدی [ابوالحسن عبدالرحمان بن محمد بن مظفر خراسانی (جمال الاسلام امام الکبیر)] (محدث - فقیہ - ۴۶۷) ولادت ۳۷۴ - قفال مروزی اور ابوحامد اسفرائنی کا شاگرد - راوی بخاری

۱۸۵۹۔ داؤدی [احمد بن علی بن عنبۃ الاصغر] (نسابہ - ۸۲۸) دیکھو ابن عنبہ

۱۸۶۰۔ دبوسی [ابوزید عبداللہ بن عمر بن عیسے دبوسی (بخاری حنفی)] (فقیہ - ۴۳۰ بخارا) واضع علم الخلاف و ابرزہ - کتاب الاسرار و التقویم

۱۸۶۱۔ دبیر [مرزا سلامت علی لکھنوی] (شاعر اردو - ۱۲۹۲) مراثی - شاگرد میر ضمیر - عمر ۷۲

۱۸۶۲۔ دحلان [سید احمد زینی دحلان مکی شافعی] (فقیہ۔ ۱۳۰۴) سیرۃ النبویہ۔ دول الاسلامیہ۔ فتوحات اسلامیہ۔ اسنی المطالب فی نجاۃ ابی طالب

۱۸۶۳۔ دحیہ کلبی [دحیہ بن خلیفہ کلبی] (صحابی۔ ۔۔) آنحضرتؐ پر جبرئیلؑ انکی صورت میں ظاہر ہوتے تھے۔ عہد معاویہ تک زندہ رہے۔

۱۸۶۴۔ درد [خواجہ میر بن خواجہ محمد ناصر دہلوی] (صوفی۔ شاعر اردو۔ ۱۲۰۲) علم الکتاب۔ دیوان اشعار

۱۸۶۵۔ دردیر [احمد دردیر مالکی] (صوفی۔ فقیہ۔ ۱۲۰۱) تحفۃ الاخوان (تصوف)۔ تحفۃ الاخوان (بیان)۔ شرح مختصر فقہ مالکی

۱۸۶۶۔ دسوقی (محمد بن عرفہ دسوقی) (نحوی۔ ۱۲۳۰) حاشیۂ مفتاح العلوم۔ حاشیۂ مغنی اللبیب

۱۸۶۷۔ دعبل [ابو علی دعبل بن علی بن رزین شیعی بغدادی] (شاعر عرب۔ ۲۴۶) ولادت ۱۴۸۔ طبقات الشعراء۔ دیوان۔ قصائد و مراثی

۱۸۶۸۔ دقیقی [تقی الدین ابو عبد الغنی سلیمان بن بنین بن خلف مصری] (نحوی۔ ۶۱۴)

۱۸۶۹۔ دقیقی [ابو القاسم علی بن عبد اللہ بن الدقاق] (نحوی۔ ۴۱۵) شاگرد ابو علی فارسی و رمانی۔ شرح الایضاح۔ کتاب المقدمات۔ ولادت ۳۴۵

۱۸۷۰۔ دلدار علی [سید دلدار علی بن محمد معین نصیر آبادی لکھنوی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۳۵) عماد الاسلام۔ اساس الاصول۔ صوارم۔ شہاب ثاقب۔
مواعظ حسنیہ۔ منتہی الافکار۔ مسکن القلوب۔ اثارۃ الاحزان۔ لقب بعد وفات غفران مآب۔

۱۸۷۱۔ دلگیر [مظفر علی لکھنوی] (شاعر اردو۔ ۔۔) مراثی

۱۸۷۲۔ دمامینی [بدر الدین ابو عبد اللہ محمد بن ابی بکر مخزومی اسکندری مالکی] (نحوی۔ ۸۲۷ احمد آباد) تحفۃ الغریب شرح مغنی اللبیب۔ شرح لامیۃ العجم۔
تعلیق المصابیح۔ ولادت ۷۶۴

۱۸۷۳۔ دمشقی [شمس الدین ابو عبد اللہ محمد بن ابیطالب انصاری دمشقی] (صوفی۔ ۷۲۸ صفد) نخبۃ الدہر فی عجائب البر والبحر

۱۸۷۴۔ دمشقی [صدر الدین ابو عبد اللہ محمد بن عبد الرحمان دمشقی] (فقیہ۔ آٹھویں صدی) رحمۃ الامہ فی اختلاف الائمہ جو ۷۸۰ میں لکھی

۱۸۷۵۔ دمشقی [محمد امین بن فضل اللہ محبی دمشقی] (مورخ۔ ۱۱۱۱) خلاصۃ الاثر فی اعیان القرن الحادی عشر۔ کتاب الاعلام

۱۸۷۶۔ دمنہوری [محمد] (ادیب۔ ۱۱۸۸) لقط الجواہر شرح سمرقندیہ۔ ارشاد الصافی عروض میں

۱۸۷۷۔ دمنہوری [محمد] (ادیب۔ ۱۱۹۲) حلیۃ اللب بلاغۃ میں

۱۸۷۸۔ دمیاطی [ابو محمد عبد المومن بن خلف شافعی دمیاطی] (محدث۔ فقیہ۔ ۷۰۵) معجم سیرۃ۔ کتاب الخیل۔ استاد ابن سید الناس۔ ولادت ۶۱۳

۱۸۷۹۔ دمیری [کمال الدین محمد موسیٰ بن عیسیٰ مصری شافعی] (ادیب۔ فقیہ۔ محدث۔ ۸۰۸ قاہرہ) حیاۃ الحیوان۔ دیباجہ شرح ابن ماجہ ۵ جلد

۱۸۸۰۔ دوانی [جلال الدین محمد بن اسعد دوانی شیرازی] (متکلم۔ ۹۰۸) شرح عقائد عضدی۔ حواشی تجرید۔ توضیح تلویح۔ اخلاق جلالی۔ شرح تہذیب۔

۱۸۸۱۔ دوریستی [ابو عبد اللہ جعفر بن محمد بن احمد بن عباس دوریستی (رازی)] (فقیہ۔ صدی پنجم) شاگرد شیخ مفید۔ معاصر شیخ طوسی و وزیر نظام الملک۔

۱۸۸۲۔ دولا (شاہ) [شاہ دولا دریائی گجراتی (پنجابی)] (صوفی۔ ۱۰۷۵)

۱۸۸۳۔ دولابی [ابو جعفر محمد بن صباح البزاز بغدادی] (محدث۔ ۲۲۷ کرخ) عمر ۷۷۔ کتاب السنن

۱۸۸۴۔ دولابی الوراق [ابو بشر محمد بن احمد بن حماد انصاری رازی] (محدث۔ ۳۱۰) ولادت ۲۲۴۔ الکنیٰ۔ تواریخ۔ ذریۂ طاہرہ

۱۸۸۵۔ دولت آبادی [ملک العلماء شہاب الدین بن شمس الدین] (مفسر۔ فقیہ۔ ۸۴۸) جونپور کے شیخ الاسلام۔ (دیکھو ملک العلماء)

۱۸۸۶۔ دہلوی [دیکھو ولی اللہ۔ عبد العزیز۔ عبد الحق] (۔۔۔) ولی اللہ وفات ۱۱۷۰۔ ازالۃ الخفاء۔ حجۃ اللہ البالغہ۔ قرۃ العینین وغیرہ

۱۸۸۷۔ دیار بکری [حسین بن محمد بن حسن] (مورخ۔ ۹۶۶) تاریخ الخمیس

۱۸۸۸۔ دیرینی [عبد العزیز بن احمد دیرینی] (عالم۔ ۶۹۴) تیسیر فی علم التفسیر

۱۸۸۹۔ دیک الجن [ابو محمد عبد السلام بن رغبان بن عبد السلام کلبی شیعی بغدادی] (شاعر عرب۔ ۲۳۵) ولادت ۱۶۱ حمص۔ دولت عباسیہ کے شاعروں میں سے۔
[امام حسینؑ کے مرثیے لکھے]

۱۸۹۰۔ دیلمی [حافظ شیرویہ بن شہردار] (محدث۔ ۵۰۹ ہمدان) تفسیر۔ فردوس الاخبار

۱۸۹۱- دیلمی [ابومحمد حسن بن ابوالحسن محمد دیلمی] (واعظ - صدی ہشتم) معاصر شہید اول - ارشاد القلوب - اعلام الدین

۱۸۹۲- دینوری [ابوبکر احمد بن مروان مالکی دینوری] (ادیب - ۳۱۰) کتاب المجالسۃ - [نیز ابن قتیبہ و ابوحنیفہ دینوری]

۱۸۹۳- ذربن حکیم [ذربن حکیم ازدی] (محدث - دوسری صدی) امام جعفر و کاظم سے روایت کی

۱۸۹۴- ذکا خان [ذکا خان اکبرآبادی] (طبیب - ۱۲۰۹ آگرہ) سیندھیا راجہ گوالیار کا طبیب

۱۸۹۵- ذکوان [ذکوان بن عبد قیس انصاری] (صحابی - ۳) جنگ احد میں شہید ہوئے - رسول اللہ کے ایک غلام کا نام بھی ذکوان تھا

۱۸۹۶- ذکی [محمد بن ابوالفرج کنانی صقلی مالکی اصفہانی] (نحوی - لغوی - ادیب - اصفہان ۵۱۰)

۱۸۹۷- ذوالجوشن [اوس بن اعور ضبابی عامری کوفی] (صحابی - ۰۰) ابواسحاق سبیعی کی ولادت اس سے روایت کی ہے شمر قاتل حسین کا باپ بعض نے اسکا نام شرحبیل لکھا ہے

۱۸۹۸- ذوالرمہ [ابوالحارث غیلان بن عقبہ بن نہیس] (شاعر عرب - ۱۱۷) عمر ۴۰

۱۸۹۹- ذوالفقار [سید عماد الدین ذوالفقار بن محمد مروزی شیعی] (فقیہ - پانچویں صدی) شاگرد سید مرتضےٰ علم الہدیٰ عمر ۱۱۵

۱۹۰۰- ذوالفقار احمد [ذوالفقار احمد بن علی سارنگپوری بھوپالی (ابوالحسن)] (عالم - حی[1]) طی الفراسخ الیٰ منازل البرازخ - فضاء الارب بیشکر

۱۹۰۱- ذوالفقار علی [ذوالفقار علی دیوبندی] (عالم - حی) شرح متنبی - شرح حماسہ

۱۹۰۲- ذوق [شیخ محمد ابراہیم دہلوی (ملک الشعراء - خاقانی ہند)] (شاعر اردو - ۱۲۷۱) دیوان اشعار

۱۹۰۳- ذوالکلاع [ایفع بن ناکور حمیری] (صحابی - ۳۷) کعب الاحبار کا ابن عم - جنگ صفین میں معاویہ کے ساتھ تھا - مارا گیا

۱۹۰۴- ذوالنون مصری [ابوالفیض ثوبان بن ابراہیم مصری] (صوفی حکیم - فصیح - ۲۴۵ مصر) ایک راوی موطائے امام مالک کے یہ بھی ہیں انکا باپ نوبیہ کا تھا۔

۱۹۰۵- ذہبی [ابوعبداللہ شمس الدین محمد بن احمد بن عثمان بن قایماز شافعی] رجالی - مورخ - محدث - ۷۴۸) تاریخ الاسلام ۲۰ جلد میں - دول الاسلام - میزان الاعتدال - تذکرۃ الحفاظ - العبر - تذہیب التہذیب - فتح المطالب۔

۱۹۰۶- ذہبی [ابوعبداللہ محمد بن عبدالرحمان] (محدث - ۳۹۳) معجم کبیر

۱۹۰۷- ذہلی [ابوعبداللہ محمد بن یحییٰ بن عبداللہ نیشاپوری بغدادی] (محدث - ۲۵۸) ولادت ۱۹۱۔

۱۹۰۸- رابعہ بصریہ [ام الخیر رابعہ بنت اسمٰعیل عدویہ بصریہ] (صوفی - ۱۳۵) قبر بیرون قدس ایک پہاڑ پر

۱۹۰۹- راجن [شیخ محمد راجن] (صوفی - ۹۰۰)

۱۹۱۰- راجو (سید) [سید راجو قتال دہلوی (سید شریف عرف راجے یا راجو)] (صوفی - ۷۳۶ دولت آباد) بن سید محمد گیسو دراز کے والد - زید شہید کی

۱۹۱۱- راجو (سید) [سید راجو بن سید عابد حسینی بخاری ہندی شیعی] (صوفی - ۔۔) معاصر ہمایوں و اکبر

۱۹۱۲- رازی [ابوبکر محمد بن زکریا رازی بغدادی] (طبیب - ۳۱۱) حاوی - منافع الاغذیہ

۱۹۱۳- رازی [احمد بن فارس رازی] (لغوی - ۳۹۵) مجمل اللغۃ - الصاحبی - بدیع الزمان ہمدانی کا استاد

۱۹۱۴- رازی [محمد بن ابی بکر بن عبدالقادر] (لغوی - صدی ہشتم) مختار الصحاح جو ۷۶۰ھ میں لکھی

۱۹۱۵- رازی [فخر الدین محمد بن عمر (ابن الخطیب رازی) شافعی] (مفسر متکلم - ۶۰۶ ہرات) تفسیر کبیر[2] مطالب العالیہ - نہایۃ العقول محصل - اربعین

۱۹۱۶- رازی [قطب الدین محمود بن محمد] (متکلم - ۷۶۶) قطبیہ منطق میں جو شمسیہ کی شرح ہے

۱۹۱۷- راغب اصفہانی [ابوالقاسم حسین بن محمد بن مفضل اصفہانی شافعی] (لغوی - ادیب - ۵۰۲ بغداد) غریب القرآن یعنی مفردات - محاضرات الادباء - الذریعہ الیٰ مکارم الشریعہ

۱۹۱۸- رافع [ابوعبداللہ رافع بن خدیج حارثی انصاری] (صحابی - محدث - ۷۳ مدینہ) عمر ۸۶

[1] ولادت ۱۲۴۶ھ اسکا نام منتہی الفیبہ ہے۔

۱۹۱۹- رافعی [امام الدین ابوالقاسم عبدالکریم بن محمد بن عبدالکریم قزوینی شافعی] (صوفی۔ فقیہ۔ ۶۲۳) شرح الکبیر فقہ شافعی میں جو وجیز کی شرح ۱۶ جلد میں ہے۔

۱۹۲۰- ربعی [شیخ ابوالعلاء صاعد بن حسن بن عیسٰے ربعی بغدادی] (لغوی۔ ۴۱۷)

۱۹۲۱- ربیع الجیزی [ابومحمد ربیع بن سلیمان بن داؤد مصری شافعی] (فقیہ۔ ۲۵۶ جیزہ) اصحاب شافعی سے ہے۔ ابوداؤد اور نسائی نے انسے روایت کی۔

۱۹۲۲- ربیع بن یونس [ابوالفضل ربیع بن یونس بن محمد بغدادی] (وزیر۔ ۱۶۵) منصور عباسی کا حاجب پھر وزیر ہو گیا۔ رشید نے زہر دیا۔

۱۹۲۳- ربیع خواجہ [ابویزید ربیع بن خیثم اسدی ثوری تمیمی کوفی شیعی] (صوفی۔ محدث۔ مفسر۔ ادیب۔ لغوی۔ اول صدی) از اصحاب علی۔ سکونت کوفہ (مشہدی)

۱۹۲۴- ربیع المصری [ابومحمد ربیع بن سلیمان بن عبدالجبار مصری شافعی] (فقیہ۔ ۲۷۰) شافعی کے اصحاب سے۔ شافعی کی اکثر کتابیں انسے مروی ہیں۔

۱۹۲۵- ربیعۃ الرائی [شیخ ابوعثمان ربیعہ بن ابی عبدالرحمان فروخ] (فقیہ۔ ۱۳۶ ہاشمیہ) سکونت مدینہ و انبار۔ امام مالک کا استاد

۱۹۲۶- ربیعہ [ربیعہ بن حارث بن عبدالمطلب] (صحابی۔ ۲۳ مدینہ) انتقال در خلافت عمر۔ اپنے چچا عباس سے عمر میں بڑے تھے۔

۱۹۲۷- ربیعہ [ربیعہ بن کعب اسلمی مدنی] (صحابی۔ ۶۳) خادم رسول

۱۹۲۸- ربیعہ [ربیعہ بن عبدالرحمان] (تابعی۔ فقیہ۔ ۱۳۶) ۷ فقہائے مدینہ میں سے

۱۹۲۹- رتن ہندی [رتن ہندی] (محدث۔ ۶۳۲) عمر بعض نے ۶ سو سال بعض نے ۷۶۱ سال لکھی ہے۔ مسلمان ہو گیا تھا

۱۹۳۰- رجاء [ابوالمقدام رجاء بن الحیوۃ کندی شامی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۱۲)

۱۹۳۱- رجب برسی [رضی الدین رجب بن محمد بن رجب برسی حلی شیعی] (صوفی۔ اوائل صدی نہم) دیکھو برسی۔

۱۹۳۲- رحمۃ اللہ [رحمۃ اللہ ہندی مہاجر مکہ] (متکلم۔ اوائل صدی چہاردہم) اظہار الحق در رد نصاریٰ

۱۹۳۳- رزین [شیخ ابوالحسن رزین بن معاویہ بن عمار عبدی سرقسطی] (محدث۔ ۵۳۵) امام الحرمین۔ جمع بین الصحیحین

۱۹۳۴- رستم علی [رستم علی بن علی اصغر قنوجی] (مفسر۔ فقیہ۔ ۱۱۷۸) التفسیر الصغیر

۱۹۳۵- رسعنی [عز الدین ابومحمد عبدالرزاق بن محمد رزق اللہ جزری] (محدث۔ ۶۶۱) محدث جزیرہ

۱۹۳۶- رسعنی [شمس الدین محمد بن عبدالرزاق بن رزق اللہ رسعنی حنبلی] (محدث۔ ۶۸۹) ولادت ۶۱۱۔ نزیل دمشق

۱۹۳۷- رشاطی [ابومحمد عبداللہ بن علی بن عبداللہ اندلسی مری] (مورخ۔ ۵۴۲ مریہ) ولادت ۴۶۶ اوریولہ۔ اقتباس الانوار و التماس لازہار انساب (مشہدی)

۱۹۳۸- رشید الدین خاں [رشید الدین خاں دہلوی] (متکلم۔ فقیہ۔ ۱۲۴۹) شاگرد رفیع الدین و عبدالعزیز دہلوی۔ شوکت عمریہ رد متعہ۔ فتح المبین۔

۱۹۳۹- رشید بن زبیر [قاضی رشید الدین ابوالحسین احمد بن ابوالحسن علی بن ابراہیم غسانی اسوانی] (فقیہ۔ شاعر۔ شاعر عرب۔ ۵۶۳) کتاب الجنان ریاض الاذہان

۱۹۴۰- رشید ہجری [رشید ہجری] (تابعی۔ اول صدی) از اصحاب علی۔ عبیداللہ بن زیاد نے کوفہ میں شہید کیا

۱۹۴۱- رضا علی [رضا علی بن سخاوت علی بن محمد ابراہیم بنارسی] (فقیہ۔ شاعر فارسی۔ ۱۳۱۲) مفتی بنارس

۱۹۴۲- رضی (سید) [ابوالحسن محمد بن حسین بن موسےٰ بغدادی] (مفسر۔ محدث۔ ۴۰۶ بغداد) شاگرد شیخ مفید۔ حقائق التنزیل۔ تفسیر القرآن۔ خصائص الائمہ۔ نہج البلاغہ۔ تلخیص البیان (نیز دیکھو ابن الداعی)

۱۹۴۳- رضی قزوینی [آقا رضی الدین محمد بن حسن قزوینی] (محدث۔ فقیہ۔ ۱۰۹۶) لسان الخواص۔ شاگرد ملا خلیل قزوینی

۱۹۴۴- رضی [نجم الائمہ رضی الدین محمد بن علی استرآبادی نجفی شیعی] (نحوی۔ علامہ۔ ۶۸۶ نجف) شرح کافیہ و شرح شافیہ (صرف و نحو عربی) تحفیۃ العقود

۱۹۴۵- رضی الدین حلی [شیخ رضی الدین علی بن سدید الدین یوسف حلی] (عالم۔۔۔) برادر علامہ حلی۔ (نیز دیکھو رجب برسی)

۱۹۴۶- رضی الدین علی لالا [رضی الدین علی لالا غزنوی] (صوفی۔ ۶۴۲ غزنی)

۱۹۴۷- رضی الدین اربلی [یونس بن محمد بن منعتہ اربلی الموصلی] (فقیہ۔ ۵۷۶ موصل) ولادت ۵۰۸ اربل

نہج البلاغہ کلام امیرالمومنین کا ہے جسکو سید رضی نے مختلف کتابوں سے جمع کیا ہے۔ ملّانحو میں اس سے اعلےٰ کوئی کتاب نہیں۔

۱۹۴۸۔ رفاعہ [رفاعہ بن رافع انصاری] (صحابی۔ اوائل حکومت معاویہ) رسول اللہ اور علی کے ساتھ تمام معرکوں میں رہے۔

۱۹۴۹۔ رفاعہ بیگ [رفاعہ بیگ طنطاوی مصری] (منطقی۔ ۱۲۹۰) کتاب المنطق وغیرہ

۱۹۵۰۔ رفاعی [سید احمد بن رفاعی حسینی] (صوفی۔ ۵۷۸)

۱۹۵۱۔ رفاعی [سراج الدین محمد بن عبداللہ حسینی] (صوفی۔ نسابہ۔ ۸۸۵) صحاح الاخبار فی انساب السادات

۱۹۵۲۔ رفیق [رفیق بیگ بن محمود بیگ مصری] (مدبر۔ ۱۲۸۵ دمشق) البیان فی التمدن واسباب العمران

۱۹۵۳۔ رفیع الدین [سید رفیع الدین شیرازی دہلوی] (محدث۔ ۹۵۴ آگرہ) شاگرد دوانی۔ شیراز سے دہلی آئے۔ سکندر لودھی انکا معتقد ہوا

۱۹۵۴۔ رفیع [مرزا رفیع الدین محمد بن ملا فتح اللہ قزوینی] (واعظ۔ ۱۰۸۹) ابواب الجنان۔ (نیز دیکھو باذل)

۱۹۵۵۔ رفیع [رفیع الدین بن ولی اللہ دہلوی] (محدث۔ ۱۲۳۸) ترجمہ قرآن۔ دفع الباطل تکمیل

۱۹۵۶۔ رفیع [رفیع الدین مرادآبادی] (عالم۔ ۱۲۱۸ مرادآباد) شاگرد ولی اللہ وعبدالعزیز دہلوی۔ شرح اربعین نووی۔ شرح غنیۃ الطالبین۔ تاریخ افاغنہ

۱۹۵۷۔ رفیعا [مرزا رفیع الدین محمد بن امیر حیدر حسینی نائینی] (عالم۔ ۱۰۸۱ اصفہان) شاگرد عبداللہ شوستری شجرۃ الالٰہیہ۔ تعلیقات جدیدہ بر کتاب کافی

۱۹۵۸۔ رفیعی [امیر حیدر معمائی کاشی] (شاعر فارسی۔ صدی دہم) جلال الدین اکبر کے زمانہ میں ایران سے ہند میں آیا

۱۹۵۹۔ رقیہ [رقیہ بنت خدیجہ] (صحابیہ۔ ۳) پہلے عتبہ بن ابی لہب کے نکاح میں تھیں پھر عثمان سے نکاح ہوا۔

۱۹۶۰۔ رقاشی [ابو عبداللہ محمد بن عبداللہ بن محمد بصری] (محدث۔ ۲۱۹)

۱۹۶۱۔ رکن جرجانی [رکن الدین محمد بن علی بن محمد جرجانی] (فقیہ۔ صدی ہفتم) معاصر علامہ حلی۔ شرح نافع۔ شرح مبادی

۱۹۶۲۔ رُمّانی [دیکھو ابوالحسن علی بن عیسیٰ بن عبداللہ معتزلی رمّانی واسطی] (نحوی۔ فقیہ۔ متکلم۔ ۳۸۴) ولادت ۲۹۶۔ ابوبکر بن سراج اور ابن درید کا شاگرد

۱۹۶۳۔ رملی [شمس الدین محمد بن ابی العباس احمد بن حمزہ رملی] (محدث۔ ۱۰۰۴) مجدد صدی یازدہم۔ نہایۃ المحتاج شرح منہاج نووی

۱۹۶۴۔ رملی [خیر الدین رملی حنفی] (فقیہ۔ ۱۰۸۱) فتاوی خیریہ

۱۹۶۵۔ رمو [ابوالحارث رمو بن عقبہ] (شاعر عرب۔ ۱۱۷) معاصر فرزدق

۱۹۶۶۔ رند [نواب سید محمد خاں لکھنوی] (شاعر اردو۔ صدی سیزدہم) آتش کے شاگرد

۱۹۶۷۔ رنگین [سعادت یار خاں دہلوی] (شاعر اردو۔ انجام صدی سیزدہم)

۱۹۶۸۔ روزبہان کبیر [روزبہان کبیر مصری] (صوفی۔ ۵۸۴)

۱۹۶۹۔ روزبہان صغیر [روزبہان صغیر شیرازی] (صوفی۔ ۶۰۶)

۱۹۷۰۔ رودکی [ابوالحسن بن حسن] (شاعر فارسی۔ صدی چہارم) آدم الشعرائے فارسی۔ نصر بن احمد سامانی کا مداح۔

۱۹۷۱۔ رومی [مصطفیٰ بن خلیل بروصوی رومی (خواجہ زادہ)] (فقیہ۔ ۸۹۳) تہافۃ الفلاسفہ (رومی زادہ۔ دیکھو قاضی زادہ و شیخ زادہ)

۱۹۷۲۔ رؤف احمد [رؤف احمد مصطفیٰ آبادی (رامپوری) بھوپالی] (محدث۔ مفسر۔ ۱۲۵۳) شاگرد عبدالعزیز دہلوی۔ تفسیر رؤفی اردو

۱۹۷۳۔ رویانی [ابوبکر محمد بن ہارون رویانی] (محدث۔ ۳۰۷) مسند (نیز دیکھو ابوالمحاسن رویانی)

۱۹۷۴۔ رہاوی [ابوالحسین احمد بن سلیمان جزری رہاوی] (محدث۔ ۲۶۱) محدث جزیرہ

۱۹۷۵۔ رہاوی [ابو محمد عبدالقادر بن عبداللہ حنبلی رہاوی] (محدث۔ ۶۱۱ حران) ولادت ۵۳۶ رُہا

۱۹۷۶۔ ریاشی [ابوالفضل عباس بن فرج ریاشی بصری] (لغوی۔ نحوی۔ ۲۵۷ بصرہ) عمر ۸۰۔ صاحب الزنج کے فتنہ میں مارا گیا

۱۹۷۷۔ ریان بن صلت [ریان بن صلت] (فقیہ۔ محدث۔ تیسری صدی) امام رضا سے روایت کرتا ہے

۱۹۷۸۔ ریان بن شبیب [ابو علی ریان بن شبیب قمی] (محدث۔ تیسری صدی) امام رضا سے روایت کرتا ہے۔

ز

۱۹۷۹۔ زاہد [میر محمد زاہد بن قاضی محمد اسلم] (عالم۔ ۱۱۰۱ کابل) حاشیہ شرح مواقف۔ حاشیہ تہذیب دوانی

۱۹۸۰۔ زاہدی [نجم الدین مختار بن محمود بن محمد بغدادی] (فقیہ۔ ۶۵۸ بغداد) فتاوی قنیہ

۱۹۸۱۔ زاہدی [شیخ ابو النصر احمد بن حسین بن سلیمان درواجکی] (مفسر۔ صدی ششم) تفسیر زاہدی جو ۵۱۹ھ میں لکھی

۱۹۸۲۔ زاہی [ابو القاسم علی بن اسحاق بن خلف بغدادی] (شاعر عرب۔ ۳۵۲) ولادت ۳۱۸۔ مداح اہلبیت و مداح سیف الدولہ و وزیر مہلبی۔

۱۹۸۳۔ زبیدہ [ام جعفر زبیدہ بنت جعفر بن منصور دوانیقی] (زوجۂ رشید عباسی۔ ۲۱۶ بغداد) ۱۶۵ھ میں ہارون رشید سے نکاح ہوا۔ اسکی کنیزیں قرآن حفظ کرتی تھیں۔ والدۂ امین بن رشید۔ فیاض بہت تھی۔

۱۹۸۴۔ زبیدی [سید مرتضیٰ محمد بن محمد بن مرتضیٰ حسین بلگرامی زبیدی] (صوفی۔ لغوی۔ ۱۲۰۶ مصر) تاج العروس شرح قاموس۔ اتحاف السادۃ شرح احیاء العلوم۔ ازہار المتناثرہ۔

۱۹۸۵۔ زبیدی [ابو بکر محمد بن حسن بن عبد اللہ بن مذحج اشبیلی مغربی] (نحوی لغوی۔ ۰۰)

۱۹۸۶۔ زبیر [زبیر بن العوام] (صحابی۔ محدث۔ ۳۶) عمر ۶۴۔ جنگ جمل سے کنارہ کش ہوتے ہوئے وادی السباع میں عمرو بن جرموز نے مار ڈالا

۱۹۸۷۔ زبیری [ابو عبد اللہ زبیر بن احمد بن سلیمان شافعی بصری] (فقیہ۔ ۳۱۸) کافی فقہ میں۔ کتاب الہدایہ۔ کتاب الامارہ۔ کتاب الاستشارہ والاستخارہ

۱۹۸۸۔ زٹلی [میر جعفر نارنولی] (شاعر اردو۔ صدی دوازدہم) اعظم شاہ بن اورنگ زیب کے خواصوں میں سے تھا

۱۹۸۹۔ زجاج [ابو اسحاق ابراہیم بن محمد بن سری بغدادی] (نحوی۔ ادیب۔ عالم۔ ۳۱۱[1] بغداد) معانی القرآن۔ الفرق بین المذکر والمونث۔ المختصر نحو میں۔

۱۹۹۰۔ زجاجی [ابو سہل محمد بن ابراہیم نیشاپوری] (محدث۔ ۳۴۲) کتاب الریاض

۱۹۹۱۔ زجاجی [امام ابو القاسم عبد الرحمٰن بن اسحاق صیمری بغدادی] (نحوی۔ ۳۳۷ دمشق) مصاحب زجاج۔ ابن درید و ابن الانباری کا شاگرد۔ کتاب جمل الکبریٰ۔

۱۹۹۲۔ زر بن حبیش [ابو مریم زر بن حبیش اسدی کوفی] (تابعی۔ محدث۔ ۸۲) عمر ۱۲۰

۱۹۹۳۔ زرارہ [زرارہ بن ابی اوفیٰ حرشی] (تابعی۔ فقیہ۔ ۹۳) قاضی بصرہ

۱۹۹۴۔ زرارہ [زرارہ بن اعین بن سنسن شیبانی کوفی] (محدث۔ فقیہ۔ متکلم۔ ادیب۔ ۱۵۰) امام باقر و جعفر و کاظم سے روایت کی

۱۹۹۵۔ زرقانی [عبد الباقی مالکی] (فقیہ۔ ۱۰۹۹) شرح مختصر خلیل مالکی

۱۹۹۶۔ زرقانی [محمد زرقانی] (محدث۔ ۱۱۲۲) شرح موطا۔ شرح مواہب اللدنیہ

۱۹۹۷۔ زرکشی [بدر الدین محمد بن بہادر بن عبد اللہ موصلی شافعی] (محدث۔ مفسر۔ ۷۹۴) ولادت ۷۴۵۔ شرح بخاری۔ شرح جمع الجوامع۔ تفسیر البرہان فی علوم القرآن۔

۱۹۹۸۔ زرندی [جمال الدین محمد بن یوسف زرندی مدنی] (عالم۔ ۷۵۳) درر السمطین۔ معارج الوصول

۱۹۹۹۔ زرندی [ابو عمرو احمد بن محمد بن عبد اللہ زرندی نیشاپوری] (لغوی۔ ادیب۔ محدث۔ ۳۳۸)

۲۰۰۰۔ زعفرانی[2] [ابو القاسم عمر بن جعفر بن محمد زعفرانی رومی] (ادیب۔ لغوی۔ نحوی۔ ۰۰) متقدمین میں سے۔ کتاب اللغات۔ کتاب القوافی۔ کتاب العروض۔

۲۰۰۱۔ زعفرانی [ابو علی حسن بن محمد بن صباح زعفرانی] (محدث۔ فقیہ۔ ۲۴۹ یا ۲۶۰) یکے از اصحاب شافعی۔

۲۰۰۲۔ زفر [ابو الہذیل زفر بن ہذیل بن قیس حنفی کوفی بغدادی] (فقیہ۔ ۱۵۸) ولادت ۱۱۰۔ شاگرد ابو حنیفہ

۲۰۰۳۔ زکریا [زکریا بن آدم بن عبد اللہ بن سعد اشعری قمی] (محدث۔ تیسری صدی) امام رضا کے مخصوصین سے

۲۰۰۴۔ زکریا انصاری [شیخ الاسلام ابو یحییٰ زکریا انصاری شافعی] (محدث۔ فقیہ۔ ۹۲۶) شرح بخاری۔ فتح الرحمان۔ منہج فقہ میں۔ المقصد فی الوقف والابتدا

۲۰۰۵۔ زکریا قزوینی [قاضی عمید الدین زکریا بن محمد بن محمود قزوینی] (لغوی۔ فقیہ۔ ۶۸۲) عجائب المخلوقات جو ۶۷۳ھ میں لکھی۔ آثار البلاد و اخبار العباد

۲۰۰۶۔ زکی نجفی [زکی الدین عنایت اللہ بن شرف الدین علی اصفہانی] (رجالی۔ اوائل صدی یازدہم نجف) مجمع الرجال۔ شاگرد مقدس اردبیلی و شیخ بہائی۔

۲۰۰۷۔ زلالی خونساری [زلالی خونساری] (شاعر فارسی۔ ۱۰۳۱) مثنوی

[1] ولادت ۲۳۰۔ شاگرد مبرد و ثعلب [2] زعفران محلہ بغداد

۲۰۰۸۔ زمان تبریزی [ملا محمد زمان بن کلب علی تبریزی اصفہانی] (فقیہ۔ اوائل صدی دوازدہم اصفہان) شاگرد علامہ مجلسی و آقا حسین خونساری۔ شرح زبدۃ الاصول۔

۲۰۰۹۔ زمان مشہدی [امیر محمد زمان بن محمد جعفر مشہدی] (فقیہ۔ ۱۰۴۱) شرح قواعد الاحکام

۲۰۱۰۔ زمخشری [ابوالقاسم محمود بن محمد۔ بن عمر خوارزمی معتزلی حنفی] (نحوی۔ لغوی۔ ادیب۔ مفسر۔ ۵۳۸ھ) تفسیر کشاف۔ مفصل نحو میں۔ اساس البلاغہ۔ فائق۔ اطواق الذہب۔ ربیع الابرار۔ ولادت ۴۶۷ھ۔

۲۰۱۱۔ زنجانی [سعد بن علی بن محمد زنجانی] (محدث۔ ۴۷۱ھ) شیخ الحرم

۲۰۱۲۔ زنجانی [ابراہیم بن عبدالوہاب بن ابراہیم زنجانی] (صرفی۔ ۶۵۵) المختصر صرف میں جسکو العزی اور زنجانی بھی کہتے ہیں۔

۲۰۱۳۔ زواوی [زین الدین ابوالحسین یحییٰ بن عبد المعطی بن عبدالنور زواوی مغربی] (نحوی۔ ۶۲۸ قاہرہ) درۃ الالفیہ نحو میں (دیکھو ابن المعطی)

۲۰۱۴۔ زوزنی [ابو محمد عبداللہ بن محمد بن یوسف زوزنی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۴۳۱ھ) شرح سبعہ معلقات۔ شاہان خراسان کی اولاد کا معلم۔ قدیم تھا

۲۰۱۵۔ زوزنی [قاضی ابو عبداللہ حسین بن احمد زوزنی] (ادیب۔ نحوی۔ ۴۸۶ھ)

۲۰۱۶۔ زہرانی [ابوالربیع سلیمان بن داؤد عتکی بصری] (محدث۔ ۲۳۴ھ)

۲۰۱۷۔ زہراوی [ابوالقاسم خلف بن عباس قرطبی] (طبیب۔ ۵۰۰) التصریف طب میں

۲۰۱۸۔ زہراوی [ابو حفص عمر بن عبید اللہ ذہلی قرطبی زہراوی] (محدث۔ ۴۵۴ھ) عمر ۹۳

۲۰۱۹۔ زہری [امام ابوبکر محمد بن مسلم بن عبید اللہ بن عبداللہ بن شہاب زُہری مدنی شامی] (تابعی۔ فقیہ۔ محدث۔ ۱۲۴ھ) ولادت ۵۱۔ مدینہ کے نامی محدثین اور فقیہوں میں سے۔ عبدالملک اور ہشام خلفاء بنی امیہ کی صحبت میں رہا۔ امام مالک کا اُستاد۔ سب سے پہلے علم حدیث کو مدوّن کیا

۲۰۲۰۔ زہری [ابو عبداللہ محمد بن سعد بن منیع زہری کاتب واقدی] (محدث۔ مورخ۔ ۲۳۰) طبقات الصحابہ والتابعین والخلفاء (دیکھو ابن سعد)

۲۰۲۱۔ زہیر مصری [زہیر مصری] (شاعر عرب ۔۰۰) دیوان اشعار

۲۰۲۲۔ زیات [ابو عمارہ حمزہ بن حبیب بن عمارہ کوفی] (قاری۔ ۱۵۶ حلوان) شاگرد اعمش۔ مشہور قاریوں میں سے عمر ۷۶۔

۲۰۲۳۔ زیاد [زیاد بن ابیہ یا زیاد بن ابی سفیان یا زیاد بن سمیہ] (صحابی۔ ۵۳ کوفہ) ابوسفیان نے سمیہ سے زنا کیا تھا اُس سے پیدا ہوئے۔

۲۰۲۴۔ زیاد [زیاد بن لبید بن ثعلبہ انصاری] (صحابی۔ خلافۃ علی) رسول اللہ کے ساتھ تمام مشاہد میں رہے۔ آپکے عامل حضرموت

۲۰۲۵۔ زیاد [ابوالفضل زیاد بن مروان قندی انباری بغدادی] (محدث۔ دوسری صدی) امام جعفر و کاظم سے روایت کی

۲۰۲۶۔ زید [زید بن ارقم بن زید انصاری خزرجی کوفی] (صحابی۔ محدث۔ ۶۶) رسول اللہ کے ساتھ تمام مشاہد میں اور علی کے ساتھ صفین میں تھے۔

۲۰۲۷۔ زید [زید بن ثابت انصاری] (صحابی۔ محدث۔ ۵۴ھ مدینہ) کاتب نبی۔ عمر ۵۶۔ ابوبکر اور عثمان کے عہد میں قرآن مرتب کیا

۲۰۲۸۔ زید [زید بن حارثہ] (صحابی۔ ۸) رسول اللہ نے اُمّ ایمن سے شادی کر دی جس سے اسامہ پیدا ہوئے۔ دوسری شادی زینب بنت جحش سے جن کو طلاق دیدی۔ جنگ موتہ میں شہید ہوئے۔ عمر ۵۵

۲۰۲۹۔ زید [زید بن خارجہ خزرجی انصاری] (صحابی۔ عہد عثمان)

۲۰۳۰۔ زید [زید بن خالد جہنی نزیل کوفہ] (صحابی۔ محدث۔ ۷۸) عمر ۸۵

۲۰۳۱۔ زید [زید بن خطاب عدوی] (صحابی۔ ۱۲) حضرت عمر کے بڑے بھائی۔ جنگ یمامہ میں مارے گئے

۲۰۳۲۔ زید [زید بن سراقہ] (صحابی۔ ۱۳) جنگ جسر میں شہید ہوئے

۲۰۳۳۔ زید [زید بن صوحان بن حجر عبدی] (صحابی۔ محدث۔ ۳۶) صیحان اور صعصعہ کے بھائی۔ زید اور صیحان علی کی ہمراہی میں جنگ جمل میں شہید ہوئے۔

۲۰۳۴۔ زید [زید بن وہب جہنی] (تابعی۔ ۹۰) از اصحاب علی۔ جناب علی کے عیدین اور جمعہ کے خطبے جمع کر کے لکھے۔

۲۰۳۵- زید بن یونس [زید بن محمد بن یونس ابو اسامۃ الشحام کوفی] (محدث - دوسری صدی) امام جعفر و کاظم سے روایت کی۔

۲۰۳۶- زیلعی [جمال الدین عبداللہ بن یوسف حنفی] (فقیہ - ۷۶۲) نصب الرایہ لاحادیث الہدایہ

۲۰۳۷- زیلعی [فخر الدین زیلعی حنفی] (فقیہ - صدی ہشتم) تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - جمال الدین زیلعی کا اُستاد

۲۰۳۸- زینب [زینب بنت جحش] (صحابیہ - ۲۱ مدینہ)

۲۰۳۹- زینب [زینب بنت خدیجہ] (صحابیہ - ۸ مدینہ) ابو العاص بن ربیع کی زوجہ

۲۰۴۰- زینب [زینب بنت خزیمہ (اُمّ المساکین)] (صحابیہ - ۴ مدینہ) زوجۂ رسول

۲۰۴۱- زینب بنت الشعریؒ [اُمّ المؤید زینب بنت عبد الرحمان بن حسن جرجانی] (عالمہ - ۶۱۵) ولادت ۵۲۴ - ابن خلکان کے مشائخ سے۔

۲۰۴۲- زینب [زینب بنت علی بن ابیطالب] (صحابیہ - -) زوجہ عبداللہ بن جعفر

۲۰۴۳- زین الدین تایبادی [زین الدین علی تایبادی] (صوفی - ۷۹۱) امیر تیمور کا پیر

۲۰۴۴- زین الدین حنبلی [زین الدین ابو الفرج عبد الرحمان بن شہاب الدین ابو العباس احمد بن حسن بن رجب حنبلی دمشقی] (محدث - فقیہ - واعظ - ۷۹۵) شرح ترمذی
شرح بخاری - طبقات حنابلہ - شرح اربعین نوویہ - استنشاق نسیم الانس۔

۲۰۴۵- زین الدین خونساری [شیخ زین الدین بن عین علی خونساری] (فقیہ - صدی دوازدہم) وفات در اوائل جلوس نادرشاہ

۲۰۴۶- زین الدین صغیر [زین الدین بن شیخ علی بن محمد بن حسن بن شہید ثانی] (فقیہ - صدی یازدہم) زین الدین وسط کے بھتیجے

۲۰۴۷- زین الدین عاملی [زین الدین بن حسین بن علی عاملی] (فقیہ - ۱۰۷۸) شرح حجیہ - متوسط الفتوح - مبحث تقیہ - کتاب التاریخ

۲۰۴۸- زین الدین عراقی [ابو الفضل عبد الرحیم بن حسین عراقی] (محدث - ۸۰۶) تخریج احادیث احیاء العلوم - شرح ترمذی ناتمام

۲۰۴۹- زین الدین کبیر [زین الدین بن علی بن احمد بن محمد جبعی عاملی شامی] (فقیہ - ۹۶۶) شہید ثانی - شرح لمع

۲۰۵۰- زین الدین نابلسی [ابو البقاء خالد بن یوسف بن سعد نابلسی مقدسی] (محدث - ادیب - ۶۶۳) ولادت ۵۸۵ نابلس

۲۰۵۱- زین الدین وسط [زین الدین بن محمد بن حسن بن شہید ثانی اصفہانی مکی] (فقیہ - ادیب - ۱۰۶۴ مکہ) معروف بہ شیخ زین الدین الوسط - شاگرد
بہاء الدین عاملی - ولادت ۱۰۰۹

۲۰۵۲- زین العابدین [زین العابدین بن نور الدین علی بن حسین عاملی] (فقیہ - ۱۰۷۳) اپنے والد کے شاگرد

۲۰۵۳- زین العابدین [علی بن الحسین بن علی بن ابیطالب ہاشمی] (امام چہارم - ۹۵)

۲۰۵۴- زین العابدین [شیخ زین العابدین مازندرانی حائری] (فقیہ - بعد ۱۳۰۷) ان کی وفات پر انکے بیٹے شیخ محمد حسین ان کے جانشین ہوئے - ذخیرۃ المعاد[1]

۲۰۵۵- زین العابدین بن حسن بن علی بن محمد حر عاملی] (فاضل - ادیب - شاعر عرب - ۱۰۷۸) مناسک المروی فی شرح الحجیہ - وسط الفتوح - رسالہ تقیہ -
تاریخ - حر عاملی کے بھائی

۲۰۵۶- زین المشائخ [محمد بن ابو القاسم بن بایجوک بقالی خوارزمی] (نحوی - لغوی - ۵۶۲) مفتاح التنزیل - تقویم اللسان - شاگرد زمخشری

۲۰۵۷- زینی [زین العابدین بن ابراہیم بن نجیم مصری حنفی] (فقیہ - ۹۷۰) (دیکھو ابن النجیم اور دحلان)

۲۰۵۸- زینی زادہ [حسین بن احمد] (نحوی - صدی دوازدہم) ۱۱۶۸ میں زندہ تھا - فوائد الشافیہ علے اعراب الکافیہ - معرب الاظہار

۲۰۵۹- سابق [قاضی عبداللہ المشتہر بہ ملا محمد عمر بن قاضی غوث محمد بن قاضی محمد سعید بکری بخاری بنارسی] (فقیہ - مفسر - ادیب - منطقی - شاعر فارسی - ۱۲۴۵ بنارس)
شاگرد آرزو - گنج شایگاں - مثنوی سوز و گداز - عمر ۹۲

۲۰۶۰- سالار مسعود [سالار مسعود غازی (بالے میاں - سالار رجب)] (صوفی - ۴۲۴ بہرائچ) محمود غزنوی کے بھانجے - محمد بن حنفیہ کی نسل سے - عمر ۱۹ سال

۲۰۶۱- سالم - ابو المرجی الحاجب سالم بن احمد بن سالم تمیمی بغدادی] (نحوی - عروضی - ۶۱۱) یعقوب حموی کا اُستاد - منتجب کے نام سے مشہور ہے۔

[1] شاگرد آقا سید ابراہیم۔

۲۰۶۲- سالم [شیخ سدید الدین سالم بن محفوظ بن عزیز حلی شیعی] (فقیہ - صدی ہفتم حلہ) سید علی بن طاؤس نے ان سے روایت کی ہے۔ کتاب المنہاج علم کلام میں۔ اُستاد محقق حلی۔

۲۰۶۳- سالم [شیخ معین الدین ابوالحسن سالم بن بدران بن علی مصری مازنی شیعی] (فقیہ - صدی ہفتم) معاصر علامہ حلی

۲۰۶۴- سالم [ابو خدیجہ سالم بن مکرم بن عبداللہ (ابوسلمہ کناسی)] (محدث - دوسری صدی) جناب صادق و کاظم سے روایت کی

۲۰۶۵- سالم بن ابی الجعد [سالم بن ابی الجعد رافع کوفی] (تابعی - محدث - ۹۷)

۲۰۶۶- سالم بن عبداللہ [سالم بن عبداللہ بن عمر بن خطاب مدنی] (تابعی - محدث - فقیہ - ۱۰۶ مدینہ) ۷ فقہائے مدینہ سے

۲۰۶۷- سالم بن معقل [سالم بن معقل فارسی اصطخری] (صحابی - ۱۲ یمامہ) ابو حذیفہ بن عتبہ بن ربیعہ کے غلام

۲۰۶۸- سائب [ابوالعباس اعمی مکی] (شاعر عرب - حدود ۱۰۰) علاء کا والد، خبیث - فاسق - آل محمد کا دشمن - بنی امیہ کا طرفدار، ابوالطفیل عامر بن واثلہ شیعی شاعر اس کے اقوال کو رد کرتا تھا۔

۲۰۶۹- سبط ابن[1] جوزی [شمس الدین یوسف بن قزغلی یا قزاوغلی] (مورخ - محدث - ۶۵۴ دمشق) تاریخ مراۃ الزمان - تذکرہ خواص الامۃ شرح مسلم۔ [سبط حسن - مولوی سبط حسن لکھنوی - واعظ بے نظیر - حی]

۲۰۷۰- سبکی [تاج الدین عبدالوہاب شافعی] (فقیہ - رجالی - ۷۷۱) طبقات الشافعیہ - جمع الجوامع اصول فقہ میں

۲۰۷۱- سبکی [تقی الدین ابوالحسن علی بن عبدالکافی بن علی خزرجی شافعی مصری] (محدث - مفسر - متکلم - ۷۵۶) ولادت ۶۸۳ - قاضی القضاۃ۔

۲۰۷۲- سبیعی [ابو محمد حسن بن احمد بن صالح سبیعی ہمدانی حلبی] (محدث - ۳۷۱) کتاب التبصرہ فی فضائل العترۃ

۲۰۷۳- سبیعی [ابو اسحاق عمر بن عبداللہ بن علی سبیعی ہمدانی کوفی] (تابعی - محدث - ۱۲۷ یا ۱۳۲) ولادت ۳۲ شمر سے روایت کرتا ہے اور اعمش، شعبہ اور ثوری اس سے۔

۲۰۷۴- سجاعی [سجاعی] (ادیب - نحوی - ۱۱۹۷) شرح شواہد ابن عقیل

۲۰۷۵- سجاوندی [سراج الدین محمد سجاوندی حنفی] (فرضی - فقیہ - صدی ہفتم) سراجیہ فرائض میں

۲۰۷۶- سجستانی [دیکھو ابوداؤد سجستانی - ابوبکر سجستانی]

۲۰۷۷- سجزی [زکریا بن یحییٰ] (محدث - ۲۸۹)

۲۰۷۸- سحنون [ابوسعید عبدالسلام بن سعید تنوخی مالکی] (فقیہ - ۲۴۰) ولادت ۱۶۰ - قاضی قیروان - کتاب المدونہ مذہب مالک میں

۲۰۷۹- سخاوت علی [سخاوت علی بن مفتی محمد ابراہیم بنارسی] (فقیہ - ادیب - شاعر فارسی - ۱۲۸۱) ولادت ۱۲۱۹ - مفتی بہرائچ

۲۰۸۰- سخاوت علی [سخاوت علی عمری جونپوری] (فقیہ - ۱۲۷۴ مکہ)

۲۰۸۱- سخاوی [علم الدین ابوالحسن علی بن محمد بن عبدالصمد ہمدانی مصری شافعی] (نحوی - لغوی - ۶۴۳ دمشق) شاطبی، سلفی اور بوصیری کا شاگرد - شرح مفصل زمخشری ۴ جلد

۲۰۸۲- سخاوی [شمس الدین محمد بن علی بن عبدالرحمان مصری شافعی] (مورخ - ۹۰۲ مدینہ) تحفۃ الاحباب فی الخطط والمزارات مصر، ولادت ۸۳۱

۲۰۸۳- سُدّی [ابو محمد اسمٰعیل بن عبدالرحمان سُدّی (کوفہ)] (تابعی - محدث - مفسر - ۱۲۷ کوفہ)

۲۰۸۴- سدید الدین کاشغری [سدید الدین کاشغری حنفی] (فقیہ - ...) منیۃ المصلی

۲۰۸۵- سدید الدین گازرونی [سدید الدین گازرونی] (طبیب - صدی ہشتم) سدیدی شرح موجز القانون

۲۰۸۶- سراب [محمد بن عبدالفتاح تنکابنی مازندرانی][2] (فقیہ - متکلم - ۱۱۲۴ اصفہان) سفینۃ النجاۃ اصول دین میں - ضیاء القلوب۔

۲۰۸۷- سراج الدین [سراج الدین علی خان آرزو اکبرآبادی دہلوی لکھنوی] (ادیب - فقیہ - شاعر - ۱۱۶۹) چراغ ہدایت - مجمع النفائس - تذکرہ

[1] ابن جوزی کے نواسہ ہیں [2] شاگرد محمد باقر خراسانی۔ ان کے بیٹے محمد صادق ان کے شاگرد اور بڑے عالم تھے۔

۲۰۸۸- سراج الدین [سراج الدین بن نور الدین] (محدث - ۸۰۴) شرح بخاری - شرح عمدہ

۲۰۸۹- سراج الدین [سراج الدین عمر غزنوی ہندی مصری] (فقیہ - ۷۷۳) شامل فقہ ہیں - شرح جامع الصغیر - شرح منار - کتاب الخلافہ - لوائح الانوار - لوامع شرح جمع الجوامع -

۲۰۹۰- سراقہ بن حارث [سراقہ بن حارث] (صحابی - ۸) جنگ حنین میں مارے گئے -

۲۰۹۱- سراقہ بن مالک [سراقہ بن مالک مدلجی] (صحابی - شاعر عرب - ۲۴)

۲۰۹۲- سرخوش [محمد افضل دہلوی] (شاعر فارسی - ۱۱۲۶)

۲۰۹۳- سرمد [سرمد دہلوی] (صوفی - ۱۰۷۰) بالکل برہنہ رہتے تھے - عالمگیر نے قتل کرا دیا

۲۰۹۴- سروجی [تقی الدین عبد اللہ بن علی بن منجد سروجی] (ناظم - ناثر - لغوی - ۶۹۳ قاہرہ) ولادت ۶۲۷ - سروج -

۲۰۹۵- سری سقطی [شیخ ابوالحسن سری بن مغلس سقطی بغدادی] (صوفی - ۲۵۳ بغداد) معروف کرخی کے مرید - جنید بغدادی کے ماموں اور خسر - معروف امام رضا کے دربان تھے -

۲۰۹۶- سری موصلی [سری بن احمد بن سری موصلی] (شاعر - ۳۶۲)

۲۰۹۷- سعد بن خلف [سعد بن خلف بن سعید قرطبی] (ادیب - صدی ششم) ابوالقاسم نحاس کا شاگرد - ابو عثمان مالکی سے سو برس پہلے ہوا ہے -

۲۰۹۸- سعد بن عبادہ [سعد بن عبادہ خزرجی انصاری] (صحابی - ۱۵ حوران) ۱۲ نقیبوں میں سے - انصار کے سردار

۲۰۹۹- سعد بن عبد اللہ قمی [سعد بن عبد اللہ قمی] (فقیہ - محدث - تیسری صدی) معاصر امام حسن عسکری - بصائر الدرجات ۴ جلد جو صفار کی بصائر کے علاوہ ہے

۲۱۰۰- سعد بن معاذ [سعد بن معاذ انصاری اوسی] (صحابی - ۵) عقبہ اول و ثانیہ کے درمیان مدینہ میں مسلمان ہوئے - جنگ خندق کے زخم سے انتقال - عمر ۳۷

۲۱۰۱- سعد بن ابی وقاص [مالک بن وہیب زہری] (صحابی - محدث - ۵۵ مدینہ) عمر ۷۰ - وقت اسلام ۱۷ سال - عشرہ مبشرہ سے ہیں

۲۱۰۲- سعد الدین فارقی [سعد الدین مروان بن عبد اللہ فارقی] (ادیب - شاعر - ۶۹۱ دمشق) مصر میں بھی عرصہ تک رہا [نیز دیکھو تفتازانی]

۲۱۰۳- سعد اللہ [مفتی سعد اللہ مراد آبادی رامپوری] (ادیب - فقیہ - ۱۲۹۴ رامپور) ولادت ۱۲۱۹ - نوادر الاصول شرح فصول اکبری - عروض و قافیہ - مفید الطلاب فی خاصیۃ الابواب - میزان الافکار شرح معیار الاشعار - رسالہ تشبیہ و استعارہ -

۲۱۰۴- سعد اللہ [سید سعد اللہ سلونی شطاری قادری] (صوفی - ۱۱۳۸ سورت) سلون قصبہ ضلع الٰہ آباد میں - سورت میں گئے - پھر سورت میں آ رہے

۲۱۰۵- سعدون [ابو عطا سعید البصری] (مجنون - بعد - ۲۵۰) [سعدی - دیکھو ابو عبد اللہ سعدی]

۲۱۰۶- سعدی [شیخ مصلح الدین عبد اللہ شیرازی] (صوفی - شاعر فارسی - ۶۹۱) گلستان - بوستان - قصائد وغیرہ - شاگرد ابن جوزی - عمر ۱۱۰ - [۱]

۲۱۰۷- سعید (محمد) [محمد سعید عمری بخاری بنارسی] (حکیم - شاعر فارسی - صدی سیزدہم)

۲۱۰۸- سعید بن ابراہیم [سعید بن ابراہیم بن عبد الرحمان بن عوف] (تابعی - فقیہ - ۱۲۵) قاضی مدینہ - عمر ۷۲

۲۱۰۹- سعید بن جبیر [ابو عبد اللہ سعید بن جبیر بن ہشام والبی اسدی کوفی] (مفسر - محدث - تابعی - ۹۵ واسط) سکونت مکہ و کوفہ - عمر ۴۹ - امام زین العابدین کے صحابی - حجاج نے شہید کیا

۲۱۱۰- سعید بن خالد [سعید بن خالد بن سعید بن العاص اموی] (صحابی - ۱۲) جنگ مرج الصفر میں مارے گئے -

۲۱۱۱- سعید بن زید [سعید بن زید ابو الاعور عدوی قرشی] (محدث - ۵۱) عمر کی بہن فاطمہ کے شوہر - عشرہ مبشرہ سے ہیں عمر ۷۳

۲۱۱۲- سعید بن سعد [سعید بن سعد بن عبادہ خزرجی] (صحابی - ۰) علی کی طرف سے یمن کے گورنر

۲۱۱۳- سعید بن العاص [سعید بن العاص اموی] (صحابی - ۵۹) عام الہجرۃ کو پیدا ہوئے - مصحف عثمان کی ترتیب میں یہ بھی شریک تھے -

۲۱۱۴- سعید بن مسیب [ابو محمد سعید بن مسیب بن حزن مخزومی مدنی] (تابعی - فقیہ - محدث - ۹۱ یا ۹۴ مدینہ) ولادت ۲۵ یا ۱۵ - مدینہ کے فقہائے ...

[۱] مرید شہاب الدین سہروردی -

۲۱۱۵۔ سغناقی [حسام الدین حسن بن علی حنفی] (فقیہ - ۷۱۴) نہایہ شرح ہدایہ

۲۱۱۶۔ سفاقسی [ابو اسحاق ابراہیم بن محمد سفاقسی] (نحوی۔ مفسر - ۷۴۲) المجید اعراب قرآن میں - ابو حیان کا شاگرد

۲۱۱۷۔ سفیان ثوری [شیخ عبد اللہ سفیان بن سعید بن مسروق کوفی] (صوفی۔ محدث - فقیہ - ۱۶۱ بصرہ) عمر ۶۴۔ شاگرد امام مالک۔ جنید بغدادی کے پیر۔ ولادت ۹۷ یا ۹۹

۲۱۱۸۔ سفیان بن عُیَینہ [ابو محمد سفیان بن عیینہ بن ابی عمران میمون ہلالی کوفی مکی] (مفسر۔ محدث۔ فقیہ - ۱۹۸) شاگرد ابو حنیفہ - عمر ۹۱

۲۱۱۹۔ سکاکی [سراج الدین ابو یعقوب یوسف بن ابو بکر محمد بن علی خوارزمی] (ادیب - فقیہ متکلم - ۶۲۶ خوارزم) مفتاح العلوم - ولادت ۵۵۵

۲۱۲۰۔ سکری [شیخ ابو سعید حسن بن حسین بن عبید اللہ سکری عتکی] (نحوی۔ لغوی - ۲۷۵) از نسل مہلب بن ابی صفرہ - ولادت ۲۱۲

۲۱۲۱۔ سکینہ [سکینہ بنت الحسین بن علی بن ابیطالب] (شاعرہ - ۱۱۷) اہلسنت کے موافق اول مصعب بن زبیر سے پھر عبد اللہ بن عثمان بن عبد اللہ بن حکیم بن حزام سے نکاح ہوا۔ اہل تشیع نے جواب شہر میں ثابت کیا ہے کہ کم سنی میں قید خانۂ شام میں انتقال کیا۔

۲۱۲۲۔ سلار دیلمی [سلار بن عبد العزیز دیلمی حلبی] (فقیہ متکلم - صدی پنجم) شاگرد مفید و مرتضیٰ - رد علی الشافعی تقریب الاصول مراسم فقہ میں - رد جواب حسین البصری

۲۱۲۳۔ سلام اللہ [سلام اللہ رامپوری بن شیخ الاسلام] (فقیہ۔ محدث۔ مفسر - ۱۲۲۹) از نسل عبد الحق دہلوی - کمالین حاشیہ جلالین - ترجمہ بخاری فارسی۔ اصول حدیث۔

۲۱۲۴۔ سلام بغدادی [سلام بن محمد بن اسماعیل ارزنی بغدادی] (محدث - فقیہ - ۴۳۹ بغداد) (کتاب الغیبہ۔ کشف الحیرۃ۔ کتاب المقنع فقہ میں کتاب الحج

۲۱۲۵۔ سلامی [ابو الحسن محمد بن عبد اللہ بن محمد مخزومی بغدادی] (شاعر عرب - ۳۹۳) ولادت ۳۳۶ کرخ۔ عضد الدولہ کی مدح میں قصیدہ کہا

۲۱۲۶۔ سلامی [ابو الفضل محمد بن ناصر بن محمد بغدادی] (محدث - ادیب - ۵۵۰ بغداد) ولادت ۴۶۷

۲۱۲۷۔ سلاوی [احمد بن خالد ناصری سلاوی مراکشی] (مورخ - اوائل صدی چہاردہم) استقصاء الاخبار جو مراکش کی تاریخ ہے فتح کے وقت سے سنہ ۱۸۹۴ء تک

۲۱۲۸۔ سلطان العلماء [دیکھو خلیفہ سلطان سید حسین بن رفیع الدین محمد صدر اصفہانی] (عالم محقق - مدقق - ۱۰۶۴)

۲۱۲۹۔ سلطان العلماء [سید محمد بن سید دلدار علی لکھنوی] (فقیہ۔ متکلم۔ بعد ۱۲۷۳) (دیکھو سید محمد)

۲۱۳۰۔ سلفی [حافظ صدر الدین[1] ابو طاہر احمد بن محمد بن احمد اصفہانی شافعی] (محدث - مورخ - فقیہ - لغوی - ۵۷۶ اسکندریہ) تاریخ - کیا ہرسی و خطیب تبریزی کا شاگرد - ولادت ۴۷۲ - عمر ۱۰۶

۲۱۳۱۔ سلماسی [سدید محمد بن ہبۃ اللہ بن عبد اللہ سلماسی شافعی] (فقیہ - ۵۷۴ بغداد) سلماس علاقہ آذربیجان میں

۲۱۳۲۔ سلمان ساوجی [جمال الدین بغدادی] (شاعر فارسی - ۷۷۸) مداح امیر حسین نویان و امیر اویس و الیان بغداد

۲۱۳۳۔ سلمان فارسی [سلمان فارسی] (صحابی - محدث - ۳۵ یا ۳۶ مداین) ہجرت کے اول سال مسلمان ہوئے - عمر ڈھائی سو سال بعض کہتے ہیں حضرت عیسیٰ کا زمانہ دیکھا تھا

۲۱۳۴۔ سلمہ بن الکوع [سلمہ بن الکوع اسلمی مدنی] (صحابی - محدث - ۷۴) عمر ۸۰

۲۱۳۵۔ سلیم بن ایوب [ابو القاسم یا ابو الفتح سلیم بن ایوب بن سلیم رازی شافعی] (فقیہ - ادیب - ۴۴۷) عمر ۸۰ سے زیادہ - ابو حامد اسفرائنی کا شاگرد - کتاب الاشارہ - غریب الحدیث (دیکھو ابو الفتح رازی)

۲۱۳۶۔ سلیم چشتی [شیخ سلیم چشتی] (صوفی - ۹۷۹) فتحپور سیکری میں مزار - اکبر و جہانگیر بادشاہ کے پیر

۲۱۳۷۔ سلیم بن قیس [ابو صادق سُلیم بن قیس ہلالی عامری کوفی شیعی] (محدث - لواخر صدی اول) از اصحاب علی - ۵ اماموں کی خدمت سے فیضیاب ہوا - کتاب الحدیث۔

۲۱۳۸۔ سلیمان بحرانی [شیخ سلیمان بن علی بن سلیمان بحرانی شاخوری] (فقیہ - ۱۱۰۱)

۲۱۳۹۔ سلیمان بحرانی [شیخ ابو الحسن سلیمان بن عبد اللہ بن علی بحرانی ماحوزی] (فقیہ - ۱۱۲۱) محقق بحرانی۔

[1] یا عماد الدین۔

۲۱۴۰۔ سلیمان قندوزی [سلیمان بن خواجہ کلاں قندوزی بلخی قسطنطنیوی حنفی نقشبندی] (صوفی۔ ۱۲۹۴ قسطنطنیہ) ینابیع المودۃ

۲۱۴۱۔ سلیمان حلوانی [ابوعبداللہ سلیمان بن محمد بن الفتح حلوانی نہروانی بغدادی] (نحوی۔ ۴۹۴ بغداد)

۲۱۴۲۔ سلیمان بن خالد [ابوالربیع سلیمان بن خالد ہلالی کوفی] (محدث۔ دوسری صدی) معاصر جناب صادق

۲۱۴۳۔ سلیمان زہراوی [سلیمان بن زہراوی] (نحوی۔ ۴۵۶ قرطبہ) نحاس سیرافی اور زجاج وغیرہ سے روایت کی

۲۱۴۴۔ سلیمان بن سفیان [ابوداؤد سلیمان بن سفیان المشرق کوفی] (محدث۔ ۲۳۰) عمر ۷۰

۲۱۴۵۔ سلیمان (شاہ) [شاہ سلیمان] (صوفی۔ ۱۰۶۵)

۲۱۴۶۔ سلیمان بن صالح [سلیمان بن صالح بن احمد بن عصفور درازی] (فقیہ۔ ۱۰۸۵ کربلا)

۲۱۴۷۔ سلیمان بن صرد [سلیمان بن صرد خزاعی کوفی] (صحابی۔ ۶۵) انتقام خون حسین میں عبدالملک کی فوج سے لڑ کر شہید ہوئے

۲۱۴۸۔ سلیمان بن علی [سلیمان بن علی کوفی الاصل تلمسانی] (صوفی۔ ۶۹۰ دمشق) ابن عربی کے طریق پر تھے۔

۲۱۴۹۔ سلیمان کاظمینی [شیخ سلیمان بن محمد صیداوی عاملی کاظمینی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) معاصر حر عاملی

۲۱۵۰۔ سلیمان یزدی [مرزا سلیمان حسنی حسینی طباطبائی نائینی یزدی] (فقیہ۔ ۱۲۵۴ یزد)

۲۱۵۱۔ سلیمان بن یسار [ابوایوب سلیمان بن یسار] (تابعی۔ محدث۔ ۱۰۷ مدینہ) میمونہ زوجۂ نبی کے غلام۔ مدینہ کے فقیہوں سے۔ عمر ۷۳

۲۱۵۲۔ سماعہ [ابوناشرہ سماعہ بن مہران بن عبدالرحمان حضرمی] (محدث۔ ۱۴۵ مدینہ) امام جعفر صادق و کاظم سے روایت کی۔ عمر ۶۰

۲۱۵۳۔ سماک [سماک بن حرب ذہلی] (تابعی۔ ۱۲۳) (نیز دیکھو ابودجانہ)

۲۱۵۴۔ سمان [ابوسعد اسماعیل بن علی بن حسین رازی معتزلی] (محدث۔ ۴۴۵)

۲۱۵۵۔ سمان [ابوبکر ازہر بن سعد باہلی بصری] (محدث۔ ۲۰۳ یا ۲۰۷) ولادت ۱۱۱۔ منصور دوانیقی کا مصاحب

۲۱۵۶۔ سمرہ [سمرہ بن جندب فزاری] (صحابی۔ ۵۹ بصرہ)

۲۱۵۷۔ سمرقندی [اسحاق بن محمد سمرقندی ماتریدی] (حکیم۔ متکلم۔ ۳۴۲) سواد الاعظم اصول دین میں

۲۱۵۸۔ سمرقندی [شمس الدین محمد] (منطقی۔ سنہ ۱۲۰۰) قسطاس المیزان منطق میں

۲۱۵۹۔ سمرقندی [شمس الدین محمد بن اشرف] مہندس۔ ۶۰۰) اشکال التاسیس ہندسہ میں

۲۱۶۰۔ سمرقندی [نجیب الدین ابوحامد محمد بن علی بن عمر] (طبیب۔ ۶۱۸) اسباب الامراض۔ تجنیات کلیات طب میں۔

۲۱۶۱۔ سمعانی [ابوسعد عبدالکریم بن ابوبکر محمد تمیمی مروزی شافعی] (محدث۔ نسابہ۔ مورخ۔ ۵۶۲) کتاب الانساب۔ معجم البلدان۔ معجم الشیوخ۔ ذیل تاریخ خطیب۔ تاریخ مرو۔ ولادت ۵۰۶

۲۱۶۲۔ سمویہ [اسماعیل بن عبداللہ اصفہانی] (محدث۔ ۲۶۷)

۲۱۶۳۔ سمہودی [سید نورالدین علی بن عبداللہ شافعی مدنی] (مورخ۔ محدث۔ ۹۱۱) خلاصۃ الوفاء اور وفاء الوفاء فی اخبار دار المصطفیٰ۔ جواہر العقدین۔

۲۱۶۴۔ سمین [شہاب الدین احمد بن یوسف حلبی] (نحوی۔ مفسر۔ ۷۵۶) ابوحیان کا شاگرد

۲۱۶۵۔ سمیہ [سمیہ (والدۂ عمار یاسر)] (صحابیہ۔ ۔) اسلام میں پہلی شہیدہ ہے۔ ابوجہل کے ہاتھ سے مکہ میں شہید ہوئی

۲۱۶۶۔ سنائی [حکیم ابوالمجد مجدالدین محمد بن آدم غزنوی (حکیم سنائی)] (صوفی۔ شاعر فارسی۔ حکیم۔ ۵۲۵ یا ۵۵۹ غزنی) حدیقۃ الحقائق۔ مولانا رومی نے ان کی بہت تعریف کی ہے۔ روضات الجنات میں انکا نام مجدود لکھا ہے۔ عمر ۶۲

۲۱۶۷۔ سنجر کاشی [سنجر کاشی بن حیدر معمائی] (شاعر فارسی۔ ۱۰۲۱) اکبرآباد و بیجاپور میں ایران سے آکر رہا۔ مداح اکبر و شاہزادگان۔

۲۱۶۸- سندی [سندی] (محدث - ۱۱۳۸) حاشیہ بخاری

۲۱۶۹- سنوسی [محمد بن یوسف اشعری] (متکلم - ۸۹۵) عقیدہ اہل التوحید یا کبرائے سنوسی - اُم البراہین یعنی عقیدہ سنوسیہ صغریٰ

۲۱۷۰- سودا [مرزا رفیع دہلوی] (شاعر اردو - ۱۱۹۵) ولادت ۱۱۲۵ - شاہ حاتم اور خان آرزو کے شاگرد

۲۱۷۱- سودہ [سودہ بنت زمعہ] (صحابیہ - ۲۲ مدینہ)

۲۱۷۲- سوز [سید محمد میر دہلوی لکھنوی] (شاعر اردو - ۱۲۲۵) معاصر سودا

۲۱۷۳- سوید [سوید بن غفلہ نخعی کوفی] (صحابی - ۸۱) عمر ۱۲۵ یا ۱۲۷ ولادت ۲ عام الفیل

۲۱۷۴- سویدی [ابو الفوز محمد امین بغدادی] (نسّابہ - ...) سبائک الذہب فی معرفۃ قبائل العرب جو سنہ ۱۲۲۹ھ میں لکھی

۲۱۷۵- سویدی [ابراہیم بن محمد بن ترخان انصاری دمشقی] (طبیب فلسفی - ۶۹۰) تذکرۃ الامراض - خواص الاحجار

۲۱۷۶- سہروردی [ضیاء الدین ابو النجیب عبد القاہر بن عبد اللہ بن محمد سہروردی] (صوفی فقیہ - ۵۶۳) از نسل محمد بن ابی بکر شہاب الدین سہروردی کے چچا۔

۲۱۷۷- سہروردی [شہاب الدین ابو حفص عمر بن عبد اللہ بن محمد سہروردی بغدادی شافعی] (صوفی - ۶۳۲) عوارف المعارف

۲۱۷۸- سہل بن سعد [سہل بن سعد ساعدی انصاری] (صحابی - محدث - ۹۱ مدینہ) وفات رسول کے وقت ۱۵ سال کے تھے۔

۲۱۷۹- سہل بن حنیف [سہل بن حنیف انصاری اوسی] (صحابی - محدث - ۳۸ کوفہ) علی کی طرف سے مدینہ کے پھر فارس کے گورنر

۲۱۸۰- سہل شوستری [ابو محمد سہل بن عبد اللہ بن رفیع شوستری] (صوفی مفسر - ۲۸۳ بصرہ) مکہ میں ذوالنون مصری سے ملاقات کی عمر ۸۳ - تفسیر

۲۱۸۱- سہل صعلوکی [ابو الطیب سہل بن محمد بن سلیمان صعلوکی نیشاپوری شافعی] (فقیہ متکلم - ادیب - ۳۸۷)

۲۱۸۲- سہیل [سہیل بن عمرو قرشی عامری] (صحابی - ۱۸ عمواس)

۲۱۸۳- سہیلی [ابو القاسم عبد الرحمان بن عبد اللہ بن احمد بن سعدون مالقی] (محدث - مورخ - نحوی - ۵۸۱ مراکش) روض الانف یعنی شرح سیرۃ ابن ہشام - ولادت ۵۰۸ - ۱۷ سال کی عمر میں نابینا ہو گیا تھا۔

۲۱۸۴- سیالکوٹی [قاضی عبد الحکیم] (فقیہ متکلم - ۱۰۶۷) حاشیہ تفسیر بیضاوی - حاشیہ عقائد عضدی و نسفی - ترجمہ غنیۃ الطالبین

۲۱۸۵- سیبویہ [ابو بشر عمر بن عثمان بن قنبر حارثی بیضاوی بصری بغدادی] (نحوی - ۱۸۰ یا ۱۹۴ بغداد) خلیل و اخفش اکبر کا شاگرد۔ متقدمین و متاخرین میں سب سے بڑا نحوی - الکتاب نحو میں - عمر ۳۲ یا ۴۰

۲۱۸۶- سید ابراہیم [سید العلماء سید محمد ابراہیم بن ممتاز العلماء محمد تقی بن سید حسین بن دلدار علی لکھنوی] (فقیہ - حی)

۲۱۸۷- سید ابو [سید ابو الحسن محمد بن علی بن صفدر لکھنوی] (فقیہ - حی)

۲۱۸۸- سید احمد [سید احمد بن سید ابراہیم] (فقیہ - حی) حمایۃ الاسلام

۲۱۸۹- سید احمد [سید احمد مجاہد رائے بریلوی] (فقیہ - صوفی - ۱۲۴۶ بالاکوٹ) مرید و خلیفہ عبد العزیز دہلوی

۲۱۹۰- سید احمد [سید احمد دہلوی] (ادیب اردو - لغوی - ۱۳۳۰) فرہنگ آصفیہ اردو - انشاء ہادی النساء

۲۱۹۱- سید احمد [سید احمد گیسو دراز] (صوفی - ۱۰۵۸ کالپی) سید محمد کالپوی کے بیٹے

۲۱۹۲- سید احمد [سید نظام الدین احمد بن زین العابدین عاملی] (فقیہ - صدی یازدہم) شاگرد بہائی - معارج الہیہ - کشف الحقائق - مفتاح الشفاء - عروۃ الوثقیٰ - نفحات

۲۱۹۳- سید اشرف جہانگیر [سید اشرف جہانگیر سمنانی] (صوفی - ۸۰۸) مخدوم جہانیاں جہانگشت کے مرید

۲۱۹۴- سید حسن رسول نما [سید حسن رسول نما دہلوی] (صوفی - ۱۱۰۳ دہلی)

۲۱۹۵۔ سید حسن [سید حسن بن سید دلدار علی] (عالم۔ ۱۲۶۰) تذکرۃ الشیوخ والشبان

۲۱۹۶۔ سید حسن غزنوی [سید حسن غزنوی] (شاعر فارسی۔ ۵۶۵)

۲۱۹۷۔ سید حسین [سید حسین خنگ سوار] (صوفی۔ ۶۱۰ اجمیر) شہاب الدین غوری کے ساتھ ہند میں آئے۔ اجمیر کے صوبہ دار۔ (نیز دیکھو حسین سید)

۲۱۹۸۔ سید حمیری [ابو ہاشم اسماعیل بن محمد بن یزید حمیری بصری] (شاعر عرب۔ ۱۷۳) ولادت ۱۰۵۔ اس کے آباء حضرت علی کو برا کہتے تھے مگر یہ مداح اہلبیت تھا۔ (دیکھو اسماعیل حمیری)

۲۱۹۹۔ سید خلیفہ [سید خلیفہ بن مطلب بن حیدر] (فقیہ۔ متکلم۔ صدی یازدہم) معاصر شیخ بہائی۔ سیف الشیعہ۔ حق الیقین۔ برہان الشیعہ۔ حجۃ البالغہ۔ کتاب کبیر منطق میں۔

۲۲۰۰۔ سید شریف [سید شریف الدین علی بن محمد بن علی حسینی حنفی جرجانی] (متکلم۔ فقیہ۔ ۸۱۶ شیراز) شرح مواقف۔ شرح مفید۔ حاشیہ کشاف۔ حاشیہ بیضاوی۔ شرح فرائض سراجیہ۔ صرف میر۔ نحو میر۔ محمد بن زید داعی کی اولاد سے۔ شاگرد قطب الدین رازی بویہی۔ ولادت ۷۴۰

۲۲۰۱۔ سید بن طاؤس [ابو القاسم رضی الدین علی بن موسیٰ بن طاؤس] (فقیہ۔ ۶۶۴) کتاب الاقبال۔ لہوف۔ طرائف۔ شرح نہج البلاغہ۔ ربیع الشیعہ۔ (دیکھو ابن طاؤس)

۲۲۰۲۔ سید عبداللہ [سید عبداللہ بن نور الدین بن نعمت اللہ جزائری] (فقیہ۔ ۱۱۷۳) سکونت شوشتر۔ رسالۂ احمدیہ۔ تحفۃ السنیہ۔ مدینۃ النحو۔ شرح مفاتیح الشرائع۔

۲۲۰۳۔ سید العلماء [سید احمد بن نظام الدین ابراہیم بن سلام اللہ] (عالم۔ فقیہ۔ ۱۰۱۵) اثبات الواجب (نیز دیکھو حسین (سید) و سید ابراہیم)

۲۲۰۴۔ سید علن [سید محمد حسین بن ملک العلماء بندہ حسن] (فقیہ۔ ۱۳۲۵) بناء الاسلام

۲۲۰۵۔ سید علی خاں [صدر الدین سید علی بن سید احمد بن سید معصوم دشتکی شیرازی شیعی مدنی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ نحوی۔ ۱۱۱۷ حیدرآباد دکن) ولادت ۱۰۵۲ مدینہ۔ انوار الربیع۔ سلافۃ العصر۔ شرح صحیفۂ کاملہ۔ شرح فوائد صمدیہ۔ حدائق الندیہ

۲۲۰۶۔ سید علی ہمدانی [امیر سید علی بن شہاب الدین محمد ہمدانی] (صوفی۔ محدث۔ ۷۸۶ کشمیر) مودۃ القربیٰ۔ ذخیرۃ الملوک۔ اوراد فتحیہ۔ مرید شرف الدین محمود بن عبداللہ مزدقانی۔ ولادت ۷۱۴

۲۲۰۷۔ سید علی [سید علی بن خلف بن مطلب بن حیدر حویزی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) معاصر حر عاملی۔ نور المبین تفسیر القرآن۔ وجیز المقال۔ نکت البیان

۲۲۰۸۔ سید علی [آقا سید علی بن محمد علی طباطبائی حائری] (فقیہ۔ ۱۲۳۱ حائر) ریاض المسائل شرح مفاتیح

۲۲۰۹۔ سید علی [سید علی بن سید دلدار علی لکھنوی] (مفسر۔ ۱۲۵۹) تفسیر

۲۲۱۰۔ سید علی [سید علی بن سید محمد حسن کربلائی لکھنوی] (محدث۔ اوائل صدی چہاردہم) مجالس علویہ

۲۲۱۱۔ سید فیروز [سید فیروز] (صوفی۔ ۳۳۹ لاہور) کچھ دنوں دہلی میں بھی رہے

۲۲۱۲۔ سید قاسم [سید قاسم بن سید محمد طباطبائی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) شاگرد شیخ بہائی۔ تعلیقات بر کتب اربعہ و جملہ کتب فقہیۂ کلامیۂ اصولیہ

۲۲۱۳۔ سید کاظم رشتی [سید کاظم بن قاسم رشتی] (فقیہ۔ ۱۲۵۹ حائر) لامع الحسینیہ۔ مطالع الانوار شرح لوامع شیخ مقداد

۲۲۱۴۔ سید کاظم طباطبائی [سید محمد کاظم طباطبائی نجفی] (فقیہ۔ حی)

۲۲۱۵۔ سید ماجد [سید ابو علی ماجد بن ہاشم بن علی بحرانی] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۰۲۸) سلاسل الحدید۔ رسالۂ یوسفیہ۔ قصیدہ بدیعیہ

۲۲۱۶۔ سید محمد [سید محمد مکی دہلوی ابن سید جعفر مکی] (صوفی۔ ادیب۔ نسابہ۔ ۸۹۱) خلیفہ روشن چراغ دہلی۔ بحر المعانی۔ بحر الانساب۔ معاصر بہلول لودھی۔

۲۲۱۷۔ سید محمد گیسو دراز بن سید شریف عرف سید راجے حسینی] (صوفی۔ ۸۲۴ گلبرگہ) ولادت ۷۲۰۔ زید شہید کی نسل سے۔ روشن چراغ دہلی کے مرید

۲۲۱۸۔ سید محمد [سید محمد بن عبد الجلیل بلگرامی] (ادیب - ۱۱۸۵) الجزء الاشرف من المستطرف - ولادت ۱۱۰۱۔ آزاد بلگرامی کے ماموں۔

۲۲۱۹۔ سید محمد [سید محمد بن حسن بن قاسم] (فقیہ - واعظ - صدی یازدہم) شہید ثانی کے نواسے۔ اثنا عشریہ فی المواعظ العددیہ حدائق

۲۲۲۰۔ سید محمد [سلطان العلماء سید محمد بن سید دلدار علی نصیر آبادی لکھنوی] (فقیہ - متکلم - بعد ۱۲۷۳) طعن الرماح - ضربت حیدریہ لقب بعد وفات رضوان مآب۔

۲۲۲۱۔ سید محمد [آقا سید محمد بن سید علی طباطبائی] (فقیہ - ۱۲۴۲ طہران) مفاتیح الاصول - وسائل اصول فقہ - مصابیح فقہ میں اصلاح العمل

۲۲۲۲۔ سید مرتضےٰ [ابو القاسم علی بن حسین بن موسےٰ بغدادی شیعی (علم الہدیٰ)] (فقیہ - متکلم - ادیب - ۴۳۶) شاگرد شیخ مفید شافی امامت میں مصباح الفقہ مختصر الاصول - انوار الدرر - تنزیہ الانبیاء والائمہ جمل العلم والعمل - کتاب الذخیرہ - امالی - المقنع - تقریب الاصول (دیکھو مرتضےٰ)

۲۲۲۳۔ سید مصطفےٰ [سید مصطفےٰ بن حسین تفریشی] (رجالی - صدی یازدہم) معاصر حر عاملی - نقد الرجال۔

۲۲۲۴۔ سید معصوم [سید محمد معصوم بن محمد مہدی بن حبیب اللہ اصفہانی] (فقیہ - ۱۰۹۵) اصفہان کے شیخ الاسلام

۲۲۲۵۔ سید میرزا جزائری [سید میرزا محمد بن سید شرف الدین علی بن سید نعمۃ اللہ جزائری] (فقیہ - محدث - صدی یازدہم) جوامع الکلم - شاگرد محمد بن خاتون - اُستاد نعمۃ اللہ جزائری۔

۲۲۲۶۔ سیدہ نفیسہ [سیدہ نفیسہ بنت حسن بن زید بن علی بن ابیطالب] (محدثہ - ۲۰۸ قاہرہ) اپنے شوہر اسحٰق بن جعفر صادق کے ساتھ مصر آ رہیں

۲۲۲۷۔ سیدی رزوق [ابو العباس احمد بن احمد بن احمد برنسی فاسی مغربی] (محدث - ۸۹۹) ولادت ۸۴۶

۲۲۲۸۔ سیرافی [قاضی ابو سعید حسن بن عبد اللہ بن مرزبان سیرافی بغدادی] (نحوی - فقیہ - ۳۶۸ بغداد) ولادت ۲۸۴۔ شرح کتاب سیبویہ - سیراف کرمان کے جنوبی ساحل پر ہے

۲۲۲۹۔ سیوطی [علامہ جلال الدین ابوبکر] (محدث - مفسر - مورخ - ۹۱۱) لب اللباب انساب میں - تفسیر اتقان و در المنثور (دیکھو جلال

۲۲۳۰۔ شاب الظریف [شمس الدین محمد بن عفیف الدین تلمسانی] (شاعر عرب - ۶۸۸ دمشق) دیوان اشعار

۲۲۳۱۔ شاذان [ابو عبد الرحمٰن اسود بن عامر بغدادی] (محدث - ۲۰۸ بغداد)

۲۲۳۲۔ شاذان [سدید الدین ابو الفضل شاذان بن جبرئیل بن اسمٰعیل قمی] (محدث - اوائل صدی ہفتم) نجار کے اُستاد - الفضائل - ازاحۃ العلۃ فی معرفۃ القبلہ۔

۲۲۳۳۔ شابستی [ابو الحسن علی بن محمد شابستی] (کاتب - ادیب - ۳۹۰ مصر) عزیز بن معز مصر کے فاطمی بادشاہ کا کاتب - کتاب الدیارات - کتاب الیسر بعد العسر - مراتب الفقہاء

۲۲۳۴۔ شاتانی [علم الدین ابو علی حسن بن سعید بن عبد اللہ شاتانی] (فقیہ - شاعر عرب - ۵۹۹ موصل) شاتان دیار بکر کا ایک قصبہ ہے۔

۲۲۳۵۔ شاذلی [سید ابو الحسن علی شاذلی مصری] (صوفی - ۶۵۶)

۲۲۳۶۔ شاشی [فخر الاسلام نظام الدین ابوبکر محمد بن احمد بن حسین شاشی فارقی شافعی] (فقیہ - ۵۰۷ بغداد) اصول مستظہری یا حلیۃ العلماء ولادت ۴۲۹ میافارقین۔

۲۲۳۷۔ شاشی [ابو سعید ہیثم بن کلیب بن شریح شاشی] (محدث - ۳۳۵) مسند کبیر

۲۲۳۸۔ شاطبی [ابو اسحاق ابراہیم بن موسےٰ شاطبی اندلسی] (ادیب - ۵۰۹) الموافقات

۲۲۳۹۔ شاطبی [ابو محمد قاسم بن خیرہ بن خلف رعینی شاطبی بغدادی] (محدث - قاری - ۵۹۰ قاہرہ) ولادت ۵۳۸۔ قصیدہ شاطبیہ

۲۲۴۰۔ شاغوری [شہاب الدین فتیان بن علی بن فتیان دمشقی حنفی] (معلم - فاضل - شاعر عرب - ۶۱۵ دمشق) ولادت ۵۳۳ بانیاس بادشاہوں کی اولاد کا معلم۔

۲۲۴۱۔ شافعی [امام ابو عبداللہ محمد بن ادریس بن عباس ہاشمی عسقلانی مصری] (فقیہ۔ ۲۰۴ قاہرہ) ولادت ۱۵۰ غزہ۔ اصول فقہ۔ مسند امام شافعی

۲۲۴۲۔ شاہ چراغ [سید احمد بن موسیٰ بن جعفر صادقؑ مدنی شیرازی] (فاضل۔ محدث۔ آغاز صدی سوم) امام رضا کے بھائی

۲۲۴۳۔ شبراوی [عبداللہ] (عالم۔ ۱۱۷۲) مفاتیح الالطاف فی مدائح الاشراف۔ عنوان البیان فی النصائح

۲۲۴۴۔ شبرخیتی [ابراہیم بن مرعی بن عطیہ مالکی شبرخیتی] (محدث۔ ۱۱۰۶) فتوحات وہبیہ شرح اربعین النوویہ

۲۲۴۵۔ شبستری [محمود بن امین الدین شبستری تبریزی] (صوفی حکیم۔ واعظ۔ ۔۔) گلشن راز۔ مراۃ المحققین۔ سعادت نامہ۔ حق الیقین

۲۲۴۶۔ شبلنجی [سید مومن بن حسن شبلنجی] (عالم۔ آغاز صدی چہاردہم) نور الابصار فی مناقب آل بیت النبی المختار

۲۲۴۷۔ شبلی [ابوبکر جعفر بن یونس خراسانی بغدادی مالکی] (صوفی۔ ۳۳۴ بغداد) عمر ۸۷۔ مرید جنید بغدادی۔ ممشاد دینوری کے پیر بھائی

۲۲۴۸۔ شبلی نعمانی [محمد شبلی بن حبیب اللہ اعظم گڑھی] (ادیب۔ متکلم۔ مورخ۔ ۱۳۳۲) الفاروق۔ المامون۔ النعمان۔ البرامکہ۔ علم الکلام۔ اورنگ زیب عالمگیر۔ الجزیہ۔ شاگرد احمد علی سہارنپوری و علی عباس چڑیا کوٹی و ارشاد حسین رامپوری۔ ولادت ۱۸۵۷ء / ۱۲۷۴ھ

۲۲۴۹۔ شجاع [شجاع بن ابی وہب اسدی] (صحابی۔ ۱۲) کچھ اوپر چالیس کی عمر میں جنگ یمامہ میں شہید ہوئے

۲۲۵۰۔ شداد [شداد بن اوس شامی] (محدث۔ ۵۸ قدس) حسان بن ثابت کے بھتیجے۔ عمر ۷۵

۲۲۵۱۔ شربینی [محمد بن احمد شربینی شافعی] (خطیب۔ مفسر۔ ۹۷۷) تفسیر سراج المنیر۔ اقناع فی حل الفاظ المختصر ابی شجاع۔

۲۲۵۲۔ شرجی [شہاب الدین احمد شرجی زبیدی] (محدث۔ ۸۹۳) تجرید الصریح لاحادیث الجامع الصحیح

۲۲۵۳۔ شرحبیل [شرحبیل بن حسنہ کندی] (صحابی۔ ۱۸ عمواس) عمر کی طرف سے چوتھائی شام کا حاکم۔ عمر ۶۷

۲۲۵۴۔ شرحبیل [شرحبیل بن سمط بن اسود کندی] (صحابی۔ ۴۱) معاویہ کی طرف سے حمص کا گورنر۔ ابو الاعور سلمی کی طرح علی کا مخالف

۲۲۵۵۔ شرف الدین [امیر شرف الدین علی بن حجۃ اللہ شولستانی] (فقیہ۔ ۱۰۵۰) شاگرد تفریشی و مرزا محمد استرآبادی۔ از مشائخ محمد باقر مجلسی

۲۲۵۶۔ شرف الدین آبی [قاضی صاعد بن محمد بن صاعد بریدی آبی شیعی] (فقیہ۔ فاضل۔ متبحر۔ ۔) آبہ قریہ علاقہ قم میں۔ کتاب الامانۃ۔ معیار المعانی۔ عیون الحقائق۔

۲۲۵۷۔ شرف الدین اربلی [ابو الفضل احمد بن کمال الدین موسیٰ بن رضی الدین یونس شافعی اربلی] (فقیہ۔ ۶۲۲ موصل) موصل کی مدرسہ قاہریہ کا مدرس

۲۲۵۸۔ شرف الدین دمیاطی [امام عبدالمومن بن خلف بن ابوالحسن دمیاطی] (محدث۔ نسابہ۔ ۷۰۵ قاہرہ) ولادت ۶۱۳

۲۲۵۹۔ شرف الدین عمری [قاضی عبدالوہاب بن فضل اللہ عمری] (فقیہ۔ ادیب۔ کاتب۔ ۷۱۷) ولادت ۶۲۳۔ مصر و شام میں قاضی رہا

۲۲۶۰۔ شرف الدین نجفی [شیخ شرف الدین بن علی استرآبادی نجفی] (محدث۔ صدی یازدہم) شاگرد نور الدین علی بن عبدالعالی کرکی۔ آیات الباہرہ

۲۲۶۱۔ شرقاوی [امام عبداللہ حجازی] (صوفی۔ عالم۔ ۱۲۲۷) شرح کتاب الحکم تصوف میں۔ تحفۃ الناظرین جو تاریخ مصر ہے۔

۲۲۶۲۔ شرنوبی [احمد عرب شرنوبی اشعری] (صوفی۔ ۹۹۴) السلوک الیٰ ملک الملوک

۲۲۶۳۔ شروانی [احمد بن محمد شروانی] (ادیب۔ ۱۲۵۶) نفحۃ الیمن۔ انشائے عجب العجاب۔ حدیقۃ الافراح (دیکھو احمد عرب)

۲۲۶۴۔ شریح [قاضی ابو امیہ شریح بن حارث بن قیس] (صحابی۔ فقیہ۔ محدث۔ ۷۸ کوفہ) شروع خلافت عمرؓ سے ۷۵ سال کوفہ کا قاضی رہا۔ عمر ۱۲۰

۲۲۶۵۔ شریح [شریح بن ہانی ابو المقدام حارثی سجستانی] (صحابی۔ محدث۔ ۷۸) علی کے بزرگ اصحاب سے۔ عمر ۱۲۰

۲۲۶۶۔ شریشی [احمد] (ادیب۔ ۶۱۹) شرح مقامات حریری۔

۲۲۶۷۔ شریف العلماء [شریف الدین محمد بن حسن علی مازندرانی حائری] (فقیہ۔ ۱۲۴۶ حائر) آقا سید ابراہیم اور آقائے دربندی کے استاد

۲۲۶۸۔ شریک [قاضی ابو عبداللہ شریک بن عبداللہ بن حارث نخعی بخاری کوفی] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۷۷۔ ولادت ۹۵ بخارا۔ علی کے فضائل بیان کرتا۔ ابوبکر و عمر کی تنقیص کرتا۔ مہدی عباسی کے عہد میں کوفہ کا قاضی۔ شاگرد ابو حنیفہ۔

سلہ یا ولادت بن حجہ۔ سلہ ابن قرہ کہتے ہیں کہ ۳۰ سال معطل رہا۔

۲۲۶۹- شریک الاعور [شریک بن الاعور سلمی نخعی] (تابعی - ۰۰) یکے از اصحاب علی۔

۲۲۷۰- شعبہ [شعبہ بن الحجاج بن الورد ازدی واسطی] (محدث - ۱۶۰)

۲۲۷۱- شعبی [معاویہ بن حفص شعبی کوفی حلبی] (محدث - صدی سوم)

۲۲۷۲- شعبی [ابو عمر عامر بن شراحیل بن عبد کبار حمیری کوفی] (محدث - ۱۰۴) عمر ۸۵ - امام زہری کہا کرتے تھے کہ عالم چار ہیں ابن مسیب مدینہ میں شعبی کوفہ میں حسن بصری بصرہ میں۔ مکحول شام میں۔

۲۲۷۳- شعبی [عبیداللہ بن مظفر] (محدث - ۰۰)

۲۲۷۴- شعرانی [امام عبدالوہاب احمد بن محمد بن رفیع الدین شعرانی شافعی] (صوفی - ۹۷۳) کشف الغمہ عن جمیع الامہ حدیث میں، یواقیت و الجواہر۔ کبریت الاحمر۔ لواقح الانوار۔ میزان الکبریٰ۔ مختصر تذکرہ قرطبی۔

۲۲۷۵- شعلہ [محمد بن احمد موصلی] (فقیہ - ادیب - مقری - ۶۵۶)

۲۲۷۶- شفیعا [آقا سید شفیع بروجردی] (فقیہ - صدی سیزدہم) روضۃ البہیۃ - شاگرد شریف العلماء

۲۲۷۷- شقران [شقران مولائے رسول] (۰۰۰)

۲۲۷۸- شقیق بلخی [ابو علی شقیق بن ابراہیم بلخی] (صوفی - ۱۹۴) شاگرد امام موسی کاظم۔ استاد حاتم اصم۔ مصاحب ابراہیم بن ادہم

۲۲۷۹- شقیق [ابو وائل بن ابی سلمہ] (تابعی - ۸۲) ۔ عام الفیل میں پیدا ہوئے مگر رسول اللہ کو نہیں دیکھا

۲۲۸۰- شکیبی [ملا محمد رضا اصفہانی اکبرآبادی دہلوی] (شاعر فارسی - ۱۰۲۳) ملازم خان خاناں۔ ہمایوں کے عہد میں ایران سے ہندوستان میں آیا۔

۲۲۸۱- شلوبین [شیخ ابو علی شلوبین عمر بن محمد بن احمد اشبیلی] (نحوی - لغوی - ۶۴۵ اشبیلیہ) ولادت ۵۶۲ اشبیلیہ

۲۲۸۲- شمس الدین آملی [شمس الدین محمد آملی][1] (حکیم - طبیب - متکلم - صدی ہشتم) شرح کلیات قانون ابو علی سینا۔ قاضی عضد سے مناظرہ کرتے تھے۔

۲۲۸۳- شمس الدین محمد [محمد بن قاسم بن ابی البدر واسطی] (واعظ - شاعر عرب - ۷۴۴) عمر ۷۰

۲۲۸۴- شمس الدین [علامہ محمد بن محمود بن محمد اصفہانی اصولی] (ادیب - شاعر - ۶۸۸) ولادت ۶۱۶ - شرح محصول فخر رازی - کتاب القواعد

۲۲۸۵- شمس الدین رومی [شمس الدین محمد بن حمزہ بن محمد رومی فنری] (فقیہ - ۸۳۴) ولادت ۷۵۱

۲۲۸۶- شمس الدین بغدادی [شمس الدین محمد بن بہاء الدین یوسف بن علی بن سعید کرمانی بغدادی] (فقیہ - محدث - مفسر - ۷۸۶) شرح صحیح بخاری۔ شرح مواقف۔ (دیکھو کرمانی)

۲۲۸۷- شمس الدین مصری [محمد بن محمد بن علی مصری مالکی] (نحوی - ۸۰۲) (دیکھو عماری)

۲۲۸۸- شمس تبریز [شمس الدین محمد بن علی تبریزی] (صوفی - ۶۴۵ قونیہ)

۲۲۸۹- شمس الدین جزری [ابوالخیر شمس الدین محمد بن محمد جزری شافعی] (قاری - محدث - ۸۳۳) اسنی المطالب حصن حصین - (دیکھو ابن الجزری)

۲۲۹۰- شمس الدین عاملی [شمس الدین محمد بن علی بن حسین عاملی] (فقیہ - محدث - ۱۰۰۹) شہید ثانی کے نواسے۔ شاگرد مقدس اردبیلی۔ مدارک الاحکام شرح شرائع الاسلام جو ۹۹۸ میں لکھی۔ حاشیہ تہذیب و ارشاد والفیہ۔

۲۲۹۱- شمس الدین جرجانی [شمس الدین محمد جرجانی بن سید شریف] (متکلم - حکیم - ۸۳۸)

۲۲۹۲- شمس الدین ترک [شمس الدین ترک پانی پتی] (صوفی - ۷۱۵ پانی پت)

۲۲۹۳- شمنی [امام تقی الدین ابوالعباس احمد بن کمال الدین محمد شمنی قسطنطینوی] (نحوی - ۸۷۲) شرح مغنی اللبیب

۲۲۹۴- شمیم [مہذب الدین ابوالحسن علی بن حسن بن عنتر حلّی موصلی] (ادیب - شاعر عرب - ۶۰۱ موصل)

۲۲۹۵- شمیم [سید جواد حسین امروہوی] (شاعر اردو - ۱۳۲۳ امروہہ)

[1] سلطان محمد خدابندہ کے عہد میں مدرسہ سلطانیہ کے مدرس تھے موسوی

۲۲۹۶-ششتری [ابو محمد عبداللہ بن محمد بن سارہ البکری الششتری] (شاعر عرب - ناثر - نحوی - ۵۱۷ مریہ)

۲۲۹۷-شواء [شہاب الدین ابوالمحاسن یوسف بن اسمٰعیل بن علی کوفی حلبی] (ادیب - شاعر عرب - ۶۳۵) ولادت ۵۶۲ حلب) اس کا استاد ابن الجبرانی طائی بحتری باشندہ جبرین جو بڑا نحوی تھا ۵۶۱ میں پیدا ۶۲۸ میں فوت ہوا

۲۲۹۸-شوکانی [امام محمد بن علی بن محمد بن عبداللہ شوکانی صنعانی] (محدث - مفسر - ۱۲۵۰ھ) نیل الاوطار شرح منتقی الاخبار - تفسیر - کتاب الموضوعات۔

۲۲۹۹-شولستانی [امیر شرف الدین علی بن حجۃ اللہ شولستانی طباطبائی] (فقیہ - ۱۰۵۰ - نجف) شاگرد تفریشی و مرزا استرآبادی - از مشائخ ملا محمد باقر مجلسی کا

۲۳۰۰-شہاب تلعفری [محمد بن یوسف بن مسعود موصلی] (ادیب - شاعر عرب - ۶۷۵ دمشق) ولادت ۵۹۳ موصل - سکونت حلب۔

۲۳۰۱- شہاب الدین حلبی [علامہ محمود بن سلمان بن فہد حلبی دمشقی حنبلی] (شاعر عرب - کاتب - ۷۵۵) احسن التوسل - مقامۃ العشاق - منازل الاحباب۔

۲۳۰۲-شہاب الدین دولت آبادی [ملک العلماء قاضی شہاب الدین دولت آبادی جونپوری] (فقیہ - مفسر - ادیب - ۸۴۹) تفسیر بحر مواج - مناقب السادات - ہدایۃ السعداء - ارشاد النحو - بدایع البیان - شرح بزدوی - فتاوی ابراہیم شاہی - حاشیہ کافیہ۔

۲۳۰۳-شہاب الدین زبیدی [ابوالعباس احمد بن عثمان بن ابی بکر زبیدی] (نحوی - لغوی - ۷۶۸)

۲۳۰۴- شہاب الدین سہروردی [ابوحفص شہاب الدین عمر بن عبداللہ بن محمد سہروردی شافعی] (صوفی - فقیہ - ۶۳۲ بغداد) از نسل محمد بن ابی بکر - اصل نام طیبغ - عمر ۹۹ - عوارف المعارف

۲۳۰۵-شہاب الدین قیروانی [شہاب الدین احمد بن ادریس صنہاجی قرافی مالکی] (فقیہ - ۶۸۴) انوار البروق فی انواء الفروق (فقہ) شرح تنقیح الفصول (اصول)

۲۳۰۶- شہاب الدین معبر [شہاب الدین احمد بن عبدالرحمان بن عبدالمنعم مقدسی حنبلی] (معبر - ۶۹۷ دمشق) مدتوں مصر میں رہا - البدر المنیر فی

۲۳۰۷- شہاب الدین مقتول [ابوالفتح محمد یا احمد بن یحییٰ سہروردی شافعی] (صوفی - حکیم - ۵۸۶ حلب) عمر ۳۶

۲۳۰۸- شہدہ [فخر النساء شہدہ بنت ابی نصر احمد بن فرج بغدادیہ] (کاتبہ - عالمہ - ۵۷۴ بغداد)

۲۳۰۹-شہردار [شہردار بن شیرویہ بن شہردار ہمدانی] (محدث - ۵۵۸) اپنے والد کی فردوس الاخبار کو مرتب کیا

۲۳۱۰-شہرزوری [قاضی کمال الدین ابوالفضل محمد بن عبداللہ بن قاسم شافعی] (فقیہ - ۵۷۲) محی الدین شیرازی کے والد - ولادت ۴۹۲ - موصل و دمشق کا قاضی رہا۔

۲۳۱۱- شہرزوری [محی الدین ابوحامد محمد بن قاضی کمال الدین شہرزوری شافعی] (فقیہ - ۵۸۶ موصل) ولادت ۵۱۰ - دمشق و حلب کا قاضی رہا پھر شاہ موصل کا مختار سلطنت

۲۳۱۲-شہرستانی [ابوالفتح محمد بن ابوالقاسم عبدالکریم بن ابوبکر احمد شہرستانی] (متکلم - ۵۴۸) الملل والنحل - نہایۃ الکلام - مناہج بیان ولادت ۴۶۷ - شہرستان قریہ ہے درمیان نیشاپور و خوارزم کے

۲۳۱۳-شہید اول [شمس الدین ابوعبداللہ محمد بن جمال الدین علی بن شمس الدین محمد عاملی] (فقیہ - ۷۸۶ دمشق) شاگرد فخر المحققین - لمعہ - دروس - غایۃ المراد - اربعین - درۃ الباہرہ - الفیہ - استدراک - کتاب الذکری۔

۲۳۱۴-شہید ثانی [زین الدین بن نور الدین علی بن احمد (معروف بہ ابن الحجہ)] (فقیہ - ۹۶۶) شاگرد میسی - مسالک الافہام شرح شرایع الاسلام - منیۃ المرید - مسکن الفواد - روضۃ البہیہ - مقاصد العلیہ - شرح الفیہ - رسالہ غیبت - غایۃ المراد - شرح لمعہ - روضۃ الجنان - شرح ارشاد - کشف الربوبیہ - جواز تقلید میت - درایہ - غنیۃ القاصدین - رسالہ اسطنبولیہ۔

۲۳۱۵-شہید ثالث [قاضی نوراللہ بن شریف شوستری اکبرآبادی] (فقیہ - متکلم - ۱۰۱۹ آگرہ) مجالس المومنین - احقاق الحق - مصائب النواصب - صوارم مہرقہ در صواعق محرقہ - شرح بدیع المیزان - عدۃ الابرار - تحفۃ العقول - سحاب المطیر - گوہر شاہوار - حاشیہ تہذیب - حاشیہ قواعد علامہ - حاشیہ شرح جامی۔

لہ ولادت ۱۰۷۳ھ ۴۴ - سکونت مصر و دمشق

۲۳۱۶- شہید رابع [مرزا محمد مہدی بن ہدایت اللہ اصفہانی] (فقیہ - ۱۲۱۶ مشہد) شرح دروس - دہلی میں حکیم مرزا محمد دہلوی صاحب نزہتہ شہید رابع

۲۳۱۷- شہید خامس [حاجی محمد تقی بن محمد برغانی قزوینی] (فقیہ - ۱۲۶۴ قزوین) مجالس المتقین - ایران میں شہید ثالث مشہور ہیں اگرچہ شہید خامس ہیں

۲۳۱۸- شہیدی [شہیدی قمی] (شاعر فارسی - ۹۳۵ سرکھیج) یعقوب والی تبریز کا ملک الشعراء - ایران سے آکر بیجاپور اور گجرات کے بادشاہوں پاس رہا -

۲۳۱۹- شیبانی [محمد بن حسن] (فقیہ - ۱۸۹) شاگرد ابوحنیفہ - موطا

۲۳۲۰- شیبہ [شیبہ بن عثمان بن ابی طلحہ عبدری مکی] (صحابی - ۵۹) فتح مکہ پر مسلمان ہوئے - مولفۃ القلوب میں سے ہیں -

۲۳۲۱- شیخ الاسلام ہروی [سیف الدین احمد بن یحییٰ بن سعد الدین مسعود بن عمر تفتازانی] (فقیہ، محدث، مفسر ۹۱۶)

۲۳۲۲- شیخانی [محمود بن محمد بن علی الشیخانی مدنی] (محدث - ۰) صراط السوی [شیخ الحرم - دیکھو ابن المنذر]

۲۳۲۳- شیخ البریت [علی زادہ سکتوری نسیاوی] (ادیب - ۱۰۰۷) محاضرۃ الاوائل ومسامرۃ الاواخر

۲۳۲۴- شیخ الرئیس [ابوعلی حسین عبداللہ بن سینا بخاری] (طبیب فلسفی حکیم - ۴۲۸) اشارات، شفاء، قانون (دیکھو ابن سینا)

۲۳۲۵- شیخ زادہ [عبدالرحمان محمد بن مصلح الدین سلیمان رومی حنفی] (فقیہ، مفسر - ۹۵۱) مجمع الانہر شرح ملتقی الابحر - حاشیہ تفسیر بیضاوی

۲۳۲۶- شیخ الطائفہ [ابوجعفر محمد بن حسن بن علی طوسی شیعی] (فقیہ، مفسر - ۴۶۰ نجف) شاگرد مفید - استبصار - تہذیب الاحکام - نہایہ - عدۃ الاصول - کتاب الرجال - مبسوط فقہ میں - ریاض العقول تفسیر تبیان - مصباح المتہجد - اقتصار - کتاب الغیبۃ - مقتل حسین - اصول عقائد تلخیص الشافی

۲۳۲۷- شیخ مفید [محمد بن محمد بن نعمان بغدادی شیعی] (فقیہ، متکلم - ۴۱۳ بغداد) تصنیفات ۲۰۰ - کتاب الارشاد - اصول الفقہ - کشف السرائر - امالی - اختصاص - فرائض الشرعیہ - شرح عقائد صدوق - فصول - مجالس - مقنع - مقالات - وجوہ الاحکام وغیرہ -

۲۳۲۸- شیدا [شیدا اکبرآبادی] (شاعر فارسی - ۱۰۴۲) جہانگیر کا معاصر

۲۳۲۹- شیذلہ [ابوالمعالی عزیزی بن عبدالملک بن منصور جیلی شافعی بغدادی] (فقیہ - واعظ - ۴۹۴ بغداد) بغداد کے محلہ باب الازج کا قاضی -

۲۳۳۰- شیرازی [صدر الدین محمد بن ابراہیم (ملا صدرا) شیعی شیرازی] (حکیم، فلسفی - ۱۰۵۰) حکمۃ المتعالیہ فی المسائل الربوبیہ عقلیات میں -

۲۳۳۱- شیرویہ [شیرویہ بن شہردار بن شیرویہ ہمدانی] (محدث - ۵۰۹) فردوس الاخبار - تاریخ ہمدان

۲۳۳۲- شیفتہ [نواب مصطفیٰ خان دہلوی] (شاعر اردو - آخر صدی سیزدہم)

۲۳۳۳- صابونی [ابوالفضل محمد بن احمد بن ابراہیم جعفی کوفی مصری] (فقیہ، محدث - صدی چہارم مصر) استاد ابن قولویہ - کتاب فاخر

۲۳۳۴- صابونی [ابوعثمان اسمٰعیل بن عبدالرحمان نیشاپوری] (محدث - ۴۴۹) ولادت ۳۷۳ - مائتین

۲۳۳۵- صابی[1] [ابواسحاق ابراہیم بن ہلال بن ابراہیم حرانی بغدادی] (کاتب، شاعر عرب - ۳۸۴ بغداد) عمر ۷۱ - تاجی یعنی تاریخ بنی بویہ عضد الدولہ کیلئے لکھی

۲۳۳۶- صاحب ابن عباد [ابوالقاسم اسمٰعیل بن ابوالحسن عباد طالقانی شیعی] (ادیب، منشی، لغوی - ۳۸۵ رے) دیکھو ابن عباد

۲۳۳۷- صاعد [قاضی ابوالقاسم صاعد بن احمد اندلسی] (فقیہ، محدث - ۴۶۲) طبقات الامم

۲۳۳۸- صاعد [ابوالعلاء صاعد بن محمد بن حسن بن عیسیٰ ربعی بغدادی] (لغوی - ۴۱۷ صقلیہ) کتاب الفصوص - ۳۸۰ھ میں بغداد سے منصور عامری کے پاس اندلس چلا گیا

۲۳۳۹- صاعد [شیخ صاعد بن ربیعہ بن ابوغانم] (فقیہ - صدی پنجم) شاگرد ابوجعفر طوسی

۲۳۴۰- صاعد [قاضی صاعد بن منصور بن صاعد مازندرانی] (فقیہ - ۰) نیز دیکھو شرف الدین آبی

۲۳۴۱- صاعد [مجد الدین صاعد بن علی آبی] (فقیہ - واعظ - ۰)

۲۳۴۲- صاغانی [حسن بن محمد عمری عدوی لاہوری] (محدث، نحوی - ۶۵۰) دیکھو حسن صغانی

۲۳۴۳- صالح برغانی [محمد صالح برغانی قزوینی] (فقیہ - صدی سیزدہم) تنبیہۃ المعاد - مسلک تفسیر گویا - معدن البکاء - مخزن البکاء - منبع البکاء - برادر حاجی محمد تقی المقتول

۲۳۴۴- صالح [میر محمد صالح کشفی اکبرآبادی] (صوفی، شاعر فارسی - ۱۰۶۰) مناقب مرتضوی

[1] آخر عمر میں مسلمان ہو گیا تھا۔

۲۳۴۵- صالح [شیخ صالح بن حسن جزائری] (فقیہ - صدی یازدہم کاظمین) شیخ بہائی سے روایت کی

۲۳۴۶- صالح [شیخ صالح بن سلیمان بن محمد عاملی صیداوی] (فقیہ - کاظمین)

۲۳۴۷- صالح [صالح بن شرف] (فقیہ - آٹھویں صدی) شاگرد علامہ حلی

۲۳۴۸- صالح [شیخ صالح بن عبد الکریم بحرانی] (فقیہ - محدث - شاعر عربی - ۱۰۹۸ شیراز) تفسیر اسماء اللہ الحسنیٰ - رسالہ خمریہ - شاگرد علی بن سلیمان بحرانی

۲۳۴۹- صالح [ابو الفضائل محمد صالح بن احمد سروی مازندرانی اصفہانی] (فقیہ - محدث - ۱۰۸۱) ملا عبد اللہ اور ملا محمد تقی کے شاگرد

۲۳۵۰- صالحی [عبد اللہ بن احمد صالحی لبلی مصری] (صوفی - ادیب - ۷۱۸) ولادت ۶۳۵

۲۳۵۱- صائب [مرزا محمد علی اصفہانی اکبر آبادی] (شاعر فارسی - ۱۰۸۰) عہد جہانگیر میں آگرہ آکر ایران واپس گیا۔

۲۳۵۲- صائغ [سید علی بن حسین الصائغ عاملی جزینی] (فقیہ - محدث - آخر صدی دہم) شہید ثانی کا شاگرد - شرح شرائع الاسلام - شرح ارشاد

۲۳۵۳- صبان [ابو العرفان محمد بن علی مصری] (نحوی - صوفی - ۱۲۰۶) کافیۃ الشافیہ فی العروض والقافیہ - حاشیہ شرح اشمونی علی الالفیہ - شرح تجرید علامہ - حاشیہ مختصر تفتازانی - اسعاف الراغبین -

۲۳۵۴- صدر الدین اردبیلی [صدر الدین موسیٰ بن صفی الدین اسحاق اردبیلی] (صوفی - ۷۸۵) عمر ۹۰ [صدر الائمہ = اخطب خوارزم]

۲۳۵۵- صدر الدین [مفتی صدر الدین کشمیری دہلوی متخلص بہ آزردہ] (فقیہ - شاعر عربی و فارسی و اردو - ۱۲۸۵) منتہی المقال - در المنضود - عمر ۸۱ - شاگرد عبد العزیز و فضل امام خیر آبادی

۲۳۵۶- صدر الدین اصفہانی [صدر الدین محمد بن سید صالح بن سید محمد عاملی بغدادی اصفہانی نجفی] (فقیہ - ۱۲۶۳ نجف)

۲۳۵۷- صدر الدین شیرازی [ابو المعالی صدر الدین محمد بن ابراہیم بن محمد دشتکی شیرازی] (حکیم - ۹۰۳) ولادت ۸۲۸ - حاشیہ تجرید - حاشیہ شرح مطالع - حاشیہ کشاف - حاشیہ شرح شمسیہ - حاشیہ شرح مختصر الاصول -

۲۳۵۸- صدر الدین شیرازی [صدر الدین محمد بن ابراہیم شیرازی شیعی (ملا صدرا)] (حکیم - متکلم - ۱۰۵۰ شیراز) کتاب الاسفار - شرح اصول کافی - شواہد الربوبیۃ - مفاتیح الغیب - شرح ہدایۃ الحکمۃ - اسرار الآیات - رد دلائل فخر رازی - حاشیہ حکمۃ اشراق - شیخ بہائی اور ملا باقر داماد کے شاگرد

۲۳۵۹- صدر الدین قمی [صدر الدین بن سید محمد باقر رضوی قمی شیعی] (فقیہ - ۱۱۶۰ نجف) شاگرد آقا جمال خونساری و مدقق شیروانی

۲۳۶۰- صدر الدین قونوی [ابو المعالی صدر الدین قونوی] (صوفی - ۶۷۲ قونیہ) مفتاح الغیب - نصوص - نفحات الٰہیہ

۲۳۶۱- صدر الافاضل [قاسم بن حسین مروزی بخاری خوارزمی] (نحوی - ادیب - ۶۱۷) تخمیر - توضیح شرح مقامات - شرح انموذج - شرح مفصل

۲۳۶۲- صدر الشریعۃ اکبر [شمس الدین احمد بن جمال الدین عبید اللہ بن ابراہیم بن احمد حنفی] (فقیہ - صدی ہفتم) تنقیح العقول

۲۳۶۳- صدر الشریعۃ اصغر [عبید اللہ بن مسعود بن تاج الشریعۃ محمود بن صدر الشریعۃ احمد حنفی] (فقیہ - ۷۴۷) شرح وقایہ

۲۳۶۴- صدر عالم [محمد صدر عالم] (محدث -) معارج العلیٰ فی مناقب آل المصطفیٰ

۲۳۶۵- صدر العلماء [حبیب اللہ بن حسین بن حسن عاملی کرکی] (فقیہ - صدی یازدہم) شیخ بہائی کے شاگرد - عمدۃ الجلیہ - محجۃ البیضاء - مقنع الطلاب

۲۳۶۶- صدقہ [صدقہ بن حسین بن حسن بن بختیار بغدادی] (فقیہ - ادیب - متکلم - شاعر عرب - مورخ - ۵۷۳) ولادت ۴۹۷

۲۳۶۷- صدوق [ابو جعفر ثانی محمد بن علی بن حسین بن موسیٰ بن بابویہ قمی شیعی] (فقیہ - محدث - ۳۸۱ رے) ابن بابویہ کے بیٹے - تصنیفات ۳۰۰ - اکمال الدین - دعائم الاسلام - کتاب التوحید - کتاب نبوۃ - من لا یحضرہ الفقیہ - کتاب المقنع - علل الشرائع - کتاب الاوائل - ارکان الاسلام - کتاب السنۃ - مصابیح المصابیح - کتاب الرجال - دلائل الائمہ - تفسیر القرآن - کتاب الناسخ والمنسوخ - جامع الکبیر - امالی - اعتقادیہ - کتاب العقبہ - عیون اخبار الرضا وغیرہ -

۲۳۶۸- صدیق حسن [صدیق حسن خان بن آل حسن قنوجی بھوپالی] (محدث - مفسر - ۱۳۰۷ بھوپال) تفسیر فتح البیان - ابجد العلوم - نیل المرام - اتحاف النبلاء - اکسیر - روضۃ الندیہ - لقطۃ الرائد - مسک الختام - حصول المامول - کشف الالتباس - فتح المغیث - اکلیل الکرامہ - افادۃ الشیوخ فی الناسخ والمنسوخ -

۲۳۶۹ - صرصری [یحییٰ بن یوسف بن یحییٰ انصاری ضریر] (صوفی - فقیہ - ادیب - شاعر عرب - لغوی - ۶۵۶) ولادت ۵۸۸

۲۳۷۰ - صعصعہ [صعصعہ بن صوحان عبدی] (صحابی - ۰ ۰) علی کے اصحاب سے

۲۳۷۱ - صفار [ابوالحسن احمد بن عبید بن اسماعیل بصری] (محدث - ۳۴۱ میں زندہ تھا) السنن

۲۳۷۲ - صفار [عفان بن مسلم] (محدث - ۲۲۰)

۲۳۷۳ - صفار [ابوعلی اسماعیل بن محمد بن اسماعیل بغدادی] (نحوی - شاعر عرب - ۳۴۱) مبرد کا شاگرد - ولادت ۲۴۸

۲۳۷۴ - صفار زاہد [امام ابراہیم بن اسماعیل بن احمد مروزی بخاری] (محدث - ۵۳۴) تخلیص الزاہد - کتاب السنۃ والجماعت

۲۳۷۵ - صفار [محمد بن حسن صفار] (محدث - ۲۹۰) معاصر امام حسن عسکری - بصائر الدرجات

۲۳۷۶ - صریع الدلاء [ابوالحسن علی بن عبدالواحد بغدادی] (فقیہ - شاعر عرب - ۴۱۲ مصر)

۲۳۷۷ - صفدی [صلاح الدین خلیل بن ایبک بن عبداللہ شافعی] (مورخ - ادیب - شاعر عرب - ۷۶۴ دمشق) شرح رسالہ ابن زیدون - دمعۃ الباکی

۲۳۷۸ - صفوان [صفوان بن امیہ بن خلف جمحی قرشی] (صحابی - ۴۲ مکہ) اسلام بعد فتح مکہ - مولفۃ القلوب سے تھے۔

۲۳۷۹ - صفوان [صفوان بن سلام زہری مدنی] (تابعی - ۱۳۲)

۲۳۸۰ - صفوان [صفوان بن معطل بصری] (صحابی - ۱۹) عمر کچھ اوپر ۶۰ - جنگ ارمینیہ میں مارے گئے۔

۲۳۸۱ - صفوان [ابومحمد صفوان بن یحییٰ بجلی] (محدث - فقیہ - ۲۱۰ مدینہ) وکیل امام رضا - ۳۰ کتابیں فقہ وغیرہ میں

۲۳۸۲ - صفوانی [ابوعبداللہ محمد بن احمد بن عبداللہ نزیل بغداد] (فقیہ متکلم - اوائل صدی چہارم بغداد) صفوان جمال صحابی جناب صادق کی پوتی کا پوتا - علی بن ابراہیم بن ہاشم سے روایت کی - معاصر کلینی - کتاب الکشف والحجۃ - تحلیل المتعہ - انس العالم و تادیب المتعلم - تحفۃ الطالب بغیۃ الراغب - کتاب الجامع فقہ میں - کتاب الامامۃ -

۲۳۸۳ - صفیہ [صفیہ بنت عبدالمطلب (زوجۂ عوام بن خویلد)] (صحابیہ - ۲۰) زبیر کی والدہ - رسول اللہ کی پھوپی - حمزہ کی حقیقی بہن - عمر ۷۳

۲۳۸۴ - صفیہ [صفیہ] (صحابیہ - ۲۵ مدینہ) زوجۂ رسول

۲۳۸۵ - صفیہ [صفیہ بنت ابی عبید ثقفیہ] (صحابیہ - ۰ ۰) مختار ثقفی کی بہن - عبداللہ بن عمر کی زوجہ

۲۳۸۶ - صفی الدین [صفی الدین ابن شکر عبداللہ بن علی بن حسین مصری مالکی] (محدث - ۶۲۲) ولادت ۵۴۸ - سکونت قاہرہ و دمشق

۲۳۸۷ - صفی الدین اردبیلی [صفی الدین اسحاق اردبیلی] (صوفی - ۷۳۵) ایران کے شاہان صفوی انہی کی نسل سے اور انہی کی طرف منسوب ہیں

۲۳۸۸ - صفی الدین حلی [امام صفی الدین عبدالعزیز بن سرایا بن علی الطائی] (ناثر - شاعر عرب - ۷۵۰) ولادت ۶۷۷ - شاعر عصرہ علی الاطلاق (دیکھو ابن

۲۳۸۹ - صفی الدین بن نصیر [صفی الدین بن نصیر الدین] (نحوی - ۸۱۹) ملک العلماء دولت آبادی کے داماد - دستور المبتدی - حل ترکیب کافیہ - غایۃ التحقیق شرح کافیہ -

۲۳۹۰ - صفی امروہوی [ابن الفصاحۃ ناطق الملک سید الشعراء سید محمد حسین بن علی حسین خوشنویس امروہوی] (شاعر اردو و فارسی - ۱۳۱۹ھ آگرہ) ولادت ۱۱۵۹ - اعراب - خوشنویس - طوبی العروض - لطافۃ الضیافۃ (عربی) انکے بیٹے ڈاکٹر سید زیرک حسین (رضی) اور سید لائق حسین (قوی) اعلیٰ درجہ کے شاعر اور خوشنویس [illegible]

۲۳۹۱ - صفی پوری [عبدالرحیم صفی پوری] (لغوی - ادیب - صدی سیزدہم) منتہی الارب جو ۱۲۵۷ھ میں لکھی - شرح سبعہ معلقات - مسالک البہیہ (نحو) غایۃ البیان (صرف)

۲۳۹۲ - صقلی [محمد بن محمد بن منظفر] (ادیب - ۵۶۵) سلوان المطاع

۲۳۹۳ - صلاح الدین اربلی [ابوالعباس احمد بن عبدالسید بن شعبان اربلی] (شاعر عرب - ۶۳۱) ولادت ۵۷۲

۲۳۹۴ - صلاح الدین کتبی [صلاح الدین محمد بن شاکر کتبی حلبی] (مورخ - ۷۶۴ حلب) فوات الوفیات (دیکھو ابن شاکر)

۲۳۹۵ - صلاح الدین صفدی [دیکھو صفدی] (مورخ - ادیب - ۷۶۴ دمشق)

۲۳۹۶ - صنہاجی [صنہاجی بن آجروم] (نحوی - ۷۲۳) آجرومیہ نحو میں -

[illegible] عراق [illegible] ضیاء الاسلام [illegible] ربیع الاول [illegible] ذخیرۃ الحامدین - ثمرۃ المکاشفہ - ترجمہ قرآن وغیرہ [illegible] فرہنگ اردو

۲۳۹۷- صنہاجی [ابوالعباس احمد بن ادریس قرافی] (عالم - ۶۸۴) شرح تنقیح الفصول

۲۳۹۸- صولی [ابراہیم بن عباس بن محمد بغدادی] (شاعر عرب - ۲۴۳ سامرا) عباس بن احنف حنفی شاعر کا بھانجا - اعلیٰ درجہ کا شاعر

۲۳۹۹- صولی شطرنجی [ابوبکر محمد بن یحییٰ بن عبداللہ بصری] (ادیب - کاتب - ۳۳۵ بصرہ) ادب الکاتب - کتاب الوزراء - اخبار القرامطہ - کتاب الغرر - تعلیق دیوان

۲۴۰۰- صہبائی [شیخ امام بخش صہبائی دہلوی] (ادیب - شاعر فارسی - ۱۲۷۳) ۱۸۵۷ء کے غدر میں مارے گئے۔

۲۴۰۱- صہیب [صہیب بن سنان (غلام رومی)] (صحابی - محدث - ۳۸ مدینہ) عبداللہ بن جدعان کا غلام - قدیم الاسلام - عمر ۹۰

۲۴۰۲- صیاد [عزالدین احمد الصیاد] (صوفی - ۶۷۰) احمد رفاعی کی نسل سے - المعارف المجیدیہ فی الوظائف الاحمدیہ

۲۴۰۳- صیرفی [ابن حبشی یحییٰ بن ابومنصور بن ابی الفتح] (فقیہ - ادیب - ۶۷۸) نزیل دمشق - ولادت ۵۸۳ - سکونت بغداد و دمشق

۲۴۰۴- ضاحک [میر غلام حسین دہلوی فیض آبادی] (شاعر اردو - حدود ۱۲۰۰) معاصر سودا

۲۴۰۵- ضحاک [ضحاک بن قیس بن خالد فہری] (صحابی - ۶۴) شرطۂ معاویہ - زیاد کے بعد ۵۵ھ تک کوفہ کا گورنر رہا - موج راہط پر مروان سے شکست کھا کر مارا گیا

۲۴۰۶- ضحاک [ضحاک بن مزاحم] (مفسر - ۱۰۵) [نیز ضحاک = ابوالازہر]

۲۴۰۷- ضرار بن ازور [ضرار بن ازور بن مرداس اسدی] (صحابی - شاعر عرب - ۱۳) قاتل مالک بن نویرہ بحکم خالد - جنگ اجنادین میں مارا گیا

۲۴۰۸- ضرار بن الخطاب - ضرار بن الخطاب بن مرداس فہری] (صحابی - شاعر عرب - ۰) فتح مکہ پر مسلمان ہوا

۲۴۰۹- ضمیر [میر مظفر حسین لکھنوی] (شاعر اردو - صدی سیزدہم) معاصر ناسخ

۲۴۱۰- ضمیر یمنی [شیخ ابوعبداللہ محمد بن موسیٰ بن محمد و والی ضمیر یمنی حنفی شافعی] (فقیہ - ادیب - حکیم - ۷۹۰) حقیقۃ اللوح المحفوظ - الرد علی النحاۃ

۲۴۱۱- ضیاء برنی [ضیاء الدین برنی ہندی] (صوفی - مورخ - صدی ہشتم) مرید نظام الدین اولیاء - تاریخ فیروز شاہی جو ۷۵۸ میں لکھی

۲۴۱۲- ضیاء قزوینی [علامہ ضیاء الدین بن سعد بن محمد قزوینی] (مفسر - فقیہ - ۷۸۰ قاہرہ) شاگرد عضد - استاد تفتازانی

۲۴۱۳- ضیاء قوصی [ابوالحسن ضیاء الدین بن ابراہیم بن محمد قنادی] (نحوی - لغوی - عروضی - ۵۹۹) کتاب الاشارہ فی تسہیل العبارہ - المقتصر من المختصر

تہذیب ذہن الواعی -

۲۴۱۴- ضیاء مقدسی [ضیاء الدین ابوعبداللہ محمد بن عبدالواحد بن احمد مقدسی دمشقی حنبلی] (محدث - ۶۴۳) مختارہ فی احادیث الصحیحہ - ولادت ۵۶۹

۲۴۱۵- ضیاء ہکاری [سید ابو محمد عیسیٰ بن محمد بن عیسیٰ ہکاری حسنی] (فقیہ - ۵۸۵) اسد الدین شیرکوہ کا پیش نماز - صلاح الدین کا مشیر

۲۴۱۶- طاشکبری زادہ [ابوالخیر عصام الدین احمد] (عالم - فاضل - ۹۶۸) مفتاح السعادہ - شقائق نعمانیہ - کتاب الشفاء فی دواء الوباء

۲۴۱۷- طالب ابہری [سید طالب بن علی حسینی ابہری شیعی] (فقیہ - واعظ - ۰) شاگرد محی الدین بن حسین بن مظفر حمدانی - ابہر قزوین کا ایک قریہ

۲۴۱۸- طالب آملی [طالب آملی احمد نگری] (شاعر فارسی - ۱۰۳۶) عہد جہانگیر میں ہند میں آیا

۲۴۱۹- طاؤس بن کیسان [طاؤس بن کیسان (ابوعبدالرحمٰن) خولانی ہمدانی یمانی] (تابعی - محدث - ۱۰۶ مکہ) اصل نام ذکوان

۲۴۲۰- طاؤسی [رکن الدین ابوالفضل عراقی بن محمد بن عراقی قزوینی حنفی] (فقیہ - متکلم - ۶۰۰ ہمدان) رضی الدین حنفی نیشاپوری کا شاگرد

۲۴۲۱- طاؤس یمانی [طاؤس بن کیسان یمانی] (صوفی - ۱۰۵ مکہ)

۲۴۲۲- طاہر بن احمد [طاہر بن زید بن احمد] (فقیہ - اوائل صدی ششم) شیخ ابوعلی طوسی کا شاگرد

۲۴۲۳- طاہر جرجانی [شیخ ابوالطیب طاہر بن علی جرجانی] (فقیہ - ۰)

۲۴۲۴- طاہر طبری [قاضی شیخ ابوالطیب طاہر بن عبداللہ بن طاہر بن عمر طبری شافعی] (فقیہ - ۴۵۰ بغداد) عمر ۱۰۲

۲۴۲۵- طاہر پٹنی [محمد طاہر پٹنی گجراتی] (محدث - لغوی - ۹۸۶) مجمع البحار پٹنی - ولادت ۹۱۳ نہروالہ

۲۴۲۶- طاہر قزوینی [شیخ بہاء الدین ابو محمد طاہر بن احمد قزوینی] (نحوی - ۵۷۵)

۲۴۲۷- طاہر قمی [محمد طاہر بن محمد حسین قمی نجفی اخباری] (فقیہ - صدی یازدہم نجف) معاصر ملا باقر مجلسی و ملا خلیل قزوینی - شرح تہذیب الحدیث - حکمۃ العارفین - بہجۃ الدارین - تحفۃ الاخیار - حجۃ الاسلام - فوائد مدنیہ - رد الحکماء والصوفیہ -

۲۴۲۸- طاہر کاشانی [شاہ طاہر بن رضی الدین اسمٰعیل حسینی اثنا عشری] (متکلم - عالم - ۹۵۲) شاگرد علامہ شمس الدین محمد خفری - تصریح مذہب شیعہ

۲۴۲۹- طبرانی [شیخ ابو القاسم سلیمان بن احمد بن ایوب طبرانی اصفہانی] (محدث - ۳۶۰ اصفہان) ولادت طبریہ ۲۶۰ - دلائل النبوۃ - معجم کبیر - معجم صغیر - معجم اوسط - تفسیر - کتاب السنہ - کتاب الاوائل - کتاب الدعاء

۲۴۳۰- طبرسی [امین الدین ابو علی فضل بن حسن بن فضل طبرسی مشہدی شیعی] (مفسر - ۵۴۸ مشہد) تفسیر مجمع البیان - جمع الجوامع - صحیفۃ الرضا - اعلام الوریٰ -

۲۴۳۱- طبرسی [رضی الدین ابو نصر بن امین الدین فضل اللہ شیعی] (محدث - صدی ششم) مکارم الاخلاق

۲۴۳۲- طبرسی [ابو منصور احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی] (متکلم - محدث - صدی ششم) استاد ابن شہر آشوب - احتجاج - کافی فقہ میں - مفاخر الطالبیہ - تاریخ الائمہ - محض طبرسی سے عموماً یہی مراد ہوتے ہیں -

۲۴۳۳- طبری [شیخ ابو جعفر محمد بن جریر بن رستم آملی امامی] (متکلم - محدث - صدی چہارم) دلائل الامامۃ جس کا نام مسترشد ہے -

۲۴۳۴- طبری [ابو جعفر محمد بن جریر بن یزید طبری بغدادی] (مفسر - مورخ - فقیہ - ۳۱۰) تفسیر جامع البیان - تاریخ الرسل والملوک

۲۴۳۵- طبری [ابو علی حسن بن قاسم شافعی] (فقیہ - ۳۰۵) کتاب الافصاح فقہ میں - کتاب المحرر نظر میں - کتاب العدہ

۲۴۳۶- طحاوی [ابو جعفر احمد بن محمد بن سلامہ ازدی حنفی مصری] (محدث - مورخ - ۳۲۱) عمر ۸۰ سال - شرح معانی الآثار - اختلاف العلماء - تاریخ الکبیر - بیان السنہ - احکام القرآن -

۲۴۳۷- طحطاوی [سید احمد مصری حنفی] (فقیہ - ۱۲۳۱ یا ۱۲۳۳) حاشیہ در المختار

۲۴۳۸- طرطوشی [ابو بکر محمد بن ولید بن محمد طرطوشی اندلسی مالکی] (زاہد - ادیب - فقیہ - ۵۲۰) سراج الملوک[1] - ولادت ۴۵۱ھ (دیکھو ابن ابی رندقہ)

۲۴۳۹- طریحی [شیخ فخر الدین بن محمد بن علی بن احمد بن طریح نجفی] (لغوی - فقیہ - محدث - ۱۰۸۵ نجف) مجمع البحرین جو ۱۰۷۹ میں لکھی - منتخب فی المراثی والخطب - الاربعین - شرح مختصر نافع

۲۴۴۰- طغرائی [مؤید الدین ابو اسمٰعیل حسین بن علی بن محمد اصفہانی (العمید فخر الکتاب)] (شاعر عرب - کاتب - ۵۱۵) وزیر اربل - لامیۃ العجم - عمر ۶۰

۲۴۴۱- طفیل محمد [سید طفیل محمد بن شکر اللہ حسینی اترولوی بلگرامی] (صوفی - عالم - فاضل - ۱۱۵۱ بلگرام) ولادت ۱۰۷۳

۲۴۴۲- طلحہ بن عبید اللہ [طلحہ بن عبید اللہ بن عثمان بن عمر تیمی] (صحابی - محدث - ۳۶ بصرہ) ابو بکر کے دادا عامر اور طلحہ کے دادا عثمان حقیقی بھائی تھے - عشرہ مبشرہ سے ہیں

۲۴۴۳- طلحی [حافظ قوام السنۃ ابو القاسم اسمٰعیل بن محمد طلحی اصفہانی] (ادیب - ۵۳۵)

۲۴۴۴- طوسی [شیخ ابو جعفر محمد بن حسن بن علی طوسی شیعی بغدادی نجفی] (فقیہ - محدث - ۴۶۰) دیکھو ابو جعفر طوسی اور نیز محقق طوسی

۲۴۴۵- طوفی [سلیمان بن عبد القوی حنبلی] (ادیب - مفسر - ۷۱۰) فواصل الآیات

۲۴۴۶- طوحان [شیخ نجم الدین طوحان بن احمد عاملی] (فقیہ - ۷۲۸)

۲۴۴۷- طویس [ابو عبد المنعم عیسیٰ بن عبد اللہ] (مغنی - ۹۲ مدینہ) نحوست میں ضرب المثل ہے

۲۴۴۸- طیبی [شرف الدین محمد بن حسن] (محدث - مفسر - ۷۴۳) حاشیہ کشاف - شرح مشکوٰۃ

۲۴۴۹- ظالم [ابو صفرہ ظالم بن سراق بصری شیعی] (از اصحاب علی - -) مہلب کا باپ - (نیز دیکھو ابو الاسود)

۲۴۵۰- ظفر [سراج الدین بہادر شاہ بادشاہ دہلی] (شاعر اردو - ۱۸۶۲ رنگون) دیوان اشعار

۲۴۵۱- ظہور حسین [سید ظہور حسین لکھنوی رامپوری] (فقیہ - ...)

[1] جو مصر کے وزیر مامون بطائحی کے لئے لکھی گئی - جنگ جمل میں مارے گئے -

۲۴۵۲- ظہور اللہ [ظہور اللہ فرنگی محلی لکھنوی] (فقیہ - صدی سیزدہم) ولادت ۱۱۷۴

۲۴۵۳- ظہوری [ظہوری نورالدین ترشیزی] (شاعر فارسی - نثار - ۱۰۲۵) ایران سے آکر شاہ بیجاپور کا ملازم ہوا

۲۴۵۴- ظہیر سہسوانی [ظہیر الدین سہسوانی] (صوفی - شاعر فارسی - حی) ولادت ۱۲۷۷

۲۴۵۵- ظہیر عینائی [شیخ ظہیر الدین بن علی بن زین العابدین بن حسام عاملی عینائی] (فقیہ - صدی دہم) معاصر شہید ثانی

۲۴۵۶- ظہیر فارسی [ابو علی ظہیر الحسن بن الخطیر بن ابی الحسن نعمانی حنفی بغدادی] (فقیہ - نحوی - لغوی - ۵۹۸ بغداد)

۲۴۵۷- ظہیر فاریابی [ظہیر الدین طاہر بن محمد فاریابی] (شاعر فارسی - ۵۹۸) مداح قزل ارسلان

۲۴۵۸- ظہیری [محمد بن احمد حنفی بخاری] (فقیہ - ۶۱۹) فتاوی ظہیریہ

ع

۲۴۵۹- عارف [محمد عارف کشمیری دہلوی] (شاعر اردو - ۱۲۶۸)

۲۴۶۰- عاصم بن عمر [عاصم بن عمر بن الخطاب] (صحابی - ۷۰) عمر ۶۲ - انکی دختر عمر بن عبدالعزیز کی ماں تھی

۲۴۶۱- عاصم کوفی [ابوبکر عاصم بن بہدلہ شلبی] (قاری - ۱۲۷ کوفہ) ۷ مشہور قاریوں میں سے

۲۴۶۲- عاصمی [احمد بن محمد عاصمی] (مفسر - ۰) زین الفتی تفسیر سورۂ ہل اتی

۲۴۶۳- عالم طیبی [محمود عالم] (نحوی - لغوی - ادیب - ۱۳۱۱ مصر) انوار الربیع فی الصرف والنحو والبدیع -

۲۴۶۴- عالی [مرزا محمد نعمت خان شیرازی دہلوی] (شاعر فارسی - ۱۱۱۹)

۲۴۶۵- عامر بن فہیرہ [عامر بن فہیرہ] (صحابی - ۴) ابوبکر کا غلام - جنگ بیر معونہ میں مارا گیا - عمر ۴۰

۲۴۶۶- عامر بن کریز [عامر بن کریز بن ربیعہ] (صحابی - ۰) بیضا بنت عبدالمطلب کا بیٹا - فتح مکہ پر مسلمان ہوا - خلافت عثمان تک زندہ رہا

۲۴۶۷- عامری [حسن بن علی بن عفان عامری] (محدث - ۲۷۰)

۲۴۶۸- عاملی [بہاء الدین محمد بن حسین امامی اصفہانی] (ادیب - فقیہ - شاعر - ۱۰۳۱ مشہد) تفسیر عروۃ الوثقی - کشکول - فوائد صمدیہ (دیکھو بہائی)

۲۴۶۹- عائشہ [عائشہ بنت ابی بکر بن ابی قحافہ] (صحابیہ - محدثہ - ۵۷ مدینہ) زوجۂ رسول

۲۴۷۰- عباد بن بشر [عباد بن بشر] (صحابی - ۱۲) جنگ یمامہ میں مارے گئے - عمر ۴۵

۲۴۷۱- عبادہ بن صامت [عبادہ بن صامت انصاری] (صحابی - محدث - ۳۴ شام) رسول اللہ کے نقیبوں میں سے حمص و رملہ کے قاضی رہے - ابوذر کے برادرزادے

۲۴۷۲- عباس بن احنف [شیخ ابوالفضل عباس بن احنف بن اسود حنفی یمامی] (شاعر عرب - ۱۹۲ بغداد) ابراہیم بن عباس صولی کا ماموں - دیوان اشعار

۲۴۷۳- عباس بن ربیعہ [عباس بن ربیعہ بن حارث بن عبدالمطلب] (صحابی - ۰) جنگ صفین میں علی کے ساتھ تھے

۲۴۷۴- عباس بن عبدالمطلب [عباس بن عبدالمطلب] (صحابی - محدث - ۳۲ مدینہ) قدیم الاسلام عمر ۸۸ - رسول اللہ سے دو تین سال بڑے

۲۴۷۵- عباس بن عتبہ [عباس بن عتبہ بن ابی لہب] (شاعر عرب - ۳۲) قدیم الاسلام

۲۴۷۶- عباس بن مرداس [عباس بن مرداس سلمی] (صحابی - شاعر عرب - ۰) اسلام قریب فتح مکہ - بصرہ کے قریب بادیہ میں سکونت رہی -

۲۴۷۷- عباس حسین [عباس حسین بن سید جعفر علی جارچوی علیگڈھی] (فقیہ - حی) مدرس علیگڈھ کالج

۲۴۷۸- عباسی [حسن بن عبداللہ] (ادیب - صدی ہشتم) آثار الاول فی ترتیب الدول جو ۷۰۸ھ میں لکھی

۲۴۷۹- عبداللہ بن اُبی [عبداللہ بن اُبی بن خلف] (صحابی - ۳۶) فتح مکہ پر مسلمان ہوئے - جنگ جمل میں مارے گئے - انکے بیٹے کا نام بھی عبداللہ تھا

۲۴۸۰- عبداللہ بن ابی اوفی [عبداللہ بن ابی اوفی اسلمی] (صحابی - محدث - ۸۷ کوفہ) وفات نبی پر کوفہ چلے گئے۔

۲۴۸۱- عبداللہ انصاری [شیخ الاسلام عبداللہ انصاری] (صوفی - فقیہ - ۴۸۱ ہرات) دیکھو ابن الشیخ

۲۴۸۲- عبداللہ بحرانی [عبداللہ بن صالح بن جمعہ بحرانی] (فقیہ - ۱۱۳۵ بہبہان) صحیفہ علویہ - جواہر البحرین - مسائل محمدیہ - ریاض الجنان

۲۴۸۳- عبداللہ بن بدیل [عبداللہ بن بدیل بن ورقاء خزاعی] (صحابی - ۳۷) یہ اور انکا بھائی عبدالرحمان علی کی ہمراہی میں صفین میں شہید ہوئے۔
۲۴۸۴- عبداللہ بن ابی بکر [عبداللہ بن ابی بکر بن ابی قحافہ] (صحابی ۱۱ھ) قدیم الاسلام
۲۴۸۵- عبداللہ بغدادی [عبداللہ بن احمد بن محمد بن حنبل بغدادی] (محدث - ۲۹۰) زوائد مسند - اپنے والد کی مسند بھی مرتب کی
۲۴۸۶- عبداللہ بنارسی [ملا محمد عمر عبداللہ بن قاضی غوث محمد بخاری بنارسی] (فقیہ - ادیب - ۱۲۲۵) (دیکھو سابق)
۲۴۸۷- عبداللہ آفندی [مرزا عبداللہ بن عیسےٰ اصفہانی تبریزی المشتہر بالآفندی] (رجالی - فاضل - حدود ۱۱۳۰ تبریز) ریاض العلما۔ شاگرد علامہ مجلسی
۲۴۸۸- عبداللہ جماعیلی [امام عبداللہ بن احمد بن محمد دمشقی حنبلی] (فقیہ - نحوی - نجومی - ۶۲۰) ولادت ۵۴۱ھ جماعیل - شیخ الاسلام موفق الدین ابو محمد ابن جماعیلی کا
۲۴۸۹- عبداللہ ناقیا [ابوالقاسم عبداللہ بن محمد بن حسین] (ادیب - لغوی - شاعر عرب - ۴۸۵ بغداد) ملح الممالحہ - کتاب الجمان فی تشبیہات القرآن - مقامات ادبیہ - دیوان اشعار
۲۴۹۰- عبداللہ تلنبی [عبداللہ بن الہ داد تلنبی ملتانی دہلوی] (منطقی - ۹۲۲) شرح میزان المنطق - معاصر بہلول لودھی
۲۴۹۱- عبداللہ ٹونکی [مفتی عبداللہ ٹونکی] (فقیہ - ادیب - حی) پروفیسر اورینٹل کالج لاہور
۲۴۹۲- عبداللہ تونی [عبداللہ بن محمد تونی] (فقیہ - صدی یازدہم شہید) شرح ارشاد علامہ - رسالہ اصول میں - معاصر حرّ عاملی
۲۴۹۳- عبداللہ بن ثعلبہ [عبداللہ بن ثعلبہ مازنی] (صحابی - ۸۹) عمر ۹۳
۲۴۹۴- عبداللہ جزائری [سید عبداللہ بن نورالدین بن نعمۃ اللہ جزائری] (فقیہ - ۱۱۷۳ شوستر) رسالۂ احمدیہ - مدینۃ النحو شرح مفاتیح الشرائع -
۲۴۹۵- عبداللہ بن جحش [عبداللہ بن جحش اسدی] (صحابی - ۲ھ) قدیم الاسلام - برادر زینب زوج رسول جنگ احد میں شہید ہوئے -
۲۴۹۶- عبداللہ بن جعفر [عبداللہ بن جعفر بن ابیطالب] (صحابی - ۸۰ مدینہ) عمر ۹۰
۲۴۹۷- عبداللہ چکڑالوی [عبداللہ چکڑالوی] (عالم - ۱۳۴۳) چکڑالوی فرقہ (اہل قرآن) کا بانی - ترجمہ قرآن
۲۴۹۸- عبداللہ بن حنظلہ [عبداللہ بن حنظلہ انصاری (ابن غسیل الملائکہ)] (صحابی - ۶۳ حرہ) عمر ۶۰ - واقعہ حرہ میں مارے گئے غسیل الملائکہ حنظلہ کا لقب ہے
۲۴۹۹- عبداللہ بن خباب [عبداللہ بن خباب بن الارت] (صحابی - ۳۸) واقعۂ نہروان سے پہلے خوارج نے شہید کیا
۲۵۰۰- عبداللہ رازی [عبداللہ رازی معتزلی] (متکلم - ۰)
۲۵۰۱- عبداللہ بن رواحہ [عبداللہ بن رواحہ انصاری خزرجی] (صحابی - ۸) حضرت رسول کے نقیبوں میں سے - جنگ موتہ میں شہید ہوئے
۲۵۰۲- عبداللہ بن زبیر [عبداللہ بن زبیر بن عوام قرشی] (صحابی - محدث - ۷۳ مکہ) اسماء بنت ابوبکر کے بیٹے عروہ کے حقیقی بھائی - عمر ۷۳
۲۵۰۳- عبداللہ بن زید [عبداللہ بن زید بن عبد ربہ انصاری خزرجی] (صحابی - ۳۲ مدینہ)
۲۵۰۴- عبداللہ بن زید [عبداللہ بن زید عاصم انصاری مازنی] (صحابی - ۶۳ حرہ) واقعہ حرہ میں مارے گئے۔
۲۵۰۵- عبداللہ بن سعد [عبداللہ بن سعد بن ابی سرح عامری قرشی] (صحابی - ۳۷ رملہ) عثمان کا برادر رضاعی - مرتد ہوگیا - بعد فتح مکہ دوبارہ مسلمان ہوا
۲۵۰۶- عبداللہ بن سلام [عبداللہ بن سلام اسرائیلی] (صحابی - محدث - ۴۳ مدینہ)
۲۵۰۷- عبداللہ سلطانپوری [مخدوم الملک شیخ الاسلام عبداللہ سلطانپوری لاہوری انصاری] (فقیہ - ۹۹۰ احمد آباد) عصمۃ الانبیاء شرح شمائل ترمذی
ہمایوں و اکبر کے عہد میں ہند کا شیخ الاسلام - بعد وفات ان کے گھر سے ۳ کروڑ روپیہ برآمد ہوا۔
۲۵۰۸- عبداللہ بن سنان [عبداللہ بن سنان بن ظریف کوفی] (محدث - دوسری صدی) منصور دوانیقی سے رشید تک کا خزانچی - جناب صادق سے روایت کی
۲۵۰۹- عبداللہ شطاری [عبداللہ شطاری اکبرآبادی] (صوفی - ۷۹۹)
۲۵۱۰- عبداللہ بن شقیق [ابو عبدالرحمان عبداللہ بن شقیق عقیلی بصری] (تابعی - ۱۰۸)
۲۵۱۱- عبداللہ شوستری [شہاب الدین عبداللہ بن محمود بن سعید شوستری مشہدی] (متکلم فقیہ - ۹۹۷) ازبکوں نے مشہد پر قبضہ پایا تو انہیں بخارا لیجا کر قتل کر کے جلا دیا۔[1]

[1] یہ بھی شہید ثالث کہلاتے ہیں۔

۲۵۱۲- عبداللہ شوستری [عزالدین عبداللہ بن حسین شوستری] (فقیہ - ۱۰۲۱ اصفہان) شرح قواعد علامہ

۲۵۱۳- عبداللہ شوستری [عبداللہ بن سید نورالدین علی بن نعمت اللہ شوستری جزائری] (فقیہ - ۱۱۷۳) دیکھو عبداللہ جزائری

۲۵۱۴- عبداللہ بن عامر [عبداللہ بن عامر بن کریز قرشی] (صحابی - ۵۹) عمر ۷۲ - عثمان کا بصرہ کا گورنر

۲۵۱۵- عبداللہ بن عباس [عبداللہ بن عباس بن عبدالمطلب] (صحابی - محدث - مفسر - ۶۸ طائف) عمر ۷۳ یا ۷۱ - آخر میں نابینا ہو گئے تھے -

۲۵۱۶- عبداللہ بن عطا [عبداللہ بن عطا بن ابی رباح] (محدث - دوسری صدی) شاگرد ابن عباس - جناب باقر و جعفر کے اصحاب سے

۲۵۱۷- عبداللہ بن غالب [ابو علی عبداللہ بن غالب اسدی] (شاعر عرب - دوسری صدی) جناب باقر و صادق و کاظم سے روایت کی

۲۵۱۸- عبداللہ بن قرط [عبداللہ بن قرط ازدی ثمالی] (صحابی - ۵۶) روم میں مارے گئے

۲۵۱۹- عبداللہ قزوینی [عبداللہ بن منصور قزوینی طوسی] (فقیہ - نحوی - صدی یازدہم مشہد) معاصر حر عاملی - شرح الفیہ ابن مالک - رسالہ غدیر

۲۵۲۰- عبداللہ بن عمر [عبداللہ بن عمر بن خطاب عدوی] (صحابی - محدث - ۷۳ مکہ) والد کے ساتھ مکہ میں مسلمان ہوئے - عمر ۸۲ - علی کی بیعت نہ کی یزید و عبدالملک

۲۵۲۱- عبداللہ بن عمرو عاص [عبداللہ بن عمرو بن عاص سہمی قرشی] (صحابی - محدث - ۶۳) عمرو عاص کی ۱۲ سال کی عمر میں پیدا ہوا - واقعہ حرہ کے دوران میں انتقال کیا

۲۵۲۲- عبداللہ کاظمی [سید شبر علی عبداللہ بن محمد رضا حسینی کاظمی] (فقیہ - محدث - وسط صدی سیزدہم)

۲۵۲۳- عبداللہ بن مبارک [ابو عبدالرحمان عبداللہ بن مبارک بن واضح مروزی] (صوفی - محدث - فقیہ - ۱۸۱ ہیت) ولادت ۱۱۸ - شاگرد ابو حنیفہ و مالک و سفیان ثوری - استاد احمد حنبل و ابوبکر و عثمان ابنائے ابی شیبہ - کتاب الزہد والرقائق

۲۵۲۴- عبداللہ بن محمد [ابو بصیر عبداللہ بن محمد اسدی] (محدث - صدی دوم) جناب صادق سے روایت کی

۲۵۲۵- عبداللہ بن مسعود [عبداللہ بن مسعود ہذلی] (صحابی - محدث - ۳۲ مدینہ) قدیم الاسلام - دیکھو ابن مسعود

۲۵۲۶- عبداللہ بن محمود [ابوالفضل مجدالدین عبداللہ بن محمود بغدادی] (محدث - ۶۸۳) مختار

۲۵۲۷- عبداللہ بن مطیع [عبداللہ بن مطیع بن اسود عدوی مدنی] (صحابی - ۷۳) اہل مدینہ نے بنی امیہ کو نکال کر انکو امیر بنا لیا تھا - عبداللہ بن زبیر کے ساتھ مارے گئے

۲۵۲۸- عبداللہ بن مغفل [عبداللہ بن مغفل مزنی بصری] (صحابی - ۶۰ بصرہ)

۲۵۲۹- عبداللہ بن میمون [عبداللہ بن میمون بن اسود بن قداح] (محدث - صدی دوم) جناب باقر و جعفر سے روایت کی

۲۵۳۰- عبداللہ بن وہب [ابو محمد عبداللہ بن وہب بن مسلم مصری مالکی] (محدث - فقیہ - ۱۹۷) شاگرد امام مالک - راوی موطا - عمر ۷۲

۲۵۳۱- عبداللہ ہمدانی [عبداللہ بن نمیر ہمدانی] (محدث - ۱۹۹)

۲۵۳۲- عبداللہ بن یحییٰ [ابو محمد عبداللہ بن یحییٰ کاہلی عربی] (محدث - صدی دوم) جناب صادق و کاظم سے روایت کی

۲۵۳۳- عبداللہ یزدی [عبداللہ بن شہاب الدین حسین یزدی شہاب آبادی] (فقیہ - ۱۰۴۹ یزد) شرح تہذیب المنطق - شرح قواعد - شرح عجالہ -

۲۵۳۴- عبداللہ بن ابی یعفور [ابو محمد عبداللہ بن ابی یعفور وقدان کوفی] (قاری - عہد صادقؑ) از اصحاب صادقؑ

۲۵۳۵- عبدالباسط [عبدالباسط بن رستم علی قنوجی] (فقیہ - ۱۲۲۳) عجیب البیان - ذوالفقار خانی

۲۵۳۶- عبدالباقی [شیخ ابو محمد عبدالباقی بن محمد بن عثمان خطیب بصری نزیل رے] (متکلم - ۰) الحجج والبراہین فی امامۃ امیر المومنین واولادہ - کتاب الدلائل[1]

۲۵۳۷- عبدالجبار امرتسری [عبدالجبار بن شیخ عبداللہ غزنوی امرتسری] (محدث - حی) ولادت ۱۲۶۸ - شاگرد نذیر حسین دہلوی

۲۵۳۸- عبدالجبار معتزلی [قاضی ابوالحسن عبدالجبار بن احمد معتزلی بغدادی] (ادیب - متکلم - مورخ - ۴۱۵ بغداد)

۲۵۳۹- عبدالجلیل بلگرامی [سید عبدالجلیل بن سید احمد حسنی واسطی بلگرامی دہلوی] (مفسر - مورخ - ادیب - شاعر - ۱۱۳۸ بلگرام) ولادت ۱۰۷۱ - ندیم عالمگیر

۲۵۴۰- عبدالجلیل قزوینی [عبدالجلیل قزوینی] (متکلم - فقیہ - صدی ششم)

۲۵۴۱- عبدالجلیل رازی [رشید الدین ابو سعید عبدالجلیل بن ابی الفتح مسعود بن عیسیٰ بن عبدالوہاب رازی] (متکلم - فقیہ - صدی ششم) الفصول فی الاصول

[1] مفید عبدالرحمان نیشاپوری کے استاد -

نقض التصفح لابی الحسن بصری۔ اُستاد علمائے عراق اور مناظر ماہر تھے۔ ابن شہر آشوب کے مشائخ سے۔ روایت کی ابوعلی طوسی سے۔

۲۵۴۲- عبدالجلیل غزنوی [عبدالجلیل بن فیروز بن حسن غزنوی] (نحوی - ۰) ہدایۃ النحو۔ لباب التصریف۔ معانی الحروف۔ مونس الانسان۔

۲۵۴۳- عبدالحق محدث دہلوی [شیخ عبدالحق بن سیف الدین بخاری دہلوی] (محدث - ۱۰۵۲ دہلی) اشعۃ اللمعات شرح مشکوٰۃ۔ جذب القلوب۔ اخبار الاخیار۔ رجال مشکوٰۃ۔ مدارج النبوۃ۔ شرح سفر السعادت۔ مناقب ائمہ اثنا عشر۔ زاد المتقین۔

۲۵۴۴- عبدالحق دہلوی [عبدالحق بن محمد میر دہلوی] (فقیہ۔ مفسر - ۱۳۳۴) تفسیر حقانی۔ عقائد الاسلام۔ ولادت ۱۲۶۷۔ نذیر حسین دہلوی لطف اللہ علیگڈھی اور نجم الدولہ حکیم محمد جان کے شاگرد۔

۲۵۴۵- عبدالحق خیرآبادی [عبدالحق بن فضل حق خیرآبادی] (فلسفی۔ علامہ۔ تیرھویں صدی) تسہیل الکافیہ۔ شرح ہدایۃ الحکمۃ۔ جواہر عالیہ۔ رامپور کے

۲۵۴۶- عبدالحکیم [عبدالحکیم سیالکوٹی حنفی (آفتاب پنجاب)] (شاہجہاں انکو ایک لاکھ روپے ماہوار دیتا تھا۔ ترجمہ فارسی غنیۃ الطالبینؒ۔ حاشیہ بیضاوی

۲۵۴۷- عبدالحلیم [عبدالحلیم بن امین اللہ لکھنوی] (فقیہ - ۱۲۸۵) نظم الدرر۔ قمر الاقمار۔ تنویر الایمان۔ کشف المکتوم۔ حل المعاقد۔ غایۃ الکلام فی بیان الحلال والحرام۔ حواشی مختلفہ۔ ولادت ۱۲۳۹

۲۵۴۸- عبدالحلیم [عبدالحلیم شرر لکھنوی] (ناول نویس - حی) عبدالحی لکھنوی اور نذیر حسین دہلوی کے شاگرد

۲۵۴۹- عبدالحمید کاتب [ابوغالب عبدالحمید بن یحییٰ بن سعد] (کاتب بلیغ - ۱۳۲) مروان حمار کا کاتب جسکے ساتھ بمقام بوصیر مارا گیا۔ بلاغت میں ضرب المثل۔

۲۵۵۰- عبد بن حمید [عبد بن حمید بن نصر (ابومحمد عبدالحمید) کشی] (محدث - ۲۴۹) تفسیر۔ مسند (کش قریہ ہے جرجان کا)

۲۵۵۱- عبدالحی [ابوالحسنات عبدالحی بن عبدالحلیم لکھنوی] (فقیہ - ۱۳۰۴) فتاوی۔ تحفۃ الاخیار۔ ہدایۃ المختار۔ شرح عضدیہ۔ حواشی مختلفہ۔ فوائد البہیہ فی تراجم الحنفیہ۔ ولادت ۱۲۶۴

۲۵۵۲- عبدالحی [امیر نظام الدین عبدالحی بن عبدالوہاب بن علی حسینی اشرفی جرجانی] (فقیہ۔ متکلم۔ ادیب۔ حدود ۹۰۰) شرح الفیہ شہید۔ ترجمہ الفیہ فارسی

۲۵۵۳- عبدخیر [عبدخیر بن یزید [ابوعمارہ ہمدانی کوفی] (تابعی - ۰۰) ولادت عہد رسول میں۔ اصحاب علی سے۔ عمر ۱۲۰

۲۵۵۴- عبدالرب [عبدالرب دہلوی] (واعظ - ۱۳۰۵) فردوس آسیہ

۲۵۵۵- عبدربہ [ابوبکر بن محمد بن عبداللہ بن ابراہیم شافعی] (محدث - ۳۵۴) ولادت ۲۶۰۔ غیلانیات

۲۵۵۶- عبدالرحمان بن ابی بکر] (صحابی۔ محدث - ۵۳ یا ۵۶) ابوبکر کے بڑے بیٹے

۲۵۵۷- عبدالرحمان بن ابی بکرہ [عبدالرحمان بن ابی بکرہ انصاری بصری] (تابعی - ۰۰) ولادت ۱۴ بصرہ

۲۵۵۸- عبدالرحمان پانی پتی [قاری عبدالرحمان پانی پتی] (صوفی۔ علامہ - ۱۳۱۴) محمد اسحاق دہلوی۔ رشید الدین خاں اور مملوک علی کے شاگرد

۲۵۵۹- عبدالرحمان بن خالد [عبدالرحمان بن خالد بن ولید] (صحابی - ۴۵) معاویہ کی طرف سے حمص کا گورنر۔ معاویہ نے زہر دلوا دیا

۲۵۶۰- عبدالرحمان بن سمرہ [عبدالرحمان بن سمرہ قرشی] (صحابی۔ محدث - ۵۱ بصرہ) اسلام یوم فتح مکہ

۲۵۶۱- عبدالرحمان بن عمر [عبدالرحمان بن عمر] (صحابی - ۰۰) اس نام کے تین بیٹے حضرت عمر کے تھے۔ اکبر۔ اوسط یعنی ابوشحمہ اور اصغر

۲۵۶۲- عبدالرحمان بن عوف [عبدالرحمان بن عوف زہری] (صحابی۔ محدث - ۳۲) عشرۂ مبشرہ سے۔ قدیم الاسلام۔ ولادت ۱۰ عام الفیل

۲۵۶۳- عبدالرحمان غافقی [عبدالرحمان بن عبداللہ غافقی دمشقی] (محدث - ۳۸۱)

۲۵۶۴- عبدالرحمان بن غنم [عبدالرحمان بن غنم اشعری شامی] (تابعی - ۷۸) عہد رسول میں پیدا ہوئے مگر ملاقات نہیں ہوئی

۲۵۶۵- عبدالرحمان بن ابی لیلی [عبدالرحمان بن ابی لیلی انصاری کوفی] (تابعی۔ محدث - ۸۳) ولادت ۱۷۔ اصحاب امیرالمومنینؑ سے

۲۵۶۶- عبدالرحمان مصری [عبدالرحمان بن قاسم مصری] (محدث - ۱۹۱) شاگرد امام مالک۔ ولادت ۱۳۲۔ کتاب الزہد والرقائق۔

۲۵۶۷- عبدالرحیم [محی الدین ابوعلی عبدالرحیم بن علی بن حسین عسقلانی مصری (قاضی فاضل)] (فقیہ - ۵۹۶ قاہرہ) ولادت ۵۲۹ عسقلان

٢٥٦٨- عبد الرحیم [عبد الرحیم عمری دہلوی] (فقیہ - ١١٣١) ولی اللہ دہلوی کے والد

٢٥٦٩- عبد الرحیم اسنوی [عبد الرحیم بن حسن بن علی اموی اسنوی شافعی] (فقیہ۔ متکلم - ٧٧٢) شرح منہاج بیضاوی۔ ولادت ٧٠٤ھ

٢٥٧٠- عبد الرحیم [عبد الرحیم صفی پوری] (لغوی - ادیب - صدی سیزدہم) منتہی الارب۔ شرح سبعہ معلقات (دیکھو صفی پوری)

٢٥٧١- عبد الرزاق [ابوبکر عبد الرزاق بن ہمام بن نافع حمیری صنعانی] (محدث۔ مفسر - ٢١١ یمن) مصنف الجامع۔ شاگرد معمر۔ استاد احمد بن حنبل عمر ٨٥

٢٥٧٢- عبد الرزاق [عبد الرزاق بن علی بن حسین لاہجی جیلانی قمی] (محقق۔ متکلم۔ حکیم - ١٠٥١)

٢٥٧٣- عبد الرزاق [عبد الرزاق بن مولا میر جیلانی شیرازی] (محقق۔ متکلم۔ حکیم - ١٠٥١)

٢٥٧٤- عبد الرزاق [کمال الدین عبد الرزاق کاشی] (متکلم - ٧٣٥)

٢٥٧٥- عبد الرسول [عبد الرسول سہارنپوری] (نحوی - . . .) متن متین نحو میں

٢٥٧٦- عبد الرشید جونپوری [شمس الحق عبد الرشید جونپوری] (صوفی۔ متکلم - ١٠٨٣) رشیدیہ۔ زاد السالکین۔ مقصود الطالبین۔ رسالہ محکوم المربوط

٢٥٧٧- عبدری [رزین بن معاویہ عبدری] (محدث - ٥٣٥) دیکھو رزین)

٢٥٧٨- عبد السلام [عبد السلام بن عطاء الحق بدایونی] (مفسر - ١٢٥٥) تفسیر زاد الآخرۃ نظم میں

٢٥٧٩- عبد السلام [عبد السلام دیوی لکھنوی] (متکلم۔ منطقی - صدی یازدہم) شاگرد عبد السلام لاہوری۔ شرح تہذیب۔ شرح منار

٢٥٨٠- عبد السلام [عبد السلام لاہوری] (متکلم۔ فقیہ - ١٠٣٧)

٢٥٨١- عبد السلام [ابوصلت عبد السلام ہروی] (محدث - اوائل صدی سوم) امام رضا علیہ السلام سے روایت کی

٢٥٨٢- عبد الصمد [عبد الصمد ہمدانی حائری] (متکلم۔ فقیہ - ١٢١٦ حائر)

٢٥٨٣- عبد الصمد [جمال الدین ابو احمد عبد الصمد بن ابراہیم بن خلیل بغدادی] (محدث - صدی ہشتم) شہید اول نے ان سے ٧٤٣ھ میں اجازہ حاصل کیا

٢٥٨٤- عبد الصمد [عبد الصمد بن احمد بن عبد القادر قطفتی بغدادی] (صوفی۔ خطیب - واعظ۔ محدث۔ نحوی۔ لغوی - ٧٧٧) ولادت ٦٥٣

٢٥٨٥- عبد العالی کرکی [تاج الدین ابو محمد عبد العالی بن شیخ نور الدین علی بن عبد العالی عاملی کرکی] (محقق۔ محدث - ٩٩٣) ولادت ٩٢٦ تعلیق الارشاد۔ رسالہ در مبحث قبلہ۔

٢٥٨٦- عبد العزیز [ابو احمد عبد العزیز بن یحییٰ بن احمد بن عیسےٰ جلودی ازدی بصری] (محدث - . . .) مسند امیر المومنین۔ کتاب الجمل۔ کتاب الصفین۔ کتاب الغارات۔ کتاب الفضائل۔ کتاب التفسیر وغیرہ کتب ابواب فقہ۔ انکے پردادا امام باقرؑ کے صحابی تھے۔

٢٥٨٧- عبد العزیز بن محمد بن عبد العزیز مہندی اشعری قمی] (محدث - اوائل صدی سوم) امام رضا سے روایت کی آپ کے وکیل تھے۔

٢٥٨٨- عبد العزیز دہلوی [عبد العزیز بن ولی اللہ دہلوی] (محدث۔ فقیہ۔ مفسر۔ متکلم - ١٢٣٩) تفسیر۔ تحفۂ اثنا عشریہ[۱]۔ بستان المحدثین۔ فتاوی عجالۂ نافعہ

٢٥٨٩- عبد العزیز پرہاری [عبد العزیز بن احمد پرہاری ملتانی] (علامہ - حدود ١٢٤٠) اکسیر طب میں۔ نبراس شرح شرح عقائد نسفی جو ١٢٣٩ھ میں

٢٥٩٠- عبد العظیم [سید عبد العظیم بن سید عبد اللہ بن سید علی بن سید حسن بن زید بن حسن بن علیؑ] (عالم - اوائل صدی سوم رے) امام جواد اور امام ہادی کے اصحاب سے

٢٥٩١- عبد علی [شیخ عبد علی بن جمعہ عروسی حویزی شیرازی] (فقیہ۔ محدث - شاعر - صدی یازدہم شیراز) تفسیر نور الثقلین۔ شرح لامیۃ العجم۔ نعمۃ اللہ جزائری کے مشائخ سے۔

٢٥٩٢- عبد علی [عبد علی بن ناصر بن رحمت بحرانی] (ادیب - شاعر عرب - صدی یازدہم بصرہ) معول شرح شواہد المطول۔ قطر الغمام۔ دیوان اشعار۔ کلام الملوک ملوک الکلام۔ شاگرد شیخ بہائی۔

٢٥٩٣- عبد علی [عبد علی بن محمود الخادم الجابلقی عاملی (شیخ محمد بن علی بن خاتون)] (فقیہ - اوائل صدی یازدہم حیدرآباد) شرح الفیہ شہید۔ شرح ارشاد۔ قطب شاہی ترجمۂ اربعین۔ حاشیہ بر جامع عباسی۔ ان سے روایت کی میر محمد باقر داماد نے۔ شاگرد بہائی۔

---

[۱] دیکھو قاری الحدیث [۲] تحفۂ اثنا عشریہ کے شروع میں آپ نے اپنا تاریخی نام غلام حلیم لکھا ہے۔

۲۵۹۴۔ عبد العلی [عبد العلی بن عنایت علی بن محمد عمر] (عالم وفاضل ۔ ۱۲۶۱ بڑودہ)

۲۵۹۵۔ عبد العلی [عبد العلی بن نظام الدین بن قطب الدین سہالی لکھنوی] (فقیہ ۔ ۱۲۲۵ یا ۱۲۳۵) عمر ۸۳ ۔ شرح مثنوی مولوی روم۔ شرح مسلم الثبوت ۔ شرح فقہ اکبر

۲۵۹۶۔ عبد العلی [آسی حنفی بدراسپی لکھنوی] (فقیہ ۔ ۱۳۱۴) شاگرد مولوی عبد الحی لکھنوی

۲۵۹۷۔ عبد العلی ہروی [مولوی عبد العلی ہروی لاہوری] (علامہ ۔ حی)

۲۵۹۸۔ عبد الغافر [عبد الغافر بن اسماعیل بن ابی الحسین فارسی نیشاپوری] (محدث ۔ ۵۲۹) مفہم شرح مسلم ۔ مجمع الغرائب ۔ تاریخ نیشاپور ۔ امام الحرمین کا شاگرد ۔ ولادت ۴۵۱ ۔

۲۵۹۹۔ عبد الغفور [رضی الدین عبد الغفور لاری لاہوری] (نحوی ۔ ۹۱۲) شاگرد جامی ۔ حاشیہ فوائد ضیائیہ شرح کافیہ

۲۶۰۰۔ عبد الغنی [ابو محمد عبد الغنی بن سعید بن علی ازدی مصری] (محدث ۔ ۴۰۹ مصر) ولادت ۳۳۲ مشتبہ النسبۃ ۔ کتاب المؤتلف والمختلف۔

۲۶۰۱۔ عبد الغنی[1] [عبد الغنی بن ابوطالب کشمیری] (فقیہ ۔ صدی دوازدہم) معاصر منصور علی خاں وزیر احمد شاہ ۔ جامع رضوی ترجمہ فارسی شرائع الاسلام۔

۲۶۰۲۔ عبد الغنی [عبد الغنی بن ابو سعید عمری سندی] (محدث ۔ فقیہ ۔ ۱۲۹۶ مدینہ) انجاح الحاجہ شرح ابن ماجہ ۔ مخصوص اللہ بن رفیع الدین اور محمد اسحاق دخترزادہ عبد العزیز دہلوی اور شیخ محمد عابد سندھی کے شاگرد۔

۲۶۰۳۔ عبد الفتاح [عبد الفتاح بن سید عبد اللہ حسینی گلشن آبادی (ناسکی)] (فقیہ ۔ حی) تحفہ محمدیہ دوہا بیہ ۔ خزینۃ العلوم ۔ تاریخ زوم مجامع الاسمای ۔ تاریخ اولیاء ۔ فارسی آموز ۔

۲۶۰۴۔ عبد القادر بدایونی [عبد القادر بدایونی] (فقیہ ۔ مورخ ۔ ۱۰۰۴) شاگرد شیخ مبارک ناگوری ۔ منتخب التواریخ ۔ ترجمہ راماین ۔ ترجمہ سنگاسن بتیسی ۔

۲۶۰۵۔ عبد القادر پٹنی [عبد القادر بن شیخ ابوبکر پٹنی مکی] (فقیہ ۔ ۱۱۸۴) مفتی مکہ ۔ از نسل محمد طاہر پٹنی شاگرد عبد اللہ انصاری مکی شافعی ۔ فتاوی ۲ جلد

۲۶۰۶۔ عبد القادر بغدادی [عبد القادر بن عمر بغدادی نزیل قاہرہ] (ادیب ۔ ۱۰۹۳) خزانۃ الادب ۔ شاگرد خفاجی

۲۶۰۷۔ عبد القادر جیلانی [شیخ محی الدین عبد القادر بن جنگی دوست جیلانی بغدادی] (صوفی ۔ محدث ۔ ۵۶۱) انکو پیر دستگیر اور غوث الاعظم بھی کہتے ہیں (دیکھو

۲۶۰۸۔ عبد القادر دہلوی [عبد القادر بن ولی اللہ دہلوی] (فقیہ ۔ مفسر ۔ ۱۲۴۲) تفسیر موضح القرآن

۲۶۰۹۔ عبد القاہر بغدادی [ابو منصور عبد القاہر بن طاہر بن محمد تمیمی بغدادی نیشاپوری شافعی] (فقیہ ۔ مفسر ۔ ۴۲۰ اسفراین) تفسیر القرآن ۔ الملل والنحل ۔ بلوغ المدی ۔ ۱۷ فنون میں درس دیتا تھا ۔

۲۶۱۰۔ عبد القاہر جرجانی [شیخ عبد القاہر بن عبد الرحمان جرجانی شافعی] (نحوی ۔ ۴۷۱) دلائل الاعجاز ۔ مغنی شرح ایضاح ۔ مائۃ عامل ۔ جمل ۔ عمدہ ۔

۲۶۱۱۔ عبد القاہر عبادی [شیخ عبد القاہر بن عبد بن رجب بن مخلص عبادی حویزی] (متکلم ۔ فقیہ ۔ حویزہ) کتاب العقائد مستمسکات القطعیہ

۲۶۱۲۔ عبد القدوس [عبد القدوس گنگوہی] (صوفی ۔ ۹۴۵ گنگوہ) جواہر خمسہ

۲۶۱۳۔ عبد الکریم بن طاؤس [ابو المظفر غیاث الدین عبد الکریم بن احمد بن موسیٰ بن طاؤس حلی بغدادی] (فقیہ ۔ نسابہ ۔ نحوی ۔ ۶۹۳ کاظمین) سید ابن طاؤس (احمد) کے بیٹے ۔ عمر ۴۵ ۔ محقق حلی اور محقق طوسی کے شاگرد ۔ الشمل المنظوم فی مصنفی العلوم

۲۶۱۴۔ عبد اللطیف بغدادی [موفق الدین عبد اللطیف بن یوسف بن محمد بغدادی] (فلسفی ۔ طبیب ۔ ادیب ۔ مورخ ۔ نحوی ۔ لغوی ۔ متکلم ۔ ۶۲۹) العبر والخبر ۔ کتاب الافادۃ والاعتبار ۔ جامع الکبیر ۔ قبسۃ العجلان ۔

۲۶۱۵۔ عبد اللطیف عاملی [عبد اللطیف بن علی بن احمد بن ابی جامع عاملی] (فقیہ ۔ رجالی ۔ صدی یازدہم) شاگرد بہائی ۔ کتاب الرجال ۔ جامع الاخبار فی ایضاح

۲۶۱۶۔ عبد اللطیف قزوینی [عبد اللطیف حسنی قزوینی] (ادیب ۔ ۹۸۱ اجمیر) معاصر اکبر بن ہمایوں

۲۶۱۷۔ عبد المطلب بن ربیعہ [عبد المطلب بن ربیعہ بن حارث بن عبد المطلب ہاشمی مدنی] (صحابی ۔ ۶۲ دمشق) عمر کے زمانہ میں دمشق میں رہنے لگے ۔

[1] شاگرد ملا صالح مازندرانی

۲۶۱۸۔ عبدالمقتدر [قاضی عبدالمقتدر دہلوی] (صوفی۔ فقیہ۔ ۷۹۱) خلیفہ نصیر الدین محمود چراغ دہلی۔ ملک العلما دولت آبادی کے اُستاد۔ عمر ۸۸۔

۲۶۱۹۔ عبدالملک بغدادی [عبدالملک بن بشر بغدادی] (محدث ۔ ۳۰۳)

۲۶۲۰۔ عبدالملک جلبی [دیکھو عبید] (نحوی۔ فقیہ ۔ ۸۳۹) ولادت ۷۶۶

۲۶۲۱۔ عبدالملک ہروی [عبدالملک بن علی ہروی] (ادیب۔ لغوی۔ ۴۸۹) محیط اللغات

۲۶۲۲۔ عبدالمومن [شرف الدین عبدالمومن بن ہبۃ اللہ مغربی اصفہانی] (ادیب ۔ ۰۰۔) اطباق الذہب جو زمخشری کے اطواق الذہب کے تعارض میں لکھی

۲۶۲۳۔ عبدالنبی [عبدالنبی شطاری اکبرآبادی] (صوفی۔ عالم۔ صدی یازدہم) فواتح الانوار شرح لوائح ملاجامی جو ۱۰۲۰ھ میں لکھی۔ شرح فصوص۔ لوامع الانوار فی مناقب السادات الاطہار۔ ناسخ التناسخ۔ شوارق اللمعات شرح لمعات۔ ذریعۃ النجاۃ شرح مشکوٰۃ۔ شرح نخبۃ الفکر۔ مقامات العارفین۔ شرح ارشاد النحو۔ مرید شیخ عبداللہ شطاری

۲۶۲۴۔ عبدالنبی [شیخ عبدالنبی بن سعد جزائری] (فقیہ۔ محدث۔ رجالی۔ صدی یازدہم کربلا) الحاوی یا مجمع الرجال رجال میں۔ شرح تہذیب الاصول الکافی۔ اقتصاد شرح ارشاد۔ کتاب المبسوط امامت میں جو ۱۰۱۳ میں لکھی۔ جزائر شوستر کے پاس ایک مقام ہے۔

۲۶۲۵۔ عبدالنبی احمد نگری [عبدالنبی احمد نگری عثمانی] (نحوی۔ صدی دوازدہم) جامع الغموض شرح کافیہ فارسی جو ۱۱۴۴ھ میں لکھی۔ مرید وجیہ الدین گجراتی

۲۶۲۶۔ عبدالنبی [شیخ عبدالنبی بن علی بن احمد بن محمد عاملی] (فقیہ۔ ادیب۔ صدی دہم) برادر شہید ثانی

۲۶۲۷۔ عبدالواحد [عبدالواحد بن علی بن برہان عکبری حنبلی معتزلی حنفی] (نحوی۔ ۴۵۰)

۲۶۲۸۔ عبدالواحد بن زید [عبدالواحد بن زید بصری] (صوفی۔ ۱۷۷ بصرہ)

۲۶۲۹۔ عبدالواحد مراکشی [عبدالواحد مراکشی] (مورخ۔ تیرھویں صدی مسیحی) المعزب فی تاریخ المغرب (دیکھو مراکشی)

۲۶۳۰۔ عبدالواحد ہروی [ابوعمر عبدالواحد بن احمد بن ابوالقسم بن محمد ملیحی ہروی] (محدث۔ ادیب۔ ۴۶۳) کتاب الروضہ۔ ابوعبید کی غریب القرآن کا رد۔

۲۶۳۱۔ عبدالواسع [عبدالواسع جبلی غرجستانی] (شاعر فارسی۔ صدی ششم) سرآمد شعرائے بہرام بن مسعود غزنوی

۲۶۳۲۔ عبدالوہاب [قاضی عبدالوہاب ابومحمد بن علی بن نصر بغدادی مالکی] (فقیہ۔ ۴۲۲ مصر) عیون المسائل کتاب الادلہ فی مسائل خلاف شرح مدونہ

۲۶۳۳۔ عبدی [محمد بن بشار عبدی] (محدث۔ ۲۵۳)

۲۶۳۴۔ عبید نحوی [جمال الدین عبدالملک بن علی بن ابوالمنیٰ بابی جلبی شافعی] (نحوی۔ فقیہ۔ ۸۳۹) ولادت ۷۶۶

۲۶۳۵۔ عبید بن عبد [ابوعبداللہ عبید بن عبد جدلی] (تابعی۔ محدث۔ ۔) اصحاب علی سے تھے

۲۶۳۶۔ عبیداللہ بن زیاد [عبیداللہ بن زیاد بن ابیہ] (تابعی۔ ۶۶) امیر کوفہ جسنے قتل حسین کے لئے لشکر کو فہ بھیجا۔ بمقام موصل مارا گیا۔

۲۶۳۷۔ عبیداللہ احرار [خواجہ عبیداللہ احرار شاشی] (صوفی۔ ۸۹۵ سمرقند) مولد تاشقند ۸۰۶۔ یعقوب چرخی کے مرید جامی کے پیر

۲۶۳۸۔ عبیداللہ بن ابی رافع [عبیداللہ بن ابی رافع (علی کے کاتب)] (کاتب۔ تابعی۔ ۔) کتاب قضایائے علی۔ ایک کتاب اُن صحابہ کے بیان میں جو جمل صفین و نہروان میں علی کے ساتھ تھے۔

۲۶۳۹۔ عبیداللہ بن مسعود [ابوعبداللہ عبیداللہ بن عبداللہ بن عتبہ ہذلی] (فقیہ۔ ۱۰۲) مدینہ کے ۷ فقیہوں سے

۲۶۴۰۔ عبیداللہ معتزلی [ابوالقاسم عبیداللہ محمد بن جرو الاسدی معتزلی موصلی بغدادی] (نحوی۔ عروضی۔ ۳۸۷) سکونت موصل و بغداد تفسیر قرآن الموضح۔ المفصح۔ شاگرد ابوعلی فارسی

۲۶۴۱۔ عبیداللہ طاہری [ابواحمد عبیداللہ بن عبداللہ بن طاہر خزاعی] (شاعر عرب۔ ۳۰۰ بغداد) کتاب الاشارہ فی اخبار الشعراء۔ رسالہ فی السیاسۃ الملوکیہ۔ کتاب البراۃ والفصاحۃ

۲۶۴۲۔ عبیداللہ بن عباس [عبیداللہ بن عباس بن عبدالمطلب] (صحابی۔ ۵۸) عبداللہ بن عباس سے ایک سال چھوٹے۔ علی کی طرف سے یمن کے گورنر۔

ملاحظہ ہو اور سلیم بن قیس (ہلالی) کی اول مصنف ہیں اہل سنت کی ... بصری اور زہری کو اسلام کا پہلا مصنف لکھا ہے جو انکے بعد کے ہیں ... امام حسن سے بیوفائی کرکے

۲۶۴۳۔ عبید اللہ بن عمر [عبید اللہ بن عمر بن خطاب] (صحابی۔ ۳۷) جنگ صفین میں معاویہ کی ہمراہی میں مارے گئے۔

۲۶۴۴۔ عتاب بن اسید [عتاب بن اسید اموی] (صحابی۔ ۱۳ مکہ) اسلام یوم فتح مکہ۔ رسول اللہ اور ابوبکر کے عہد میں مکہ کے گورنر

۲۶۴۵۔ عتابی [ابو منصور محمد بن علی بن ابراہیم عتابی] (نحوی۔ ۵۵۶) ولادت ۴۸۴ھ۔ عتابہ محلہ بغداد کا

۲۶۴۶۔ عتابی [کلثوم بن عمر] (شاعر عرب۔ ادیب۔ حدود ۲۲۰) ندیم برامکہ۔ کتاب المنطق۔ کتاب الآداب۔ کتاب الالفاظ

۲۶۴۷۔ عتبہ بن عبدہ [عتبہ بن عبدہ اسلمی] (صحابی۔ ۸۷ حمص) عمر ۹۴

۲۶۴۸۔ عتبہ بن غزوان [عتبہ بن غزوان مازنی] (صحابی۔ ۱۵ بصرہ) قدیم الاسلام۔ عمر ۵۷

۲۶۴۹۔ عتبی [ابو نصر محمد بن عبد الجبار] (ادیب۔ مورخ۔ بعد ۴۰۹ھ) تاریخ یمینی

۲۶۵۰۔ عتبی [ابو عبد الرحمان محمد بن عبید اللہ بن عمر اموی بصری] (ادیب۔ شاعر عرب۔ ۲۲۸) کتاب الخیل۔ کتاب الاخلاق۔ کتاب الذبیح۔
اشعار الاعاریب۔ عتبہ بن ابو سفیان کی نسل سے

۲۶۵۱۔ عثمان بن ابی شیبہ [ابو الحسن عثمان بن ابی شیبہ محمد کوفی] (محدث۔ ۲۳۹) مسند۔ تفسیر۔ ابوبکر بن ابی شیبہ کا بھائی

۲۶۵۲۔ عثمان بن ابی العاص [عثمان بن ابی العاص ثقفی] (صحابی۔ ۵۱ بصرہ) عمر ۷۰۔ سکونت بصرہ

۲۶۵۳۔ عثمان بن حنیف [عثمان بن حنیف بن واہب اوسی انصاری] (صحابی۔ ۰) علی کے گورنر بصرہ۔ سکونت کوفہ۔ عہد معاویہ تک زندہ رہے

۲۶۵۴۔ عثمان بن سعید [عثمان بن سعید اسدی (ابو عمر سمان یا زیات)] (فقیہ۔ ۰) اول وکیل صاحب العصر

۲۶۵۵۔ عثمان بن طلحہ [عثمان بن طلحہ عبدری قرشی] (صحابی۔ ۴۲ مکہ)

۲۶۵۶۔ عثمان بن عامر [ابو قحافہ عثمان بن عامر] (صحابی۔ ۱۱) دیکھو ابو قحافہ

۲۶۵۷۔ عثمان بن عفان [عثمان بن عفان] (صحابی۔ محدث۔ ۳۵ مدینہ) خلیفہ سوم

۲۶۵۸۔ عثمان بن مظعون [عثمان بن مظعون قرشی] (صحابی۔ ۲ مدینہ) قدیم الاسلام

۲۶۵۹۔ عثمان زندہ پیر [شیخ عثمان زندہ پیر] (صوفی۔ ۹۹۰ پانی پت)

۲۶۶۰۔ عثمان ہارونی [خواجہ عثمان ہارونی نیشاپوری] (صوفی۔ ۶۱۷ نیشاپور) عمر ۹۱

۲۶۶۱۔ عجیلی [احمد بن عبد القادر شافعی] (محدث۔ ۰) ذخیرۃ المآل

۲۶۶۲۔ عدنی [محمد بن ابی عمر یحییٰ عدنی] (محدث۔ ۲۴۳) مسند

۲۶۶۳۔ عدوی [محمد عبادۃ العدوی مصری] (نحوی۔ ۱۱۹۳) شرح شذور الذہب

۲۶۶۴۔ عدوی [محمد قطہ مصری] (نحوی۔ حی) شرح شواہد ابن عقیل

۲۶۶۵۔ عدی بن حاتم [عدی بن حاتم طائی] (صحابی۔ محدث۔ ۶۷ کوفہ) ۷ھ میں مسلمان ہوئے۔ جمل صفین و نہروان میں علی کے ساتھ۔ عمر ۱۲۰

۲۶۶۶۔ عدی بن مسافر [شیخ عدی بن مسافر بن اسماعیل ہکاری] (صوفی۔ ۵۵۷) ولادت ۴۶۷ھ۔ عمر ۹۰۔ طائفہ عدویہ اسی سے منسوب ہے۔

۲۶۶۷۔ عراقی [حافظ عبد الرحیم] (محدث۔ ۸۰۶) فتح المغیث شرح الفیہ فی مصطلح الحدیث

۲۶۶۸۔ عرباض [عرباض بن ساریہ] (صحابی۔ ۷۵ شام) ساکن شام۔ اہل صفہ سے تھے۔

۲۶۶۹۔ عرب شاہ [شہاب الدین احمد بن محمد بن عبد اللہ دمشقی حنفی انصاری] (فقیہ۔ ادیب۔ ۸۵۴ دمشق) ولادت ۷۹۱۔ فاکہۃ الخلفاء۔
عجائب المقدور فی احوال تیمور۔

۲۶۷۰۔ عرفی [عرفی شیرازی اکبرآبادی] (شاعر فارسی۔ ۹۹۹) عمر ۳۶۔ عہد اکبری میں ایران سے آیا

۲۶۷۱۔ عروہ بن زبیر [ابو عبد اللہ عروہ بن زبیر بن العوام مدنی] (تابعی۔ محدث۔ ۹۴) استاد ابن سعد زہری۔ مدینہ کے ۷ فقیہوں میں سے۔ ولادت ۲۲ھ

۲۶۷۲- عزیز الدین اربلی [حسن بن محمد بن احمد ضریر اربلی] (فلسفی - ادیب - شاعر عرب - ۶۶۰ دمشق) ولادت ۵۸۶ نصیبین - علی کو ابوبکر پہ فضیلت دیتا تھا ابن خلکان نے اسکے مناظرہ سے جی چھڑایا

۲۶۷۳- عزیز الدین سلمی [شیخ الاسلام عبد العزیز بن عبد السلام بن حسن سلمی دمشقی شافعی] (فقیہ - ۶۶۰) ولادت ۵۷۷ - دمشق و مصر میں شیخ الاسلام رہا - گانے بجانے کا شوقین تھا -

۲۶۷۴- عزیز الدین مستوفی [ابو نصر احمد بن حامد بن محمد اصفہانی] (ادیب - ۵۲۶[1] تکریت) عماد کاتب کا چچا - ملک شاہ کے پوتے محمود کا خزانچی -

۲۶۷۵- عزیزی [عزیزی] (محدث - ۱۰۴۳) سراج المنیر شرح جامع الصغیر سیوطی

۲۶۷۶- عسجدی [عسجدی] (شاعر فارسی - پانچویں صدی) معاصر محمود غزنوی - شاگرد عنصری

۲۶۷۷- عصام (عصام الدین ابراہیم بن محمد بن عربشاہ اسفرائنی] (ادیب متکلم - ۹۵۱ یا ۹۴۳ سمرقند) اطول شرح تلخیص المفتاح

۲۶۷۸- عصمت اللہ [عصمت اللہ سہارنپوری] (ریاضی - نحوی - ۱۰۳۹) شرح خلاصۃ الحساب - حاشیہ فوائد ضیائیہ

۲۶۷۹- عضد [قاضی عضد الدین عبد الرحمان بن احمد بن عبد الغفار فارسی ایجی] (متکلم - ۷۵۶) مواقف - عقائد

۲۶۸۰- عطاء بن ابی رباح (ابو محمد عطاء بن ابی رباح اسلم بن صفوان مکی] (تابعی - محدث - ۱۱۴) عمر ۸۸ یا ۱۰۰ [عطاء خراسانی - مفسر - وفات ۱۳۵]

۲۶۸۱- عطاء بن یسار [عطاء بن یسار مدنی] (تابعی - محدث - ۹۷ یا ۱۰۳) عمر ۸۴ - مولائے میمونہ زوجۂ رسول

۲۶۸۲- عطار [حسن بن محمد] (نحوی - ادیب - ۱۲۵۰ مصر) حاشیہ ازہریہ - حاشیہ سمرقندیہ - کتاب الانشاء

۲۶۸۳- عطار [عطار] (طبیب - صدی ہفتم) منہاج الدکان و دستور الاعیان جو ۶۵۸ھ میں لکھی

۲۶۸۴- عطار [فرید الدین ابو حامد محمد بن ابراہیم نیشاپوری] (صوفی - شاعر فارسی - ۶۲۷) پندنامہ

۲۶۸۵- عطیہ اندلسی [ابو محمد عطیہ بن سعید اندلسی] (محدث - ۴۰۸ مکہ)

۲۶۸۶- عفیف کندی [عفیف بن قیس بن معدیکرب کندی] (صحابی - ۰)

۲۶۸۷- عفیف الدین [عفیف الدین عبد اللہ بن اسعد تمیمی یافعی مکی] (صوفی - مورخ - ۷۶۸ مکہ) تاریخ مراۃ الجنان - در النظیم - روض الریاحین

۲۶۸۸- عفیف الدین [سلیمان بن علی بن عبد اللہ کوفی تلمسانی دمشقی] (صوفی - کاتب - شاعر عرب - ۶۹۰) مائل بہ نصیریت - ہر علم میں مصنف - دمشق کا خزانچی - بادشاہ تک کو خاطر میں نہ لاتا تھا -

۲۶۸۹- عمرو [ابو مسعود عقبہ بن عمرو بن ثعلبہ انصاری خزرجی بدری] (صحابی - ۴۲) روانگی صفین کے وقت انکو حضرت علی نے کوفہ میں نائب چھوڑا -

۲۶۹۰- عقبہ بن عامر [عقبہ بن عامر جہنی] (صحابی - محدث - ۵۸ مصر) معاویہ کا مصر کا گورنر

۲۶۹۱- عقبہ بن نافع [عقبہ بن نافع فہری] (صحابی - ۶۳) عمرو عاص کا خالہ زاد - گورنر افریقیہ - بربریوں سے لڑتا ہوا مارا گیا

۲۶۹۲- عقیل [عقیل بن ابیطالب بن عبد المطلب ہاشمی] (صحابی - نسابہ - عہد معاویہ) کچھ دنوں بصرہ اور کوفہ میں رہکر معاویہ کے پاس شام چلے گئے وہیں مرگئے

۲۶۹۳- عقیلی [ابو جعفر محمد بن عمرو بن موسیٰ] (محدث - ۳۲۲) کتاب الضعفاء

۲۶۹۴- عکاشہ [عکاشہ بن محصن اسدی] (صحابی - ۱۱) عمر ۴۵ - جنگ بزاخہ میں طلیحہ بن خویلد نے قتل کیا

۲۶۹۵- عکبری [ابو البقاء عبد اللہ] (نحوی - ۶۱۶) (دیکھو ابو البقاء عکبری)

۲۶۹۶- عکرمہ بن ابی جہل [عکرمہ بن ابی جہل عروہ بن ہشام مخزومی] (صحابی - ۱۳) اسلام بعد فتح مکہ ۸ھ - جنگ یرموک میں مارا گیا

۲۶۹۷- عکرمہ بن عبد اللہ [ابو عبد اللہ عکرمہ بن عبد اللہ بربری مدنی (غلام ابن عباس)] (تابعی - محدث - مفسر - ۱۰۷ مدینہ) خارجی تھا - زہری - شعبی اور عمرو بن دینار اس سے روایت کرتے ہیں

۲۶۹۸- علامہ بحرانی [سید ہاشم بن سلیمان بن اسمٰعیل بحرانی] (محدث - ۱۱۰۹) (دیکھو ہاشم بحرانی)

---

[1] ولادت ۴۷۴ھ اصفہان -

۲۶۹۹- علاء حضرمی [علاء الحضرمی عبداللہ] (صحابی - ۱۴) بحرین کا گورنر

۲۷۰۰- علاء الدولہ [خواجہ رکن الدین احمد بن محمد بن احمد سمنانی] (صوفی-محدث - ۷۳۶ بغداد) عمر ۷۷

۲۷۰۱- علامہ حلّی [جمال الدین حسن بن سدید الدین یوسف بن علی بن المطہر حلّی] (فقیہ-متکلم - ۷۲۶) شاگرد محقق اول و نصیر الدین طوسی۔ ایضاح الیقین۔ شرح تجرید۔ تلخیص المرام۔ خلاصۃ المقال۔ کتاب القواعد۔ کشف الیقین۔ منہاج الصلاح۔ نہج الحق۔ نہج المسترشدین۔ نہایۃ الاصول نہایۃ الفقہ۔ مبادی الوصول۔ نظم البراہین۔ نہایۃ المرام۔ ارشاد الاذہان۔ معراج الہدایۃ۔ منتہی المطلب۔ اسرار الخفیہ۔ مقصد الواصلین۔ باب حادی عشر۔ شرح اشارات۔ مخالفۃ اہل السنۃ۔

۲۷۰۲- علاء الدین اکبرآبادی [علاء الدین اکبرآبادی] (صوفی - ۹۵۳ آگرہ)

۲۷۰۳- علاء الدین دمشقی [علاء الدین علی بن ابوالحزم لقیس قرشی دمشقی] (طبیب - -)

۲۷۰۴- علاء الدین صابر [علاء الدین علی احمد صابر] (صوفی - ۶۹۰) پیران کلیر ضلع سہارنپور میں مزار ہے

۲۷۰۵- علاء الدین فرنگی محلی [ملک العلماء علاء الدین فرنگی محلی] (فقیہ-صرفی - ۱۲۴۲ مدراس) شرح فصول اکبری

۲۷۰۶- علقمہ بن قیس [علقمہ بن قیس] (صحابی-محدث - ۶۱)

۲۷۰۷- علقمی [شیخ شمس الدین محمد بن علقمی] (مفسر- دسویں صدی) قبس النیرین حاشیہ جلالین جو ۹۵۲ میں لکھا

۲۷۰۸- علقمی [ابوطالب موید الدین محمد بن احمد علقمی اسدی] (وزیر - ۶۵۶) مستعصم عباسی کا وزیر۔ بڑا لائق عالم و فاضل تھا۔

۲۷۰۹- علم الدین سخاوی [دیکھو سخاوی] (نحوی-لغوی - ۶۴۳ دمشق)

۲۷۱۰- علوی خاں [سید محمد ہاشم بن حکیم محمد ہادی شیرازی دہلوی] (طبیب - ۱۱۶۰) از نسل محمد بن حنفیہ۔ ولادت ۱۰۸۰ شیراز۔ جامع الجوامع کتب

۲۷۱۱- علی بن ابیطالب [ابوالحسن علی بن ابیطالب ہاشمی] (صحابی-محدث-مفسر - ۴۰ کوفہ) عشرہ مبشرہ سے ہیں۔ ولادت ۳۰ یا ۲۸ عام الفیل عمر ۶۳ یا ۶۵

۲۷۱۲- علی بن ابراہیم [ابوالحسن علی بن ابراہیم بن ہاشم قمی] (مفسر-تیسری صدی) تفسیر۔ الناسخ والمنسوخ۔ قرب الاسناد۔ کتاب الشرائع۔ کتاب التوحید فضائل امیر المومنین۔ کتاب المغازی۔ معاصر امام علی نقی و حسن عسکری

۲۷۱۳- علی بن ابراہیم [ابوالحسن علی بن ابراہیم بن احمد الشنجانی الحلبی] (محدث - ۱۰۴۴) مناقب حیدریہ

۲۷۱۴- علی بن ابی رافع [علی بن ابی رافع] (تابعی - -) جناب علی کا کاتب

۲۷۱۵- علی احمد بدایونی [قاضی شاہ علی احمد بدایونی] (فقیہ-حی) ولادت ۱۲۷۱۔ انوار حسین بدایونی اور ظہیر سہسوانی انکے مشہور شاگرد ہیں

۲۷۱۶- علی بن احمد کوفی [ابوالقاسم علی بن احمد بن موسیٰ بن محمد تقی بن امام علی رضا کوفی] (فقیہ-متکلم - ۳۵۲) الاغاثۃ فی بدع الثلثۃ۔ تثبیت المعجزات۔

۲۷۱۷- علی اصغر [علی اصغر قنوجی] (مفسر - ۱۱۴۰) تفسیر ثواقب التنزیل

۲۷۱۸- علی اصغر[1] [حاجی علی اصغر بن محمد یوسف قزوینی] (فقیہ-اصولی-صدی یازدہم) سفینۃ النجاۃ ادعیہ وغیرہ ہیں۔ کتاب المقال۔ حل شرح عدۃ الاصول

۲۷۱۹- علی اکبر [علی اکبر الہ آبادی] (صرفی - ۱۱۰۱) فصول اکبری۔ اصول اکبری۔ شرح اصول اکبری

۲۷۲۰- علی اکبر [علی اکبر بن محمد باقر ایجی اصفہانی] (فقیہ-متکلم-واعظ - ۱۲۳۲) زبدۃ المعارف۔ رد پادری نصرانی۔ رد شیخ احمد احسائی۔ رد اخباری

۲۷۲۱- علی بن بابویہ [دیکھو ابن بابویہ قمی] (فقیہ-محدث - ۳۲۹)

۲۷۲۲- علی اظہر [علی اظہر بن سید حسن کھجوی ساری] (متکلم-طبیب-حی) انکے بیٹے علی حیدر مولوی فاضل ایڈیٹر اصلاح ہیں اور محمد حیدر ایڈیٹر پرچہ الشمس ہیں

۲۷۲۳- علی بن جعفر [علی بن جعفر] (محدث - صدی سوم) از اصحاب امام حسن عسکری و وکیل آنجناب

۲۷۲۴- علی بن جعفر [علی بن جعفر صادقؑ] (محدث - فقیہ - دوسری صدی) امام رضاؑ کے زمانہ تک زندہ رہے۔

۲۷۲۵- علی بن حسن [ابوالحسن علی بن حسن ہنائی کوفی مصری (کراع النمل)] (نحوی-لغوی-صدی چہارم) المنضد فی اللغۃ المجرد جو ۳۰۷ھ میں لکھی

[1] شاگرد خلیل قزوینی

۲۷۲۶- علی بن الحسین [امام زین العابدین علی بن الحسین] (تابعی - امام چہارم - ۹۵ مدینہ) ولادت ۳۸

۲۷۲۷- علی بن حکیم [علی بن حکیم اودی] (محدث - ۲۳۱)

۲۷۲۸- علی بن خلف [علی بن خلف بن مطلب بن حیدر موسی حویزی] (ادیب شاعر عرب فقیہ محدث مفسر صدی یازدہم) تفسیر القرآن - نور المبین حدیث میں - دیوان الشعراء - ذخیرۃ المقال - نکت البیان

۲۷۲۹- علی رضا [علی رضا بن مرزا حبیب اللہ موسوی عاملی کرکی] (محقق فقیہ متکلم - ۱۰۹۱) اصفہان کے شیخ الاسلام

۲۷۳۰- علی بن السمری [ابوالحسن علی بن السمری] (عالم - ۳۲۸) صاحب الامرؑ کے چوتھے اور آخری سفیر - انکے بعد سلسلۂ سفارت بند ہوگیا

۲۷۳۱- علی سرہندی [خواجہ ناصر علی سرہندی دہلوی] (شاعر فارسی - ۱۱۰۸)

۲۷۳۲- علی بن سہل [ابوالحسن علی بن سہل اصفہانی] (صوفی - صدی سوم) معاصر جنید - شاگرد محمد بن یوسف بناء

۲۷۳۳- علی بن صبیح [علی بن صبیح عاملی] (فقیہ - محدث - ۹۳۷) یزد کے شیخ الاسلام - شرح القواعد - شرح الشرائع - شرح الفیہ - حاشیہ ارشاد - عمر ۷۰ سے اوپر

۲۷۳۴- علی صغیر[1] [شیخ علی بن شیخ محمد بن شیخ حسن بن شیخ زین الدین عاملی اصفہانی] (فقیہ - ۱۱۰۳ اصفہان) ولادت ۱۰۱۳ - در منثور و منظوم - سہام المارقہ - حاشیہ شرح لمعہ - عمر طویل پائی - (دیکھو نمبر ۲۷۴۹)

۲۷۳۵- علی طباطبائی [سید علی بن سید محمد علی بن سید ابوالمعالی صغیر طباطبائی اصفہانی حائری] (فقیہ - ۱۲۳۱ کربلا) ریاض المسائل شرح مختصر نافع - ولادت ۱۳۱۱ کاظمین

۲۷۳۶- علی عباس [علی عباس چڑیاکوٹی] (فقیہ - ۱۳۰۲) برادر زادۂ مولوی احمد علی عباسی

۲۷۳۷- علی بن عبد العالی [شیخ نور الدین علی بن عبد العالی عاملی میسی] (فقیہ - ۹۳۸) شہید ثانی نے انسے روایت کی - حواشی بر قواعد علامہ - شرح جعفریہ - تعلیق شرائع - شرح صیغ العقود - (نیز دیکھو محقق ثانی)

۲۷۳۸- علی بن عبد العزیز [علی بن عبد العزیز] (لغوی - ۲۸۷) شاگرد ابو عبیدہ

۲۷۳۹- علی بن علی بن حسین [نور الدین علی بن علی بن حسین بن ابی الحسن موسوی عاملی] (ادیب - شاعر عرب - فاضل - ۱۰۶۸) شرح مختصر نافع - فوائد المکیہ - شرح اثنا عشریہ -

۲۷۴۰- علی بن عیسیٰ [ابوالحسن علی بن عیسیٰ بن داؤد بغدادی] (کاتب - ۳۳۴) وزیر مقتدر و قاہر عباسی - جامع الدعاء - معانی القرآن و تفسیرہ

۲۷۴۱- علی بن عیسیٰ [بہاء الدین علی بن امیر فخر الدین عیسیٰ بن ابی الفتح اربلی شیعی] (منشی - کاتب - شاعر عرب - ۶۹۲) کشف الغمہ - والی اربل کے وزیر

۲۷۴۲- علی بن عیسیٰ [علی بن عیسیٰ بن فرج بن صالح ربعی] (نحوی - ۴۲۰)

۲۷۴۳- علی قاری [ملا علی بن سلطان محمد ہروی مکی حنفی] (محدث - فقیہ - متکلم - ۱۰۱۴) شرح فقہ اکبر - شرح شفاء - مرقاۃ شرح مشکوٰۃ - موضوعات - احادیث قدسیہ - نور القاری شرح بخاری - شرح مسلم - جمالین شرح جلالین - شرح اربعین نووی - شرح الشرح نخبۃ الفکر - شرح موطا امام محمد - سم الفوارض فی ذم الروافض - حزب الاعظم - شرح عین العلم - ابن حجر مکی اور شیخ عبد اللہ سندھی مکی کا شاگرد

۲۷۴۴- علی قاشی [نصیر الدین قاشی المشہور بالحلی] (حکیم - فقیہ - صدی ہشتم) معاصر قطب الدین رازی - شرح تجرید اصفہانی - شرح طوالع

۲۷۴۵- علی قوشجی [علاء الدین علی قوشجی] (متکلم - ۸۷۹) شرح تجرید - شرح عضدیہ

۲۷۴۶- علی کبیر [مفتی علی کبیر مچھلی شہری] (فقیہ - بعد ۱۲۶۰) شاگرد علامہ تفضل حسین کشمیری - عمر ۹۰ سے زیادہ

۲۷۴۷- علی بن مبارک [علی بن مبارک احمر] (نحوی - ۲۰۶) مصاحب کسائی

۲۷۴۸- علی متقی [علی بن حسام الدین برہانپوری مکی] (محدث - ۹۷۵) ولادت ۸۸۵ - کنز العمال

۲۷۴۹- علی بن محمد [علی بن محمد بن حسن بن شہید ثانی] (فقیہ - گیارھویں صدی) در المنثور و المنظوم - سہام المارقہ - حاشیہ شرح لمعہ (نیز دیکھو

۲۷۵۰- علی بن محمد طیالسی [علی بن محمد طیالسی] (محدث - ۳۳۲)

[1] شاگرد سید نور الدین علی بن ابوالحسن - ولادت ۱۰۱۳ (دیکھو نمبر ۲۷۳۴ علی صغیر)

۲۷۵۱- علی بن محمد رازی [ابوالحسن علی بن محمد رازی (زین الدین)] (متکلم - مناظر - ۰) کتاب الواضح - دقائق الحقائق

۲۷۵۲- علی بن محمد عدوی [علی بن محمد عدوی شمشاطی (ابوالحسن بن عدی)] (ادیب - فاضل - صدی چہارم) غریب القرآن - فقہ اہل البیت - البرہان - المقصور والممدود - المذکر والمؤنث - مختصر تاریخ طبری - معاصر سیف الدولہ حمدان

۲۷۵۳- علی بن محمد مکی [علی بن محمد بن مکی عاملی] (فقیہ - محدث - متکلم - ادیب - شاعر عرب - ۰) شرح رسالۂ اثنا عشریہ

۲۷۵۴- علی بن المدینی [ابوالحسن علی بن عبداللہ بن جعفر سعدی مدینی بصری] (محدث - ۰) ولادت ۱۶۱ - استاد بخاری

۲۷۵۵- علی نقی [حجۃ الاسلام مرزا علی نقی] (فقیہ - ۱۲۸۹ کربلا)

۲۷۵۶- علی بن مقرب [امیر کبیر علی بن مقرب] (شاعر - ادیب - عالم - فاضل - صدی ہفتم) دیوان اشعار - بعض قصیدے ۶۵۱ھ میں لکھے

۲۷۵۷- علی رضا [علی بن موسےٰ بن جعفر (امام رضا)] (امام ہشتم - ۲۰۳ طوس) ولادت ۱۴۸

۲۷۵۸- علی مہائمی [زین الدین علی بن احمد بن علی مہائمی (مخدوم)] (صوفی - مفسر - ۸۳۵) تفسیر رحمانی - زوارف شرح عوارف - شرح فصوص الحکم

۲۷۵۹- علی بن مہزیار [علی بن مہزیار اہوازی (ابوالحسن دورقی)] (محدث - فقیہ - تیسری صدی) امام رضا اور جعفر ثانی سے روایت کی - تفسیر - کتاب ابواب فقہ

۲۷۶۰- علی منشار [شیخ علی منشار زین الدین عاملی اصفہانی] (فقیہ - صدی دہم) شیخ بہائی کے خسر - محقق ثانی کے شاگرد - شیخ بہائی سے پہلے اصفہان کے شیخ الاسلام

۲۷۶۱- علی نقی [امام علی بن محمد بن علی بن موسےٰ بن جعفر صادق] (امام دہم - ۲۵۴ سامرہ) ولادت ۲۱۲

۲۷۶۲- علی نقی [شیخ عزالدین علی نقی بن شیخ ابوالعلاء محمد ہاشم کمرئی فراہانی] (فقیہ - محدث - متکلم - ۱۰۶۰) شیخ الاسلام اصفہان - مقاصد الطالبین کلام و حکمت میں

۲۷۶۳- علی نوری [علی بن جمشید نوری مازندرانی اصفہانی] (حکیم - متکلم - ۱۲۴۶ اصفہان)

۲۷۶۴- علی بن ہلال [زین الدین ابوالحسن علی بن ہلال جزائری عراقی نجفی] (فقیہ - ۹۳۷) عمر ۷۰ سے اوپر

۲۷۶۵- علی بن یقطین [علی بن یقطین بن موسےٰ کوفی بغدادی] (محدث - ۱۸۲ بغداد) امام موسیٰ کاظم سے روایت کی - ولادت ۱۲۴

۲۷۶۶- علی بن یونس [زین الدین ابومحمد علی بن محمد بن علی بن یونس عاملی] (محدث - متکلم - ادیب - ۸۷۷) الصراط المستقیم امامت میں - مختصر مجمع البیان - مختصر الصحاح - نجد الفلاح - زبدۃ البیان -

۲۷۶۷- علیمی [یاسین بن زین الدین علیمی حمصی] (نحوی - ۱۰۶۱) حاشیہ تصریح

۲۷۶۸- علیہ [علیہ بنت مہدی عباسیہ] (شاعرہ - ۲۱۰) رشید کی بہن - موسےٰ بن عیسےٰ عباسی کی زوجہ - عمر ۵۰ - دیوان اشعار

۲۷۶۹- عماد طبرسی [عماد الدین حسن بن علی بن محمد طبرسی اصفہانی] (فقیہ - متکلم - صدی ہفتم) معاصر بہاء الدین بن خواجہ شمس الدین محمد صاحب دیوان و محقق او علامہ حلی و محقق طوسی - کامل بہائی - معارف الحقائق - عیون المحاسن - بضاعۃ الفردوس - الکفایہ امامت میں - منہج فقہ میں - جوامع الدلائل - العمدہ اصول دین و فروع میں - فقیہوں میں عماد طبرسی انہی سے مراد ہے -

۲۷۷۰- عماد طبری [عماد الدین ابوجعفر محمد بن ابوالقسم علی بن محمد بن علی طبری آملی] (فقیہ - محدث - صدی ششم) شاگرد ابوعلی بن ابوجعفر طوسی و قطب راوندی - بشارت المصطفےٰ - کتاب الزہد والتقویٰ -

۲۷۷۱- عماد طوسی [عماد الدین ابوجعفر رابع محمد بن علی بن حمزہ طوسی] (فقیہ - صدی ششم) (دیکھو ابن حمزہ)

۲۷۷۲- عمار یاسر [عمار یاسر عنسی] (صحابی - محدث - ۳۷) والدہ سمیہ کنیز ابوحذیفہ - قدیم الاسلام - عمر ۹۳ صفین میں علی کی رفاقت میں شہید ہوئے

۲۷۷۳- عمار علی [عمار علی سونی پتی] (مفسر - حدود ۱۳۱۰) تفسیر عمدۃ البیان - تحفۃ الاشعریہ

۲۷۷۴- عمارہ یمنی [ابومحمد عمارہ بن ابوالحسن علی بن زیدان حکمی یمنی شافعی] (فقیہ - ادیب - شاعر عرب - ۵۶۹) تسنن میں کمال متعصب تھا

۲۷۷۵- عمانی [ابومحمد حسن بن عقیل یا ابوعلی عمانی اشہر] (فقیہ - اوائل صدی چہارم) دیکھو ابن عقیل

۲۷۷۶- عمر بن ابی سلمہ [عمر بن ابی سلمہ عبداللہ بن عبدالاسد مخزومی] (صحابی - محدث - ۸۳ مدینہ) ام سلمہ کے بیٹے - ۲ھ میں حبشہ میں پیدا ہوئے

۲۷۷۷۔ عمر بن خطاب [عمر بن خطاب عدوی] (صحابی۔ خلیفہ دوم۔ محدث۔ ۲۳)

۲۷۷۸۔ عمر خیام [عمر بن خیام نیشاپوری] (حکیم۔ شاعر فارسی۔ اوائل صدی ششم) حسن صباح اور نظام الملک وزیر ملک شاہ کا ہم مکتب۔ رباعیات اس کی بہت مشہور ہیں۔

۲۷۷۹۔ عمر بن سعد [عمر بن سعد بن ابی وقاص] (تابعی۔ محدث۔ ۶۶) کربلا میں قتل حسین میں فوج یزید کا سردار۔ مختار نے قتل کرایا۔

۲۷۸۰۔ عمران بن حصین [عمران بن حصین خزاعی] (صحابی۔ محدث۔ ۵۲ بصرہ) اسلام ۷ ہجری میں۔ سکونت بصرہ

۲۷۸۱۔ عمران بن عبداللہ [عمران بن عبداللہ قمی] (محدث۔ دوسری صدی) معاصر صادقؑ

۲۷۸۲۔ عمر بن شبہ [ابو زید عمر بن شبہ زید ابن عبیدہ بن زید نمیری بصری] (مورخ۔ محدث۔ قاری۔ ۲۶۲ سامرہ) تاریخ بصرہ۔ ولادت ۱۷۳

۲۷۸۳۔ عمر بن یعیش [عمر بن یعیش سوسی] (نحوی۔ اوائل صدی ششم)

۲۷۸۴۔ عمرو بن امیہ [عمرو بن امیہ ضمری] (صحابی۔ ۶۰) نجاشی پاس رسول اللہ کے سفیر ہو کر گئے

۲۷۸۵۔ عمرو بن حریث [عمرو بن حریث مخزومی] (صحابی۔ ۸۵ کوفہ) عمر ۸۷

۲۷۸۶۔ عمرو بن حزم [عمرو بن حزم ابو الضحاک انصاری] (صحابی۔ ۵۳ مدینہ) جنگ خندق میں ۱۵ سال کے تھے

۲۷۸۷۔ عمرو بن حمق [عمرو بن حمق] (صحابی۔ ۵۱) یکے از اصحاب علی۔ معاویہ کے حکم سے موصل میں شہید ہوئے

۲۷۸۸۔ عمرو بن سعید [عمرو بن سعید قرشی] (صحابی۔ ۱۳) شام میں شہید ہوئے

۲۷۸۹۔ عمرو بن عاص [عمرو بن العاص بن وائل سہمی] (صحابی۔ محدث۔ ۴۳ مصر) ۵ یا ۸ھ میں مسلمان ہوئے خالد بن ولید اور عثمان بن طلحہ کے ساتھ

۲۷۹۰۔ عمرو بن عبسہ [عمرو بن عبسہ سلمی ابو نجیح شامی] (صحابی۔ ۰۰) قدیم الاسلام۔ وفات خلافت علی میں

۲۷۹۱۔ عمر بن عبد العزیز [عمر بن عبد العزیز] (محدث۔ ۱۰۱ دمشق)

۲۷۹۲۔ عمید الملک [ابو نصر محمد بن منصور بن محمد کندری] (وزیر طغرل سلجوقی۔ ۴۵۶ مرو رود) الپ ارسلان نے قتل کرایا

۲۷۹۳۔ عمیدی [سید مرتضیٰ عمید الدین عبد المطلب بن سید مجد الدین ابو الفوارس محمد بن علی بن الاعرج حلی] (فقیہ۔ محدث۔ محقق۔ ۷۵۴ کربلا) شرح تہذیب الاصول۔ شرح القواعد علامہ۔ تبصرۃ الطالبین شرح نہج المسترشدین۔ شاگرد علامہ۔ استاد شہید اول۔ ولادت ۶۸۱ حلہ

۲۷۹۴۔ عمیدی [ابو حامد رکن الدین محمد بن محمد بن محمد سمرقندی حنفی] (صوفی۔ محدث۔ فقیہ۔ ۶۱۵ بخارا) نفائس۔ طریقہ۔ ارشاد۔ استاد احمد بن جمال الدین حصیری (المتوفی ۶۱۶)

۲۷۹۵۔ عنایت احمد [مفتی عنایت احمد کاکوروی] (فقیہ۔ ۰۰)

۲۷۹۶۔ عنایت علی [عنایت علی بن محمد عمر عمری بنارسی لکھنوی] (عالم۔ ۱۲۵۳) بنارس میں اپنے والد کی جگہ درس دیتے رہے

۲۷۹۷۔ عنایت علی [مولوی عنایت علی مجتہد سامانوی] (فقیہ۔ ۱۳۲۶)

۲۷۹۸۔ عنبری [یحییٰ بن عبداللہ] (محدث۔ ۳۴۴)

۲۷۹۹۔ عنصری [ابو القاسم حسن بن احمد] (شاعر فارسی۔ ۴۳۱) ندیم محمود غزنوی۔ استاد شعرائے عصر

۲۸۰۰۔ عوف بن مالک [عوف بن مالک اشجعی شامی] (صحابی۔ محدث۔ ۷۳ شام)

۲۸۰۱۔ عون بن جعفر [عون بن جعفر ہاشمی] (صحابی۔ ۱۷) یہ اور انکے بھائی محمد دونوں جنگ تستر میں شہید ہوئے

۲۸۰۲۔ عویم [عویم بن ساعدہ انصاری] (صحابی۔ ۰۰) عقبہ ثانیہ میں آ کر مسلمان ہوئے۔ عمر ۶۵۔ وفات بعہد عمر

۲۸۰۳۔ عیاش [عیاش بن ابی ربیعہ مخزومی] (صحابی۔ ۱۵) ابو جہل کے مادری بھائی۔ جنگ یرموک میں مارے گئے

۲۸۰۴۔ عیاشی [ابو نصر محمد بن مسعود بن محمد بن عیاش سلمی کوفی سمرقندی] (محدث۔ مفسر۔ متکلم۔ فقیہ۔ مورخ۔ تیسری صدی) تفسیر۔ کتب فقہ و کلام و سیر

۲۸۰۵۔ عیاض [قاضی ابوالفضل عیاض بن عمرو بن موسیٰ یحصبی سبتی مالکی] (محدث۔ ۵۴۴) ولادت ۴۷۶ھ۔ کتاب الشفاء۔ جامع التاریخ۔ مشارق الانوار۔ اکمال شرح مسلم۔

۲۸۰۶۔ عیاض بن غنم [عیاض بن غنم فہری] (صحابی۔ ۲۰ شام) عمر ۶۰۔ ابوعبیدہ بن الجراح کے ابن عم یا خالہ زاد۔

۲۸۰۷۔ عیدروس [سید عبدالرحمان بن مصطفیٰ یمنی] (شاعر عرب۔ ۱۱۹۲ مصر) دیوان اشعار

۲۸۰۸۔ عیسیٰ بن عمر [عیسیٰ بن عمر ثقفی] (نحوی۔ قاری۔ ۱۴۹)

۲۸۰۹۔ عین القضاۃ [عین القضاۃ حیدرآبادی] (فقیہ۔ حی) شاگرد مولوی عبدالحی دہلوی

۲۸۱۰۔ عینائی [شیخ ظہیر الدین بن علی بن زین العابدین عاملی عینائی] (فقیہ۔ ۰۰)

۲۸۱۱۔ عینی [قاضی القضاۃ بدرالدین محمود بن احمد بن موسیٰ حنفی عینتابی] (فقیہ۔ محدث۔ ادیب۔ ۸۵۵ قاہرہ) ولادت ۷۶۲۔ عمدۃ القاری شرح بخاری۔ شرح کنز الدقائق (رمز الحقائق) نہایہ شرح ہدایہ۔ عقد الجمان۔ مقاصد النحویہ۔

۲۸۱۲۔ عیینہ بن حصن [عیینہ بن حصن بن حذیفہ فزاری] (صحابی۔ ۰۰) مولفۃ القلوب سے تھے

غ

۲۸۱۳۔ غافقی [ابواسحاق ابراہیم بن احمد بن عیسیٰ غافقی اشبیلی] (نحوی۔ قاری۔ ۷۱۰)

۲۸۱۴۔ غالب [مرزا نوشہ اسداللہ خاں دہلوی] (شاعر اردو و فارسی۔ ۱۲۸۵) نجم الدولہ دبیر الملک

۲۸۱۵۔ غبری [یحییٰ بن عبداللہ غبری] (محدث۔ ۴۴۳)

۲۸۱۶۔ غزالی مشہدی [غزالی مشہدی جونپوری اکبرآبادی] (شاعر فارسی۔ ۹۸۰) ایران سے آکر علی قلی خاں کا ملازم پھر اکبر کا ملک الشعراء

۲۸۱۷۔ غزالی طوسی [حجۃ الاسلام زین الدین ابو حامد محمد بن محمد بن محمد طوسی بغدادی شافعی] (متکلم۔ فقیہ۔ ۵۰۵) ولادت ۴۵۰۔ احیاء العلوم کیمیائے سعادت۔ منقذ من الضلال۔ جواہر القرآن وغیرہ۔

۲۸۱۸۔ غزولی [علاء الدین علی بن عبداللہ بہائی] (عالم۔ ۸۱۵) مطالع البدور فی منازل السرور

۲۸۱۹۔ غزی حنفی [شمس الدین محمد بن عبداللہ حنفی غزی] (فقیہ۔ ۹۹۵) تنویر الابصار فقہ حنفیہ جس کی شرح حصکفی نے درالمختار لکھی ہے

۲۸۲۰۔ غزی شافعی [ابواسحاق ابراہیم بن یحییٰ بن عثمان کلبی غزی شافعی] (شاعر عرب۔ ۵۲۴ بلخ)

۲۸۲۱۔ غسال [قاضی ابواحمد محمد بن احمد بن ابراہیم اصفہانی] (محدث۔ ۳۴۹) کرامات اولیاء۔ تاریخ۔ معجم۔ غریب الحدیث۔ معرفۃ فی السنہ۔

۲۸۲۲۔ غسانی [امام ابوعلی حسین بن محمد بن احمد غسانی جیانی] (محدث۔ ادیب۔ ۴۹۸) ولادت ۴۲۷ھ۔ جامع قرطبہ میں درس دیتا تھا

۲۸۲۳۔ غضائری [غضائری رازی] (شاعر فارسی۔ پانچویں صدی) عہد محمود غزنوی کے مشہور شاعروں میں سے

۲۸۲۴۔ غضائری [ابوعبداللہ حسین بن عبیداللہ بن ابراہیم غضائری بغدادی] (رجالی۔ ۴۱۱) شاگرد ابن قولویہ۔ الرجال

۲۸۲۵۔ غلام حسنین کنتوری [سید غلام حسنین کنتوری] (فقیہ۔ متکلم۔ حکیم۔ ۱۳۳۷) مائتین۔ انتصار الاسلام۔ ترجمہ قانون ابن سینا

۲۸۲۶۔ غلام علی شاہ [غلام علی شاہ دہلوی] (صوفی۔ ۱۲۴۰ دہلی) جان جاناں کے مرید۔ ولادت ۱۱۵۶ (نیز دیکھو آزاد)

۲۸۲۷۔ غلام احمد [مرزا غلام احمد قادیانی] (بانی مذہب۔ ۱۳۲۶) بانی مذہب مرزائی یا قادیانی۔ عمر ۷۰ سے اوپر

۲۸۲۸۔ غفراں مآب [دیکھو دلدار علی لکھنوی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۳۵)

۲۸۲۹۔ غلام نقشبند [غلام نقشبند لکھنوی] (صوفی۔ ۱۱۲۶) فرقان الانوار۔ لامعۃ العرشیہ۔ عبدالجلیل بلگرامی کے استاد

۲۸۳۰۔ غماری [محمد بن محمد بن علی بن عبدالرزاق غماری مصری مالکی] (نحوی۔ ۸۰۲)

۲۸۳۱۔ غندر [ابوعبداللہ محمد بن محمد بن جعفر مدنی بصری] (محدث۔ ۱۹۳)

۲۸۳۲۔ غندری [ابوموسیٰ محمد بن مثنیٰ] (محدث۔ ۲۵۴)

۲۸۳۳۔ غوث الاعظم [دیکھو جیلانی یا محی الدین عبدالقادر جیلانی] (صوفی - ۵۶۱)

۲۸۳۴۔ غیاث الدین رامپوری [غیاث الدین رامپوری] (لغوی - تیرھویں صدی) غیاث اللغات جو ۱۲۴۲ھ میں لکھی

۲۸۳۵۔ غیاث الدین ہروی [غیاث الدین بن ہمام الدین شیرازی ہروی] (مورخ - ۹۴۲) حبیب السیر۔ صاحب روضۃ الصفا کے نواسے۔ اکبر کے عہد میں ۹۳۵ھ میں ہند میں آئے۔

۲۸۳۶۔ غیاث الدین [امیر غیاث الدین منصور بن سید صدر الدین محمد بن ابراہیم دشتکی شیرازی] (حکیم - ۹۴۸) حجۃ الکلام۔ شرح ہیاکل الانوار۔ اللوامع والمعارج۔ معالم الشفاء

۲۸۳۷۔ غیناطی [حسین بن محمد بن احمد یحصبی] (لغوی۔ نحوی۔ صدی ششم) ابوجعفر بن بادش سے روایت کرتا ہے

۲۸۳۸۔ فارابی [ابونصر محمد بن محمد بن طرخان فارابی] (فیلسوف - ۳۳۹ حلب) اور قانون منطق میں۔ آراء المدینۃ الفاضلہ۔ ستر زبانیں جانتا تھا۔ ندیم سیف الدولہ حمدان۔ ارسطو معلم اول۔ فارابی معلم دوم۔ فلاسفۂ مسلمین میں سب سے بڑا۔

۲۸۳۹۔ فاختہ [ام ہانی بنت ابیطالب] (صحابیہ۔ محدثہ - ۰) ہبیرہ بن ابی وہب مخزومی کی بیوی۔ فتح مکہ پر مسلمان ہوئی

۲۸۴۰۔ فارقی [ابوعلی حسن بن ابراہیم بن علی فارقی شافعی] (فقیہ - ۵۲۸ واسط) قاضی واسط۔ کتاب الفوائد علی المہذب

۲۸۴۱۔ فاسی [محمد مہدی بن احمد بن علی فاسی] (محدث - ۰) مطالع المسرات شرح دلائل الخیرات

۲۸۴۲۔ فاضل قمی [مرزا ابوالقاسم بن محمد حسن قمی جیلانی] (فقیہ محقق - ۱۲۳۱) قوانین الاصول (دیکھو ابوالقاسم قمی)

۲۸۴۳۔ فاضل ہندی [بہاء الدین محمد بن تاج الدین حسن بن محمد اصفہانی ہندی] (مفسر۔ فقیہ - ۱۱۳۴ بیجاپور) کشف اللثام۔ منبہ الحریص۔ تمحیص زبدۃ الاصول۔ (دیکھو بہاء الدین اصفہانی)

۲۸۴۴۔ فاطمہ بنت اسد [فاطمہ بنت اسد بن ہاشم] (صحابیہ - ۴) والدۂ طالب وعقیل وجعفر وعلی ابنائے ابوطالب

۲۸۴۵۔ فاطمہ بنت الحسین [فاطمہ بنت حسین بن علی بن ابیطالب] (تابعیہ - ۱۱۷ مدینہ)

۲۸۴۶۔ فاطمہ بنت الخطاب [فاطمہ بنت الخطاب] (صحابیہ - ۰) خواہر عمر

۲۸۴۷۔ فاطمہ بنت محمدؐ [فاطمۃ الزہراء بنت محمد رسول اللہؐ] (صحابیہ۔ محدثہ - ۱۱ مدینہ)

۲۸۴۸۔ فتح اللہ شامی [کمال الدین فتح اللہ بن ہبۃ اللہ بن عطاء اللہ سلامی شامی] (محدث۔ فقیہ - ۰) ریاض الابرار فی مناقب الکرار فارسی حسینی

۲۸۴۹۔ فتح اللہ کاشانی [فتح اللہ بن شکر اللہ کاشانی شیرازی] (فقیہ۔ مفسر - ۹۹۷ لاہور) تفسیر منہج الصادقین۔ تفسیر خلاصۃ المنہج

۲۸۵۰۔ فتح بن خاقان [فتح بن خاقان بن احمد بغدادی] (شاعر۔ فصیح - ۲۴۷) کتاب البستان۔ کتاب الصید والجوارح

۲۸۵۱۔ فتح بن خاقان [ابونصر فتح بن محمد بن عبیداللہ بن خاقان اشبیلی] (ادیب - ۵۳۵ مراکش) قلائد العقیان۔ مطمح الانفس

۲۸۵۲۔ فخار [سید شمس الدین فخار بن معد بن فخار موسوی حائری] (فقیہ - ۶۳۰ حائر) شاگرد ابن ادریس۔ ثبوت ایمان ابیطالب

۲۸۵۳۔ فخر الدین رازی [ابوعبداللہ فخر الدین محمد بن عمر بن حسین بکری رازی شافعی] (مفسر۔ متکلم۔ فقیہ - ۶۰۶ ہرات) (دیکھو رازی) ابن الخطیب مشہور

۲۸۵۴۔ فخر الدین [فخر الدین محمد بن حسن بن شہید ثانی کربلائی] (فقیہ - ۱۰۳۰ مکہ) شرح استبصار۔ حاشیۂ معالم الاصول۔ حاشیۂ تہذیب الاحکام

۲۸۵۵۔ فخر الدین طریحی [شیخ فخر الدین احمد بن محمد علی بن طریح نجفی] (فقیہ۔ لغوی - ۱۰۸۷) مجمع البحرین۔ المنتخب فی المراثی والخطب

۲۸۵۶۔ فخر الدین اورنگ آبادی [مولانا فخر الدین بن نظام الدین اورنگ آبادی دہلوی] (صوفی - ۱۱۹۹) ان کے بیٹے قطب الدین المتوفی ۱۲۳۳ قطب الدین کے بیٹے کالے صاحب المتوفی ۱۲۶۲

۲۸۵۷۔ فخر الکتاب [ابوعلی حسن بن علی بن ابراہیم جوینی بغدادی] (کاتب۔ خوشنویس - ۵۸۴ قاہرہ) شام سے مصر چلا گیا۔ ندیم اتابک زنگی و نور الدین زنگی

۲۸۵۸۔ فخر الزمان [ابوالمحاسن مسعود بن علی بن احمد صوانی بیہقی] (مفسر - ۵۴۴) شرح حماسہ۔ تفسیر۔ تذکرہ۔ تنقیح الاصول

۲۸۵۹- فخر المحققین [فخر الدین ابوطالب محمد بن حسن علامۂ حلی] (فقیہ۔ محقق - ۷۷۱) اپنے والد کے شاگرد۔ ایضاح القواعد۔ ارشاد المسترشدین

۲۸۶۰- فخر الملک [ابوغالب محمد بن علی بن خلف واسطی] (وزیر بہاؤ الدولہ - ۴۰۷ اہواز) ولادت ۳۵۴ واسط۔ شہرات کو اول جلوا اسی نے تقسیم کیا۔

۲۸۶۱- فراء بغوی [محی السنۃ ابو محمد حسین بن مسعود بغوی شافعی] (مفسر۔ محدث - ۵۱۶) تفسیر معالم التنزیل۔ مصابیح السنۃ (دیکھو بغوی)

۲۸۶۲- فراء دیلمی [ابوزکریا یحییٰ بن زیاد بن عبداللہ دیلمی کوفی] (نحوی۔ لغوی - ۲۰۷[1]) کتاب اللغات۔ الحدود والمعانی۔ کتاب البہاء۔ کتاب النوادر۔

۲۸۶۳- فرات [فرات بن ابراہیم بن فرات کوفی] (مفسر - -)

۲۸۶۴- فرادی [کمال الدین ابوعبداللہ محمد بن فضل بن احمد نیشاپوری] (صوفی۔ محدث۔ فقیہ - ۵۳۰ نیشاپور) ولادت ۴۴۱

۲۸۶۵- فربری [ابوعبداللہ محمد بن یوسف بن مطر فربری (بخارا)] (محدث - ۳۱۰) ولادت ۲۳۱۔ راوی صحیح بخاری

۲۸۶۶- فرج اللہ [فرج اللہ بن محمد بن درویش حویزی] (حکیم۔ ادیب۔ رجالی۔ معاصر حر عاملی) کتاب الرجال۔ مرقعہ۔ الغایۃ فی المنطق والکلام۔
الصفوۃ اصول میں۔ شرح تشریح الافلاک

۲۸۶۷- فرخی [ابوالحسن علی بن قلوع] (شاعر فارسی۔ صدی پنجم) از شعرائے ہفتگانہ محمود غزنوی

۲۸۶۸- فردوسی [حکیم ابوالقاسم حسن بن فخر الدین اسحاق طوسی] (شاعر فارسی - ۴۱۱ یا ۴۱۶) شاہنامہ۔ معاصر محمود غزنوی

۲۸۶۹- فرزدق [ہمام بن غالب بن صعصعہ دارمی تمیمی بصری] (تابعی۔ شاعر عرب - ۱۱۰ بصرہ) ولادت ۳۸۔ معروف بہ ابوفراس اول و حسان ثانی

۲۸۷۰- فرغانی [فرغانی (کنیت ابن کثیر)] (ریاضی۔ تیسری صدی) جوامع علم النجوم جو ۲۱۸ میں بطلیموس کی کتاب سے عربی میں ترجمہ کی

۲۸۷۱- فریابی [ابوعبداللہ محمد بن یوسف بن واقد ترکی شامی] (محدث۔ مفسر - ۲۱۲)

۲۸۷۲- فرمان علی [سید فرمان علی] (عالم۔ متکلم - ۱۳۴۳ھ) ترجمۃ القرآن

۲۸۷۳- فرید العصر [محمود بن جریر ضبی اصفہانی خوارزمی] (لغوی۔ نحوی۔ طبیب - ۵۰۷ مرو) رائج مذہب معتزلہ بخوارزم۔ استاد زمخشری۔ زاد الراکب

۲۸۷۴- فرید الدین عطار [فرید الدین عطار نیشاپوری] (صوفی۔ شاعر فارسی - ۶۲۷ نیشاپور) (دیکھو عطار) تذکرۃ الاولیاء۔ الٰہی نامہ۔ پند نامہ عمر ۱۲۱

۲۸۷۵- فرید شکر گنج [فرید الدین شکر گنج عمری] (صوفی - ۶۷۰ پاک پٹن) بختیار کاکی کے مرید۔ اجودھن (پاک پٹن) میں مزار ہے

۲۸۷۶- فرید کاتب [فرید کاتب] (شاعر فارسی۔ اواخر صدی ششم) شاگرد انوری۔ ندیم سلطان سنجر سلجوقی

۲۸۷۷- فریومدی [محمود بن امیر یمین الدین فریومدی] (شاعر فارسی - ۷۴۴ھ)

۲۸۷۸- فسوی [زید بن علی بن عبداللہ فارسی فسوی] (لغوی۔ نحوی - ۴۶۷ طرابلس) سکونت دمشق و طرابلس الشام

۲۸۷۹- فصیح [مرزا جعفر علی لکھنوی] (شاعر اردو۔ صدی سیزدہم) معاصر ناسخ۔ نخل ماتم۔ برق لامع

۲۸۸۰- فصیحی [ابوالحسن علی بن ابی زید محمد بن علی استرآبادی (متشیع)] (نحوی - ۵۱۶ بغداد) شاگرد عبدالقاہر۔ استاد جیص بیص و ملک النحاۃ و سلفی

۲۸۸۱- فضالہ [فضالہ بن عبید انصاری اوسی] (صحابی - ۵۳)

۲۸۸۲- فضل اللہ [فضل اللہ بن محب اللہ بن محمد بن محب الدین دمشقی] (مورخ۔ دسویں صدی) محمد امین صاحب خلاصۃ الاثر کے والد جن کا
انتقال ۱۱۱۱ھ میں ہوا۔ ذیل تراجم الاعیان

۲۸۸۳- فضل اللہ [فضل اللہ بن محمود فارسی] (محدث۔ فقیہ - -) ریاض الجنان

۲۸۸۴- فضل اللہ [قاضی فضل اللہ بن روزبہان بن فضل اللہ خنجی اصفہانی حنفی] (فقیہ۔ متکلم۔ صدی ہشتم) ابطال الباطل۔ المقاصد

۲۸۸۵- فضل اللہ [سید ابوالرضا ضیاء الدین فضل اللہ علی بن عبید اللہ راوندی کاشانی] (فقیہ۔ محدث۔ صدی ہفتم) ضوء الشہاب شرح شہاب۔
اربعین۔ نظم العروض۔ موجز الکافی۔ قصص الانبیاء۔ استاد ائمۂ عصر۔ شاگرد ابوعلی طوسی و استاد نصیر الدین طوسی

۲۸۸۶- فضل امام [فضل امام خیرآبادی فاروقی دہلوی] (فاضل۔ شاعر - ۱۲۴۳) دہلی کے صدر الصدور

[1] ولادت ۱۴۴۔ عمر ۶۳ سال۔ شاگرد کسائی۔

۲۸۸۷۔ فضل حق [فضل حق بن فضل امام عمری خیرآبادی] (حکیم منطقی۔ ۱۲۷۸ رنگون) ہدیۃ السعیدیہ فی حکمۃ الطبیعیہ تحقیق العلوم والعلوم۔ جنس العالی تشکیک۔ ولادت ۱۲۱۲

۲۸۸۸۔ فضل الرحمان [شیخ فضل رحمان] (فقیہ۔ ۱۳۱۳) شاگرد عبدالعزیز دہلوی و محمد اسحاق و حسن علی۔ ولادت ۱۲۰۸

۲۸۸۹۔ فضل بن ربیع [ابو العباس فضل بن ربیع بن یونس[1]] (حاجب۔ ۲۰۸)

۲۸۹۰۔ فضل رسول [فضل رسول بدایونی] (فقیہ۔ ۱۲۷۹) بوارق تصحیح المسائل۔ احقاق الحق۔ شرح فصوص الحکم

۲۸۹۱۔ فضل بن سہل [فضل بن سہل (متشیع)] (وزیر مامون۔ ۲۰۲ سرخس)

۲۸۹۲۔ فضل بن شاذان [ابو محمد فضل بن شاذان بن جلیل نیشاپوری] (فقیہ۔ متکلم۔ محدث۔ تیسری صدی) امام رضا اور امام محمد تقی سے روایت کی۔ ۱۸۰ کتابیں لکھیں۔

۲۸۹۳۔ فضل بن عباس [فضل بن عباس بن عبدالمطلب] (صحابی۔ ۱۸ عمواس) بعض کہتے ہیں کہ ۱۳ھ میں جنگ یرموک میں مارے گئے۔ عمر ۲۲

۲۸۹۴۔ فضل بن مروان [ابو العباس فضل بن مروان بن ماسرجس] (وزیر معتصم۔ ۲۵۰۔ عمر ۸۰ یا ۹۳

۲۸۹۵۔ فضل بن یحییٰ [فضل بن یحییٰ بن خالد بن برمک] (وزیر ہارون رشید۔ ۱۹۳ رقہ) ولادت ۱۴۷۔ قید میں مرا

۲۸۹۶۔ فضیل بن عیاض [ابو علی فضیل بن عیاض بن مسعود تمیمی مروزی کوفی] (صوفی۔ محدث۔ ۱۸۷ مکہ) شیخ الحرم۔ عمر ۸۰۔ مولد سمرقند۔ امام جعفر صادق سے اخذ حدیث کیا۔ بشر حافی انکے مرید تھے

۲۸۹۷۔ فضیل بن یسار [فضیل بن یسار نہدی کوفی] (محدث۔ دوسری صدی) اصحاب امام باقر و جعفر سے۔ وفات در عہد جعفر

۲۸۹۸۔ فغان [اشرف علی خاں دہلوی] (شاعر اردو۔ ۱۱۸۶) احمد شاہ دہلوی کا کوکہ

۲۸۹۹۔ فقیر [میر شمس الدین دہلوی] (عالم۔ شاعر فارسی۔ ۱۱۸۳) حدائق البلاغہ۔ شمس الضحیٰ۔ در مکنون

۲۹۰۰۔ فقیر [محمد حسین دہلوی] (فقیہ۔ واعظ۔ شاعر اردو۔ حدود ۱۳۲۵)

۲۹۰۱۔ فلکی [اسماعیل پاشا بن مصطفےٰ[2]] (ہیئت دان۔ چودھویں صدی) الدرر التوفیقیہ ہیئت میں۔ عباسیہ میں ناظر رصد فلکی

۲۹۰۲۔ فلکی [محمود پاشا مصری] (ہیئت دان۔ ۱۳۰۳) نتائج الافہام فی تقویم العرب قبل الاسلام

۲۹۰۳۔ فورانی [ابو القاسم عبدالرحمان بن محمد بن احمد مروزی شافعی] (فقیہ۔ ۴۶۱ مرو) قفال شاشی کا شاگرد۔ عمر ۷۳۔ کتاب الامانہ

۲۹۰۴۔ فیاض [عبدالرزاق بن علی بن حسین لاہجی قمی] (فقیہ۔ حکیم۔ ۱۰۵۱) شاگرد ملا صدرا۔ گوہر مراد۔ شوارق الالہام شرح تجرید۔ سرمایۂ ایمان

۲۹۰۵۔ فیروزآبادی [مجد الدین محمد بن یعقوب فیروزآبادی شیرازی] (لغوی۔ محدث۔ ۸۲۰) قاموس المحیط لغت میں۔ سفر السعادہ۔ تفسیر ابن عباس

۲۹۰۶۔ فیروز دیلمی [فیروز دیلمی حمیری] (صحابی۔ ۰) قاتل اسود عنسی۔ وفات خلافت عثمان میں

۲۹۰۷۔ فیض [محمد محسن بن مرتضیٰ کاشانی] (مفسر۔ ۱۰۹۱ شیراز) شاگرد ملا صدرا۔ استاد نعمۃ اللہ جزائری۔ تفسیر صافی۔ کتاب الوافی۔ کتاب الشافی۔ مفاتیح الشرائع۔ علم الیقین۔ کتاب الحقائق۔ عین الیقین۔ قرۃ العیون۔ کتاب اللآلی۔ جلاء القلوب۔ انوار الحکمۃ۔ میزان القیامہ۔ مرآۃ الآخرۃ۔ تنویر المواہب۔ تسہیل المحجہ۔ نقد الاصول۔ اصول العقائد۔ کتاب الخطب۔ گلزار قدس۔ کل تصنیفات ۲۰۰

۲۹۰۸۔ فیض اللہ تفریشی [امیر سید فیض اللہ بن عبدالقاہر حسینی تفریشی] (محدث۔ اوائل صدی یازدہم) شرح المختلف۔ کتاب الاصول۔ کتاب الرجال۔ شرح الاثنا عشریہ۔ شاگرد مقدس اردبیلی۔ استاد شرف الدین علی شولستانی۔

۲۹۰۹۔ فیضی [ابو الفیض بن مبارک ناگوری اکبرآبادی] (فاضل۔ شاعر فارسی۔ ۱۰۰۴) جلال الدین اکبر شاہ کا ملک الشعرا۔ تفسیر سواطع الالہام بے نقطہ عربی

۲۹۱۰۔ فیض بن مختار [فیض بن مختار] (محدث۔ دوسری صدی) اصحاب امام باقر و جعفر و کاظم و رضا سے

۲۹۱۱۔ فیومی [احمد بن محمد بن علی فیومی حموی شافعی] (لغوی۔ فقیہ۔ ۷۷۰) مصباح المنیر لغت میں

[1] بغدادی۔ ہارون رشید کا حاجب [2] مصری

۲۹۱۲- فیومی [عبدالبر عوفی شافعی] (ادیب - ۱۰۷۱ قسطنطنیہ) القول الوافی بشرح الکافی علم عروض وقافیہ میں

۲۹۱۳- قاآنی [مرزا حبیب بن مرزا محمد علی شیرازی] (شاعر فارسی - ۱۲۷۰ طہران) ناصر الدین شاہ ایران کا ملک الشعرا

۲۹۱۴- قابسی [امام ابو الحسن علی بن محمد بن خلف معافری قروی یعنی قیروانی] (محدث - ۴۰۳ قیروان) ولادت ۳۲۴ھ - کتاب الملخص حدیث

۲۹۱۵- قاری [شیخ نور الدین علی بن سلطان محمد ہروی نزیل مکہ] (متکلم - محدث - ۱۰۱۴) (دیکھو علی قاری)

۲۹۱۶- قاری الحدیث [جمال الدین ابو احمد عبد الصمد بن ابراہیم بن خلیل بغدادی] (محدث - صدی ہشتم) دیکھو عبد الصمد بغدادی

۲۹۱۷- قاسم بن اصبغ [قاسم بن اصبغ بن محمد اموی بیانی مالکی قرطبی] (محدث - رجالی - نحوی - ۳۴۰) ولادت ۲۴۷ھ - بغداد و مصر واندلس میں تحصیل علم کیا۔ کتاب الصحیح مثل مسلم - منتقی فی الآثار - بر الوالدین - مسند امام مالک۔

۲۹۱۸- قاسم انوار [ابو القاسم معین الدین علی بن نصیر بن ہارون تبریزی] (صوفی - ۸۳۷ جام) سید صدر الدین صفوی کے مرید۔ ہارون بن موسی کاظم کی نسل سے۔

۲۹۱۹- قاسم بن ثابت [قاسم بن ثابت عوفی سرقسطی] (محدث - نحوی - ۳۰۲) الدلائل

۲۹۲۰- قاسم بن سلام [ابو عبید قاسم بن سلام] (فقیہ - ادیب - ۲۲۲) ولادت ۱۵۴ - قاضی طرسوس - مدتوں بغداد میں رہا

۲۹۲۱- قاسم طباطبائی [سید قاسم بن محمد طباطبائی] (فقیہ - متکلم - صدی یازدہم) شاگرد شیخ بہائی - تعلیقات بر کتب اربعہ و جملہ کتب فقہیہ

۲۹۲۲- قاسم بن قطلوبغا بن عبد اللہ حنفی] (رجالی - ۸۷۹ قاہرہ) تاج التراجم فی طبقات حنفیہ

۲۹۲۳- قاسم بن محمد [ابو محمد قاسم بن محمد بن ابی بکر بن ابو قحافہ] (تابعی - فقیہ - محدث - ۱۰۲ قدید) مدینہ کے ۷ فقیہوں میں سے - عمر ۷۰ یا ۷۲ - امام زین العابدین اور سالم بن عبد اللہ بن عمر کے خالہ زاد - امام زین العابدین کے صحابی - ان کی بیٹی عبد الرحمان ۱۲۶ھ میں مرے۔

۲۹۲۴- قاشی [نصیر الدین علی بن محمد بن علی قاشی] (فقیہ - صدی ہفتم) معاصر علامہ حلی - استاد ابن معیہ - حاشیہ شرح تجرید - شرح طوالع بیضاوی

۲۹۲۵- قاضی اعز [ابو الفتوح نصر اللہ بن عبد اللہ بن مخلوف اسکندری] (فقیہ - شاعر عرب - ۵۶۷) ولادت ۴۳۲ اسکندریہ

۲۹۲۶- قاضی جرجانی [ابو الحسن علی بن عبد العزیز جرجانی شافعی] (فقیہ - ادیب - شاعر عرب - ۳۶۶ نیشاپور) عمر ۷۶ - ان کا بھائی محمد تھے کا قاضی القضاۃ ۳۹۲ھ میں مرا۔

۲۹۲۷- قاضی حسین [امام کبیر ابو علی حسین بن محمد بن احمد شافعی مرورودی] (فقیہ - ۴۶۲ مرورود) قفال مروزی کا شاگرد - امام الحرمین اور غزالی کے مراد قال القاضی سے یہی ہیں - تعلیقہ فقہ میں

۲۹۲۸- قاضی خان [فخر الدین حسن بن منصور حنفی فرغانی] (فقیہ - ۵۹۲) فتاوی - کتاب الفرائض

۲۹۲۹- قاضی زادہ [موسیٰ بن محمود رومی سمرقندی حنفی] (فقیہ - مہندس - ۸۱۵ سمرقند) نتائج الافکار تکملہ فتح القدیر - شرح چغمینی - شرح اشکال التاسیس۔

۲۹۳۰- قاضی زادہ [احمد بن محمود خوارزمی] (حکیم - متکلم - ادیب - ۰)

۲۹۳۱- قاضی عبد الوہاب [ابو محمد عبد الوہاب بن علی بن نصر ثعلبی بغدادی مالکی] (فقیہ - ادیب - شاعر عرب - ۴۲۲ مصر) ولادت ۳۶۲ - کتاب التلقین

۲۹۳۲- قاضی عیاض [ابو الفضل عیاض بن موسیٰ بن الیاس یحصبی سبتی مالکی] (محدث - فقیہ - ادیب - ۵۴۴) ولادت ۴۷۶ سبتہ - کتاب الشفاء - اکمال شرح مسلم - مشارق الانوار فی غریب الحدیث جو گویا مسلم و بخاری کی شرح ہے۔

۲۹۳۳- قاضی فاضل [مجیر الدین ابو علی عبد الرحیم بن قاضی بہاء الدین علی بن محمد عسقلانی مصری] (فقیہ - ۵۹۶ قاہرہ) ولادت ۵۲۹ عسقلان - وزیر صلاح الدین یوسف

۲۹۳۴- قاضی ہروی [ابو عاصم محمد بن احمد بن محمد عبادی شافعی ہروی] (فقیہ - ۴۵۸) ولادت ۳۷۵ - مبسوط - ادب القضاء - ہادی - طبقات الفقہاء

۲۹۳۵- قالی [ابوعلی اسماعیل بن قاسم بن عیذون بغدادی] (لغوی۔ نحوی۔ شاعرعرب - ۳۵۶ قرطبہ) ولادت ۲۸۸ دیار بکر۔ کتاب البارع لغت میں۔ کتاب الامالی۔ ۳۳۰ھ میں قرطبہ آیا

۲۹۳۶- قبیصہ بن ذویب [قبیصہ بن ذویب خزاعی] (صحابی۔ محدث - ۸۶) عمر ۸۶

۲۹۳۷- قتادہ [قتادہ بن نعمان انصاری] (صحابی - ۲۳) ابوسعید خدری کے مادری بھائی۔ عمر ۶۵ ۔

۲۹۳۸- قتادہ بن دعامہ [ابوالخطاب قتادہ بن دعامہ بن قتادہ سدوسی بصری] (تابعی۔ محدث - ۱۱۷ واسط) فقیہ بنی امیہ۔ عرصہ تک بصرہ

۲۹۳۹- قتیبہ [قتیبہ بن سعید بلخی] (محدث - ۲۴۰)

۲۹۴۰- قتیل [مرزا محمد حسین نومسلم فرید آبادی] (شاعر فارسی - ۱۲۳۷) ایران جا کر فن شاعری کی تکمیل کی

۲۹۴۱- قثم [قثم بن عباس] (صحابی - عہد معاویہ) علی کی طرف سے مکہ کے گورنر۔ عہد معاویہ میں سمرقند میں شہید ہوئے سعید بن عثمان کے ساتھ گئے تھے۔

۲۹۴۲- قحفازی [علی بن داود بن یحییٰ (امام نجم الدین) حنفی] (ادیب۔ ناظم۔ ناثر - ۷۴۵) ولادت ۶۶۸ - عربیت میں اہل دمشق کا امام۔ زبیر بن العوام کی نسل سے۔

۲۹۴۳- قدامہ [قدامہ بن مظعون قرشی] (صحابی - ۳۶) عبداللہ بن عمر کے ماموں۔ عمر ۶۸

۲۹۴۴- قدسی [محمد جان مشہدی دہلوی] (شاعر فارسی - ۱۰۵۶) شاہجہاں کا ملک الشعراء

۲۹۴۵- قدوری [ابوالحسین احمد بن محمد بن احمد بغدادی حنفی] (فقیہ - ۴۲۸) المختصر (قدوری) فقہ میں

۲۹۴۶- قرافی [ابوالعباس شہاب الدین احمد بن ادریس صنہاجی قرافی مصری مالکی] (فقیہ - ۶۸۴) انوار البروق فی انواء الفروق اسرار فقہیہ میں

۲۹۴۷- قرشی قصیبی [محمد بن طلحہ شافعی وزیر] (محدث - ۶۵۲) العقد الفرید للملک السعید - (دیکھو ابن طلحہ)

۲۹۴۸- قرشی [ابومحمد محی الدین عبدالقادر بن محمد قرشی] (فقیہ - ۷۷۵) جواہر المضیہ۔ عنایہ۔ اعتماد شرح الاعتقاد

۲۹۴۹- قرشی مغربی [ابوعبداللہ محمد بن احمد بن ابراہیم مغربی] (صوفی - ۵۹۹ قدس) عمر ۵۵ (دیکھو ابوعبداللہ قرشی)

۲۹۵۰- قرطبی [حکیم ابوالقاسم مجریطی قرطبی] (حکیم - ۳۹۵)

۲۹۵۱- قرطبی [ابومحمد عبداللہ بن محمد بن ہارون قرطبی] (محدث - ۶۹۲ یا ۷۰۲) اسی سال ابن دقیق کا انتقال ہوا

۲۹۵۲- قرطبی [علامہ ابوعبداللہ محمد بن احمد بن ابی بکر قرطبی انصاری خزرجی مالکی] (زاہد۔ مفسر - ۶۷۱) تفسیر ۱۵ جلد۔ تذکرہ فی امور الآخرہ ۲ جلد شرح اسمائے حسنہ ۲ جلد

۲۹۵۳- قرظہ [قرظہ بن کعب انصاری خزرجی] (صحابی۔ عہد علی) حضرت علی کے سب معرکوں میں شریک رہے۔ خلافت علی میں کوفہ میں وفات ہوئی۔

۲۹۵۴- قرظی [محمد بن کعب قرظی] (محدث - ۱۰۸)

۲۹۵۵- قرمانی [ابوالعباس احمد بن یوسف دمشقی] (مورخ - ۱۰۱۹) اخبار الدول و آثار الاول

۲۹۵۶- قزاز [ابوعبداللہ محمد بن جعفر تمیمی قیروانی] (نحوی۔ لغوی - ۴۱۲ قیروان) عمر ۹۰۔ ملازم عزیز بن معز خلیفہ مصر۔ جامع لغت میں۔ کتاب التعریض

۲۹۵۷- قزوینی [نجم الدین علی بن عمر بن علی کاتبی قزوینی] (منطقی۔ حکیم - ۶۷۵) شمسیہ۔ جامع الدقائق۔ حکمۃ العین۔ (نیز دیکھو زکریا و خطیب دمشقی)

۲۹۵۸- قزوینی [میرزا قوام الدین محمد بن محمد مہدی حسینی سیفی قزوینی] (فقیہ۔ حکیم۔ شاعر عرب - بارھویں صدی) شاگرد شیخ جعفر حویزی نجفی۔ تحفۃ القوامیہ شرح لمعہ فقہ میں۔ شرح زبدہ بہائی۔ شرح رسالہ اسطرلابیہ۔

۲۹۵۹- قسطلانی [شہاب الدین احمد بن محمد بن حسین شافعی قسطلانی مصری] (محدث - ۹۲۳ قاہرہ) ارشاد الساری شرح بخاری۔ مواہب اللدنیہ۔

۲۹۶۰- قضاعی [ابوعبداللہ محمد بن سلامہ بن جعفر مغربی مصری شافعی] (فقیہ۔ محدث - ۴۵۴) قاضی القضاۃ مصر۔ اُستادِ حمیدی۔ دستور الحکم۔

۲۹۶۱- قطان [ابوالحسن علی بن بحر بن بری فارسی بغدادی] (محدث - ۲۳۴ اہواز)

۲۹۶۲۔ قطان [عیسٰی بن شاذان بصری] (محدث ۔ بعد ۲۴۰ھ)

۲۹۶۳۔ قطان [ابوالحسین علی بن ابراہیم بن سلمہ بن بحر قزوینی] (محدث ۔ ۳۴۵) ولادت ۲۵۴ھ

۲۹۶۴۔ قطران [قطران بن منصور تبریزی] (شاعر فارسی ۔ صدی ششم) انوری کا اُستاد

۲۹۶۵۔ قطرب [ابوعلی محمد بن مستنیر بن احمد بصری] (لغوی ۔ ادیب ۔ ۲۰۶) مثلثات ۔ کتاب العلل ۔ کتاب الاضداد ۔ کتاب الفوائد ۔ کتاب الاشتقاق ۔ معانی القرآن ۔ شاگرد سیبویہ

۲۹۶۶۔ قطب الدین بختیار [سید قطب الدین بختیار کاکی اوشی حسینی دہلوی] (صوفی ۔ ۶۳۳ھ مہرولی) خواجہ معین الدین چشتی کے مرید ۔ تاریخ خورشید جاہی میں ہے کہ ۵ محرم ۶۲۵ھ کو امام حسین کو ایسا روئے کہ آنکھوں اور ہر بُن مُو سے ایک شب دو روز خون جاری رہا ۔

۲۹۶۷۔ قطب الدین بویہی [ابوجعفر قطب الدین محمود بن محمد رازی بویہی شیعی] (حکیم منطقی ۔ ۷۶۶ دمشق) قطبیہ ۔ شرح شمسیہ ۔ شرح مطالع ۔ شاگرد علامہ حلی

۲۹۶۸۔ قطب الدین دہلوی [نواب قطب الدین خاں] (محدث ۔ مفسر ۔ فقیہ ۔ ۱۲۸۹) شاگرد محمد اسحاق دہلوی ۔ مظاہر حق ۔ جامع التفاسیر ۔ ظفر جلیل ترجمہ حصن حصین ۔ تنویر الحق ۔ تحفۃ الزوجین ۔ جامع الحسنات ۔ معدن الجواہر ۔

۲۹۶۹۔ قطب الدین سہالوی [قطب الدین شہید سہالوی لکھنوی] (فقیہ ۔ ۱۱۰۳) از نسل ابو ایوب انصاری

۲۹۷۰۔ قطب الدین شمس آبادی [سید قطب الدین شمس آبادی] (فقیہ ۔ ۱۱۲۱) قطب الدین سہالی کے شاگرد ۔ عمر ۷۰

۲۹۷۱۔ قطب الدین شیرازی [علامہ قطب الدین محمود بن مسعود بن مصلح گازرونی شافعی] (محقق ۔ متکلم ۔ ۷۱۰) درۃ التاج ۔ قطبیہ شرح شمسیہ

۲۹۷۲۔ قطب الدین قسطلانی [امام محمد بن احمد بن علی تنوزی مصری مالکی] (زاہد ۔ محدث ۔ شاعر عرب ۔ ۶۸۶ قاہرہ) ولادت ۶۱۴ھ ۔ مکہ سے بُلا کر قاہرہ کا شیخ الحدیث مقرر کیا گیا ۔

۲۹۷۳۔ قطب الدین نیشاپوری [ابوالمعالی مسعود بن محمد بن مسعود نیشاپوری شافعی] (فقیہ ۔ ۵۷۸ دمشق) الہادی فقہ میں

۲۹۷۴۔ قطب راوندی [قطب الدین ابوالحسین سعید بن ہبۃ اللہ بن حسن راوندی (کاشانی)] (مفسر ۔ فقیہ ۔ شاعر عرب ۔ محدث ۔ متکلم ۔ صدی ششم قم) شاگرد شیخ ذوالفقار و سید مرتضٰی بن داعی و عماد طبرسی و ابوعلی طبرسی ۔ خلاصۃ التفاسیر ۔ مغنی شرح نہایہ ۔ خرائج الجرائح ۔ تہافۃ الفلاسفہ ۔ جواہر الکلام ۔ مستقصی ۔ کتاب المعارج و المنہاج (شرح نہج البلاغہ) قصص الانبیاء ۔ فقہ القرآن ۔ فلاح السائل ۔ شرح آیات الاحکام

۲۹۷۵۔ قطب عبادی [امیر قطب الدین ابوالمنصور مظفر بن اردشیر مروزی شافعی] (واعظ ۔ ۵۴۷ عسکر مکرم) مدفن بغداد ۔ تین سال بغداد میں رہا ۔ وعظ میں ضرب المثل ۔ ابوالحسن اردشیر (المتوفی ۴۹۰ھ) بھی بڑے واعظ تھے جو انکے والد تھے

۲۹۷۶۔ قطب کیدری [ابوالحسن محمد بن حسین بن حسن کیدری بیہقی نیشاپوری] (فقیہ ۔ ادیب ۔ شاعر عرب ۔ آخر صدی ششم) حدائق الحقائق (شرح نہج البلاغہ) الاصباح فقہ میں ۔ غایۃ المراد ۔ مسالک ۔ کشف اللثام ۔ دیوان علیؑ

۲۹۷۷۔ قطب المحققین [قطب الدین محمد بن محمد رازی] (فقیہ ۔ محقق ۔ ۷۶۶ دمشق) شاگرد علامہ حلی ۔ شرح مطالع ۔ تحفۃ الاشراف ۔ حاشیہ کشاف ۔ درۃ الاصداف ۔ شرح شمسیہ ۔ حاشیہ بر اشارات ۔ شرح محاکمات ۔

۲۹۷۸۔ قطیعی [ابوبکر احمد بن جعفر بن حمدان] (محدث ۔ ۳۶۸) شاگرد عبداللہ بن احمد حنبل

۲۹۷۹۔ قطیفی [ابراہیم بن سلیمان قطیفی حلی نجفی] (فقیہ ۔ صدی دہم) معاصر محقق ثانی ۔ سراج الوہاج ۔ شرح الفیہ شہید ۔ نفحات الفوائد

۲۹۸۰۔ قعنبی [ابوعبدالرحمان عبداللہ بن مسلمہ بن قعنب حارثی مدنی بصری مکی] (محدث ۔ فقیہ ۔ ۲۲۱) ولادت ۱۳۰ ۔ شاگرد امام مالک ۔ راوی موطا

۲۹۸۱۔ قفال شاشی [قفال شاشی] (اصولی ۔ ۵۰۷) (دیکھو شاشی) اصول شاشی

۲۹۸۲۔ قفال مروزی [ابوبکر عبداللہ بن احمد بن عبداللہ مروزی شافعی] (فقیہ ۔ ۴۱۷) عمر ۹۰ ۔ بڑے بڑے شافعی اماموں کا اُستاد

۲۹۸۳۔ قلیوبی [احمد بن احمد بن سلامہ قلیوبی مصری] (ادیب ۔ ۱۰۶۹) کتاب النوادر ۔ تحفۃ الراغب تراجم اہلبیت

۲۹۸۴۔ قنبر [قنبر] (تابعی ۔ ۰) غلام علی بن ابیطالب ۔ حجاج نے شہید کرایا

۲۹۸۵۔ قندوزی [سلیمان بن خواجہ کلاں قندوزی قسطنطنیوی حنفی] (صوفی ۔ ۱۲۹۴ قسطنطنیہ) ینابیع المودۃ (دیکھو سلیمان قندوزی) عبدالعزیز سلطان روم کا پیر تھا

۲۹۸۶۔ قنفذ [قنفذ بن عمیر بن جدعان تیمی] (صحابی ۔ ۰) کچھ دنوں عمر کی طرف سے مکہ کے گورنر رہے

۲۹۸۷۔ قواریری [ابوسعید عبداللہ بن عمر بن میسرہ بغدادی] (محدث ۔ ۲۳۵)

۲۹۸۸۔ قوشجی [علاء الدین علی بن محمد قسطنطنیوی] (متکلم ۔ ۸۷۸) شرح تجرید ۔ حاشیۂ کشاف

۲۹۸۹۔ قونوی [اسماعیل بن محمد بن مصطفٰی قونوی] (مفسر ۔ ۱۱۹۵ دمشق) حاشیۂ بیضاوی

۲۹۹۰۔ قہستانی [شمس الدین محمد حنفی بخاری] (فقیہ ۔ ۹۶۲ بخارا) جامع الرموز شرح مختصر وقایہ

۲۹۹۲۔ قیروانی [ابوعبداللہ بن ابی دینار] (مورخ ۔ صدی یازدہم) المونس تاریخ افریقیہ و تونس جو ۱۰۹۲ھ میں لکھی

۲۹۹۲۔ قیس بن سعد [قیس بن سعد بن عبادہ خزرجی] (صحابی ۔ محدث ۔ ۶۰ مدینہ) ہمیشہ علی کے ساتھ رہے

۲۹۹۳۔ قیس بن حازم [قیس بن ابی حازم احمسی بجلی کوفی] (تابعی ۔ ۹۷) نہروان میں علی کے ساتھ تھے ۔ عہد رسول میں پیدا ہوئے

۲۹۹۴۔ قیس بن ذریح [قیس بن ذریح کنانی] (شاعر عرب ۔ حدود ۷۰) امام حسن کا برادر رضاعی

۲۹۹۵۔ قیس بن مکشوح [ابوشداد قیس بن مکشوح بجلی] (صحابی ۔ ۳۷) علی کی رفاقت میں صفین میں شہید ہوئے ۔ عمرو بن معدیکرب کے بھانجے

۲۹۹۶۔ قیس بن ملوح [قیس بن ملوح بن مزاحم عامری] (شاعر عرب ۔ حدود ۸۰) مجنون عاشق لیلیٰ ۔ مگر اصل میں مجنون نہ تھا معاصر عبدالملک

۲۹۹۷۔ قیسی [تاج الدین محمد بن عبدالقادر] (محدث ۔ ۹۴۷)

۲۹۹۸۔ قیسی [برہان الدین ابواسحاق ابراہیم بن محمد بن ابراہیم مالکی دمشقی] (نحوی ۔ ۷۴۲ھ) ابوحیان اور فراو کا شاگرد ۔ اعراب القرآن

۲۹۹۹۔ کاتب اصفہانی [دیکھو اصفہانی] (کاتب ۔ ۵۹۷) تاریخ السلجوقین

۳۰۰۰۔ کاتب واقدی [ابوعبداللہ محمد بن سعد بن منیع زہری] (کاتب ۔ مورخ ۔ ۲۳۰) (دیکھو ابن سعد) (کاتب چلپی = حاجی خلیفہ)

۳۰۰۱۔ کاتب الوداعی [علاء الدین علی بن مظفر بن ابراہیم کندی شیعی دمشقی] (کاتب ۔ محدث ۔ مقری ۔ ۷۱۶ بستانہ) ولادت ۶۴۰ھ سکونت دمشق تذکرۃ الکندیہ ۵۰ جلدیں

۳۰۰۲۔ گاذرونی [محمد بن مسعود] (محدث ۔ ۷۵۸) سیرۃ النفیفہ

۳۰۰۳۔ گاذرونی [سدید الدین] (طبیب ۔ آٹھویں صدی) شرح موجز القانون (دیکھو سدید الدین)

۳۰۰۴۔ گاذرونی [شیخ نورالدین احمد بن محمد بن جعفر (یا خضر) عمری شافعی گاذرونی نزیل مکہ] (مفسر ۔ ۰) تفسیر صراط المستقیم

۳۰۰۵۔ کاشی [ملا حسن آملی] (شاعر فارسی ۔ صدی ہفتم) معاصر سلطان خدابندہ و علامۂ حلی ۔ ہفت بند در مناقب علی

۳۰۰۶۔ کاشفی [دیکھو حسین کاشفی] (مفسر ۔ واعظ ۔ ادیب فارسی ۔ بعد ۹۱۰)

۳۰۰۷۔ کاظمی [سید جواد بن سعد العاملی] (فقیہ ۔ صدی یازدہم) شاگرد شیخ بہائی ۔ شرح زبدۃ الاصول ۔ شرح خلاصۃ الحساب ۔ فوائد علیہ

۳۰۰۸۔ کافی [کفایت علی مرادآبادی] (شاعر اردو ۔ آخر صدی سیزدہم)

۳۰۰۹۔ کافی الکفاۃ [بہاء الدین ابوالمعالی محمد بن ابی سعد حسن بن محمد بغدادی] (کاتب ۔ ادیب ۔ ۵۶۲ بغداد) ولادت ۴۹۵ ۔ تذکرہ دیکھو

۳۰۱۰۔ کافیجی [دیکھو برغمی] (فقیہ ۔ محدث ۔ مفسر ۔ ۸۷۹)

۳۰۱۱۔ کتبی [محمد بن ابراہیم دطواط انصاری] (محدث ۔ ۷۱۸) غرر الخصائص

۳۰۱۲۔ کثیر عزہ [ابوصخر کثیر بن عبدالرحمان بن اسود بن عامر خزاعی] (فقیہ ۔ شاعر عرب ۔ ۱۰۵) عاشق مشہور

۳۰۱۳- کراجکی [شیخ ابوالفتح محمد بن علی بن عثمان کراجکی] (محدث۔ فقیہ۔ متکلم۔ ۴۴۹) کتاب العجب۔ کتاب النوادر۔ کنز الفوائد معدن الجواہر روضۃ العابدین۔ استنفسار۔ شاگرد سید مرتضٰے وابوجعفر طوسی وابن شاذان۔ سکونت حلہ و نجف۔

۳۰۱۴- کرابیسی [ابوعلی حسین بن علی بن یزید کرابیسی بغدادی شافعی] (متکلم۔ فقیہ۔ محدث۔ ۲۴۵) یکے از اصحاب شافعی۔ اصول الفقہ۔ فروع الفقہ۔

۳۰۱۵- کراع النمل [دیکھو علی بن حسن ہنائی مصری] (نحوی۔ لغوی۔ صدی چہارم)

۳۰۱۶- کرامت علی [کرامت علی دہلوی حیدر آبادی] (فقیہ۔ صدی سیزدہم) سیرۃ المحمدیہ عربی۔ حیدر آباد میں ہزار روپیہ ماہوار کا منصب پایا

۳۰۱۷- کرخی [جلال الدین محمد کرخی] (مفسر۔ ۰) شرح جلالین یعنی مجمع البحرین ومطلع البدرین

۳۰۱۸- کرخی [ابوبکر فخر الدین محمد بن حسن کرخی] (ریاضی۔ صدی یازدہم ہجری) کافی حساب میں۔ فخری جبر ومقابلہ میں (نیز دیکھو معروف کرخی)

۳۰۱۹- کرمانی [شمس الدین محمد بن یوسف بن علی کرمانی بغدادی] (محدث۔ فقیہ۔ ۷۸۶) ولادت ۷۱۷۔ شرح بخاری۔ شرح مواقف۔ شرح فوائد غیاثیہ

۳۰۲۰- کریم اللہ [کریم اللہ حنفی دہلوی] (فقیہ۔ واعظ۔ ۱۲۹۰ دہلی)

۳۰۲۱- کسائی [ابوالحسن علی بن حمزہ بن عبداللہ کوفی بغدادی] (نحوی۔ لغوی۔ قاری۔ ۱۸۹ رے) سات قاریوں میں سے۔ نحو لغت اور قرأت میں امام تھا۔ امین بن ہارون کا استاد۔ ولادت ۱۳۸

۳۰۲۲- کشاجم [ابوالفتح محمد بن حسین] (کاتب۔ ۳۵۰) آداب الندیم

۳۰۲۳- کشفی [دیکھو صالح کشفی] (صوفی۔ ۱۰۶۷)

۳۰۲۴- کشی [ابوعمرو محمد بن عمر بن عبدالعزیز کشی (جرجانی)] (رجالی۔ تیسری صدی) معرفۃ الرجال۔ شاگرد عیاشی

۳۰۲۵- کعب الاحبار [کعب بن ماتع حمیری] (تابعی۔ محدث۔ ۳۲ حمص) خلافۃ ابوبکر میں مسلمان ہوئے۔ خلافۃ عمر میں یمن سے مدینہ میں آئے۔

۳۰۲۶- کعب بن زہیر [کعب بن زہیر بن ابی سلمی مزنی] (شاعر عرب۔ ۰) عہد رسول اللہ میں تھا

۳۰۲۷- کعب بن عجزہ [کعب بن عجزہ بلوی نزیل کوفہ] (صحابی۔ محدث۔ ۵۱ مدینہ)

۳۰۲۸- کعب بن عمرو [کعب بن عمر انصاری اسلمی] (صحابی۔ ۵۵ مدینہ)

۳۰۲۹- کعب بن مالک [کعب بن مالک خزرجی انصاری] (صحابی۔ محدث۔ ۵۰) عمر ۷۷

۳۰۳۰- کعب بن مرہ [کعب بن مرہ بہزی] (صحابی۔ ۵۹ شام) ساکن اردن

۳۰۳۱- کفعمی [تقی الدین ابراہیم بن علی بن حسن بن محمد کفعمی عاملی] (عالم۔ ادیب۔ اوائل صدی دہم) مصباح جو ۸۹۵ھ میں لکھی۔ مقصد الاسنی۔ نہایۃ الادب فی امثال العرب۔ قراضۃ النضید خلاصۃ مجمع البیان۔ فروق اللغۃ

۳۰۳۲- کفوی [ابوالبقا حسینی حنفی] (ادیب۔ اواخر صدی یازدہم) کلیات صرف نحو اور لغۃ میں۔ (دیکھو ابوالبقاء)

۳۰۳۳- کفوی [محمود بن سلیمان کفوی] (فقیہ۔ رجالی۔ ۹۹۰) اعلام الاخیار یعنی طبقات حنفیہ

۳۰۳۴- کلاعی [ابوالربیع سلیمان بن سالم حمیری کلاعی بلنسی] (محدث۔ فقیہ۔ ۶۳۴) ولادت ۵۶۵ مرسیہ۔ کتاب الاکتفاء فی مغازی المصطفٰے۔ الاربعین معرفۃ الصحابۃ والتابعین۔ مصباح الظلم۔ الثلاثۃ الخلفاء

۳۰۳۵- کلبی [ابوالمنذر ہشام بن محمد بن سائب کلبی کوفی] (محدث۔ نسابہ۔ ۲۰۴) الجمہرہ انساب میں۔ کتاب المثالب۔ کتاب المشاجرات۔

۳۰۳۶- کلبی [ابونصر محمد بن سائب بن بشر کلبی کوفی] (مفسر۔ نسابہ۔ ۱۴۶ کوفہ) سفیان ثوری اور ابن اسحاق سے روایت کرتا ہے

۳۰۳۷- کلثوم بن ہدم [کلثوم بن ہدم انصاری] (صحابی۔ ۲) رسول اللہ کے مدینہ پہنچنے سے پہلے مسلمان ہوئے۔ جنگ بدر سے ذرا پہلے انتقال ہوا

۳۰۳۸- گلستانہ [مرزا علاء الدین محمد بن محمد علی حسینی] (فقیہ۔ ادیب۔ ۱۱۱۰) حدائق الحقائق شرح نہج البلاغہ۔ منہج الیقین

۳۰۳۹- گلنبوی [مرزا ابوالفتح گلنبوی] (متکلم۔ ۰) البرہان منطق میں۔ امکان الفاصل فی المتخیل۔ حاشیہ شرح جلال علی العضدیہ

؎ انکے بیٹے عنایت علی ۱۲۴۲ھ میں دہلی میں پیدا ہوئے انکی حیدر آباد سے ۵۰ روپیہ پنشن مقرر ہوئی۔

۴۰-۳- کلیم [ابوطالب دہلوی] (شاعر فارسی - ۱۰۶۱) شاہجہاں کا ملک الشعراء
۴۱-۳- کلیم اللہ [شیخ کلیم اللہ جہان آبادی] (صوفی - ۱۱۴۲ دہلی) تفسیر سواء السبیل - کشکول - مرقع
۴۲-۳- کلینی [ثقۃ الاسلام ابوجعفر (اول) محمد بن یعقوب بن اسحاق کلینی رازی] (محدث - ۳۲۹ بغداد) کافی حدیث میں - کتاب الروضہ - تعبیر الرؤیاء - رسائل الائمہ -
۴۳-۳- کمال اصفہانی [کمال الدین اسماعیل بن جمال الدین عبد الرزاق] (شاعر فارسی - ساتویں صدی) او کتائی خاں کے اصفہان کے قتل عام میں
۴۴-۳- کمال خجند [کمال الدین اسماعیل تبریزی] (شاعر فارسی - ۸۰۳)
۴۵-۳- کمال زملکانی [امام علامہ کمال الدین محمد بن علی زملکانی بن عبد الواحد دمشقی انصاری] (فقیہ - ۷۲۷ بلبیس) ولادت ۶۶۷ - دمشق کا قاضی القضاۃ (جمال الاسلام) رد ابن تیمیہ
۴۶-۳- کمال شیرازی [مرزا کمال الدین محمد بن معین الدین محمد فسائی شیرازی] (عالم - ادیب - اوائل صدی دوازدہم) المشتہر بہ میرزا کمالا - شرح شافیہ ابن حاجب -
۴۷-۳- کمال کاشی [کمال الدین عبد الرزاق کاشی] (متکلم - ۷۳۵)
۴۸-۳- کمال لاہوری [کمال الدین لاہوری] (عالم و فاضل - ۱۰۱۷ لاہور) استاد احمد مجدد سرہندی و عبد الحکیم سیالکوٹی
۴۹-۳- کمیت [ابوالمستہل کمیت بن زید بن خنیس اسدی شیعی] (شاعر عرب - دوسری صدی) معاصر امام محمد باقر
۵۰-۳- کمیل بن زیاد [کمیل بن زیاد بن نہیک نخعی حضرت مصطفوی مرتضوی] (صوفی - ۱۱۱ کمہ) از اصحاب علی
۵۱-۳- کنجی [محمد بن یوسف کنجی شافعی] (محدث - ۶۵۸) البتیان فی اخبار صاحب الزمان - کفایۃ الطالب فی اخبار علی بن ابیطالب
۵۲-۳- کندی [ابو یوسف یعقوب بن اسحاق کندی بصری بغدادی] (فلسفی - طبیب - ۲۴۲) قرابادین - الامطار والریاح - ۲۶۵ کتابیں لکھیں
۵۳-۳- کواشی [موفق الدین احمد بن یوسف موصلی شیبانی شافعی] (مفسر - ۶۸۰) تفسیر تبصرہ - کشف الحقائق - تلخیص
۵۴-۳- کیا الہرسی [عماد الدین ابوالحسن علی بن محمد بن علی طبری شافعی] (فقیہ - ۵۰۴ بغداد) ولادت ۴۵۰ - امام الحرمین کا شاگرد قائل لعن یزید
۵۵-۳- گیلانی [شیخ محی الدین عبد القادر بن جنگی دوست گیلانی] (صوفی - ۵۶۱) دیکھو جیلانی

ل

۵۶-۳- لالکائی [ہبۃ اللہ بن حسن بن منصور طبری رازی] (محدث - ۴۱۸) کتاب السنن - رجال الصحیحین
۵۷-۳- لبید [ابوعقیل لبید بن ربیعہ بن مالک عامری نزیل کوفہ] (شاعر عرب - ۴۱ کوفہ) عمر ۱۴۰ یا ۱۵۷ - دیوان اشعار
۵۸-۳- لطف اللہ [لطف اللہ علیگڈھی] (فقیہ - زندہ) شاگرد مفتی عنایت احمد کاکوری - مفتی حیدرآباد - استاد عبد الحق صاحب تفسیر حقانی و ابو محمد ابراہیم آروی و نواب وقار نواز جنگ وحید الزمان
۵۹-۳- لطف اللہ [لطف اللہ نیشاپوری] (شاعر فارسی - ۸۶۷) مداح امیر تیمور و میران شاہ
۶۰-۳- لطف اللہ [شیخ لطف اللہ بن عبد الکریم بن ابراہیم بن علی عاملی میسی] (فقیہ - محقق - ادیب - ۱۰۳۵) معاصر شیخ بہائی
۶۱-۳- لقانی [ابراہیم اشعری] (متکلم - ۱۰۴۱) جوہرۃ التوحید عقائد میں
۶۲-۳- لمتی [احمد بن مبارک سجلماسی لمتی] (صوفی - بارھویں صدی) الابریز جو ۱۱۲۹ھ میں لکھی
۶۳-۳- لیث بن سعد [ابوالحارث لیث بن سعد بن عبد الرحمان حنفی] (محدث - فقیہ - ۱۷۵ مصر) قاضی مصر - معاصر امام مالک - فقہ و حدیث میں
۶۴-۳- لیلی [لیلی بنت عبد اللہ اخیلیہ] (شاعرہ - ۷۱ و ۸۱ کے درمیان) خنساء کے سوائے کوئی عورت اس سے بڑھکر شاعر نہیں ہوئی

م

۶۵-۳- ماتریدی [ابو منصور محمد بن محمد بن محمود سمرقندی] (متکلم - ۳۳۳) کتاب التوحید - رد الامامۃ - کتاب المقالات
۶۶-۳- ماجد [سید ابو علی ماجد بن ہاشم بن علی بن مرتضے حسینی بحرانی] (محدث - محقق - ادیب - ۱۰۲۸) مسائل الحدیث - یوسفیہ - قصیدہ بدیعیہ

۳۰۶۷ - ماجشون [ابوعبداللہ عبدالعزیز بن عبداللہ تیمی مدنی] (محدث - فقیہ - ۱۶۴ بغداد) ابن خلکان نے ان کا نام ابو یوسف یعقوب بن ابی سلمہ دینار تیمی مدنی لکھا ہے ۔

۳۰۶۸ - ماجشون [ابو مروان عبدالملک بن عبدالعزیز بن عبداللہ بن ماجشون مالکی] (فقیہ - ۲۱۳) امام مالک کا شاگرد - گانا سننے کا شوقین

۳۰۶۹ - ماریہ [ماریہ قبطیہ (کنیز رسول)] (صحابیہ - ۱۶) ابراہیم بن رسول کی والدہ - رسول اللہ نے انکی بہن سیرین حسان کو دی تھی

۳۰۷۰ - مازری [ابوعبداللہ محمد بن علی بن ؟ صقلی) مالکی] (فقیہ - محدث - ۵۳۶ مہدیہ) شرح مسلم - ایضاح المحصول فی برہان الاصول

۳۰۷۱ - مازنی [ابوعثمان بکر المازنی بصری] (صرفی - ۲۳۰) سب سے پہلے صرف کی تدوین اسی نے کی - [ابوالحسن مازنی = نضر بن شمیل]

۳۰۷۲ - ماسرجسی [ابوالحسن محمد بن علی بن سہل ماسرجسی شافعی] (فقیہ - ۳۸۴ نیشاپور) عمر ۷۶ - ابواسحاق مروزی کا شاگرد

۳۰۷۳ - مالک اشتر [مالک بن الحارث الاشتر النخعی] (صحابی یا تابعی - ۳۸) معاویہ نے مصر جاتے ہوئے ایک زمیندار سے زہر دلوا دیا ۔

۳۰۷۴ - مالک بن انس [امام ابوعبداللہ مالک بن انس اصبحی مدنی] (محدث - فقیہ - ۱۷۹ مدینہ) ولادت ۹۳ یا ۹۵ - موطا

۳۰۷۵ - مالک ابن اوس [مالک بن اوس بن حدثان بصری] (صحابی - ۹۲ مدینہ)

۳۰۷۶ - مالک بن تیہان [ابوالہیثم مالک ابن التیہان] (صحابی - ۲۰ مدینہ) دیکھو ابوالہیثم

۳۰۷۷ - مالک بن حویرث [مالک بن حویرث لیثی بصری] (صحابی - ۹۴ بصرہ)

۳۰۷۸ - مالک بن دینار [ابو یحییٰ مالک بن دینار بصری] (صوفی - عالم - ۱۲۸ مدینہ یا ۱۳۱ بصرہ) حسن بصری کے مرید - بعض کہتے ہیں نیشاپور کے کسی علاقہ میں انتقال ہوا ۔

۳۰۷۹ - مالک بن نویرہ [مالک بن نویرہ بن حمزہ یربوعی] (صحابی - ۱۲) رسول اللہ نے بنی یربوع کی زکوٰۃ تحصیل کرنے پر مقرر کیا تھا خالد نے قتل کیا

۳۰۸۰ - ماوردی [ابوالحسن علی بن محمد بن حبیب بصری بغدادی شافعی] (فقیہ - ۴۵۰ بغداد) ولادت ۳۶۴ - احکام السلطانیہ - ادب الدنیا والدین - اعلام النبوۃ - تفسیر القرآن - کتاب الحاوی ۔

۳۰۸۱ - مبارک ناگوری [شیخ مبارک ناگوری اکبرآبادی] (مفسر - فقیہ - ۱۰۰۱ لاہور) تفسیر منبع المعانی - ابوالفضل اور فیضی کے والد

۳۰۸۲ - مبارک بن فاجر [ابوالکرم مبارک بن فاجر بن محمد بن یعقوب] (نحوی - لغوی - ۵۰۰) ولادت ۴۲۸ - شاگرد ابن برہان

۳۰۸۳ - مبرد [ابوالعباس محمد بن یزید بن عبدالاکبر ثمالی بصری] (نحوی - ادیب - ۲۸۶ بغداد) الکامل لغۃ و آداب میں - روضۃ المقتضب - شاگرد مازنی و ابوحاتم سجستانی - اُستاد نفطویہ - ولادت ۲۰۷ ۔

۳۰۸۴ - مبرمان[1] [ابوبکر محمد بن علی بن اسمٰعیل مارمی عسکری] (نحوی - ۳۴۵) شرح کتاب سیبویہ - شرح اخفش - النحو المجموع - العلل العیون

۳۰۸۵ - متمم [متمم بن نویرہ بن حمزہ یربوعی] (صحابی - شاعر - ۰۰)

۳۰۸۶ - متنبی [ابوالطیب احمد بن حسین بن حسن بن عبدالصمد کندی کوفی] (شاعر عرب - لغوی - ۳۵۴) مولد کوفہ ۳۰۳ - عضدالدولہ اور سیف الدولہ حمدان کا مداح - دیوان اشعار

۳۰۸۷ - متولی [ابوسعد عبدالرحمان بن مامون بن علی نیشاپوری شافعی] (فقیہ - ۴۷۸ بغداد) ولادت ۴۲۶ نیشاپور - تتمۃ الابانۃ - شاگرد فورانی

۳۰۸۸ - متین [سید اسد علی خاں برستی دہلوی] (شاعر اُردو - صدی سیزدہم) نواب حامد علی خاں دہلوی کے داماد

۳۰۸۹ - متین [عبدالرضا اصفہانی لکھنوی] (شاعر فارسی - ۱۱۷۵) ایران سے ہند میں آیا

۳۰۹۰ - مثنیٰ [مثنیٰ بن حارثہ شیبانی] (صحابی - ۱۴) ۹ھ میں مسلمان ہوئے - ۱۱ھ میں ابوبکر کی طرف سے عراق میں لڑے وہیں مارے گئے ۔

۳۰۹۱ - مجاشع [مجاشع بن مسعود سلمی] (صحابی - ۳۶) جنگ جمل میں علی کی طرف سے شہید ہوئے

۳۰۹۲ - مجاہد [مجاہد بن جبیر مکی] (تابعی - ۱۰۲) امام قرأت و تفسیر

[1] شاگرد مبرد و زجاج - اُستاد ابوعلی فارسی و سیرافی ۔

۳۰۹۳ - محی الدین اربلی [ابوعبداللہ محمد بن ظہیر الدین احمد بن عمر اربلی حنفی] (ادیب - شاعر - ۶۹۷ دمشق) ولادت ۶۰۲ اربل - بغداد و دمشق میں علم حاصل کیا -

۳۰۹۴ - مجد الدین فیروز آبادی [مجد الدین محمد بن یعقوب فیروز آبادی شیرازی] (لغوی - محدث - ۸۱۷ گازرون) قاموس - سفر السعادہ - تفسیر ابن عباس (دیکھو فیروز آبادی)

۳۰۹۵ - مجدویہ [احمد بن ابی بکر بن محمد خاورانی] (نحوی - ادیب - ۶۲۰)

۳۰۹۶ - مجروح [میر مہدی] (شاعر اُردو - حدود ۱۳۲۰) غالب کے شاگرد [مجلسی - دیکھو اخوند مجلسی و باقر مجلسی]

۳۰۹۷ - مجوسی [علاء الدین علی بن عباس] (طبیب - ۳۸۴ھ) کامل الصناعہ جسے ملکی بھی کہتے ہیں

۳۰۹۸ - مجیر الدین [مجیر الدین حنبلی] (مورخ - اوائل صدی دہم) ولادت ۸۶۱ قدس - انیس الجلیل تاریخ القدس والخلیل جو ۹۰۱ھ

۳۰۹۹ - مجیر الدین ابن تمیم [مجیر الدین محمد بن یعقوب بن علی] (فاضل - شاعر عرب - ۶۸۴ حماۃ)

۳۱۰۰ - محاربی [ابو محمد عبد الرحمان بن محمد بن زیاد کوفی] (محدث - ۱۹۵)

۳۱۰۱ - محاسبی [ابو عبداللہ حرث بن اسد بصری] (صوفی - ۲۴۳)

۳۱۰۲ - محاملی [قاضی ابو عبداللہ حسین بن اسمٰعیل بن محمد بغدادی] (محدث - ۳۳۰) ولادت ۲۳۵ھ - امالی (نیز دیکھو ابوالحسن عاملی)

۳۱۰۳ - محب الدین [محب الدین آفندی] (ادیب - ۱۰۱۶) شرح شواہد کشاف

۳۱۰۴ - محب اللہ [محب اللہ عرف فاضل خان بہاری حیدر آبادی] (اصولی متکلم - ۱۱۱۹) سلم العلوم منطق میں - مسلم الثبوت اصول میں - جواہر الفرد

۳۱۰۵ - محب طبری [محب الدین احمد بن عبداللہ طبری شافعی] (محدث - ۶۹۴ یا ۶۹۴ مکہ) ریاض النضرہ فی فضائل العشرہ - ذخائر العقبیٰ

۳۱۰۶ - محبوب عالم [سید محبوب عالم محمد بن سید صفی الدین جعفر احمد آبادی] (صوفی - مفسر - ۱۱۱۱ احمد آباد) ولادت ۱۰۴۷ - تفسیر فارسی بروایت اہلبیت - تفسیر عربی بطور جلالین

۳۱۰۷ - محتشم [ملا محتشم کاشی] (شاعر فارسی - ۱۰۰۰) طہماسپ صفوی کے زمانہ میں واقعات کربلا نظم کئے -

۳۱۰۸ - محرم آفندی [محرم آفندی] (نحوی - آغاز صدی سیزدہم) شرح شرح ملا جامی بر کافیہ

۳۱۰۹ - محسن فیض [ملا محسن فیض محمد بن شاہ مرتضےٰ بن شاہ محمود کاشانی] (مفسر - ۱۰۹۱) تفسیر صافی - تفسیر اصفی - الوافی - الشافی - مفاتیح الشرائع - علم الیقین - عین الیقین - کتاب الحقائق - قرۃ العیون - کتاب اللآلی - جلاء القلوب - انوار الحکمہ - میزان القیامہ - مرآۃ الاحزان - تنویر المواہب - نقد الاصول - تسہیل المحجہ - اصول العقائد - کتاب الخطب - گلزار قدس - کُل ۲۰۰ کتابیں - شاگرد ملا صدرا - استاد نعمت اللہ جزائری

۳۱۱۰ - محسن کاظمینی [سید ابوالفضائل محسن بن سید حسن حسینی اعرجی کاظمی] (فقیہ - اصولی - حدود ۱۲۴۰ کاظمین) المحصول فی علم الاصول - رسالۃ الاجتہاد فقہ میں - الاشباہ والنظائر

۳۱۱۱ - محسن نیشاپوری [محسن بن حسین بن احمد نیشاپوری] (واعظ - محدث - اوائل صدی پنجم) امالی - کتاب السیر - اعجاز القرآن - ابوالفتوح رازی کے دادا کے مشائخ سے تھے -

۳۱۱۲ - محفوظ حلی [شیخ شمس الدین محفوظ بن وشاح بن محمد حلی] (فاضل - ادیب - شاعر عرب - صدی ہفتم) شاگرد محقق حلی

۳۱۱۳ - محقق اول [ابوالقاسم نجم الدین جعفر بن حسن بن یحیےٰ بن حسن بن سعید حلی] (فقیہ - ۶۷۶ حلہ) اُستاد علامہ حلی - شرائع الاسلام - نہج الاصول - مختصر نافع - نکت النہایہ - معارج اصول فقہ میں - کتاب البتیہ - معتبر شرح مختصر

۳۱۱۴ - محقق ثانی [شیخ نور الدین ابوالحسن علی بن حسین بن عبد العالی کرکی عاملی] (فقیہ - اصولی - ۹۴۰) شرح قواعد الاحکام - شرح شرائع الاسلام - شرح ارشاد - الجعفریہ - شاگرد علی بن ہلال - شیخ علائی اور مولا المروج کے نام سے بھی مشہور ہیں - طہماسپ صفوی کے عہد میں شیخ الاسلام تھے -

۳۱۱۵ - محقق بحرانی [دیکھو سلیمان بحرانی ماخوزی] (فقیہ - ۱۱۲۱)

۳۱۱۶ - محقق سبزواری [آقا محمد باقر بن محمد مومن سبزواری] (فقیہ - متکلم - حدود ۱۰۸۳) محمد تقی مجلسی کے شاگرد - کفایۃ الفقہ - سفینۃ النجاۃ - ذخیرۃ المعاد - شرح الارشاد

۳۱۱۷ - محقق طوسی [نصیر الدین محمد بن محمد بن حسن طوسی] (متکلم - حکیم - فقیہ - ہیئت دان - ۶۷۲) تجرید العقائد - شرح اشارات - اساس الاقتباس - تحریر مجسطی - زیج ایلخانی - رسالہ اسطرلاب - رسالہ در علم رمل - جامع الحساب - قواعد العقائد - بحث امامۃ - ترجمۂ زبدۃ الحقائق - اخلاق ناصری - محصل - نہایہ - الرجال - رسالۂ فصول -

۳۱۱۸ - محقق قمی [دیکھو ابو القاسم قمی] (فقیہ - ۱۲۳۱)

[محقق اردبیلی = احمد اردبیلی]

۳۱۱۹ - محلی [جلال الدین محلی مصری شافعی] (مفسر - ۸۶۴) (دیکھو جلال محلی)

۳۱۲۰ - محمد ابراہیم [مفتی محمد ابراہیم بن محمد عمر سابق بنارسی لکھنوی] (محدث - فقیہ - مہندس - ہیئت داں - ۱۲۵۴)

۳۱۲۱ - محمد بن احمد [محمد بن احمد تراقی] (فقیہ - صدی سیزدہم ہجری) فضائل الشیعہ - سرور المومنین - زبدۃ المعارف -

۳۱۲۲ - محمد بن احمد [محمد بن احمد فرغانی] (محدث - ۶۹۹)

۳۱۲۳ - محمد بن احمد [محمد بن احمد بخاری (دیکھو ظہیری)] (فقیہ - ۶۱۹ھ)

۳۱۲۴ - محمد اجمل [محمد اجمل الہ آبادی] (شاعر فارسی - ۱۲۳۶)

۳۱۲۵ - محمد استرآبادی[1] [مرزا محمد بن علی بن ابراہیم استرآبادی] (رجالی - ۱۰۲۸ مکہ) منہج المقال مشہور بہ رجال کبیر - شرح آیات الاحکام -

۳۱۲۶ - محمد اخباری [میرزا ابو احمد محمد بن عبد النبی بن عبد الصانع نیشاپوری ہندی] (محدث - ۱۲۳۳) ولادت ۱۱۷۸ - تسلیۃ القلوب الحزینۃ - کتاب المبین - منیۃ المرتاد - کلیات الرجال - تقویم الرجال - مصادر الانوار - فتح الباب - شہاب الثاقب - دوائر العلوم - قلع الاساس

۳۱۲۷ - محمد اسماعیل [مفتی محمد اسماعیل بن مفتی محمد ابراہیم بن محمد عمر بنارسی لکھنوی] (فقیہ - فلسفی - طبیب - شاعر فارسی - ۱۳۰۵) ولادت ۱۲۱۷ - اپنے والد کے بعد لکھنؤ کے مفتی -

۳۱۲۸ - محمد اسماعیل دہلوی [محمد اسماعیل بن عبد الغنی بن ولی اللہ دہلوی] (متکلم - ۱۲۴۶ بالاکوٹ) صراط مستقیم - منصب امامۃ - تقویۃ الایمان -

۳۱۲۹ - محمد اسماعیل لندنی [محمد اسماعیل لندنی مراد آبادی] (سیاح - ۱۲۵۳)

۳۱۳۰ - محمد اسلم [قاضی محمد اسلم ہروی] (فقیہ - ۱۰۶۱ لاہور) سکونت کابل - شاگرد شیخ بہلول لاہوری - جہانگیر کی طرف سے کابل کا قاضی

۳۱۳۱ - محمد بن اسلم [محمد بن اسلم طوسی] (محدث - ۲۴۲) چہل حدیث

۳۱۳۲ - محمد بن اسحاق [محمد بن اسحاق بن یسار مطلبی مدنی] (تابعی - مورخ - محدث - ۱۵۱ بغداد) المغازی والسیر

۳۱۳۳ - محمد اسحاق [محمد اسحاق (مولوی عبد العزیز دہلوی کے نواسہ)] (فقیہ - محدث - ۱۲۶۲ مکہ)

۳۱۳۴ - محمد بن ابیطالب [محمد بن ابیطالب استرآبادی] (فقیہ - دسویں صدی) شاگرد علی بن عبد العالی کرکی - طالبیہ یعنی مطالب مظفریہ فی شرح رسالۃ جعفریہ

۳۱۳۵ - محمد بن ابیطالب [محمد بن ابیطالب حائری] (فقیہ - .) زینۃ المجالس - تسلیۃ المجالس - دونوں مقتل حسین ہیں

۳۱۳۶ - محمد اشرف [محمد اشرف لکھنوی] (عالم - ۱۲۴۴)

۳۱۳۷ - محمد افضل [محمد افضل الہ آبادی] (صوفی - ۱۱۲۴ الہ آباد) سید محمد کالپوی کے مرید - سید بڈھ احمد مارہروی کے پیر

۳۱۳۸ - محمد امیر [محمد امیر مالکی] (فقیہ - ۱۲۳۲) المجموع فقہ مالکی - اتحاف الانس - وظیفۃ الشاذلیہ - حاشیہ مغنی

۳۱۳۹ - محمد امین [محمد امین بغدادی المعروف بہ سویدی] (نسابہ - تیرھویں صدی) سبائک الذہب فی نسل قبائل العرب جو ۱۲۲۹ھ میں لکھی -

[1] استاد محمد امین استرآبادی

۳۱۴۰- محمد امین [محمد امین فکری بن عبداللہ پاشا فکری مصری] (جغرافی - حی) جغرافیہ مصر

۳۱۴۱- محمد بید آبادی [آقا محمد بن محمد رفیع جیلانی بید آبادی اصفہانی] (حکیم، متکلم، محدث - ۱۱۹۷) معاصر محمد باقر بہبہانی

۳۱۴۲- محمد بن ابی بکر [محمد بن ابی بکر بن محمد بن عمرو بن حزم انصاری مدنی] (تابعی - ۱۳۲) قاضی مدینہ - عمر ۷۲ - انکے والد کا انتقال ۱۲۰ھ میں ہوا

۳۱۴۳- محمد بن ابی بکر [محمد بن ابی بکر بن ابی قحافہ] (صحابی - ۳۸ مصر) ولادت ۱۰ھ حجۃ الوداع میں - معاویہ کی فوج سے لڑ کر زخمی ہوئے پھر زندہ جلا دئے گئے

۳۱۴۴- محمد پارسا [خواجہ محمد پارسا بن محمد بخاری] (صوفی - ۸۲۲ مدینہ) فصل الخطاب

۳۱۴۵- محمد بیرم [محمد بیرم تونسی] (سیاسی - ۱۳۰۷ قاہرہ) صفوۃ الاعتبار حالات ممالک عالم

۳۱۴۶- محمد تقی [امام محمد بن علی بن موسے بن امام جعفر صادق] (امام نہم - ۲۲۰ کاظمین) ولادت ۱۹۵ھ [نیز دیکھو ممتاز العلماء]

۳۱۴۷- محمد تقی [شیخ محمد تقی بن عبدالرحیم اصفہانی] (فقیہ - ۱۲۸۵) کشف الاسرار شرح شرائع الاسلام - مقاصد العلیہ حاشیہ قوانین فصل الخطاب اصول فقہ میں -

۳۱۴۸- محمد تقی [محمد تقی بن عبدالوہاب استرآبادی] (فقیہ، حکیم - ۱۰۵۸ مشہد) شرح فصوص فارابی - رسالہ علم اخلاق - بعض نے ۱۰۱۱ھ میں وفات لکھی ہے -

۳۱۴۹- محمد تقی [حاجی محمد تقی بن محمد برغانی قزوینی] (فقیہ - ۱۲۶۴ قزوین) مجالس المتقین - (شہید ثالث مشہور ہیں حالانکہ شہید خامس ہیں -)

۳۱۵۰- محمد جان [نجم الدولہ محمد جان خاں بن شیخ محمد واسع بن شیخ محمد دہلوی] (طبیب - ۱۲۹۴) مولف کتاب کے عمّ بزرگ

۳۱۵۱- محمد بن جابر [ابوبکر محمد بن جابر بن سنان حرانی بتانی] (حاسب، منجم - ۳۱۷) زیج صابی - معرفۃ مطالع البروج

۳۱۵۲- محمد بن جعفر [محمد بن جعفر] (صحابی - ۱۷) جنگ تستر میں شہید ہوئے

۳۱۵۳- محمد بن جعفر [محمد بن جعفر مشہدی] (محدث، فقیہ - صدی ہشتم) دو امام سے روایت کرتے ہیں -

۳۱۵۴- محمد بن حاطب [محمد بن حاطب قرشی] (صحابی - ۷۴ کوفہ)

۳۱۵۵- محمد بن ابی حذیفہ [محمد بن ابی حذیفہ بن عتبہ بن ربیعہ قرشی] (صحابی - عہد معاویہ) علی کی طرف سے قیس بن سعد سے پہلے مصر کے گورنر - مخالفین عثمان سے - معاویہ نے قتل کرایا -

۳۱۵۶- محمد حسن [محمد حسن محقق امروہوی اجمیری] (صوفی، مفسر - حی) ولادت ۱۲۵۰ - شاگرد فضل حق خیرآبادی و مفتی صدر الدین و حکیم امام الدین خاں - تفسیر معالمات الاسرار - تاویل المحکم شرح فصوص الحکم - [نیز دیکھو حسن شیرازی]

۳۱۵۷- محمد بن حسن [سید محمد بن حسن بن قاسم] (فقیہ، واعظ - صدی دہم) اثنا عشریہ فی مواعظ العددیہ - حدائق - شہید ثانی کے نواسے -

۳۱۵۸- محمد بن حسن [ابوجعفر محمد بن حسن بن احمد بن ولید قمی] (محدث، فقیہ - ۳۴۳) تفسیر القرآن - کتاب جامع حدیث

۳۱۵۹- محمد بن حسن [محمد بن حسن بن علی بن احمد بن علی فارسی] (مفسر، واعظ - پانچویں صدی) روضۃ الواعظین - التنویر فی التفسیر - سید مرتضیٰ کے زمانہ میں بچے تھے -

۳۱۶۰- محمد حسین آزاد [محمد حسین بن محمد باقر شیعی دہلوی] (ادیب و شاعر اردو - اوائل صدی چہاردہم) آبحیات - نیرنگ خیال - دربار اکبری (دیکھو آزاد)

۳۱۶۱- محمد حسین بٹالوی [محمد حسین بٹالوی] (محدث - حی) نذیر حسین دہلوی اور مفتی صدر الدین کے شاگرد

۳۱۶۲- محمد حسین فقیہ [محمد حسین بن منشی محمد اسمٰعیل دہلوی] (فقیہ، شاعر اردو - اوائل صدی چہاردہم) محبوب علی دہلوی اور احمد علی سہارنپوری کے شاگرد -

۳۱۶۳- محمد بن حسین [محمد بن حسین فارسی] (نحوی - ۴۲۱) ابو علی فارسی کا بھانجا

۳۱۶۴- محمد حسین [امیر محمد حسین بن امیر محمد صالح بن امیر عبدالواسع حسینی اصفہانی خاتون آبادی] (فقیہ - ۱۱۵۱) محمد باقر مجلسی کے بھانجے -

۳۱۶۵- محمد حسین [محمد حسین بن محمد رحیم کربلائی قزوینی] (فقیہ - ۱۲۵۴ قزوین)

۳۱۶۶- محمد بن حمزہ [تاج الدین محمد بن حمزہ بن زہرہ حسینی] (نسابہ -) غایۃ الاختصار فی انساب آل علی ابن ابیطالب

۳۱۶۷- محمد بن حنفیہ [ابوالقاسم محمد بن علی بن ابیطالب ہاشمی] (تابعی - ۸۱) عمر ۶۵

۳۱۶۸- محمد خلیل [محمد خلیل مرادی] (مورخ - ۱۲۰۶) سلک الدرر فی اعیان قرن ثانی عشر

۳۱۶۹- محمد بن خاتون [دیکھو عبد علی بن محمود] (فقیہ - اوائل صدی یازدہم حیدر آباد)

۳۱۷۰- محمد رضا [محمد رضا حسینی] (فقیہ - صدی یازدہم) کشف الآیات - تفسیر القرآن

۳۱۷۱- محمد زاہد [محمد زاہد بخاری] (مفسر - محدث - ۷۰۷ مدینہ) تفسیر ستر جلد میں

۳۱۷۲- محمد بن زکریا [محمد بن زکریا رازی (دیکھو رازی)] (طبیب - ۳۱۱) من لا یحضرہ الطبیب - برء الساعۃ - کفایہ منصوری

۳۱۷۳- محمد زمان [محمد زمان خاں شاہجہانپوری حیدر آبادی] (محدث - ۱۲۹۲)

۳۱۷۴- محمد زمان [امیر محمد زمان بن محمد جعفر مشہدی] (فقیہ - ۱۰۴۱) شرح قواعد الاحکام

۳۱۷۵- محمد بن سعدان [ابوجعفر محمد بن سعدان ضریر] (قاری - نحوی - ۲۳۱) مصنف نحویین - معرفۃ القرآن

۳۱۷۶- محمد سلیمان [محمد سلیمان پھلواروی] (صوفی - حدود ۱۳۲۵) عبدالحی لکھنوی اور نذیر حسین دہلوی کے شاگرد

۳۱۷۷- محمد بن سنان [ابوجعفر محمد بن سنان زاہری ہمدانی] (محدث - تیسری صدی) اصحاب امام ابوجعفر ثانی سے

۳۱۷۸- محمد بن سیرین [محمد بن سیرین (انس بن مالک کے غلام)] (تابعی - محدث - ۱۱۰ بصرہ) ولادت ۳۳ - امام فن تعبیر - مفسر - محدث -

۳۱۷۹- محمد شیبانی [محمد بن حسن بن فرقد شیبانی کوفی بغدادی] (حنفی - ۱۸۹ رے) ابوحنیفہ و ابویوسف کے شاگرد - انکو مع ابویوسف کے صاحبین فقہ حنفیہ میں لکھتے ہیں - فراء نحوی کے خالہ زاد - جامع الکبیر - جامع الصغیر

۳۱۸۰- محمد طاہر [جمال الدین محمد بن طاہر فتنی گجراتی] (لغوی - محدث - ۹۸۶ پٹن) ولادت ۹۱۴ - مجمع البحار - مغنی - تذکرۃ الموضوعات -

۳۱۸۱- محمد بن طلحہ [محمد بن طلحہ بن عبیداللہ تیمی (نیز دیکھو ابن طلحہ)] (صحابی - ۳۶) زینب بنت جحش زوجۂ رسول کی بہن حمنہ کے بیٹے جنگ جمل میں عائشہ کی ہمراہی میں مارے گئے

۳۱۸۲- محمد عاملی [محمد بن محمد بن حسین عاملی] (فقیہ - ۱۰۹۸) شاگرد شیخ بہائی - اصول فقہ - رسالہ عروض - نظم تلخیص مفتاح سکاکی

۳۱۸۳- محمد عابد [محمد عابد سندھی سیونی حنفی] (فقیہ - محدث - ۱۲۵۷) یمن میں علمائے زبید سے پڑھا - والی مصر کی طرف سے مدینہ کا رئیس العلماء
شرح تیسیر الوصول - شرح بلوغ المرام - طوالع الانوار

۳۱۸۴- محمد بن عبداللہ [محمد بن عبداللہ سلمی مرسی شافعی] (محدث - فقیہ - لغوی - نحوی - ۶۵۵) ولادت ۵۷۰ - سکونت بغداد - ری - خراسان -

۳۱۸۵- محمد عباس [مفتی محمد عباس لکھنوی (شوستری)] (فقیہ - مفسر - ادیب - شاعر - متکلم - ۱۳۰۶) منابر الاسلام - شمع المجالس - [illegible]
تفسیر رواح القرآن -

۳۱۸۶- محمد بن عبدالدائم [محقق شمس الدین محمد بن عبدالدائم عسقلانی مصری شافعی] (محدث - ۸۳۱ قدس) ولادت ۷۶۳ - شرح بخاری -

۳۱۸۷- محمد عبدہ [محمد عبدہ ازہری مصری] (ادیب - حکیم - مفسر - آغاز چودھویں صدی) شرح نہج البلاغہ - تفسیر جزو قرآنی

۳۱۸۸- محمد بن عثمان [ابوجعفر محمد بن عثمان بن سعید اسدی] (فقیہ - ۳۰۵) دوسرے وکیل امام صاحب العصر کے

۳۱۸۹- محمد عسکری [میر محمد عسکری بالافاضل متبحر - متکلم - ۱۱۹۰) عمر ۷۰ - مسئلہ فضیلت علی برابوبکر میں صدر جہاں پر غالب آئے

۳۱۹۰- محمد علی بنارسی [مولوی مفتی حکیم محمد علی ولد مفتی محمد اسماعیل بن محمد ابراہیم شمعی] (طبیب - شاعر فارسی - ۱۳۰۳) المشہور بہ حکیم [illegible]

۳۱۹۱- محمد علی کانپوری [سید محمد علی بن سید عبدالعلی حسنی حسینی حنفی نقشبندی کانپوری] (فقیہ - صوفی - ۱۳۴۶) شاگرد مفتی عنایت احمد کاکوروی - لطف اللہ [illegible]

۳۱۹۲۔ محمد علی مازندرانی [ملا محمد علی بن محمد رضا ساروی مازندرانی] (فقیہ۔ رجالی۔ صدی دوازدہم) توضیح الاشتباہ جو ۱۱۹۳ھ میں لکھی

۳۱۹۳۔ محمد علی کربلائی [محمد علی کربلائی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) رسالۂ واضح برائے استخراج آیات قرآنیہ

۳۱۹۴۔ محمد علی کرمانشاہی [آقا محمد علی بن آقا محمد باقر بہبہانی کرمانشاہی] (فقیہ۔ صدی سیزدہم) مقامع

۳۱۹۵۔ محمد علی نجفی [آقا محمد علی بن آقا محمد باقر ہزارجریبی مشہدی نجفی] (فقیہ۔ ۱۲۴۵) ولادت ۱۱۸۸

۳۱۹۶۔ محمد بن علی [ابو عبد اللہ محمد بن علی بن عبد اللہ بن عباس ہاشمی] (۰۔ ۱۲۶) ولادت ۶۰۔ ہاشم بن محمد حنفیہ کا خلیفہ۔ مروان حمار نے قتل کرایا۔ ابراہیم جانشین ہوا۔ ابراہیم سفاح اور منصور کا والد تھا۔

۳۱۹۷۔ محمد بن علی [ابو عبد اللہ محمد بن علی بن حمزہ] (ادیب۔ شاعر عرب۔ محدث۔ ۲۸۶) عباس علمدار کے پوتے کے پوتے۔ مقاتل الطالبین۔ امام علی نقی و حسن عسکری کے راویوں میں سے

۳۱۹۸۔ محمد بن علی [امام محمد بن علی بن حسین بن علی بن ابیطالب] (تابعی۔ امام پنجم۔ ۱۱۸) ابو جعفر امام محمد باقرؑ۔ ولادت ۵۶۔ عمر ۶۳

۳۱۹۹۔ (سید) محمد بن علی [سید شمس الدین محمد بن علی بن حسین بن ابو الحسن] (فقیہ۔ ۱۰۰۹) مدارک الاحکام۔ حاشیۂ ارشاد۔ حاشیۂ الفیہ۔ شرح قصیدہ ابن ابی الحدید۔ شاگرد ابن الصائغ و مقدس اردبیلی

۳۲۰۰۔ محمد بن علی [شیخ محمد بن علی الشخوری العاملی] (فقیہ۔ صدی یازدہم حیدرآباد) تحفۃ الطالب فی مناقب علی بن ابیطالب جو ۱۰۱۲ھ میں لکھی

۳۲۰۱۔ محمد بن عیسٰے [محمد بن عیسٰے بن حبان مداینی بغدادی] (محدث۔ ۲۷۴)

۳۲۰۲۔ محمد بن عمران [ابو عبید اللہ محمد بن عمران بن موسٰے بن سعد خراسانی بغدادی] (محدث۔ ۳۷۱)

۳۲۰۳۔ محمد بن عمرو [محمد بن عمرو بن حزم انصاری] (صحابی۔ ۶۳ حرہ) عمر ۶۵۔ تمام معرکوں میں علی کے ساتھ رہے۔ قتل عثمان میں ساعی تھے واقعہ حرہ

۳۲۰۴۔ محمد بن عمرو عاص [محمد بن عمرو بن عاص] (صحابی۔ ۳۷) جنگ صفین میں مارا گیا معاویہ کا طرفدار تھا۔ اسکا بھائی عبد اللہ نہیں لڑا

۳۲۰۵۔ محمد بن ابی عمیر [محمد بن ابی عمیر بغدادی] (محدث۔ فقیہ۔ تیسری صدی) از اصحاب امام رضا و محمد تقیؑ

۳۲۰۶۔ محمد عینائی [شیخ محمد بن حسام عاملی عینائی] (فقیہ۔ صدی یازدہم) معاصر جزینی

۳۲۰۷۔ محمد غوث [محمد غوث گوالیاری] (صوفی۔ ۹۷۰ گوالیار) جواہر خمسہ

۳۲۰۸۔ محمد بن ابی الفتح [محمد بن ابی الفتح بن ابی الفضل بعلی] (فقیہ۔ محدث۔ نحوی۔ لغوی۔ ۷۰۹) ولادت ۶۴۵

۳۲۰۹۔ محمد قاسم [محمد قاسم نانوتوی دیوبندی] (متکلم۔ فقیہ۔ ۱۲۹۷) ہدیۃ الشیعہ۔ انتصار الاسلام۔ ولادت ۱۲۴۸ ۱۸۸۰

۳۲۱۰۔ محمد بن قاسم [محمد بن قاسم بن یعقوب] (ادیب۔ ۹۰۴) روض الاخیار منتخب ربیع الابرار

۳۲۱۱۔ محمد قلی خان [مفتی سید محمد قلی خان بن محمد حسین نیشاپوری لکھنوی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۶۰) میرٹھ کے مفتی تشیید المطاعن تقلیب المکائد۔ سیف ناصری۔ تقریب الافہام۔ مصارع الافہام۔ نفاق الشیخین۔ برہان السعادت

۳۲۱۲۔ محمد قمی [میرزا محمد بن محمد رضا بن اسماعیل طوسی قمی] (محدث۔ مفسر۔ فقیہ۔ صدی یازدہم) تفسیر کنز الدقائق۔ معاصر ملا محسن فیض و علامہ مجلسی

۳۲۱۳۔ محمد کاشانی [حاجی شیخ محمد بن حاجی محمد زمان کاشانی نجفی] (فقیہ۔ متکلم۔ تیرھویں صدی) مراۃ الزمان۔ قول السدید۔ نور الہدیٰ۔ ہدایۃ المسترشدین۔ محمد باقر ہزارجریبی اور ملا مہدی نراقی کے شیوخ سے تھے۔

۳۲۱۴۔ محمد کاظم [اخوند ملا محمد کاظم خراسانی نجفی] (فقیہ۔ ۱۳۳۱)

۳۲۱۵۔ محمد بن کعب [محمد بن کعب قرظی مدنی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۰۸)

۳۲۱۶۔ محمد بن مبارک [ابو عبد اللہ محمد بن مبارک قرشی دمشقی] (محدث۔ ۲۱۵)

۳۲۱۷۔ محمد مبین [محمد مبین بن محب اللہ بن احمد عبد الحق فرنگی محلی لکھنوی] (فقیہ۔ ۱۲۲۵ لکھنو) قطب الدین سہالوی کی پوتی کے پوتے۔ وسیلۃ النجاۃ۔ شرح مسلم الثبوت

۳۲۱۸۔ محمد بن محمد [محمد بن محمد بن برہان النسفی بغدادی] (متکلم - ۶۸۶) عقائد

۳۲۱۹۔ محمد بن محمد [محی الدین محمد بن محمد بن ابراہیم انصاری شاطبی مالکی] (محدث۔ فقیہ - ۶۶۲ قاہرہ) ولادت ۵۸۲ شاطبہ۔ حلب قاہرہ میں دارالحدیث کا شیخ رہا۔

۳۲۲۰۔ محمد بن محمد [نصیر الدین محمد بن محمد الطوسی محقق بغدادی] (متکلم ۔ حکیم ۔ ہیئت دان - ۶۷۲) (دیکھو طوسی) اقلیدس مجسطی ۔ تجرید اخلاق ناصری

۳۲۲۱۔ محمد بن محمد [محمد بن محمد بن علی کاشغری حنفی شافعی] (صوفی - نحوی ۔ لغوی - ۷۰۵) مجمع الغرائب ۔ مختصر اسد الغابہ - ۴۰ سال مکہ میں رہا

۳۲۲۲۔ محمد بن محمد [شمس الدین محمد بن محمد بن علی غماری مصری مالکی] (نحوی - لغوی - ۸۰۲) (دیکھو غماری)

۳۲۲۳۔ (سید) محمد [آقا سید محمد بن آقا سید علی بن سید محمد علی طباطبائی کربلائی] (فقیہ - ۱۲۴۲) مفاتیح الاصول - کتاب المناہل - آقائے بہبہانی کے نواسے - ولادت ۱۱۸۰ کربلا

۳۲۲۴۔ محمد محسن [محمد محسن کشو کشمیری] (صوفی - عالم - ۱۱۱۹ تاشون)

۳۲۲۵۔ محمد المحبی [محمد المحبی] (مورخ - ۱۱۱۱) خلاصۃ الاثر فی اعیان قرن حادی عشر

۳۲۲۶۔ محمد بن محبوب [محمد بن علی بن محبوب قمی] (فقیہ - پانچویں صدی) کتاب الجامع فقہ میں - احمد بن ادریس اور محمد بن یحییٰ عطار نے اس سے روایت کی

۳۲۲۷۔ محمد بن مسعود [محمد بن مسعود مالینی ہروی (ابویعلی)] (نحوی - لغوی - صدی ہفتم) دیکھو ابویعلی ہروی - شاگرد فخر رازی

۳۲۲۸۔ محمد بن مسلم [محمد بن مسلم بن عبیداللہ بن عبداللہ بن شہاب زہری] (تابعی - ۱۲۴) دیکھو زہری

۳۲۲۹۔ محمد بن مسلم [ابوجعفر محمد بن مسلم بن رباح] (فقیہ - محدث - ۱۵۰) از اصحاب امام باقرؑ و جعفرؑ

۳۲۳۰۔ محمد بن مسلمہ [محمد بن مسلمہ انصاری] (صحابی - محدث - ۴۳ مدینہ) عمر ۷۷

۳۲۳۱۔ محمد معتمد خاں [محمد معتمد خاں بدخشی دہلوی] (محدث - معاصر محمد شاہ) مفتاح النجا - نزل الابرار جو ۱۱۲۶ھ میں لکھی

۳۲۳۲۔ محمد معصوم [محمد معصوم بن شیخ احمد سرہندی] (صوفی - ۱۰۸۰ تھانیسر)

۳۲۳۳۔ محمد معین سندھی [مخدوم محمد معین بن مخدوم محمد امین بن طالب اللہ سندھی] (محدث - صوفی - متکلم - شاعر - ۱۱۶۱) دراسات اللبیب

۳۲۳۴۔ محمد معین لاہوری [محمد معین لاہوری] (فقیہ - ۹۹۵) شاگرد عبدالقادر مفتی مکہ

۳۲۳۵۔ محمد معین ہروی [محمد معین فراہی ہروی] (فقیہ - واعظ - ۹۰۷) معارج النبوۃ

۳۲۳۶۔ محمد بن منکدر [محمد بن منکدر بن عبداللہ بن ہدیر تیمی مدنی] (تابعی - محدث - ۱۳۰) عمر کچھ اوپر ۷۰

۳۲۳۷۔ محمد مہدی [سید محمد مہدی] (فقیہ - شاعر عرب - ۱۲۱۲ نجف) دیکھو بحر العلوم

۳۲۳۸۔ محمد بن یحییٰ [محمد بن یحییٰ ذہلی] (محدث - ۲۵۸ بغداد)

۳۲۳۹۔ محمد بن یحییٰ [محمد بن یحییٰ بن حبان انصاری] (تابعی - ۱۲۱) عمر ۷۴

۳۲۴۰۔ محمد یعقوب [محمد یعقوب بن عنایت علی محقق بن محمد عمر بنارسی] (ادیب فارسی - ۱۳۲۲) عمر ۹۲

۳۲۴۱۔ (میرزا) محمود [آقا میرزا محمود بن میرزا علی نقی بن سید محمد جواد بروجردی] (فقیہ - تیرھویں صدی) ۱۲۸۵ھ میں ۶۰ برس کے تھے۔

۳۲۴۲۔ محمود جونپوری[1] [محمود بن شیخ محمد بن شاہ محمد فاروقی جونپوری] (متکلم - منطقی - حکیم - نحوی - ۱۰۶۲) شمس بازغہ - شرح الفوائد - فرائد محمودیہ -

۳۲۴۳۔ محمود حمصی رازی [سدید الدین محمود بن علی بن حسن حمصی رازی] (متکلم - صدی ششم) تعلیق الکبیر - تعلیق الصغیر - شیخ ورام نے ان سے روایت کی۔

۳۲۴۴۔ محمود مشہدی [محمود بن علی مشہدی] (فقیہ - صدی یازدہم) حدائق الاحباب - قول ثابت - حکم الطبیب - سلاح المومن

۳۲۴۵۔ محمود حسن [محمود حسن بن ذوالفقار علی دیوبندی] (متکلم - فقیہ - حی) شاگرد محمد قاسم نانوتوی

۳۲۴۶۔ محمود عالم [محمود عالم مصری] (ادیب - نحوی - ۱۳۱۱ مصر) انوار الربیع فی الصرف والنحو والبیان والمعانی والبدیع۔

[1] محمد افضل جونپوری کا شاگرد۔

۳۲۴۷۔ محمود بن لبید [محمود بن لبید انصاری] (صحابی۔ ۹۶)

۳۲۴۸۔ محی الدین عربی [محی الدین محمد بن علی بن محمد بن العربی طائی حاتمی اندلسی (شیخ الاکبر)] (صوفی۔ ۶۳۸ دمشق) ولادت مرسیہ ۵۶۰ فتوحات مکیہ۔ فصوص الحکم۔ تفسیر۔ مسامرات۔ (دیکھو ابن العربی)

۳۲۴۹۔ محی الدین نیشاپوری [ابو سعد محمد بن یحییٰ بن ابی منصور نیشاپوری شافعی] (فقیہ۔ ۵۴۸ نیشاپور) کتاب المحیط فی شرح الوسیط۔ الانتصاف فی مسائل الخلاف۔ شاگرد امام غزالی۔

۳۲۵۰۔ محی السنہ [امام ابو محمد حسین بن مسعود فراء بغوی شافعی] (مفسر۔ محدث۔ ۵۱۶) تفسیر معالم التنزیل۔ مصابیح السنہ۔ (دیکھو بغوی)۔

۳۲۵۱۔ مختار بن ابو عبید [مختار بن ابو عبید بن مسعود ثقفی] (صحابی۔ ۶۷) شبی سے انکی مخالفت تھی۔ انتقام خون حسین لیا۔ مصعب سے لڑتے ہوئے مارے گئے۔ ولادت سلہ ھ

۳۲۵۲۔ مخدوم جہانیاں [سید جلال الدین حسین موسوی (جہاں گشت)] (صوفی۔ ۷۸۵ اوچھ) بہاؤالدین زکریا ملتانی کے پوتے یعنی رکن الدین بن صدر الدین

۳۲۵۳۔ مخدوم الملک [عبداللہ سلطانپوری جالندھری] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۰۰۶ آگرہ) منہاج العابدین عصمۃ الانبیاء۔ کشف الغمہ

۳۲۵۴۔ (مرزا) مخدوم [محمد علی بن عبدالباقی بن شمس الدین محمد بن سید شریف جرجانی] (متکلم۔ ۹۹۵) نواقض الروافض

۳۲۵۵۔ مخزومی [ابو محمد فتح الدین عبداللہ بن محمد حلبی] (محدث۔ صدی دوم) معرفۃ الصحابہ

۳۲۵۶۔ مخنف [مخنف بن سلیم غامدی] (صحابی۔ ۔) علی کی طرف سے اصفہان کے گورنر

۳۲۵۷۔ مدینی [ابو موسیٰ محمد بن عمر بن احمد اصفہانی مدینی] (محدث۔ ۵۸۱ اصفہان) کتاب المغیث۔ کتاب الانساب۔ ولادت ۵۰۱ اصفہان

۳۲۵۸۔ مداینی [ابوالحسن علی مداینی] (مورخ۔ ۲۲۵) کتاب السقیفہ (دیکھو ابوالحسن مداینی)

۳۲۵۹۔ مراغی [ابو حفص عمر بن حسن] (محدث۔ ۷۷۸)

۳۲۶۰۔ مراکشی [عبدالواحد مراکشی] (مورخ۔ تیرھویں صدی عیسوی) المغرب فی تاریخ المغرب۔ (دیکھو عبدالواحد)

۳۲۶۱۔ مرتضیٰ [شیخ مرتضیٰ بن محمد امین شوستری نجفی] (فقیہ۔ ۱۲۸۱) شیخ احمد نراقی اور شریف العلماء کے شاگرد

۳۲۶۲۔ مرتضیٰ [سید محمد بن محمد بن زید علوی (ابوالمعالی)] (ریاضی۔ حکیم۔ منطقی۔ متکلم۔ ۴۸۰) (نیز دیکھو سید مرتضیٰ علم الہدیٰ)

۳۲۶۳۔ مرتضیٰ [میر مرتضیٰ شریفی شیرازی نبیرۂ سید شریف جرجانی] (فاضل حکیم۔ ۔) آگرہ میں آکر علمائے اکبری میں شامل ہوئے۔ دہلی سے مشہد لیجا کر دفن کئے گئے۔ علم حدیث مکہ میں ابن حجر مکی سے حاصل کیا۔ علوم حکمیہ کی تدریس کرتے تھے۔

۳۲۶۴۔ مرتضیٰ [سید مرتضیٰ حسینی بلگرامی زبیدی قادری حنفی] (صوفی۔ لغوی۔ محدث۔ ۱۲۰۵ مدینہ) ولادت ۱۱۴۵۔ تاج العروس شرح قاموس۔ شرح احیاء العلوم۔ انبار المتناثرہ فی احادیث المتواترہ۔ ترک وطن کرکے زبید حجاز اور مصر کے علماء سے پڑھا۔

۳۲۶۵۔ مرتضیٰ [سید صفی الدین ابو تراب مرتضیٰ بن الداعی بن قاسم حسینی رازی] (فقیہ۔ صدی پنجم) معاصر غزالی۔ تبصرۃ العوام۔ فصول نامہ (دیکھو سید مرتضیٰ)

۳۲۶۶۔ مرزا جان [حبیب اللہ باغنوی شیرازی اشعری شافعی] (متکلم۔ اصولی۔ منطقی۔ اوائل صدی دہم) معاصر دوانی۔ کتاب الردود والنقود علی شرح المختصر عضدی۔

۳۲۶۷۔ مرزا محمد [حکیم مرزا محمد بن عنایت احمد خاں کشمیری] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۳۵) نزہۃ اثنا عشریہ۔ ایضاح المقال

۳۲۶۸۔ مرزا مہدی [مرزا مہدی شیرازی] (نسابہ۔ مورخ۔ ۱۱۳۵ شیراز) (میرزا حسن۔ دیکھو حسن شیرازی)

۳۲۶۹۔ مرزبان [ابوالحسن علی بن احمد بن مرزبان بغدادی شافعی] (فقیہ۔ ۳۶۶ بغداد) ابن قطان کا شاگرد۔ ابو حامد اسفرائنی کا استاد

۳۲۷۰۔ مرزبانی [ابو عبیداللہ محمد بن عمران بن موسیٰ خراسانی بغدادی (متشیع)] (محدث۔ ادیب۔ ۳۸۴ بغداد) ابن ابی داؤد سے روایت کرتا ہے

۳۲۷۱۔ مرزکہ [زید موصلی شیعی] (شاعر۔ نحوی۔ ادیب۔ ۔)

۳۲۷۲- مرعشی [سید حسن بن حمزہ بن علی مرعشی حسینی] (فقیہ - ۳۵۸)

۳۲۷۳- مرعی [مرعی بن یوسف حنبلی] (فقیہ - ۱۰۳۰) نیل المارب فقہ حنبلی

۳۲۷۴- مرغینانی [ابوالحسن علی بن ابی بکر حنفی] (فقیہ - ۵۹۳) ولادت ۵۳۰ - ہدایہ

۳۲۷۵- مروان [مروان بن حکم بن عاص اموی] (صحابی - ۶۵ دمشق) ولادت سلمہ - عثمان کا عمزاد و داماد

۳۲۷۶- مرہ بن کعب [مُرّہ بن کعب بہزی شامی] (صحابی - ۵۵ اردن)

۳۲۷۷- مُزَنی [ابوابراہیم برہان الدین اسماعیل بن یحییٰ بن اسماعیل مزنی مصری شافعی] (فقیہ - محدث - ۲۶۴) مصاحب شافعی جامع الصغیر - جامع الکبیر - مختصر المختصر - منثور - ترغیب -

۳۲۷۸- مزنی [خازن المازنی] (ریاضی - ۴۳۰) سکونت اندلس مصر - کتاب الجبر والشقق - کتاب البصریات - آلات الرصد - مقدار انکسار النور فی الہوا -

۳۲۷۹- مزید الاغلاق [ابوعمر عیسیٰ بن عمر ثقفی] (نحوی - ۱۴۹) استاد خلیل - الاکمال - الجامع -

۳۲۸۰- مزیدی [رضی الدین ابوالحسن علی بن شیخ جمال الدین احمد بن یحییٰ مزیدی حلی] (فقیہ - صدی ہفتم) شاگرد علامہ حلی

۳۲۸۱- مزی [امام ابوالحجاج جمال الدین یوسف بن عبدالرحمان قضاعی دمشقی شافعی] (محدث - ۷۴۲) ولادت ۶۵۴ حلب - تہذیب الکمال -

۳۲۸۲- مسبّحی [امیر مختار عزالملک محمد بن عبید اللہ بن احمد حرانی مصری] (کاتب - مورخ - ۴۲۰) تاریخ مصر قصص الانبیاء - التلویح والتصریح - ملازم حاکم خلیفۂ مصر - ولادت ۳۶۶

۳۲۸۳- مستغفری [ابوالعباس جعفر بن محمد بن معتز نسفی سمرقندی حنفی] (محدث - ۴۳۲ سمرقند) معرفۃ الصحابہ - دلائل النبوۃ - خطب النبویہ - کتاب الشمائل - فضائل القرآن - طب نبوی -

۳۲۸۴- مسروق [مسروق بن الاجدع ہمدانی کوفی] (تابعی - ۶۲ کوفہ) اسلام قبل وفات نبی اختیار کیا -

۳۲۸۵- مسطح [مسطح بن اثاثہ بن عباد بن مطلب بن عبد مناف] (صحابی - ۳۴) عمر ۵۶

۳۲۸۶- مسعر بن کدام [ابوسلمہ مسعر بن کدام ہلالی کوفی] (محدث - ۱۵۵)

۳۲۸۷- مسعود [مسعود بن ناصر سجستانی] (محدث - ۴۷۷)

۳۲۸۸- مسعود بن سعد [مسعود بن سعد بن سلمان ہمدانی جرجانی غزنوی] (شاعر فارسی - معاصر مسعود بن محمود غزنوی)

۳۲۸۹- مسعودی [قطب الدین ابوالحسن علی بن حسین بن علی بغدادی] (مورخ - ۳۴۶ قاہرہ) تاریخ مروج الذہب - اخبار الامم - خزائن الملوک - کتاب البیان اخبار ائمہ - اخبار الزمان - کتاب التنبیہ - کتاب الامامۃ

۳۲۹۰- مسعودی [ابوعبداللہ محمد بن عبداللہ بن مسعود مسعودی مروزی شافعی] (فقیہ - بعد ۴۲۰ مرو) شاگرد قفال مروزی - شرح مختصر مزنی

۳۲۹۱- مسعودی [تاج الدین ابوسعید محمد بن عبدالرحمان بن محمد خراسانی مروزی شافعی] (ادیب - فقیہ - صوفی - ۵۸۴ دمشق) ولادت ۵۲۲ - شرح مقامات حریری

۳۲۹۲- مسکین [مسکین] (شاعر اردو -) پرانا مرثیہ گو بارھویں صدی میں ہوا ہے -

۳۲۹۳- مسلم بن حجاج [امام ابوالحسین مسلم بن الحجاج قشیری نیشاپوری] (محدث - ۲۶۱) جامع الصحیح - ولادت ۲۰۴ یا ۲۰۶

۳۲۹۴- مسلم بن حُمیر [مسلم بن حمیر] (جغرافی - ۲۳۰)

۳۲۹۵- مسلم بن عقیل [مسلم بن عقیل بن ابیطالب ہاشمی] (صحابی - ۶۰ کوفہ)

۳۲۹۶- مسلم بن ولید [مسلم بن ولید] (شاعر عرب - ۲۰۸) دیوان صریع الغوانی

۳۲۹۷- مِسوَر بن مخرمہ [ابوعبدالرحمان مسور بن مخرمہ زہری قرشی] (صحابی - محدث - ۶۴ مکہ) عبدالرحمان بن عوف کا بھانجہ

۳۲۹۸- مسیح الزمان [مسیح الزماں خاں شاہجہانپوری] (عالم - آخر صدی سیزدہم) استاد[1] نظام حیدرآباد دکن -

۳۲۹۹- مسیح کاشی [مسیح کاشی] (شاعر فارسی - ۱۰۶۶) ہندمیں آکر ایران کو مراجعت کی -

۳۳۰۰- مشتاق احمد [مشتاق احمد امبیٹھوی] (متکلم فقیہ - حی) ولادت ۱۲۷۳ شاگرد عبدالرحمان پانی پتی فیض الحسن سہارنپوری سدیدالدینخاں دہلوی

۳۳۰۱- مصحفی [شیخ غلام ہمدانی امروہوی دہلوی لکھنوی] (شاعر اردو - ۱۲۴۰)

۳۳۰۲- مصطفےٰ [مصطفےٰ بن عبداللہ حلبی شبلی] (مورخ - ۱۰۶۷) (دیکھو حاجی خلیفہ)

۳۳۰۳- مصطفےٰ تفریشی [امیر مصطفےٰ بن حسین حسینی تفریشی] (رجالی - اوائل صدی یازدہم) نقد الرجال شاگرد عبداللہ شوستری معاصر مرزا محمد رجالی

۳۳۰۴- مصعب [مصعب بن عمیر بن ہاشم عبدری قرشی] (صحابی - ۲) قدیم الاسلام - جنگ احد میں شہید ہوئے

۳۳۰۵- مصعب [مصعب بن زبیر بن العوام] (تابعی - ۷۱) عبداللہ بن زبیر کی طرف سے بصرہ کا گورنر - عبدالملک کی فوج سے شکست کھاکر مارا گیا

۳۳۰۶- مصنفک [مجدالدین علی بن مسعود بن محمد بسطامی عمری] (مفسر - ۸۷۵) فخر رازی کی اولاد سے - ولادت ۸۰۳

۳۳۰۷- مضمون [شیخ شرف الدین اکبرآبادی دہلوی] (شاعر اردو - بارھویں صدی) معاصر محمد شاہ و شاہ عالم

۳۳۰۸- مُطرّز [ابوبکر قاسم بن زکریا بن یحییٰ بغدادی] (محدث - ۳۰۵)

۳۳۰۹- مُطرّز [ابوعمر محمد بن عبدالواحد بن ابی ہاشم باوردی یعنی ابیوردی بغدادی] (صوفی - لغوی - ۳۴۵ بغداد) مستدرک الصحیح للثعلب - شرح الفصیح - کتاب الیواقیت - کتاب النوادر - فائت العین - فائت الجمہرہ

۳۳۱۰- مطرز [ابوعمر محمد بن عبدالواحد بن ابوہاشم بغدادی] (صوفی - نحوی - ۳۴۵) دیکھو ابوعمر زاہد

۳۳۱۱- مُطرّزی [ابوالفتح ناصرالدین بن ابی المکارم عبدالسید بن علی خوارزمی حنفی معتزلی] (فقیہ - نحوی - ادیب - لغوی - ۶۱۰ خوارزم) معرب فی اللغۃ - مصباح فی النحو - شرح مقامات حریری - ولادت ۵۳۸ خوارزم

۳۳۱۲- مطرف [ابوعبداللہ مطرف بن عبداللہ بن شخیر حریشی بصری] (فقیہ - ۸۷)

۳۳۱۳- مطرف [ابوایوب مطرف بن مازن صنعانی شافعی] (فقیہ - ۱۹۱ رقہ)

۳۳۱۴- مطلب [مطلب بن ربیعہ بن حارث بن عبدالمطلب ہاشمی] (صحابی - ۰) سنہ۲۹ھ میں غزوۂ افریقہ کے لئے مصر گئے -

۳۳۱۵- مظہر جانجاناں [مرزا شمس الدین حبیب اللہ مظہر جانجاناں دہلوی] (صوفی - شاعر فارسی و اردو - ۱۱۹۵) جانجاناں عالمگیر کا دیا ہوا نام - مظہر تخلص - ولادت ۱۱۱۱

۳۳۱۶- مظہر حسن [مظہر حسن] (عالم - حی) تہذیب المتین - کشف الحقائق - لمعۃ الضیاء

۳۳۱۷- معاذ بن جبل [معاذ بن جبل انصاری خزرجی] (صحابی - محدث - ۱۸ عمواس) عمر ۳۸ - عقبۂ ثانیہ میں ۱۸ سال کی عمر میں مسلمان ہوئے

۳۳۱۸- معاذ بن مسلم [ابومسلم معاذ بن مسلم الہراء کوفی] (نحوی - ۱۹۰ یا ۱۸۷) کسائی کا استاد - محمد بن کعب قرظی کے موالی سے - رواسی کا چچا -

۳۳۱۹- معافری [ابوطالب عبدالجبار بن محمد بن علی معافری مغربی] (لغوی - ادیب - ۵۲۶) بغداد آکر علم حاصل کیا

۳۳۲۰- معانی اطرابلسی [شیخ ابوالفرج معانی بن یحییٰ بن زکریا نہروانی جریری] (فقیہ - لغوی - نحوی - ۰) کتاب الجلیس و الانیس تفسیر قرآن -

۳۳۲۱- معاویہ [معاویہ بن ابی سفیان صخر بن حرب اموی] (صحابی - محدث - ۶۰ دمشق) انکی ماں ہندہ بنت عتبہ آکلۃ الاکباد تھی فتح مکہ پر مسلمان

۳۳۲۲- معاویہ [معاویہ بن حکم سلمی] (صحابی - ۱۱۷) مدینہ میں بہت آتے رہتے تھے -

۳۳۲۳- معاویہ بن عمار بن خباب کوفی] (فقیہ - محدث - ۱۷۵) از اصحاب امام جعفر و کاظم ع

۳۳۲۴- معبد [معبد بن خالد جہنی] (صحابی - ۷۲) عمر کچھ اوپر ۸۰

۳۳۲۵- معروف [الہیٰ بخش خاں دہلوی] (شاعر اردو - انجام صدی سیزدہم)

---

[1] نظام علی عثمان علی خاں کے استاد نواب انواراللہ خاں کا ۱۳۳۶ھ میں انتقال ہوا عمر ۹۰ کے قریب -

۳۳۲۶- معروف کرخی [ابومحفوظ معروف بن فیروز کرخی بغدادی] (صوفی - ۲۰۰ کرخ) امام علی رضا کے دربان و مرید - سری سقطی کے پیر - (کرخ بغداد کا محلّہ ہے)

۳۳۲۷- معزی [محمد بن عبد الملک نیشاپوری] (شاعر فارسی - ۵۴۲) معز الدین سنجر کا ملک الشعراء و امیر الامراء

۳۳۲۸- معشوق علی [معشوق علی جونپوری] (حکیم - فقیہ - ۱۲۶۹)

۳۳۲۹- معلّی [معلّی بن خنیس (غلام امام جعفر صادق)] (محدث - ۱۴۵) نفس زکیہ کے خروج کے بعد اُسی کے کینہ میں منصور نے قتل کرایا۔

۳۳۳۰- معمر بن راشد [ابوعروہ معمر بن راشد ازدی] (تابعی - ۱۵۳) عمر ۵۸

۳۳۳۱- معمر بن عبد الواحد [معمر بن عبد الواحد بن رجاء اصفہانی] (محدث - ۵۶۴) ولادت ۴۹۴ - تاریخ - معاجم

۳۳۳۲- معمری [ابوالحسن علی بن شبیب بغدادی] (محدث - ۲۹۵)

۳۳۳۳- معقل [احمد بن علی المعقل حلبی حمصی] (نحوی - ادیب - شاعر - ۶۴۴) ولادت ۵۶۷ - شاگرد ابو البقاء عکبری

۳۳۳۴- معقل بن یسار [معقل بن یسار مزنی بصری] (صحابی - محدث -) زمانۂ معاویہ میں یا ۶۰ھ کے بعد انتقال ہوا

۳۳۳۵- معن بن زائدہ [امیر ابوالولید معن بن زائدہ بن عبد اللہ شیبانی] (فیاض و جواد - ۱۵۱ البست) بنی امیہ کی طرف سے مختلف ولایتوں کا امیر رہا - ایام گورنری سیستان میں خارجیوں کے ہاتھ سے مارا گیا۔

۳۳۳۶- معن بن عدی [معن بن عدی بلوی] (صحابی - ۱۲) جنگ یمامہ میں مارے گئے۔

۳۳۳۷- معین بن صفی [معین الدین بن صفی الدین] (مفسر - ۹۰۵) تفسیر جامع البیان

۳۳۳۸- معین الدین چشتی [خواجہ معین الدین حسن بن خواجہ غیاث الدین حسین حسینی چشتی سنجری اجمیری] (صوفی - ۶۳۳ اجمیر) مرید خواجہ عثمان ہارونی - عمر ۱۰۷ سال

۳۳۳۹- معین الدین فراہی [معین الدین ہروی فراہی عرف ملا مسکین] (واعظ - محدث - ۹۰۷) معارج النبوۃ

۳۳۴۰- مغلطائی [امیر علاء الدین بن قلیج مصری] (مورخ - ۷۶۲) سیرۃ نبویہ - تکملہ تہذیب الکمال -

۳۳۴۱- مغیرہ [مغیرہ بن شعبہ ثقفی] (صحابی - محدث - ۵۰) اسلام عام الخندق - امیر کوفہ - عمر ۷۰

۳۳۴۲- مفلح [شیخ مفلح بن حسین صیمری] (فقیہ - اوائل صدی دہم) شرح الشرائع - شرح الموجز - مختصر الصحاح - جواہر الکلمات - شاگرد ابن فہد - معاصر علی بن ہلال۔

۳۳۴۳- مفید بن جہم [مفید الدین محمد بن جہم اسدی حلّی] (فقیہ - صدی ہفتم) شاگرد محقق حلّی و فخار - (نیز دیکھو شیخ مفید)

۳۳۴۴- مقاتل [ابو بسطام [مقاتل بن حیان بلخی] (محدث - ۱۵۰ ہند)

۳۳۴۵- مقاتل [ابوالحسن مقاتل بن سلیمان بن بشیر خراسانی مروزی بغدادی] (محدث - مفسر - ۱۵۰ بصرہ) تفسیر القرآن - مجاہد اور عطاء سے روایت کرتا ہے -

۳۳۴۶- مقبل [مقبل اصفہانی] (شاعر فارسی - ۱۱۵۷) مومن خاں ناظم گجرات کے عہد میں ایران سے آیا -

۳۳۴۷- مقبول احمد [مولوی سید مقبول احمد دہلوی] (واعظ بے بدل - ملازم رامپور - حی) ترجمۂ القرآن - ترجمۂ حلیۃ المتقین - ترجمہ اسنی المطالب

۳۳۴۸- مقداد [مقداد بن الاسود کندی] (صحابی - محدث - ۳۳ مدینہ) سادس الاسلام - مدینہ سے تین میل مقام جرف پر مرے -

۳۳۴۹- مقداد [شیخ[1] مقداد بن عبد اللہ بن محمد حلّی] (فقیہ - متکلم - آخر صدی ہشتم) شرح باب حادی عشر - شرح نہج المسترشدین جو ۷۹۲ میں لکھی - کنز العرفان فی فقہ القرآن - تنقیح الرائع شرح مختصر الشرائع - شرح مبادی الاصول - رصد القواعد - فاضل سیوری یا غروی مشہور ہیں

۳۳۵۰- مقدام [مقدام بن معدیکرب کندی] (صحابی - ۸۷) عمر ۹۱

[1] شاگرد شہید اول -

۳۳۵۱ - مقدسی[1] [امام ابومحمد عبداللہ بن ابی الوحش بری بن عبدالجبار مقدسی مصری] (نحوی - لغوی - ۵۸۲ مصر) حواشی صحاح اللغات مع استدراک

۳۳۵۲ - مقدسی [محمد بن عبداللہ بن احمد] (محدث - ۷۸۹)

۳۳۵۳ - مقدسی [شمس الدین ابوعبداللہ محمد بن احمد مقدسی حنبلی] (جغرافی - صدی چہارم) ۳۷۵ میں احسن التقاسیم فی معرفۃ الاقالیم لکھی

۳۳۵۴ - مقدسی [شہاب الدین احمد بن محمد] (محدث - ۷۲۸ قدس) شرح لامیہ وشاطبیہ

۳۳۵۵ - مقدسی [عزالدین مقدسی] (شاعر عرب - ۶۷۸) کشف الاسرار عن حکم الطیور والازہار

۳۳۵۶ - مقدسی [محمد بن عبدالواحد حنبلی] (محدث - ۶۴۳ قدس)

۳۳۵۷ - مقدسی [ابومحمد عبدالغنی بن عبدالواحد بن علی مقدسی حنبلی] (محدث - ۶۰۰) ولادت ۵۴۱ - العمدہ - الاحکام - درر الاثر - الکمال - مصباح احادیث صحیحین - غنیۃ الحفاظ - نہایۃ المراد

۳۳۵۸ - مقدس اردبیلی [دیکھو احمد اردبیلی] (فقیہ - ۹۹۳)

۳۳۵۹ - مقرب علی [سید مقرب علی خاں جگرانوی (زائر)] (عالم - حی) ذریعۃ النجات - اربعین (ارسطوجاہ رجب علیخاں کے بھانجے)

۳۳۶۰ - مقری [احمد بن محمد بن احمد تلمسانی مالکی (نزیل قاہرہ)] (محدث - مفسر - ادیب - مورخ - ۱۰۴۱) نفح الطیب جو اندلس کی تاریخ ہے

۳۳۶۱ - مقری [امام شیخ الاسلام ابوعبدالرحمان عبداللہ بن یزید العمری الکوفی] (محدث - ۲۱۳) ولادت حدود ۱۲۰

۳۳۶۲ - مقریزی [تقی الدین احمد بن علی بن عبدالقادر مصری] (مورخ - ۸۴۵) شاگرد ابن خلدون - الخطط والآثار یعنی تاریخ مصر - نقود اسلامیہ - الخبر عن البشر

۳۳۶۳ - مقنع [عطاء خراسانی] (مشعبد - ۱۶۳) مدعی ربوبیت - مسلمانوں نے گھیر لیا تو اپنے کو زہر سے ہلاک کیا

۳۳۶۴ - مقیما [مرزا مقیمائے نصیرآبادی] (شاعر فارسی - ۱۱۳۱) دیوان اشعار

۳۳۶۵ - مکحول [ابوعبداللہ مکحول بن ابی مسلم عبداللہ ہذلی کابلی دمشقی] (تابعی - ۱۱۸ دمشق) سعید بن عاص کا ملازم - فقیہ ومفتی شام

۳۳۶۶ - مکی [ابومحمد شیخ مکی بن ابیطالب حموش بن محمد قیروانی قرطبی] (نحوی - مفسر - ۴۳۷) اعراب القرآن - تفسیر ۱۵ جلد

۳۳۶۷ - ملا [عمر بن محمد بن خضر اربلی] (محدث - چھٹی صدی) وسیلۃ المتعبدین - نورالدین زنگی بادشاہ شام اسکا معتقد تھا -

[ملا میرزا - دیکھو ملائے شیروانی]

۳۳۶۸ - ملا جیون [شیخ احمد امیٹھوی دہلوی] (متکلم - ۱۱۳۰) نورالانوار شرح المنار - تفسیر احمدی - شاگرد ملا لطف اللہ کوڑا جہان آبادی

۳۳۶۹ - ملک الافضل [ابوالقاسم شاہنشاہ بن بدر الجمالی] (وزیر مصر - ۵۱۵) اپنے والد کی وفات پر ۴۸۸ میں وزیر ہوا

۳۳۷۰ - ملک الصالح [ابوالغارات طلایع بن رزّیک] (وزیر مصر - ۵۵۶) ولادت ۴۹۵

۳۳۷۱ - ملک العلماء [شہاب الدین احمد بن شمس الدین محمد دولت آبادی جونپوری] (فقیہ - محدث - ۸۴۹ جونپور) تفسیر بحر مواج - ہدایۃ السعداء - مناقب السادات

۳۳۷۲ - ملک قمی [ملا ملک قمی] (شاعر فارسی - ۱۰۲۴) استاد ظہوری - ایران سے آکر ابراہیم عادل شاہ والی بیجاپور کا ملازم ہوا

۳۳۷۳ - ملک النحاۃ [ابونزار حسن بن ابی الحسن صافی بن عبداللہ شافعی بغدادی] (نحوی - فقیہ - شاعر عرب - ۵۶۸ دمشق) ولادت ۴۸۹

۳۳۷۴ - ملوی [احمد ملوی] (فلسفی منطقی - ۱۱۸۱) سلم المرونق کی شرح منطق میں

۳۳۷۵ - ممتاز العلماء [سید محمد تقی بن حسین بن علی لکھنوی] (فقیہ - ۱۲۸۹)

۳۳۷۶ - مملوک علی [مملوک علی نانوتوی دہلوی] (فقیہ - فاضل - شاعر - صدی سیزدہم) شاگرد مولوی رشید الدین خاں

۳۳۷۷ - ممنون [نظام الدین قمرالدین منت دہلوی] (شاعر اردو - آخر صدی سیزدہم)

---

[1] نحو میں ابوبکر معافری قرطبی کا شاگرد - ولادت ۴۹۹ مصر -

۳۳۷۸۔ منازی [ابونصر احمد بن یوسف سلیکی منازی فارقی] (کاتب۔ شاعر عرب ۔ ۴۳۷) احمد بن مروان کردی صاحب دیاربکر کا

۳۳۷۹۔ مناوی [محمد بن عبد الرؤف بن تاج العارفین] (محدث ۔ ۱۰۳۱) کنوز الحقائق۔ کتاب الصفوہ فی مناقب آل ۔ [منتقب سے سالم]

۳۳۸۰۔ منتجب الدین قمی [ابوالحسن بن ابوالقاسم عبید اللہ بن حسن بن حسین بن موسے بن بابویہ قمی] (رجالی ۔ صدی ششم) معاصر ابن شہر آشوب
یافعی شافعی کے اُستاد۔ ان کے پرداداحسین شیخ صدوق کے بھائی تھے۔ شیخ طبرسی اور ابوالفتوح رازی سے روایت کرتے ہیں ۔ عمر
۸۰ سے زیادہ۔

۳۳۸۱۔ منتخب الدین [خواجہ منتخب الدین] (صوفی ۔ ۶۹۵ دولت آباد) نظام الدین اولیاء کے مرید

۳۳۸۲۔ منذری [زکی الدین ابومحمد عبد العظیم بن عبد القوی بن عبد اللہ شافعی شامی مصری] (محدث ۔ فقیہ ۔ ادیب ۔ ۶۵۶) ولادت ۵۸۱۔
ترغیب و ترہیب ۔ معجم ۔ قاہرہ کے جامع ظافری کا مدرس

۳۳۸۳۔ منصور حلاج [ابومعتب حسین بن منصور اہوازی (دیکھو حلاج)] (صوفی ۔ ۳۰۹) باپ کے نام سے مشہور ہوئے ۔ انکا دادا مجوسی تھا۔
سہل بن عبد اللہ شوستری اور جنید کا مرید

۳۳۸۴۔ منصور رستگو [منصور بن عبد اللہ فارسی شیرازی] (فقیہ ۔ صدی دہم) شرح تہذیب الاصول ۔ معاصر شہید ثانی

۳۳۸۵۔ منصور [ابوایوب منصور بن حازم کوفی] (محدث ۔ فقیہ ۔ دوسری صدی) امام صادق و کاظمؑ سے روایت کی (نیز دیکھو غیاث الدین منصور)

۳۳۸۶۔ منہال [منہال بن عمر اسدی] (محدث ۔ صدی اول) امام زین العابدین سے روایت کی حسنین ع کے بھی صحابی تھے

۳۳۸۷۔ مودود [خواجہ قطب الدین مودود چشتی] (صوفی ۔ ۵۳۷ چشت)

۳۳۸۸۔ مورج [ابو فید مورج بن عمرو بن حارث بصری نیشاپوری] (نحوی ۔ ۱۹۵) خلیل کا شاگرد ۔ غریب القران ۔ کتاب المعانی ۔
کتاب الانواء

۳۳۸۹۔ موسےٰ بن عقبہ [موسےٰ بن عقبہ] (محدث ۔ مورخ ۔ ۱۴۱) کتاب المغازی

۳۳۹۰۔ موسیٰ کاظم [امام موسے بن جعفر بن محمد بن امام زین العابدین] (امام ہفتم ۔ ۱۸۳ کاظمین) ولادت ۱۲۸ ۔ کاظمین بغداد کا ایک محلہ ہے

۳۳۹۱۔ موسےٰ بن نصیر [ابوعبد الرحمان موسےٰ بن نصیر] (تابعی ۔ فاتح اندلس ۔ ۹۷) ولادت ۱۹

۳۳۹۲۔ مولوی روم [جلال الدین محمد بن بہاء الدین ولد قونوی رومی] (صوفی ۔ ۶۷۲ قونیہ) مولوی معنوی ۔ مثنوی ۔ شمس تبریز کے مرید
(دیکھو جلال الدین رومی)

۳۳۹۳۔ مومن الطاق [ابوجعفر محمد بن علی بن نعمان الاحول کوفی] (متکلم ۔ دوسری صدی) اصحاب امام کاظمؑ سے ۔ کتاب الاحتجاج امامۃ
کتاب مجالسۃ ۔

۳۳۹۴۔ مومن [حکیم مومن خاں دہلوی] (شاعر اُردو ۔ ۱۲۶۸)

۳۳۹۵۔ مومن [مومن بن امیر محمد زمان حسینی دیلمی تنکابنی مازندرانی] (طبیب ۔ صدی یازدہم) تحفۃ المومنین معاصر شاہ سلیمان صفوی

۳۳۹۶۔ مومن [حاجی محمد مومن بن حاجی محمد قاسم بن حاجی محمد ناصر شیرازی] (عارف ۔ صدی یازدہم) معاصر علامہ مجلسی ۔ خزانۃ الخیال ۔

۳۳۹۷۔ مومن [امیر محمد مومن حسینی استرآبادی] (فقیہ ۔ ۱۰۳۱) محمد قلی قطب شاہ والی حیدرآباد کے وکیل السلطنت ۔ کتاب الرجعۃ

۳۳۹۸۔ مونس [میر نواب دہلوی لکھنوی] (شاعر اُردو ۔ ۱۲۹۲)

۳۳۹۹۔ موید شیرازی [موید الدین ہبۃ اللہ بن موسےٰ شیرازی] (ادیب ۔ ۴۷۰ قاہرہ) مجالس مویدیہ

۳۴۰۰۔ مہاجر [مہاجر بن ابی امیہ بن مغیرہ مخزومی] (صحابی ۔ ۰) ام سلمہ کے بھائی ۔ ابوبکر کی طرف سے یمن کے گورنر

۳۴۰۱۔ مہاجر [مہاجر بن خالد بن ولید مخزومی] (صحابی ۔ ۳۷) جمل و صفین میں علی کے ساتھ تھے اور انکا بھائی عبد الرحمان معاویہ کے ساتھ

صفین میں شہید ہوئے۔

۳۴۰۱- مہدی [امام محمد بن حسن بن علی بن محمد بن امام رضا] (امام دوازدہم - ۰) ۲۶۰ میں بعمرہ ۵ سال سرداب سامرہ میں غائب ہو گئے۔

۳۴۰۲- مہدی فتونی [ابو صالح سید محمد مہدی بن شیخ بہاء الدین محمد فتونی عاملی نجفی] (فقیہ - آخر صدی ۱۲) سید مہدی بحر العلوم کے استاد۔ نتائج الاخبار (نیز دیکھو بحر العلوم)

۳۴۰۴- مہدی نراقی [ملا مہدی بن ابوذر نراقی کاشانی] (فقیہ - آغاز صدی سیزدہم) معتمد الشیعہ - لوامع الاحکام - تحفۃ الرضویہ - تجرید فی اصول الفقہ - جامع السعادات - کشکول - محرق القلوب - محمد باقر بہبہانی کے شاگرد

۳۴۰۵- مہذب الدین نیلی [شیخ شہاب الدین ابو عبداللہ حسین بن ردہ نیلی] (فقیہ - محدث - صدی ہفتم) حسن بن ابو علی طبرسی سے روایت کرتے ہیں۔

۳۴۰۶- مہلب [ابو سعید مہلب بن ابی صفرہ ظالم بن سراق ازدی بصری] (تابعی - گورنر بصرہ و خراسان - ۸۲ مرو روذ) اسکا باپ ظالم بن سراق اصحاب علی سے تھا جو علی کی خلافت میں فوت ہوا۔

۳۴۰۷- مہلبی [ابو محمد حسن بن محمد بن عبداللہ] (وزیر معز الدولہ - ۳۵۲ بغداد) ولادت ۲۹۱ - کاتب بلیغ - مہلب بن ابی صفرہ کی نسل سے (دیکھو حسن بن ہارون)

۳۴۰۸- مہیار [ابو الحسین مہیار بن مرزویہ فارسی دیلمی] (کاتب - شاعر عرب - ۴۲۸) مجوسی تھا۔ شریف رضی کے ہاتھ پر مسلمان ہوا

۳۴۰۹- میانمیر [شیخ محمد میانمیر] (صوفی - ۱۰۴۵ لاہور)

۳۴۱۰- میبذی [قاضی کمال الدین میر حسین بن معین الدین یزدی میبذی] (صوفی - حکیم - ۹۱۰) فواتح شرح دیوان حضرت علی جو ۸۹۰ میں لکھی - شرح ہدایۃ الحکمۃ

۳۴۱۱- میدانی [ابو الفضل احمد بن محمد بن احمد نیشاپوری] (نحوی - لغوی - ادیب - ۵۱۸ نیشاپور) مجمع الامثال - السامی فی الاسامی - انموذج نحو ہیں - شاگرد واحدی

۳۴۱۲- میر [میر محمد تقی دہلوی لکھنوی] (شاعر اردو - ۱۲۲۵)

۳۴۱۳- میرزائے جزائری [سید میرزا محمد بن سید شرف الدین علی بن نعمت اللہ موسوی جزائری] (فقیہ - محدث - صدی یازدہم) دیکھو سید میرزا

۳۴۱۴- میرزائے شیروانی [میرزا محمد بن حسن شیروانی اصفہانی (دیکھو ملا میرزا)] (فقیہ - متکلم - ۱۰۹۹) حاشیہ معالم الاصول - شرح شرائع الاسلام - حاشیہ شرح تجرید قوشجی - انموذج العلوم - معاصر شاہ سلیمان صفوی

۳۴۱۵- میرزاہد [میرزاہد بن قاضی محمد اسلم کابلی ہروی] (متکلم - ۱۱۰۱ کابل) حاشیہ شرح مواقف - حاشیہ شرح تہذیب دوانی

۳۴۱۶- میرکلاں [میرکلاں اکبر آبادی حنفی] (محدث - ۹۸۳) خواجہ میرک بن جمال الدین محدث کے شاگرد - استاد ملا علی قاری و شاہ جہانگیر - عمر ۱۰۰ سال

۳۴۱۷- میرلال [مفتی سراج العلماء ضیاء الفقہاء سید رحمت علی خاں دہلوی] (فقیہ - تیرھویں صدی)

۳۴۱۸- میثم بحرانی [شیخ کمال الدین میثم بن علی بن میثم بحرانی] (متکلم - فیلسوف - فقیہ - محدث - ۶۷۹) استاد علامہ حلی - شرح نہج البلاغہ - استقصاء النظر فی امامۃ الائمۃ الاثنی عشر - قواعد المرام -

۳۴۱۹- میثم تمار [میثم تمار کوفی] (تابعی - ۰۰) یکے از اصحاب علی - شہادت حسین کے بعد عبید اللہ بن زیاد نے شہید کیا -

۳۴۲۰- میسی [علی بن عبد العالی میسی] (فقیہ - ۹۳۸) (دیکھو علی بن عبد العالی)

۳۴۲۱- میمون [میمون بن نجت واسطی] (طبیب - حکیم - صدی پنجم ہرات) معاصر بو علی سینا

۳۴۲۲- میمون [میمون بن مہران کوفی (ابوایوب رقی)] (تابعی - ۱۱۷)

۳۴۲۳- میمونہ [میمونہ] (صحابیہ - محدثہ - ۵۱ مدینہ) زوجۂ رسول

۳۴۲۴- ناجم [ابوعثمان سعد بن حسن بن شداد سمعی] (ادیب - فاضل - شاعر عرب - ۳۱۴) ابن الرومی کا مصاحب

۳۴۲۵- ناجی [محمد شاکر دہلوی] (شاعر اردو - بارھویں صدی) محمد شاہی امیر امیر خاں کا ملازم

۳۴۲۶- ناسخ [شیخ امام بخش لکھنوی] (شاعر اردو - ۱۲۵۴)

۳۴۲۷- ناصح الدین [ابوبکر ناصح الدین احمد بن محمد بن حسین ارجانی] (فقیہ - شاعر عرب - ۵۴۴) ولادت ۴۶۰ ارجان عسکر مکرم اور شوستر کا قاضی

۳۴۲۸- ناصر [شیخ ناصر بن ابراہیم بویہی احسادی عاملی] (فقیہ - ادیب - شاعر عرب - ۸۵۳) حاشیہ قواعد علامہ - شاہان بنی بویہ کی نسل سے

۳۴۲۹- ناصر حسین [سید ناصر حسین بن سید حامد حسین بن محمد قلی خاں لکھنوی] (فقیہ متکلم - حی)

۳۴۳۰- ناصر خسرو [ناصر بن خسرو بن حارث اسماعیلی اصفہانی] (حکیم سیاح - شاعر فارسی - ۴۳۱) سفرنامہ - کتاب السعادت

۳۴۳۱- ناصر بن رضا [سید ابو ابراہیم ناصر بن الرضا بن محمد بن عبداللہ حسینی] (فقیہ - محدث - پانچویں صدی) شاگرد ابوجعفر طوسی - مناقب آل الرسول -

۳۴۳۲- ناصر الدین عسقلانی [امام شافع بن علی بن عباس عسقلانی مصری] (کاتب - ادیب - ۷۳۰) ولادت ۶۴۹

۳۴۳۳- ناصر الدین محمد [ابوالمنصور ناصر الدین محمد دہلوی] (مناظر متکلم - صدی چہاردہم) امام فن مناظرہ نصاریٰ سے - ۱۳۱۲ھ میں ۴۶ سال کے تھے -

۳۴۳۴- ناصر علی [ناصر علی] (شاعر فارسی صدی یازدہم) معاصر اورنگ زیب - [ناصری = سلاوی]

۳۴۳۵- نافع [امام ابورویم نافع بن عبدالرحمان بن ابونعیم مدنی] (قاری - ۱۶۹ مدینہ)

۳۴۳۶- نافع [ابوعثمان سعید بن محمد قرطبی] (نحوی - صدی پنجم) ابوالحسن انطاکی کا شاگرد

۳۴۳۷- نافع بن سرجس [نافع بن سرجس دیلمی] (تابعی - محدث - ۱۱۷) غلام عبداللہ بن عمر

۳۴۳۸- نافع مکی [نافع مکی] (صوفی - ۱۲۱) [نامی = ابوالعباس نامی]

۳۴۳۹- نجاشی [ابوالعباس احمد بن علی بن احمد بغدادی] (رجالی - ۴۵۵ بغداد) شاگرد شیخ مفید - الرجال (دیکھو ابن العیاش)

۳۴۴۰- نجف علی خاں [قاضی نجف علی خاں بن محمد عظیم الدین جھجری ٹونکی] (فاضل - ادیب - شاعر عربی وفارسی - آغاز ۱۴ صدی) سحر الکلام شرح مقامات حریری عربی میں - شرح متنبی - شرح حماسہ - شرح دساتیر پازندی - شرح قصیدہ بانت سعاد

۳۴۴۱- نجم الائمہ [رضی الدین محمد بن علی استرآبادی نجفی شیعی] (نحوی - علامہ - ۶۸۶ نجف) شرح کافیہ - شرح شافیہ - تنضید العقود

۳۴۴۲- نجم الدین علیخاں [نجم الدین علی خاں کاکوروی (تاج العلما)] (فقیہ - ۱۲۲۹) قاضی القضاۃ کلکتہ

۳۴۴۳- نجم الدین بغدادی [مختار بن محمود بن محمد بغدادی] (فقیہ - ۶۵۸) فتاوی قنیہ

۳۴۴۴- نجم الدین جبلرودی [نجم الدین خضر بن شیخ شمس الدین محمد بن علی رازی جبلرودی شیعی] (فقیہ - متکلم - صدی نہم نجف) ۸۲۸ میں تحقیق المبین حلہ میں لکھی - جامع الدرر شرح باب حادی عشر - جامع الاصول

۳۴۴۵- نجم الدین کبری [ابوالجناب احمد بن عمر خیوقی] (صوفی - ۶۱۷ خوارزم) اولیاگر مشہور ہیں - ولادت ۵۴۰

۳۴۴۶- نجم الدین نخجوانی [شیخ احمد بن ابی بکر بن محمد نخجوانی] (طبیب - حکیم - ۰) شرح کتاب الاشارات - شرح کلیات قانون

۳۴۴۷۔ نجم الحسن [مولوی سید نجم الحسن] (فقیہ ۔ حی)

۳۴۴۸۔ نجیب الدین [نجیب الدین علی بن محمد بن یحییٰ عاملی] (فقیہ ۔ صدی یازدہم) شاگرد شیخ بہائی ۔ شرح اثنا عشریہ شیخ حسن

۳۴۴۹۔ نجیب الدین سمرقندی [نجیب الدین سمرقندی] (طبیب ۔ ۶۱۸) اسباب الامراض و علاماتہا ۔ النجیبیات

۳۴۵۰۔ نحاس [ابو جعفر احمد بن محمد بن اسمٰعیل مرادی مصری] (نحوی مفسر ۔ ۳۳۸) تفسیر القرآن ۔ اعراب القرآن ۔ الناسخ والمنسوخ ۔ شرح

۳۴۵۱۔ ندیم بغدادی [ابو عبداللہ حسین بن محمد بن عبدالوہاب بغدادی] (شاعر عرب ۔ لغوی ۔ نحوی ۔ قاری ۔ ۵۲۴) خاندان آل عباس

۳۴۵۲۔ نذیر احمد [نذیر احمد دہلوی] (ادیب اُردو ۔ ۱۳۳۱) مراۃ العروس ۔ توبۃ النصوح ۔ بنات النعش ۔ الحقوق ۔ فسانۂ مبتلا ۔ ما یغنیک فی الصرف ۔ ترجمۂ قرآن ۔

۳۴۵۳۔ نذیر حسین بن سید جواد علی دہلوی] (محدث ۔ ۱۳۱۹) ولادت ۱۲۲۵ ۔ شاگرد محمد اسحاق دہلوی و عبدالرحمان اہدل و محمد عابد سندھی ۔ ثانی و عبداللطیف بیرٹی ۔ اُستاد عبداللہ غزنوی ۔ عبدالجبار امرتسری ۔ محمد بشیر سہسوانی ۔ محمد حسین لاہوری ۔ احمد حسن دہلوی ۔ عبداللہ چکڑالوی ۔ عبدالحق دہلوی ۔ محمد سلیمان پھلواروی ۔ بدیع الزمان لکھنوی ۔

۳۴۵۴۔ نراقی [دیکھو مہدی نراقی و احمد نراقی]

۳۴۵۵۔ نسائی [امام ابو عبدالرحمان احمد بن شعیب بن علی خراسانی] (محدث ۔ ۳۰۳ مکہ) ولادت ۲۱۵ ۔ سنن ۔ خصائص علویہ

۳۴۵۶۔ نسفی [نجم الدین ابو حفص عمر بن محمد النسفی حنفی] (متکلم ۔ ۵۳۷ سمرقند) تیسیر فی علم التفسیر ۔ عقائد

۳۴۵۷۔ نسفی [حافظ الدین ابو البرکات عبداللہ بن احمد بن محمود نسفی حنفی بغدادی] (مفسر فقیہ ۔ ۷۱۰) تفسیر مدارک التنزیل ۔ منار الانوار ۔ کنز الدقائق

۳۴۵۸۔ نسوی [حسن بن سفیان] (محدث ۔ ۳۰۳)

۳۴۵۹۔ نُسیبہ [اُمّ عطیہ بنت حارث انصاریہ] (صحابیہ ۔) غزووں میں رسول اللہ کے ساتھ مجروحوں کی تیمارداری مرہم پٹی کرتی تھی ۔

۳۴۶۰۔ نشاط [نشاط] (شاعر فارسی ۔ تیرھویں صدی) فتح علی شاہ قاجار شاہ ایران کا مداح

۳۴۶۱۔ نشوان [ابو سعید نشوان بن سعید بن نشوان یمنی حمیری معتزلی] (فقیہ ۔ نحوی ۔ لغوی ۔ ادیب ۔ شاعر عرب ۔) یمن میں جبل صبر کا بادشاہ ہو گیا تھا

۳۴۶۲۔ نصر بن مزاحم [شیخ ابو الفضل نصر بن مزاحم منقری تمیمی کوفی] (محدث ۔ مورخ ۔ صدی دوم) کتاب الصفین ۔ کتاب الجمل ۔ مقتل حسین ۔ عین الوردہ ۔ اخبار المختار ۔ کتاب المناقب ۔ لقب عطار ۔ معاصر ابو مخنف

۳۴۶۳۔ نصر اللہ زنجانی [نصر اللہ بن ہبۃ اللہ بن نصر زنجانی شیعی] (فاضل متبحر ۔ ادیب ۔ نحوی ۔) مقامات الحکمیہ ۔ رسالۃ السعدیہ ۔ کتاب الجوہر نحو میں

۳۴۶۴۔ نصر اللہ حائری [سید نصر اللہ بن سید حسین حسینی حائری] (ادیب شاعر عرب ۔ فقیہ ۔ ۱۱۶۵) نادر شاہ کی طرف سے قسطنطنیہ سفیر بنا کر بھیجے گئے سلطان نے

۳۴۶۵۔ نصر اللہ کابلی [نصر اللہ کابلی] (متکلم ۔) صواقع در رد شیعہ جس کا ترجمہ عبدالعزیز دہلوی نے تحفۂ اثنا عشریہ لکھا

۳۴۶۶۔ نصر ہورینی [نصر ہورینی مصری] (ادیب ۔ ۱۲۹۱) المطالع النصریہ

۳۴۶۷۔ نصر بن منصور [ابو المرہف نصر بن منصور بن حسن حنبلی رقی بغدادی] (فقیہ ۔ شاعر عرب ۔ ۵۸۸ بغداد) ولادت ۵۰۱ رقہ

۳۴۶۸۔ نصیر [نصیر الدین دہلوی حیدر آبادی] (شاعر اُردو ۔ ۱۲۵۴)

۳۴۶۹۔ نصیر الدین محمود [نصیر الدین محمود روشن چراغ دہلی] (صوفی ۔ ۷۵۳) نظام الدین اولیا کے مرید (نیز دیکھو طوسی)

۳۴۷۰۔ نضر بن شمیل [ابو الحسن نضر بن شمیل بن خرشہ مازنی بصری مروزی] (لغوی ۔ محدث ۔ ۲۰۴) ابو الحسن مازنی کے نام سے بھی مشہور ہے

۳۴۷۱۔ نطنزی [ابو الفتح محمد بن علی بن ابراہیم نطنزی] (محدث ۔ ادیب ۔ ۴۹۷) نطنزہ اصفہان سے ۲۰ فرسخ پر ایک قصبہ ہے ۔

۳۴۷۲۔ نظام ساوی [نظام الدین محمد بن حسین ساوی] (فقیہ ۔ گیارھویں صدی) شاگرد شیخ بہائی ۔ نظام الاقوال اور جامع عباسی کے آخری

۳۴۷۳۔ نظام الملک [ابو علی حسن بن علی بن اسحاق قوام الدین طوسی] (وزیر ۔ ۴۸۵ اصفہان) ولادت ۴۰۸ ۔ ملک شاہ سلجوقی کا وزیر ۔ فقیہوں اور

۱ؔ اخفش زجاج نفطویہ اور مبرد وغیرہ کا شاگرد ۔

صوفیوں سے بہت سلوک کرتا تھا۔ امام الحرمین اور ابوالقاسم قشیری کو اپنی مسند پر بٹھاتا تھا۔

۳۴۷۴۔ نظّام معتزلی [ابو اسحاق ابراہیم بن سیار معتزلی بلخی بصری بغدادی] (متکلم۔ معاصر ہارون رشید) جاحظ کا اُستاد

۳۴۷۵۔ نظامی گنجوی [ابو محمد نظام الدین الیاسی گنجوی] (صوفی۔ شاعر فارسی۔ ۵۹۶ گنجہ) سکندر نامہ۔ معاصر طغرل بن ارسلان

۳۴۷۶۔ نظامی عروضی [نظامی عروضی سمرقندی] (شاعر فارسی۔ صدی ششم) شاگرد معزی۔ ملازم علاء الدین جہانسوز غوری۔ چہار مقالہ

۳۴۷۷۔ نظام الدین احمد [سید نظام الدین احمد بن محمد معصوم دشتکی شیرازی شیعی مدنی] (ادیب۔ فاضل۔ ۱۰۸۶) قطب شاہ والی حیدر آباد کے داماد

۳۴۷۸۔ نظام الدین اولیا [نظام الدین اولیا دہلوی] (صوفی۔ ۷۲۵) وطن بدایوں۔ فرید شکر گنج کے مرید

۳۴۷۹۔ نظام الدین ابوالموید [نظام الدین ابوالموید] (صوفی۔ ۷۴۲ کویل) بختیار کاکی کے مرید کول

۳۴۸۰۔ نظام الدین استر آبادی [نظام الدین استر آبادی] (شاعر فارسی۔ ۹۲۱)

۳۴۸۱۔ نظام الدین اورنگ آبادی [نظام الدین اورنگ آبادی] (صوفی۔ ۱۱۴۲ اورنگ آباد) کلیم اللہ جہان آبادی کے مرید

۳۴۸۲۔ نظام الدین برہانپوری [نظام الدین برہانپوری] (فقیہ۔ صدی یازدہم) شاگرد قاضی نصیر الدین برہانپوری المتوفی ۱۰۳۱۔ عمر ۸۰۔ ۴۰ سال عالمگیر کا ملازم رہا۔ فتاوی عالمگیری کی تیاری میں سب سے زیادہ اس نے کوشش کی۔

۳۴۸۳۔ نظام الدین بدخشی [قاضی نظام الدین بدخشی] (فقیہ۔ ۹۹۲) عمر ۷۰۔ جلال الدین اکبر کو سجدہ کرنا تجویز کیا اور کیا

۳۴۸۴۔ نظام الدین سہالوی [نظام الدین بن قطب الدین سہالوی لکھنوی] (حکیم۔ فقیہ۔ ۱۱۶۱) حواشی صدرا و شمس بازغہ صبح صادق شرح مسلم الثبوت۔

۳۴۸۵۔ نظیر [نظیر اکبر آبادی] (شاعر اُردو۔ ۱۲۱۹)

۳۴۸۶۔ نظیری [نظیری نیشاپوری] (شاعر فارسی۔ ۱۰۲۱) ملازم عبدالرحیم خانخاناں۔ معاصر جلال الدین اکبر و جہانگیر

۳۴۸۷۔ نعمت اللہ ولی [نور الدین سید نعمت اللہ ولی حسینی] (صوفی۔ ۸۳۴ دمتوڑ) انکے بیٹے شاہ خلیل اللہ کا احمد شاہ ولی بہمنی مرید تھا۔ عمر ۵۷ سے زائد۔

۳۴۸۸۔ نعمت اللہ جزائری [سید نعمۃ اللہ بن عبد اللہ جزائری شوستری] (فقیہ۔ محدث۔ ۱۱۱۲) شرح تہذیب الاحکام۔ شرح استبصار۔ شرح غوالی اللئالی۔ انوار نعمانیہ۔ نوادر الاخبار۔ ریاض الابرار۔ زہر الربیع۔ قصص الانبیاء۔ قاطع اللجاج۔ شرح احتجاج۔ شرح عیون الاخبار۔ شرح تہذیب النحو۔ منتہی المطلب۔ ہدایۃ المومنین۔

۳۴۸۹۔ نعمان بن بشیر [ابو عبد اللہ نعمان بن بشیر بن مقرن انصاری] (صحابی۔ محدث۔ ۶۴) معاویہ کیطرف سے کوفہ کا پھر یزید کی طرف سے حمص کا گورنر۔ ولادت ۲ھ

۳۴۹۰۔ نعمان بن عجلان [نعمان بن عجلان انصاری] (صحابی۔ شاعر۔ ۔) علی کی طرف سے عمان و بحرین کے گورنر

۳۴۹۱۔ نعمان بن عمرو [نعمان بن عمرو بن مقرن] (صحابی۔ ۲۱) جنگ نہاوند میں مارے گئے۔ ساکن بصرہ و کوفہ

۳۴۹۲۔ نعمانی[1] [ابو عبد اللہ محمد بن ابراہیم بن جعفر نعمانی شیعی] (کاتب۔ محدث۔ ۔) کتاب الغیبۃ۔ کتاب الفرائض۔ رد الاسماعیلیہ۔ جامع الاخبار۔ نثر اللئالی۔ تفسیر القرآن۔ ابن ابی زینب کے نام سے بھی مشہور ہیں۔ شیخ مفید سے مقدم تھے۔ نعمانی منسوب بہ نعمان جو قریہ ہے بغداد و واسط کے درمیان۔

۳۴۹۳۔ نعیم [ابو عبد اللہ نعیم بن حماد خزاعی مروزی (نزیل مصر)] (محدث۔ ۲۲۸ سامرہ)

۳۴۹۴۔ نعیم بن مسعود [نعیم بن مسعود اشجعی] (صحابی۔ ۳۶) واقعہ جمل میں علی کے پہنچنے سے پہلے طرفداران عائشہ نے قتل کر ڈالا

۳۴۹۵۔ نفطویہ [ابو عبد اللہ ابراہیم بن محمد بن عرفہ واسطی بغدادی] (نحوی۔ ادیب۔ ۳۲۳) ولادت ۲۴۴ کوفہ۔ مہلب بن ابی صفرہ کی نسل سے

۳۴۹۶۔ نفیس بن انیس [میر خورشید علی نفیس ابن میر ببر علی انیس لکھنوی] (شاعر اُردو۔ ۱۳۱۹) (نیز دیکھو ابن عوض)

۳۴۹۷۔ نفیس القطرسی [ابو العباس احمد بن عبد الغنی بن احمد مالکی قطرسی] (ادیب۔ شاعر عرب۔ مذہبہ ۶۰۳۔ تونس) عمر ۷۰

۳۴۹۸۔ نقاش [ابو بکر محمد بن حسن بن محمد مقری موصلی بغدادی] (محدث۔ مفسر۔ ۳۵۱) ولادت ۲۶۶ ... تفسیر۔ دلائل النبوۃ۔ معاجم ثلاثہ

۳۴۹۹۔ نقاش [ابو بکر محمد بن علی بن حسن مصری] (محدث۔ ۳۶۹) ولادت ۲۸۲

[1] کاتب نعمانی۔

۳۵۰۰- نمری [ابوعبداللہ حسین بن علی نمری بصری] (لغوی - ادیب - شاعر عرب - ۳۸۵ بصرہ)

۳۵۰۱- نوا [ظہور اللہ خاں بدایونی] (شاعر اردو - آخر ۱۳ صدی)

۳۵۰۲- نوادی [ابوزکریا محی الدین یحییٰ بن شرف بن مری شامی شافعی] (محدث - فقیہ - لغوی - ۶۷۶) ولادت ۶۳۱ شرح مسلم - ریاض الصالحین - اربعین - الاذکار - طبقات شافعیہ - کتاب المبہمات - فتاوی - ارشاد - تہذیب الاسماء واللغات منسوب بہ نوا جو قریہ ہے علاقہ دمشق میں

۳۵۰۳- نوراللہ [قاضی نوراللہ بن شریف سوستری] (فقیہ متکلم - ۱۰۱۹) احقاق الحق - مجالس المومنین - مصائب النواصب - صوارم مہرقہ رد صواعق محرقہ - عدۃ الابرار - تحفۃ العقول - سحاب المطیر - گوہر شاہوار - حواشی مختلفہ

۳۵۰۴- نورالحق [نورالحق بن عبدالحق بن سیف الدین بخاری دہلوی] (محدث - ۱۰۷۳) تیسیر القاری شرح فارسی بخاری - عمر ۹۰

۳۵۰۵- نورالدین [نورالدین بن شیخ محمد صالح احمد آبادی] (صوفی - فقیہ - متکلم - ۱۱۵۵ یا ۱۱۶۵) ولادت ۱۰۶۳ حل المعاقد حاشیہ شرح المقاصد - نورالقاری شرح بخاری - حاشیہ مواقف - حاشیہ تلویح - حاشیہ مطول - شرح فصوص الحکم

۳۵۰۶- نورالدین [سید نورالدین مبارک غزنوی] (صوفی - ۶۳۲ دہلی)

۳۵۰۷- نورالدین [سید نورالدین علی بن سید علی بن ابوالحسن] (فقیہ متکلم - ۱۰۶۸) شواہد مکیہ[1] - غرر الجامع[2] - انوار البہیہ - رسالہ انیقہ - غنیۃ المسافر

۳۵۰۸- نہروانی [سلیمان بن محمد بن الفتح حلوانی نہروانی بغدادی] (نحوی - ۴۹۴)

۳۵۰۹- نوربخش [سید محمد نوربخش بن محمد بن عبداللہ قطیفی لحسادی] (صوفی - ۸۶۹) ابن فہد کے شاگرد - ولادت ۷۹۵ قاین - مرید خواجہ اسحاق ختلانی[3]

۳۵۱۰- نورمحمد [نورمحمد] (صوفی - ۱۲۰۵ تاج سرور) (پاک پٹن) فخرالدین دہلوی کے مرید

۳۵۱۱- نوفل [نوفل بن حارث بن عبدالمطلب ہاشمی (ابوالحارث)] (صحابی - ۱۵ مدینہ) جتنے بنی ہاشم مسلمان ہوئے سب سے کبیر السن تھے

۳۵۱۲- نویری [احمد بن عبدالوہاب نویری] (مورخ - ۷۳۲) نہایۃ الارب فی فنون الادب - ۳۰ جلد میں

۳۵۱۳- نیاز احمد [نیاز احمد بریلوی] (صوفی - ۱۲۵۰ بریلی) مولانا فخرالدین کے مرید

۳۵۱۴- نیشاپوری [ابوبکر احمد بن محمد فارسی نیشاپوری قدیم] (مفسر - واعظ - ۳۵۳ یا ۳۶۴) تفسیر قرآن - (نیز دیکھو اعرج)

۳۵۱۵- نیشاپوری [ابوالحسن علی بن عبداللہ حسین بن احمد] (مفسر - ۴۵۸) تفسیر کبیر - ۳۰ جلد میں

۳۵۱۶- نیلی [سعد بن احمد بن مکی نیلی] (مودب - شاعر - بعد ۵۹۲) مداح اہلبیت - بڑا متعصب شیعی - عمر ۹۰ کے قریب

۳۵۱۷- والہ داغستانی [علی قلی خاں اصفہانی] (شاعر فارسی - ۱۱۲۸) ملازم شاہ صفی صفوی

۳۵۱۸- واجد علی [واجد علی بن مفتی محمد ابراہیم بن ملا محمد عمر عمری بنارسی] (فقیہ محقق معقولات - ۱۲۷۶) مفتی رزیڈنسی لکھنؤ - مولوی سید الدین خاں اور فرید الدین خاں ...

۳۵۱۹- واحدی [امام ابوالحسن علی بن احمد بن محمد نیشاپوری] (مفسر - نحوی - ۴۶۸ نیشاپور) تفسیر بسیط - تفسیر وسیط - تفسیر وجیز - اسباب النزول - شرح دیوان متنبی

۳۵۲۰- واقدی [قاضی ابوعبداللہ محمد بن عمر بن واقد اسلمی مدنی بغدادی] (محدث - فقیہ - مورخ - ۲۰۷) قاضی بغداد - المغازی والسیر - کتاب الردہ - عمر ۷۸

۳۵۲۱- واصل بن عطا [ابوحذیفہ واصل بن عطا معتزلی مدنی] (متکلم - ۱۸۱) ولادت مدینہ ۸۰ - اصناف المرجیہ - منزلۃ بین المنزلتین - معانی القرآن - السبیل الی معرفۃ الحق - طبقات اہل العلم والجہل

۳۵۲۲- وائل بن حجر [وائل بن حجر بن ربیعہ حضرمی] (صحابی - ۰۰)

۳۵۲۳- وتری [احمد بن محمد وتری موصلی بغدادی شافعی] (صاحب سیر - ۹۷۰ قاہرہ) روضۃ الناظرین وخلاصۃ مناقب الصالحین

۳۵۲۴- وجیہ الدین [وجیہ الدین گجراتی علوی] (صوفی - ۹۹۸ احمد آباد) مرید محمد غوث گوالیاری - ولادت ۹۱۱ - حاشیہ تفسیر بیضاوی - شرح نخبۃ الفکر - شرح عقائد عضدی - حاشیہ تجرید - حاشیہ شرح عقائد تفتازانی - حاشیہ شرح مواقف - حاشیہ فوائد ضیائیہ - حاشیہ شرح چغمینی - شرح ارشاد النحو

۳۵۲۵- وحید الزماں [نواب وقار نواز جنگ وحید الزماں خاں بن مسیح الزماں خاں کانپوری حیدرآبادی] (محدث - ...) ولادت ۱۲۶۷ - شاگرد مفتی عنایت احمد

---

[1] یعنی رد فوائد مدنیہ [2] یعنی شرح مختصر النافع [3] جو سید علی ہمدانی کے مرید تھے [4] شاگرد ثعلبی

لطف اللہ علیگڈھی و عبدالحی لکھنوی۔ ڈیڑھ ہزار ماہوار پر حیدرآباد کے فارن سکرٹری رہے۔

۳۵۲۶۔ وحشی [وحشی بن حرب حبشی] (صحابی۔ ۔) قاتل حمزہ و مسیلمہ کذاب۔ جنگ طائف کے بعد مسلمان ہوا

۳۵۲۷۔ وداعی [علاء الدین علی بن مظفر کندی اسکندرانی دمشقی شیعی] (محدث۔ ۷۱۶)۔ دیکھو کاتب وداعی

۳۵۲۸۔ وراق الخطیری [ابو المعالی سعد بن علی بن قاسم خزرجی] (شاعر عرب۔ ۵۶۸ بغداد) تذکرہ زینۃ الدہر۔ ملح الملح

۳۵۲۹۔ ورام [ابو الحسین ورام بن ابو الفراس اشتری نخعی حلی] (فقیہ۔ صدی ہفتم) محمود حمصی کے شاگرد۔ سید رضی الدین علی بن طاؤس اور ابن ادریس کے نانا۔ تنبیہ الخواطر

۳۵۳۰۔ وزان [موفق الدین عبداللہ بن عز بن نصر اللہ انصاری بعلبکی] (فاضل حکیم طبیب شاعر۔ ۶۷۷) فقہ اور وعظ میں بھی ماہر تھا۔ امام حسین کا مرثیہ لکھا

۳۵۳۱۔ وزیر المغربی [ابو القاسم حسین بن علی بن حسین شیعی فارقی (از نسل یزدجرد بن بہرام)] (شاعر عرب۔ ادیب۔ منطقی۔ ۴۱۸ نجف) کتاب الایناس۔ مختصر اصلاح المنطق۔ ادب الخواص۔ حاکم شاہ مصر کا وزیر

۳۵۳۲۔ وصابی [ابراہیم بن عبداللہ یمنی شافعی] (محدث۔ ۔) اسنی المطالب فی فضل علی بن ابیطالب۔ اکتفاء فی فضل الاربعۃ الخلفاء

۳۵۳۳۔ وصال [مرزا محمد شفیع عرف مرزا کوچک شیرازی] (شاعر فارسی۔ ۱۲۶۲)

۳۵۳۴۔ وطواط [رشید الدین محمد بن عبدالجلیل] (شاعر فارسی۔ ۵۷۸) شاعر بارگاہ اتسز خوارزمی

۳۵۳۵۔ وطواط [محمد بن ابراہیم انصاری کتبی] (ادیب۔ ۷۱۸) غرر الخصائص۔

۳۵۳۶۔ وکیع [وکیع بن الجراح کوفی] (مفسر۔ ۱۹۶ بغداد)

۳۵۳۷۔ وکیل احمد [وکیل احمد سکندرپوری (بلیا)] (فقیہ۔ تیرھویں صدی) ترجمۃ الاشباہ والنظائر۔ کلام المقبول فی اثبات اسلام آباء الرسول۔

۳۵۳۸۔ ولی [شمس ولی اللہ گجراتی دہلوی] (شاعر اُردو۔ بارھویں صدی) معاصر محمد شاہ۔ اُردو کا آدم الشعراء

۳۵۳۹۔ ولی اللہ دہلوی [ولی اللہ بن عبدالرحیم عمری نقشبندی (قطب الدین احمد)] (متکلم حکیم۔ فقیہ۔ ۱۱۷۶) انکے بیٹے عبدالعزیز۔ رفیع الدین۔ عبدالقادر۔ عبدالغنی۔ فتح الرحمان ترجمۂ قران۔ فوز الکبیر اصول تفسیر۔ شرح موطا۔ قول الجمیل۔ مقاصد مرضیہ۔ انصاف۔ قرۃ العینین۔ ازالۃ الخفا۔ حجۃ اللہ البالغہ۔ در الثمین۔ تفہیمات الٰہیہ۔ فتح الخبیر۔ سرور المحزون۔ ولادت ۱۱۱۴

۳۵۴۰۔ ولی اللہ فرخ آبادی [محمد ولی اللہ فرخ آبادی] (مفسر۔ ۱۲۴۹) تفسیر نظم الجواہر

۳۵۴۱۔ ولی اللہ لکھنوی [ولی اللہ فرنگی محلی لکھنوی] (فقیہ۔ متکلم۔ ۱۲۷۰) شرح مسلم الثبوت۔ تفسیر معدن الجواہر۔ شرح غایۃ العلوم۔ مراۃ المومنین

۳۵۴۲۔ ولی اللہ [ولی الدین بن نعمۃ اللہ حسینی رضوی حائری] (محدث۔ صدی یازدہم) مجمع البحرین فی فضائل السبطین۔ کنز المطالب فی فضائل علی بن ابیطالب

۳۵۴۳۔ ولید بن عقبہ [ولید بن عقبہ بن ابی معیط قرشی] (صحابی۔ ۶۰) عثمان کے مادری بھائی۔ اسلام بوقت فتح مکہ۔ گورنر کوفہ از طرف عثمان

۳۵۴۴۔ ولی [امام ابو عبداللہ حسین بن محمد الولی شافعی] (فرضی۔ حاسب۔ ۴۵۱) بساسیری کے فتنہ میں قتل ہوا

۳۵۴۵۔ وہب بن منبہ [ابو عبداللہ وہب بن منبہ صنعانی] (تابعی۔ محدث۔ ۱۱۴) الاخبار والقصص

۳۵۴۶۔ ویران [حافظ ویران] (شاعر اُردو۔ صدی ۱۴) شاگرد ذوق

۳۵۴۷۔ (مرزا) ہادی [مرزا ہادی لکھنوی] (عالم۔ ۱۲۹۰) خلاصۃ المصائب

۳۵۴۸۔ ہارون [سید محمد ہارون زنگی پوری] (عالم۔ متکلم۔ حی) توحید الائمہ۔ علوم القرآن وغیرہ

۳۵۴۹۔ ہارون [ہارون بن عبداللہ] (محدث۔ ۲۴۳)

۳۵۵۰۔ ہارون [ابو عبداللہ ہارون بن علی بن یحییٰ بغدادی] (منجم۔ ادیب۔ فاضل۔ ۲۸۸) کتاب البارع۔ کتاب النساء

۳۵۵۱۔ ہاشم [ہاشم بن عتبہ بن ابی وقاص (مرقال)] (صحابی۔ ۳۷) جنگ صفین میں علی کی ہمراہی میں شہید ہوئے

۳۵۵۲۔ ہاشم [شیخ ہاشم بن محمد] (محدث۔ صدی ہفتم) مصباح الانوار فی مناقب امام الابرار۔ شاذان بن جبرئیل قمی سے روایت کی

لہ ناظم عدالت گلبرگہ۔ شاگرد عبدالحلیم و مفتی محمد یوسف لکھنوی ۱۳۱۹ معاصر حرعاملی۔

۳۵۵۳- ہاشم [سید ہاشم بن سلیمان بن اسماعیل بحرانی] (محدث ۔ مفسر ۔ فقیہ ۔ ۱۱۰۹) تفسیر برہان ۔ غایۃ المرام ۔ معالم الزلفی ۔ مدینۃ المعجزات تبصرۃ الولی
در النضید ۔ سلاسل الحدید ۔ کتاب الاحتجاج ۔ نہایۃ الامان ۔ ترتیب التہذیب ۔ ایضاح ۔ حلیۃ الابرار ۔ حلیۃ النظر ۔ بہجۃ المرضیہ ۔ مناقب الشیعہ ۔
نسب عمر ۔ تفضیل الائمہ ۔ نزہۃ الابرار ۔ منار الافکار ۔ کتاب المحجہ ۔ معجزات النبی ۔ روضۃ العارفین ؛

۳۵۵۴- ہبۃ اللہ [ہبۃ اللہ بن علی بن محمد بن حمزہ حسینی] (شاعر عرب ۔ ۵۴۲) ولادت ۴۵۰ ۔ دیوان مختارات شعرائے عرب

۳۵۵۵- ہدبہ بن خالد [ہدبہ بن خالد بصری] (محدث ۔ ۲۳۵)

۳۵۵۶- ہروی [ابو سہل محمد بن علی ہروی] (لغوی ۔ ۴۳۳) تلویح شرح فصیح ثعلب لغت میں (نیز دیکھو ازہری)

۳۵۵۷- ہروی (سائح) [ابو الحسن علی بن ابو بکر بن علی ہروی موصلی] (فاضل ۔ سیاح ۔ ۶۱۱ حلب) سیاحت میں ضرب المثل ۔ کتاب الاشارات فی معرفۃ الزیارات

۳۵۵۸- ہشام بن الیاس [شیخ ہشام بن الیاس حائری] (فقیہ ۔ صدی پنجم) ابو علی طوسی سے روایت کی

۳۵۵۹- ہشام بن حکم [ہشام بن حکم کندی شیبانی کوفی (ابو محمد)] (متکلم ۔ صدی دوم بغداد) امام جعفر و کاظم کے اصحاب سے)

۳۵۶۰- ہشام بن حکیم [ہشام بن حکیم بن حزام بن خویلد قرشی اسدی] (صحابی ۔ ۔) اسلام بوقت فتح مکہ ۔ اپنے باپ سے پہلے مر گیا ۔ باپ کی وفات ۵۴ھ

۳۵۶۱- ہشام بن عاص [ہشام بن عاص] (صحابی ۔ ۱۳) عمرو عاص کے بھائی ۔ جنگ یرموک میں مارے گئے

۳۵۶۲- ہشام بن عروہ [ابو المنذر ہشام بن عروہ بن زبیر بن العوام مدنی] (تابعی ۔ محدث ۔ ۱۴۶ بغداد) ولادت ۶۱ ۔ منصور عباسی کے زمانہ میں کوفہ اور پھر

۳۵۶۳- ہشام بن عمار [ہشام بن عمار دمشقی] (محدث ۔ خطیب ۔ ۲۴۵) ولادت ۱۵۳ [ہشام بن محمد = کلبی]

۳۵۶۴- ہشام الضریر [ابو عبد اللہ ہشام بن معاویہ ضریر کوفی] (نحوی ۔ ۲۰۹) کتاب الحدود ۔ کتاب المختصر ۔ کتاب القیاس ۔ سب نحو میں

۳۵۶۵- ہلالی [ہلالی استر آبادی] (شاعر فارسی ۔ ۹۳۶) معاصر سلطان حسین و علی شیر و عبد اللہ خاں ازبک

۳۵۶۶- ہمام [ابو علی حسن بن علی بن نصر عبدی واسطی بغدادی شیعی] (شاعر عرب ۔ ۵۹۶ بعلبک) سکونت دمشق و بعلبک

۳۵۶۷- ہمدانی [عبد الرحمان بن عیسٰی بن حماد] (ادیب ۔ ۳۲۷) الفاظ الکتابیہ (نیز دیکھو بدیع الزمان)

۳۵۶۸- ہند [ہند بنت عتبہ بن ربیعہ امویہ] (صحابیہ ۔ ۱۳) اسلام بوقت فتح مکہ ۔ معاویہ کی ماں ۔ آکلۃ الاکباد = جگر خوارہ

۳۵۶۹- ہمگر [مجد الدین فارسی شیرازی] (شاعر فارسی ۔ صدی ہفتم) اتابک سعد بن ابی بکر زنگی کا ملک الشعراء اسکی وفات پر خواجہ شمس الدین صاحب دیوان کے پاس

۳۵۷۰- ہیتمی [شہاب الدین احمد بن حجر مکی شافعی] (فقیہ ۔ محدث ۔ ۹۷۴ مکہ) ولادت ۹۰۹ مصر ۔ صواعق محرقہ ۔ شرح الفیہ (دیکھو ابن حجر مکی)

۳۵۷۱- ہیثم بن عدی [ابو عبد الرحمان ہیثم بن عدی بن عبد الرحمان بحتری کوفی] (ادیب ۔ مورخ ۔ ۲۰۹) ولادت ۱۱۴ ۔ طبقات الفقہاء و المحدثین ۔ کتاب
التاریخ علی السنین ۔ اخبار حسن بن علی ۔ کتاب المثالب ۔ کتاب المعمرین ۔ تاریخ عجم و بنی امیہ ۔ تاریخ الاشراف

۳۵۷۲- یافعی [عفیف الدین ابو السعادات عبد اللہ بن اسعد مکی شافعی] (مورخ ۔ فقیہ ۔ ۷۶۸ مکہ) تاریخ مراۃ الجنان ۔ روض الریاحین ۔ در النظیم
خلاصۃ المفاخر ۔ شرح فصوص ۔ نعمت اللہ ولی کے پیر ۔

۳۵۷۳- یاقوت حموی [شہاب الدین ابو عبد اللہ یاقوت بن عبد اللہ رومی حموی بغدادی] (تاجر ۔ سیاح ۔ جغرافی ۔ ۶۲۶ حلب) ولادت ۵۷۵ بغداد ۔ معجم
البلدان ۔ معجم الادباء ۔ معجم الشعراء ۔ کتاب المشترک

۳۵۷۴- یاقوت الملکی [امین الدین ابو الدر یاقوت بن عبد اللہ موصلی] (کاتب خوشنویس ۔ ۶۱۸ موصل) منسوب بہ سلطان ابو الفتح ملکشاہ بن سلجوق بن محمد بن ملکشاہ اکبر سلجوقی

۳۵۷۵- یاقوت الرومی [ابو الدر مہذب الدین یاقوت بن عبد اللہ رومی بغدادی] (شاعر ۔ ۶۲۲)

۳۵۷۶- یاقوت مستعصمی[۱] [ابو المجد خواجہ عماد الدین یاقوت مستعصمی] (خطاط ۔ ۶۹۸) خط نسخ کا موجد جس نے پہلے خطوں کو منسوخ کر دیا ۔ مستعصم کا کاتب دیوان

۳۵۷۷- یحیٰی بن آدم [یحیٰی بن آدم اموی] (محدث ۔ ۲۰۳)

۳۵۷۸- یحیٰی بن اکثم [یحیٰی بن اکثم بن محمد تمیمی مروزی حنفی] (فقیہ ۔ ۲۴۲ ربذہ) قاضی القضاۃ بغداد ۔ شاگرد امام محمد

[۱] منسوب بہ مستعصم باللہ خلیفہ عباسی

۳۵۷۹- یحییٰ بن ابی کثیر [یحییٰ بن ابی کثیر یمانی (ابونصر طائی)] (تابعی - ۱۲۹)

۳۵۸۰- یحییٰ بن بکیر [ابوزکریا یحییٰ بن عبداللہ بن بکیر مصری] (فقیہ - محدث - ۲۳۱) شاگرد امام مالک

۳۵۸۱- یحییٰ برمکی [ابوالفضل یحییٰ بن خالد بن برمک] (وزیر - ۱۹۰ رقہ) ہارون رشید کا وزیر - قید میں مرا

۳۵۸۲- یحییٰ ابن جراح [تاج الدین ابوالحسین یحییٰ بن منصور بن جراح مصری] (کاتب - فاضل - ادیب - ۶۱۶ دمیاط) ولادت ۵۴۱

۳۵۸۳- یحییٰ ابن حسین [ابومحمد یحییٰ بن حسین نیشاپوری] (نسابہ - ۰) نسب آل ابیطالب

۳۵۸۴- یحییٰ ابن سعید [یحییٰ ابن سعید بن قیس مدنی] (تابعی - ۱۴۳) (دیکھو ابوسعید انصاری)

۳۵۸۵- یحییٰ ابن سعید [شیخ ابوزکریا نجیب الدین یحییٰ بن احمد بن یحییٰ بن حسن بن سعید ہذلی حلّی] (فقیہ - ادیب - ۶۸۹) اُستاد عبدالکریم بن طاؤس و علّامۂ حلّی - جامع الشرائع فقہ میں - المدخل اصول فقہ میں - محقق حلّی کے ابن عم -

۳۵۸۶- یحییٰ قرطبی [ابوبکر صائن الدین یحییٰ بن سعدون بن تمام قرطبی] (قاری - محدث - نحوی - لغوی - ۵۶۷ موصل) ولادت ۴۸۶ قرطبہ، مصر و بغداد میں علم حاصل کیا - سکونت موصل اختیار کی

۳۵۸۷- یحییٰ ابن کثیر [ابومحمد یحییٰ بن یحییٰ بن کثیر مصمودی لیثی مالکی] (محدث - فقیہ - ۲۳۴ قرطبہ) شاگرد امام مالک - اندلس میں مالکی مذہب پھیلایا - عمر ۸۲

۳۵۸۸- یحییٰ ابن مبارک [ابومحمد یحییٰ بن مبارک بن مغیرہ عدوی یزیدی مقری بصری بغدادی] (نحوی - لغوی - ۲۰۲) مودب مامون - شاگرد خلیل و ابوعمرو - عمر ۰۰ - اسے کچھ کم - کتاب النوادر

۳۵۸۹- یحییٰ ابن معاذ [یحییٰ بن معاذ رازی] (حکیم - صوفی - واعظ - ۲۵۷ نیشاپور)

۳۵۹۰- یحییٰ ابن معین [ابوزکریا یحییٰ ابن معین مدنی بغدادی] (محدث - ۲۳۳ مدینہ) ولادت ۱۵۸ - تاریخ احوال الرجال

۳۵۹۱- یحییٰ ابن مندہ [ابوزکریا یحییٰ ابن عبدالوہاب بن محمد اصفہانی] (محدث - ۵۱۲ اصفہان) تاریخ اصفہان - انکے والد ۳۸۱ میں پیدا اور ۴۷۵ میں

۳۵۹۲- یحییٰ منیری [شرف الدین احمد منیری] (صوفی - ۷۷۲ بہار) مرید شہاب الدین سہروردی - بہاء الدین زکریا اور شیخ سعدی کے پیر بھائی

۳۵۹۳- یحییٰ ابن واقد [ابوصالح یحییٰ ابن واقد بن محمد بن عدی] (نحوی - لغوی - صدی سوم) شاگرد اصمعی - ولادت ۱۶۵

۳۵۹۴- یحییٰ ابن یحییٰ [یحییٰ ابن یحییٰ بن بکیر تمیمی نیشاپوری] (محدث - ۲۲۲)

۳۵۹۵- یحییٰ ابن یعمر [ابوسلیمان یحییٰ ابن یعمر عدوانی بصری] (تابعی - نحوی - محدث - فقیہ - ۱۲۹) قاضی خراسان - نبیذ بہت پیتا تھا - ابوالاسود کا شاگرد

۳۵۹۶- یزید بن ابی حبیب [ابورجاء یزید بن ابی حبیب ازدی مصری] (تابعی - ۱۲۸) ولادت ۵۳

۳۵۹۷- یزید بن ابی سفیان [یزید بن ابی سفیان بن حرب اموی] (صحابی - ۱۹ شام) فتح مکہ پر مسلمان - عمر کی طرف سے شام کا گورنر - اسکی وفات پر معاویہ گورنر

۳۵۹۸- یزید بن ہارون [یزید بن ہارون] (نحوی - صدی سوم) معاصر اصمعی

۳۵۹۹- یزیدی [ابومحمد یحییٰ بن مبارک بن مغیرہ عدوی مقری بصری بغدادی] (لغوی - نحوی - ۲۰۲ مرو) دیکھو یحییٰ ابن مبارک، اور ابوعبداللہ

۳۶۰۰- یعقوب بن اسحاق [ابومحمد یعقوب بن اسحاق بن زید حضرمی بصری] (قاری - ۲۰۵) دس مشہور قاریوں میں سے - اس کی اس کے باپ کی اور دادا کی سب کی عمر ۸۸

۳۶۰۱- یعقوب چرخی [یعقوب چرخی نقشبندی] (صوفی - ۸۵۱ ہلغتون)

۳۶۰۲- یعقوب بن کلس [ابوالفرج یعقوب بن یوسف بن ابراہیم] (وزیر - ۳۸۰ قاہرہ) ولادت ۳۱۸ بغداد - عزیز بن معز بادشاہ مصر کا وزیر

۳۶۰۳- یعلیٰ بن امیہ [یعلیٰ ابن اُمیہ تیمی (ماں کا نام مُنیہ)] (صحابی - ۳۷) جنگ صفین میں علی کی ہمراہی میں شہید ہوئے

۳۶۰۴- یکرنگ [غلام مصطفیٰ خاں دہلوی] (شاعر اُردو - بارھویں صدی) معاصر آبرو و جانجاناں

۳۶۰۵- یموت [ابوبکر یموت بن مزرع بن یموت عبدی بصری] (ادیب اخباری - ۳۰۴ دمشق) جاحظ کا بھانجا

۳۶۰۶- یوسف بحرانی [شیخ یوسف بن احمد بن ابراہیم بن عصفور درازی بحرانی] (رجالی - ۱۱۸۶ کربلا) ولادت ۱۱۰۷- لؤلؤۃ البحرین - حدائق الناضرہ- شہاب ثاقب - درالنجفیہ - اعلام القاصدین -

۳۶۰۷- یوسف جرجانی [یوسف بن محمد جرجانی] (محدث - ۳۹۸) خزانۃ الاکمل

۳۶۰۸- یوسف حلی [شیخ سدید الدین یوسف بن شیخ شرف الدین علی بن مطہر حلی] (فقیہ - ادیب - صدی ہفتم) والد علامہ حلی

۳۶۰۹- یوسف بن عمر [ابونصر یوسف بن عمر بن محمد ازدی] (ادیب - فقیہ - لغوی - شاعر - ۳۵۶) ولادت ۳۰۵

۳۶۱۰- یوسف قتال [شیخ یوسف قتال دہلوی] (صوفی - ۴۷۷ دہلی)

۳۶۱۱- یوسف ہمدانی [سید ابویعقوب یوسف بن ایوب بن یوسف ہمدانی] (صوفی - فقیہ - ۵۳۵ بامیان) ولادت ۴۴۰ بوزنجرد - شاگرد ابواسحاق شیرازی - مرو و ہرات میں بہت رہے -

۳۶۱۲- یوسفی [عز الدین حسن بن ابیطالب یوسفی] (فقیہ - صدی دہم) شاگرد محقق ثانی - کشف الرموز شرح مختصر نافع

۳۶۱۳- یونس بن حبیب [ابوعبدالرحمان یونس بن حبیب بصری] (نحوی - ۱۸۲) شاگرد ابوعمرو بن العلاء - استاد سیبویہ - ولادت ۹۰ - معانی القرآن - کتاب اللغات - کتاب الامثال - کتاب النوادر

۳۶۱۴- یونس صدفی [ابوموسیٰ یونس بن عبدالاعلیٰ بن موسیٰ صدفی مصری شافعی] (فقیہ - ۲۶۴ مصر) ولادت ۱۷۰ امام شافعی کے اصحاب سے تھا -

۳۶۱۵- یونس بن عبید [یونس بن عبید بصری] (تابعی - ۱۳۹)

۳۶۱۶- یونینی [علی بن محمد بن احمد یونینی] (فقیہ - محدث - زاہد - ۷۰۱ بعلبک) ولادت ۶۲۱

۳۶۱۷- یونس یقطینی [یونس بن عبدالرحمان یقطینی] (فقیہ - محدث - ۲۸۰ مدینہ) امام موسیٰ کاظم و امام رضا سے روایت کرتا ہے - مخالفوں کے رد میں ایک ہزار کتابیں لکھیں -

اطلاع

جلد پنجم کے اس نمبر ۱ میں ساڑھے تین ہزار مشاہیر اسلام کا نہایت مختصر حال سرسری واقفیت کی نظر سے لکھا گیا ہے - اس کے نمبر ۲ میں انشاء اللہ ان میں سے پانچ سو اشہر المشاہیر کے تفصیلی حالات درج کیے جائینگے -

تمت بالخیر

فروری سنہ ۱۹۱۹ء